

κειμήλιο το: αντικείμενο παλαιότερης περιόδου, με συναισθηματική, ιστορική, καλλιτεχνική, ηθική ή χρηματική αξία, που διατηρεί κπ με ιδιαίτερη φροντίδα: *Αυτή η εικόνα είναι ~ από τη γιαγιά μου.*

κείτομαι • μόνο ενστ. & πρτ.: βρίσκομαι ξαπλωμένος στο έδαφος: *Τα κιονόκρονα κείτονται πια στο έδαφος.*

κεκτημένος -η -ο: αυτός τον οποίο έχει αποκτήσει κπ και τον διατηρεί, μόνο στις εκφρ. ~ **ταχύτητα/δικαίωμα.**

Πρόκειται για τη μπλ. του ΑΕ ρ. *κτώμαι* «αποκτώ».

κελί το: μικρό δωμάτιο **α.** σε φυλακή, στο οποίο κρατούνται οι φυλακισμένοι. **β.** μοναχού ή μοναχής σε μοναστήρι.

κενός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν έχει τίποτε στο εσωτερικό του = άδειος ≠ γεμάτος, πλήρης: *Συμπληρώστε τα ~ τετράγωνα.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει πνευματικό περιεχόμενο ή ηθικές αξίες: *άνθρωπος ~ και επιφανειακός.* ❸ αυτός που δεν έχει καταληφθεί, δεν έχει συμπληρωθεί: *Θα προσληφθούν καθηγητές για την πλήρωση των ~ θέσεων.* ❹ (μτφ.) αυτός που δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον: *Η ζωή της φαίνεται ~, χωρίς νόημα.* **κενό** το: ❶ χώρος όπου δεν υπάρχει τίποτε: ~ *αέρος.* *Κοιτούσε αφηρημένος το ~.* ❷ χώρος που εκτείνεται προς τα κάτω, σε μεγάλο βάθος, καθώς τον αντικρίζει κπ από πολύ ψηλά: *Στάθηκε στην άκρη της ταράτσας κι έπεσε στο ~.* ❸ έλλειψη συνέχειας: *Μετά το ατύχημα, η μνήμη της παρουσιάζει κενά.* ❹ θέση που δεν έχει καλυφθεί: *Οι νέοι καθηγητές θα καλύψουν τα ~ στις δυσπρόσιτες περιοχές.*

Προσοχή στη διαφορετική σημ. και γραφή των *καινός* και *κενός*!

κέντρι το: όργανο στο κεφάλι ή στο πίσω μέρος του σώματος εντόμων, που μοιάζει με βελόνα και χρησιμεύει για άμυνα ή επίθεση: *Μια μέλισσα τον τσίμπησε με το ~ της.* **κεντρίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ τσιμπώ κπ με κεντρί ή αιχμηρό όργανο: *Ο σκορπιός τον κέντρινε στο πόδι.* ❷ (μτφ.) παραινών, εξάπτω κπ ή κτ: *Η εισαγωγή του βιβλίου κέντρινε το ενδιαφέρον μου.* **κέντρισμα** το.

κέντρο το: ❶ ΓΕΩΜ σημείο στο εσωτερικό κύκλου, το οποίο απέχει ίση απόσταση από κάθε σημείο της περιφέρειας. ❷ (μτφ.) σημείο

ή τόπος γύρω από τον οποίο βρίσκονται ή κινούνται άλλα πράγματα ή πρόσωπα: *Η Ιωνία υπήρξε στην αρχαιότητα ~ του εμπορίου και της φιλοσοφίας.* ❸ περιοχή πόλης στην οποία βρίσκεται η διοίκηση, η οικονομική ζωή κτλ.: *Πολλοί ζουν στα προάστια της πόλης, αλλά έρχονται στο ~ για δουλειά.*

εμπορικό ~: συγκρότημα κτιρίων ή περιοχή με συγκεντρωμένα εμπορικά καταστήματα. ❹ χώρος με εγκαταστάσεις και υπηρεσίες για συγκεκριμένο σκοπό: *ερευνητικό/εκλογικό ~.* ❺ κατάσταση ψυχαγωγικού χαρακτήρα: *κοσμικό/νυχτερινό ~.* ❻ πολ ο μεσαίος πολιτικός χώρος. ❼ ~ **βάθους:** ΦΥΣ το νοητό σημείο ενός σώματος στο οποίο εφαρμόζεται η συνισταμένη των δυνάμεων έλξης της γης επάνω στο σώμα. **κεντρικός -ή -ό:** ❶ αυτός που βρίσκεται στο κέντρο. ❷ βασικός, κύριος: ~ *ιδέα.* **κεντρικά** (επίρρ.). **κεντρώος -α -ο:** πολ αυτός που αραμύζει ή ανήκει στον μεσαίο πολιτικό χώρο.

κεραία η: ❶ αισθητήριο όργανο εντόμων στο μπροστινό μέρος του κεφαλιού τους. ❷ *συνήθ. πληθ.* (μτφ.) ιδιαίτερη ικανότητα αντίληψης: *Οι εναίσθητες ~ του καλλιτέχνη έπιαναν κάθε αλλαγή.* ❸ ΤΕΧΝΟΛ συσκευή που αποτελείται από σύρμα ή ράβδους, σε κατάλληλη διάταξη, για την εκπομπή ή λήψη ηλεκτρομαγνητικών ηχητικών και οπτικών σημάτων: ~ *τηλεόρασης/τηλεφώνου.* *δορυφορική ~.*

Το ουσ. *κεραία* προέρχεται από το ΑΕ *κεραία*, ενώ στη σημ. 3 είναι σημδ. από το γαλλ. *antenne*.

κεραυνοβολώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ έντονη και δυσάρεστη έκπληξη, ξαφνιάζω κπ αρνητικά: *Κεραυνοβολημένος έμεινε ο Βασίλης, όταν πληροφορήθηκε το συμβάν.* ❷ ρίχνω σε κπ επιτιμητικό και άγριο βλέμμα, ώστε να τον καθηλώσω: *Με κεραυνοβόλησε με το βλέμμα του για το λάθος μου.* **κεραυνοβόλος -α & [επίσ.] -ος -ο:** αυτός που είναι σφοδρός, ξαφνικός και ακαριαίος σαν κεραυνός, κυρ. στην έκφρ. ~ *έρωτας.* **κεραυνοβόλα** (επίρρ.). **κεραυνοβόλημα** το.

κεραυνός ο: ❶ ισχυρή ηλεκτρική εκκένωση ανάμεσα στο έδαφος και σε σύννεφα με αντίθετο ηλεκτρικό φορτίο, η οποία συνοδεύεται από λάμψη και πολύ δυνατό ήχο: *Έπεσε ~.* ❷ (μτφ.) γεγονός που έρχεται ξαφνικά και προκαλεί έκπληξη: *είδηση ~.* ~ **εν αιθρία:** εντελώς ξαφνικά.

κειμήλιο
κείνος → εκείνος
κείτομαι
κεκλιμένος → κλίνω¹
κεκορεσμένος → κορεσνύω
κεκτημένος
κελί
κενό → κενός
κενός
κεντρί
κεντρίζω → κεντρί
κεντρικά → κέντρο
κεντρικός → κέντρο
κεντρίσμα → κεντρί
κέντρο
κεντρώος → κέντρο
κεραία
κέρασμα → κερνώ
κεραυνοβόλα →
κεραυνοβόλω
κεραυνοβόλημα →
κεραυνοβόλω
κεραυνοβόλος →
κεραυνοβόλω
κεραυνοβόλω
κεραυνός

K

κέρδος
κηδεμόνας

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

κερδίζω → κέρδος
κέρδος
κερί
κέρινος → κεριό
κερκίδα
κερνό
κερώνω → κεριό
κεφαλαίο → κεφαλαίος
κεφάλαιο
κεφαλαίος
κεφαλή → κεφάλι
κεφάλι
κεφαλιά → κεφάλι
κεφάτος → κέφι
κέφι
κηδεία → κηδεύω
κηδεμόνας
κηδεμονεύω → κηδεμόνας
κηδεμονία → κηδεμόνας

κέρδος το: ❶ υλική ωφέλεια σε χρήμα που έχει κπ όταν πουλάει κτ ή όταν προσφέρει κπ υπηρεσία με αμοιβή και αφού αφαιρέσει το κόστος ≠ ζημία: *καθαρό/γρήγορο ~. Η επιχείρηση σημείωσε σημαντικά κέρδη.* ❷ ηθικό όφελος: *Το ~ για την Κύπρο είναι ότι πραγματοποιήθηκε η ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.* **κερδίζω -ομαι** (μτβ.) ≠ χάνω: ❶ έχω κέρδος υλικό ή ηθικό. ❷ βγαίνω νικητής σε αγώνα ή παιχνίδι = νικώ.

κερί το: ❶ λιπαρή και εύπλαστη ουσία που παράγεται από μέλισσες και λιώνει με τη θερμότητα. ❷ μικρός κύλινδρος από κερί (σημ. 1) ή από άλλα υποκατάστατα, με φτιλί στη μέση, το οποίο, καθώς καίγεται, παράγει φως: *Διάβαζε τη νύχτα στο φως του ~.* **κερίνος -η -ο**: ❶ αυτός που είναι κατασκευασμένος από κερί: ~ ομοίωμα. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει το υποκίτρινο χρώμα του κεριού: *Το πρόσωπό της ήταν ~ από τον τρόμο.* **κερώνω -ομαι**: ❶ (μτβ.) αλείφω κτ με κερί: ~ τα έπιπλα. ❷ (αμτβ.) γίνομαι ωχρός σαν κερί από φόβο, αγωνία κτλ.: *Μόλις είδα το φοριχτό θέαμα, κέρωσα!*

κερκίδα η: σειρά καθισμάτων σε γήπεδο ή αρχαίο θέατρο και (συνεκδ.) οι θεατές αγώνα σε γήπεδο: *Η ~ επευφημούσε και εμψύχωνε τους παίκτες της ομάδας.*

κερνό & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ προσφέρω κτ (συνήθως ποτό, γλυκό κτλ.) σε επισκέπτη ή καλεσμένο: *Να σας κεράσω ένα γλυκό;* ❷ πληρώνω τα έξοδα γεύματος, ποτού κτλ. ενός ή πολλών ατόμων: *Θα μας κεράσει για την επιτυχία του στις εξετάσεις.* **κέρασμα** το: η πράξη που κάνει αυτός που κερνάει, και (συνεκδ.) αυτό που κερνάει: *Αμα κερδίσω, έχετε ~. Το κρασί είναι ~ από το μαγαζί.*

Από το ΑΕ ρ. *κεράννυμι* «ανακατεύω (κρασί με νερό)». Από την ίδια ρίζα προέρχονται επίσης τα *κρασί, κράμα, κράση*.

κεφάλαιο το: ❶ μεγάλο χρηματικό ποσό που χρησιμοποιείται για κατάθεση, δανεισμό ή επένδυση: *Να δανειστείς το ~ που χρειάζεσαι από την τράπεζα.* ❷ η κοινωνική τάξη που κατέχει τον πλούτο σε μια κοινωνία = καπιταλιστές. ❸ (μτφ.) οτιδήποτε θεωρείται πολύτιμο για το άτομο ή το κοινωνικό σύνολο, σε πνευματικό ή ηθικό επίπεδο: *Η βυζαντινή μουσική αποτελεί σημαντικό ~ της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.* ❹ καθεμία από τις

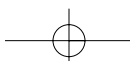
ενότητες στις οποίες χωρίζεται ένα βιβλίο, ένα σύγγραμμα: *Το βιβλίο έχει επτά ~.* ❺ (μτφ.) κομμάτι της ζωής ή της πορείας ενός ατόμου, μιας ομάδας κτλ.: *Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση άνοιξε ένα νέο ~ στην κυπριακή ιστορία.* = σελίδα.

κεφαλαίος -α -ο: κυρ. στο **κεφαλαίο γράμμα**: μεγάλο γράμμα του αλφαβήτου, με το οποίο αρχίζουν τα κύρια ονόματα ή οι λέξεις στην αρχή περιόδου: *Με μικρό ή με κεφαλαίο Α γράφεται; κεφαλαίο* το: *Να γράφεις τον τίτλο με κεφαλαία!*

κεφάλι το: ❶ το ανώτερο τμήμα του σώματος ανθρώπων και ζώων, στο οποίο βρίσκονται το κρανίο με τον εγκέφαλο, τα μάτια, η μύτη, το στόμα και τα αυτιά. **μου ανέβηκε το αίμα στο ~**: θύμωσα πολύ. **σούβω το ~**: υποτάσσομαι. ❷ η ανθρώπινη ζωή: *Έτσι που τρέχεις με τη μηχανή, θα το φας το ~ σου!* **κόβω το ~ μου**: βάζω στοίχημα ακόμα και τη ζωή μου για κτ. ❸ το μυαλό ως κέντρο της ανθρώπινης νόησης: *Είναι μαθηματικό ~.* **αγύριστο/ξερό ~**: άνθρωπος ξεροκέφαλος. ❹ [προφ.] αυτός που έχει εξουσία: *Για ένα τόσο σοβαρό θέμα θα αποφασίσουν τα μεγάλα ~.* ❺ (μτφ.) ό,τι έχει σχήμα κεφαλιού: *Βάζουμε και δύο ~ σκόρδο.* **κεφαλή** η: ❶ [επίσ.] το κεφάλι: *στροφή ~ δεξιά!* **ζητώ την κεφαλήν κπ επί πίνακι**: ζητώ την παραδειγματική τιμωρία κπ. **κατά κεφαλήν**: ανά άτομο: *Αυξήθηκε το ~ εισόδημα στη χώρα μας φέτος.* ❷ (μτφ.) αρχηγός, ηγέτης: *Ο Χριστός είναι η ~ της εκκλησίας.* ❸ η άκρη του βλήματος, που περιέχει τον εκρηκτικό μηχανισμό: *Αυτός ο πύραυλος φέρει πυρηνικές ~.* **κεφαλιά** η: χτύπημα με το κεφάλι (κυρίως στο ποδόσφαιρο): *Με δυνατή ~ πέτυχε το 1-0.*

κέφι το: ❶ χαρούμενη διάθεση: *Νομίζεις ότι μ' αυτά που λες θα μου χαλάσεις το ~;* **κάνω κπ /κτ ~**: μου αρέσει. ❷ διάθεση, όρεξη για κτ: *Έχεις ~ για βόλτα;* **κεφάτος -η -ο**: ❶ αυτός που έχει κέφι: *Γιατί είσαι τόσο ~ σήμερα;* ❷ αυτός που δημιουργεί κέφι: *Βάλτε κανένα ~ τραγούδι!*

κηδεμόνας ο, η: πρόσωπο που έχει τη φροντίδα και την επιμέλεια ανήλικου παιδιού, ο γονέας ή κπ άλλος, όταν απουσιάζουν ή έχουν πεθάνει οι γονείς: *Σύλλογος γονέων και ~.* **κηδεμονία** η: ❶ ΝΟΜ η ανάληψη της επιμέλειας ανήλικου με βάση τον νόμο. ❷ [μειωτ.] προστασία και επιβολή επάνω σε κπ: *Η χώρα ήταν υπό την ~ της Αγγλίας.* **κηδεμονεύω**

-ομαι: (μτβ.) ❶ αναλαμβάνω την κηδεμονία ανηλίκου. ❷ [μειωτ.] καθοδηγώ κπ επιβάλλοντας του αυτό που πρέπει να κάνει: *Αυτή η οργάνωση ~ από κυβερνητικά στελέχη.*

Από το ΑΕ ρ. *κῆδομαι* «φροντίζω», απ' όπου και τα *κηδεία*, *κηδεύω*.

κηδεύω -ομαι: (μτβ.) *κάνω* την ταφή κπ που πέθανε = *θάβω*, *ενταφιάζω*: *Τον κήδεψαν χθες στην ιδιαίτερη πατρίδα του.* **κηδεία** η: η τελετή της εκφοράς και της ταφής ενός νεκρού: *Η ~ θα γίνει αύριο στις πέντε.* *σχ. κηδεμόνας.*

κηλίδα η: ❶ μικρό σημάδι με διαφορετικό χρώμα που εμφανίζεται σε μια επιφάνεια = *λεκές*: *Εντοπίστηκε ~ πετρελαίου στον Σαρωνικό.* ❷ *ΑΣΤΡΟΝ* οι σκοτεινές περιοχές της επιφάνειας των ουράνιων σωμάτων: *ηλιακές ~.* ❸ (μτφ.) *στίγμα* για την τιμή και το κύρος κπ: *Η ήττα αυτή αποτελεί μαύρη ~ στην ιστορία της ομάδας.* **κηλιδώνω -ομαι:** (μτφ., μτβ.) = *στιγματίζω*, *σπιλώνω*, *αμαυρώνω* ≠ *τιμώ*: *Με την πράξη του αυτή κηλίδωσε το όνομα της οικογένειάς του.*

κήπος ο: περιφραγμένη συνήθως έκταση γης, όπου καλλιεργούνται λουλούδια, οπωροφόρα δέντρα, λαχανικά: *Ασχολούμαι με τα φυτά του ~ μας.* **κηπευτικός -ή -ό:** αυτός που χρησιμοποιείται ή που καλλιεργείται σε κήπο: ~ *προϊόν.* **κηπευτικά** τα: τα λαχανικά: *Αυξήθηκαν πάλι οι τιμές των ~.* **κηπουρός** ο: αυτός που ασχολείται με την καλλιέργεια φυτών και τη φροντίδα των κήπων. **κηπουρικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με το έργο του κηπουρού: ~ *εργαλείο.* **κηπουρική** η: ενασχόληση, κυρίως επαγγελματική, με την καλλιέργεια του κήπου: *Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια ~.*

κηρύσσω & κηρύττω -ομαι: (μτβ.) ❶ [επίσ.] *ανακοινώνω* κτ επίσημα και δημόσια: ~ *την έναρξη του συνεδρίου.* *Το Εφετείο τον κήρυξε ένοχο. ~ πόλεμο.* ❷ *κάνω κήρυγμα*, *διαδίδω ιδέες*: *Οι ιερείς ~ τον λόγο του Ευαγγελίου.* **κήρυξη** η: επίσημη ανακοίνωση, γνωστοποίηση: *η ~ του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.* **κήρυγμα** το: ❶ *λόγος* με θρησκευτικό περιεχόμενο που εκφωνείται στις εκκλησίες: *το ~ του Αρχιεπισκόπου.* ❷ *λόγος* με τον οποίο κπ προσπαθεί φορτικά να προβάλει τις θέσεις του: *Ζητήσαμε τη γνώμη του και εκείνος άρχισε να μας κάνει ~.* **κήρυκας** ο: ❶ πρόσωπο που κάνει κή-

ρυγμα. ❷ ο *αγγελιαφόρος*: *Έστειλε ~, να μεταφέρουν τη δυσάρεστη είδηση.* ❸ πρόσωπο που επιδιώκει τη διάδοση μιας ιδεολογίας, ενός δόγματος κτλ.: ~ *ειρήνης.*

κίβδηλος -η -ο: ❶ αυτός που δεν είναι γνήσιος = *πλαστός*, *κάλπικος*, *ψεύτικος* ≠ *γνήσιος*: ~ *νόμισμα.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι *ανειλικρινής* ή *ψεύτικος*: ~ *χαρακτήρας.*

Από το ΑΕ *κίβδος* «σκουριά».

κιβωτός η: ❶ μεγάλο *κιβώτιο* για τη φύλαξη κυρίως *ιερών θρησκευτικών κειμηλίων.* ~ **της Διαθήκης:** *ιερό κειμήλιο των Ισραηλιτών.* ~ **του Νώε.** ❷ (μτφ.) *χώρος* ή *μέσο διάσωσης* της πολιτιστικής κληρονομιάς: *Η εκκλησία ήταν η ~ διατήρησης της ταυτότητάς μας στην Τουρκοκρατία.*

κιλό το: μονάδα μέτρησης βάρους ίση με χίλια γραμμάρια = [επίσ.] *χιλιόγραμμα*: *Θα μου πάρεις ένα ~ μέλι.*

κίνδυνος ο: ❶ *οτιδήποτε απειλεί τη ζωή ή την ασφάλεια προσώπου ή πράγματος*: *Είναι βαριά τραυματισμένος, η ζωή του βρίσκεται σε ~.* **σήμα κινδύνου:** *σήμα* το οποίο εκτέμπει πλοίο, αεροπλάνο κτλ. *καλώντας σε βοήθεια*, και (μτφ.) *προειδοποίηση για κίνδυνο* που πλησιάζει. **έξοδος κινδύνου:** *βοηθητική έξοδος* σε χώρους στους οποίους συγκεντρώνονται πολλοί άνθρωποι και που χρησιμεύει για να διαφεύγουν σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. ❷ *η πιθανότητα να συμβεί κτ κακό*: *Υπάρχει ~ επεισοδίων στον αυριανό αγώνα.* **κινδυνεύω:** ❶ (αμτβ.) *βρίσκομαι σε κίνδυνο*, *απειλούμαι*: *Η υγεία σου ~ από το κάπνισμα.* ❷ (μτβ.) *αντιμετωπίζω τον κίνδυνο να...: ~ να χάσω τάξη λόγω απουσιών.*

κίνημα το: ❶ *ενέργεια ομάδας ανθρώπων*, που αποσκοπεί στην αλλαγή ή βίαιη κατάληψη της εξουσίας ή στον επηρεασμό της πολιτικής ζωής = *πράξιμο*: *Το ~ των στρατιωτικών είχε ως αποτέλεσμα την ανατροπή της κυβέρνησης.* ❷ *ομάδα ανθρώπων που εργάζονται για έναν κοινό σκοπό ή για τη διάδοση ενός συνόλου ιδεών*: *φεμινιστικό ~.* **κινήματις** ο.

κινηματογράφος ο: ❶ *τεχνική που επιτρέπει την αποτύπωση σε φιλμ κινούμενων εικόνων και ήχου*, καθώς και η *προβολή τους σε οθόνη*: *Είναι μια ταινία της εποχής του βαβού ~.* ❷ *η τέχνη της δημιουργίας κινηματογραφικών έργων*: *Μου αρέσουν οι ταινίες του ελληνικού ~.* ❸ *ο χώρος προβολής κινηματο-*

κηδεύω
κηλίδα
κηλιδώνω → κηλίδα
κηπευτικά → κήπος
κηπευτικός → κήπος
κήπος
κηπουρική → κήπος
κηπουρικός → κήπος
κηπουρός → κήπος
κήρυγμα → κηρύσσω
κήρυκας → κηρύσσω
κήρυξη → κηρύσσω
κηρύσσω
κηρύττω → κηρύσσω
κι → και
κίβδηλος
κίβωτός
κιλό
κινδυνεύω → κίνδυνος
κίνδυνος
κίνημα
κινήματις → κίνημα
κινηματογραφικά → κινήμα-
τογράφος
κινηματογραφικός → κινή-
ματογράφος
κινηματογραφιστής → κινή-
ματογράφος
κινηματογραφίστρια → κινή-
ματογράφος
κίνηματογράφος
κίνηματογράφω →
κίνηματογράφος

Από το ΑΕ κλάδος.

κλάδος ο: ❶ [επίσ.] κλαδί φυτού. ~ **ελαίας**: πρόταση για ειρήνη. **μετά βαΐων και κλάδων**: επίσημα, θριαμβευτικά. ❷ (μτφ.) υποδιαίρεση επιστήμης = τομέας: *Η Γενετική είναι ~ της Βιολογίας*. ❸ σύνολο ανθρώπων με κοινές, κυρίως επαγγελματικές δραστηριότητες: *Τα νέα μέτρα προκάλεσαν αναταραχή στον ~ των εμπόρων*. **κλαδικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση ή που ανήκει σ' έναν κλάδο με τη σημ. 3: ~ οργάνωση.

κλαίω -γομαι • αόρ. *έκλαια*, παθ. αόρ. *κλαύτηκα*, μπ. *κλαμένος*: ❶ (αμτβ.) χύνω δάκρυα από λύπη, πόνο, χαρά κτλ.: *Οι γονείς μου έκλαιγαν από χαρά, μόλις έμαθαν ότι πέρασα στο πανεπιστήμιο. Το παιδί χτύπησε κι έκλαιγε*. ~ **και οδύρομαι**: κλαίω έντονα. ❷ (μτβ.) θρηνώ κπ ή κτ: *Όλοι κλάψαμε το νέο παιδί που χάθηκε σε τροχαίο ατύχημα*. ❸ παθ. παραπονιέμαι χωρίς να υπάρχει σοβαρός λόγος = μεμφιμοιρώ: *Όλο κλαίγεται πως δεν έχει λεφτά*. **κλάμα** το. **για κλάματα**: για κπ ή κτ που είναι σε αξιοθρήνητη κατάσταση. **κλάψα** η: *συνήθ. πληθ.* παράπονο που εκφράζεται με ενοχλητικό τρόπο: *Δεν αντέχω τις ~ της! κλαψιάρης -α -ικο*: αυτός που βάζει τα κλάματα εύκολα ή παραπονιέται συχνά. **κλαψιάρικος -η -ο**: αυτός που ταιριάζει στον κλαψιάρη: ~ ύφος. **κλαψουρίζω**: (αμτβ.) κλαίω σιγανά και παρατεταμένα. **κλαψούρισμα** το: το να κλαψουρίζει κπ και ο ήχος που βγάζει: *Δεν αντέχω πια αυτό το ~!*

κλασικός -ή -ό: ❶ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην περίοδο και στα έργα της ακμής της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας: *Να μελετήσετε τα έργα των αρχαίων ~!* *Τη μετάφραση της Αντιγόνης έκανε ένας ~ φιλόλογος*. ❷ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στα πρόσωπα ή τα έργα συγγραφέων ή καλλιτεχνών με αξεπέραστη συνεισφορά και αξία: *Το έργο του Ντοστογιέφσκι θεωρείται πλέον ~*. ~ **μουσική**: η έντεχνη δυτικο-ευρωπαϊκή μουσική του τέλους του 18ου και των αρχών του 19ου αιώνα. ❸ αυτός που τηρεί το μέτρο, που δεν απομακρύνεται από τους καθιερωμένους κανόνες: *Προτιμά το ~ ντύσιμο από το μοντέρνο*. ❹ αυτός που έχει όλες τις χαρακτηριστικές ιδιότητες του είδους του = τυπικός: *Πρόκειται για ~ περίπτωση ανθρώπου με ψυχική διαταραχή*. **κλασικά** (επίρρ., στη σημ. 3). **κλασικισμός** ο. **κλασικιστής** ο, **-ίστρια** η. **κλασικιστικός -ή -ό**.

κλάσμα το: ❶ μαθ το πηλίκο δύο αριθμών *α* και *β*, το οποίο συμβολίζεται με την παράσταση *α/β*: *Σήμερα μάθαμε αφαίρεση κλασμάτων*. ❷ τμήμα, μέρος ενός συνόλου. **σε κλάσμα(τα) δευτερολέπτου**: πολύ γρήγορα. **κλασματικός -ή -ό**: μαθ αυτός που σχετίζεται με το κλάσμα: ~ αριθμός.

Από το ελνστ. *κλάσμα* «απόσπασμα» < ΑΕ ρ. *κλάω-ω* «σπάζω, χτυπάω».

κλέβω -ομαι: ❶ (μτβ.) αφαιρώ από κπ κτ με παράνομο τρόπο: *Μου έκλεψαν το πορτοφόλι μέσα από την τσάντα*. ❷ (μτβ.) παίρνω κπ με τη βία με σκοπό να κερδίσω χρήματα: *Οι κακοποιοί έκλεψαν τη γυναίκα του επιχειρηματία και ζήτησαν λύτρα*. ❸ (μτβ.) παρουσιάζω ως δικό μου έργο κτ το οποίο ανήκει σε άλλον = ιδιοποιούμαι: *Διαμαρτύρεται ότι του έκλεψαν την ιδέα*. ❹ (μτφ., μτβ.) καταφέρνω να πάρω κτ: *Ο αμυντικός του έκλεψε την μπάλα*. ~ **την καρδιά π.**: τον γοητεύω. ❺ (αμτβ.) κάνω κλοπές, εξαπατώ: *Η πείνα με οδήγησε να κλέψω. Κλέβει στο τάβλι*. ❻ παθ. φεύγω κρυφά από το σπίτι για να παντρευτώ, χωρίς τη συγκατάθεση των γονιών: *Κλέφτηκαν η Μαρία με τον Τάσο! κλέφτης* ο, **-τρα** η: άτομο που κλέβει κτ από κπ: ~ *μπήκαν στο διπλανό μαγαζί και το άδειασαν*. **κλέφτης** ο: ΙΣΤ μέλος άτακτων ομάδων που κατά την Τουρκοκρατία αγωνίστηκαν για την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους: *οι ~ και οι αρματολοί*. **κλοπή** η: παράνομη αφαίρεση πράγματος που ανήκει σε άλλον: *Κατηγορείται για κλοπές*. **κλοπιμαίος -α -ο**: αυτός που προέρχεται από κλοπή. **κλοπιμαία** τα: αντικείμενα που έχουν κλαπεί: *Η αστυνομία βρήκε τα ~*. **κλέφτικος -η -ο**: αυτός που συνδέεται με τους κλέφτες με τη σημ. 2: ~ *τραγούδια*. **κλέψιμο** το & **κλεψιά** η: το να κλέβει κπ κτ.

κλειδί το: ❶ μικρό μεταλλικό αντικείμενο το οποίο ανοίγει ή ασφαρίζει κλειδαριά: *Ανοιξε με το δικό σου ~, γιατί ξέχασα το δικό μου*. ❷ εργαλείο με το οποίο σφίγγει ή ξεβιδώνει μια βίδα ή συνδέεται και αποσυνδέεται ένας μηχανισμός: *τα ~ για την αλλαγή των ελαστικών του αυτοκινήτου*. ❸ (μτφ.) πρόσωπο ή στοιχείο που έχει μεγάλη σημασία σε κπ υπόθεση, ζήτημα κτλ.: *Το ~ της υπόθεσης είναι ο περιεργος ρόλος του υπηρέτη*. **θέση/άνθρωπος/φράση** κτλ. ~: σημαντική θέση/κατάλληλος άνθρωπος/σημαντική φράση για την κατα-

κλαδικός → κλάδος
κλάδος
κλαίγομαι → κλαίω
κλαίω
κλάμα → κλαίω
κλασικά → κλασικός
κλασικισμός → κλασικός
κλασικιστής → κλασικός
κλασικιστικός → κλασικός
κλασικίστρια → κλασικός
κλασικός
κλάσμα
κλασματικός → κλάσμα
*κλασικός → κλασικός
κλαύτηκα → κλαίω
κλάψα → κλαίω
κλαψιάρης → κλαίω
κλαψιάρικος → κλαίω
κλαψουρίζω → κλαίω
κλαψούρισμα → κλαίω
κλέβω
κλειδαριάς → κλειδί
κλειδαριά → κλειδί
κλειδί
κλειδί
κλειδώμα → κλειδί
κλειδωνιά → κλειδί
κλειδώνω → κλειδί

Κ

κλείνω
κληρονομώ

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

κλείνω
κλείσιμο → κλείνω
κλειστός → κλείνω
κλέφτης → κλέβω
κλέφτικος → κλέβω
κλέφτρα → κλέβω
κλειψιά → κλέβω
κλέψιμο → κλέβω
κλειψύδρα
κλήμα
κληρικός
κληροδότημα → κληροδοτώ
κληροδοτώ
κληρονομιά → κληρονομώ
κληρονομικά → κληρονομώ
κληρονομικός → κληρονομώ
κληρονομικότητα → κληρονομώ
κληρονόμος → κληρονομώ
κληρονομώ

νόση ενός κειμένου. **κλειδώνω -ομαι:** (μτβ.)

❶ ασφαλίζω με κλειδί: ~ το αυτοκίνητο. ❷ βάζω κτ σ' έναν ασφαλισμένο χώρο: Έχω τα έγγραφα κλειδωμένα στο γραφείο μου. ❸ κλείνω κπ ή κτ σε περιορισμένο χώρο, το(ν) κρατώ σε περιορισμό: Οι ληστές τους κλείδωσαν στο υπόγειο κι έφυγαν. ❹ παθ. απομονώνομαι σ' έναν χώρο: Έχει κλειδωθεί από το πρωί στο δωμάτιό της. **κλειδαριά** η: μεταλλικός μηχανισμός ο οποίος, με τη βοήθεια κλειδιού ή συνδυασμού, ασφαλίζει πόρτα, συρτάρι, αυτοκίνητο κτλ.: Έσπασε το κλειδί μέσα στην ~. **κλειδαράς** ο: ο επαγγελματίας που κατασκευάζει κλειδιά και επιδιορθώνει ή ανοίγει κλειδαριές: Κάλεσα ~, γιατί είχα κλειστεί έξω από το σπίτι. **κλειδώμα** το. **κλειδωνιά** η: κλειδαριά.

κλείνω -ομαι ❶ (μτβ.) βάζω στο άνοιγμα μιας κατασκευής κτ, ώστε να μην επικοινωνεί ο εσωτερικός χώρος με τον εξωτερικό ≠ ανοίγω: Κλείσε το παράθυρο, κάνει κρύο! ❷ (μτβ. και αμτβ.) εμποδίζω τη συγκοινωνία, το πέραςμα ≠ ανοίγω: Ο δρόμος έκλεισε από τους διαδηλωτές. Ένα φορτηγό μου είχε κλείσει τον δρόμο. ❸ (μτβ.) περιορίζω ή βάζω μέσα σε έναν χώρο: Έκλεισε τα κοσμήματα σε μια παλιά ντουλάπα. ❹ (μτβ.) τελειώνω κτ που είχα αρχίσει: Κλείνοντας την ομιλία μου, αξίζει να αναφέρω... ❺ (αμτβ. & μτβ.) συμπληρώνω κπ χρονικό διάστημα: Το 1996 έκλεισαν εκατό χρόνια από την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων. Τον Μάιο θα κλείσει τα τέσσερα και θα μπει στα πέντε. ❻ (μτβ.) αγοράζω από πριν, κάνω κράτηση: Έχεις κλείσει εισιτήρια για τη συναυλία; ❼ (μτβ.) σταματώ τη λειτουργία μιας συσκευής ή μηχανήματος: Κλείσε το φως! ❽ (αμτβ. & μτβ., για επιχείρηση ή οργανισμό) σταματώ προσωρινά ή μόνιμα τη λειτουργία μου ή κάνω να σταματήσει η λειτουργία: Έκλεισε το εργοστάσιο που δουλεύα. Πότε κλείνουν τα σχολεία; Έκλεισε την επιχείρηση για λόγους υγείας. **κλείσιμο** το: ❶ το να κλείνει κανείς κτ που είναι ανοιχτό: το ~ της πόρτας. το ~ της βρύσης. το ~ του ματιού. ❷ διακοπή, σταμάτημα της λειτουργίας: το ~ της εταιρείας. ❸ απαγόρευση ή αδυναμία ελεύθερης μετάβασης σε τόπο: το ~ των συνόρων. ❹ ο περιορισμός σ' έναν χώρο: το ~ στη φυλακή. ❺ το τελευταίο μέρος: το ~ της διάσκεψης. **κλειστός -ή -ό:** ≠ ανοιχτός. ❶ αυτός που δεν επικοινωνεί με τον γύρω του χώρο: ~ συρτάρι/

πόρτα/σπίτι. ❷ αυτός που δεν επιτρέπει την ελεύθερη επικοινωνία ή συγκοινωνία: Ο δρόμος είναι ~. ❸ αυτός που είναι στεγασμένος: Ο αγώνας θα διεξαχθεί στο ~ γήπεδο. ❹ (μτφ.) αυτός που δεν εκδηλώνεται ή δεν επικοινωνεί εύκολα με τους άλλους: Είναι πολύ ~ παιδί. ❺ (για μηχανήμα ή μηχανισμό) αυτός που έχει σταματήσει να λειτουργεί: Γιατί είναι ~ η τηλεόραση; ❻ αυτός που έχει σταματήσει μόνιμα ή προσωρινά να λειτουργεί: Τα μαγαζιά σήμερα είναι ~. ❼ αυτός που στρίβει απότομα: Ο δρόμος αυτός έχει πολλές ~ στροφές.

Από το μsn. κλείνω που προέρχεται από το ΑΕ κλείω.

κλειψύδρα η: όργανο μέτρησης του χρόνου στην αρχαιότητα, που αποτελείται από δύο γυάλινους κώνους που επικοινωνούν μέσω ενός πολύ λεπτού σωλήνα. Το νερό ή η άμμος που υπάρχει στον ένα κώνο αδειάζει στον άλλο, μέσω του σωλήνα, σε συγκεκριμένο χρόνο.

Από το ΑΕ κλειψύδρα < κλέπτω + ὕδωρ.

κλήμα το: το φυτό του αμπελιού, από το οποίο παράγεται το σταφύλι.

κληρικός ο: ο ιερωμένος κάθε βαθμίδας ≠ λαϊκός. **κλήρος**¹ ο: το σύνολο των κληρικών: Ο κατώτερος ~ χρειάζεται την οικονομική στήριξη της Πολιτείας.

κληροδοτώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αφήνω την περιουσία μου ή μέρος της περιουσίας σε κπ: Κληροδότησε όλη την περιουσία της στο ίδρυμα. ❷ (μτφ.) δίνω κπ αγαθό ή χαρακτηριστικό μου στους απογόνους μου: Πολλά από τα φιλοσοφικά έργα βασίζονται στα ζητήματα που μας κληροδότησαν ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης. **κληροδότημα** το.

κληρονομώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αποκτώ κτ (συνήθως περιουσία) από κπ και γίνομαι ο νόμιμος κάτοχός του: Κληρονόμησε από τη γιαγιά του μεγάλη περιουσία. ❷ γίνομαι κληρονόμος κπ: Κληρονόμησε τη θεία του, που είχε μεγάλη περιουσία. ❸ (μτφ.) αποκτώ τα σωματικά, ψυχικά ή πνευματικά χαρακτηριστικά των προγόνων μου: Την αγάπη της για τη ζωγραφική την κληρονόμησε από τη μητέρα της. **κληρονόμος** ο, η: πρόσωπο που παίρνει την περιουσία κπ μετά τον θάνατό του. **κληρονομιά** η: αυτό που κληρονομεί κπ. **κληρονομικός -ή -ό.** **κληρονομικά** (επίρρ.). **κληρονομικότητα** η:

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

K

κλήρος
κλώνος

ΒΙΟΛ ΤΟ ΝΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΕΙ ΚΠ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΤΟΥ.

Προσοχή! Το ρ. κληροδοτώ έχει ως υποκειμένο το πρόσωπο που αφήνει την παρουσία του σε κπ άλλον, ενώ το κληρονομώ εκείνον που τη δέχεται.

κλήρος² ο: μικρό χαρτί που συμμετέχει σε κλήρωση, πάνω στο οποίο είναι σημειωμένα κπ στοιχεία (όνομα, αριθμός κτλ.). **κλήρωση** η: διαδικασία επιλογής, που γίνεται διαλέγοντας τυχαία έναν ή περισσότερους κλήρους ανάμεσα σε πολλούς. **κληρώνω -ομαι**: (μτβ.) κάνω κλήρωση.

κλίμα το: ❶ το σύνολο των μετεωρολογικών χαρακτηριστικών και των συνθηκών της ατμόσφαιρας μιας περιοχής, ενός τόπου: *μεσογειακό / εύκρατο / ηπειρωτικό / ξηρό / ήπιο ~*. ❷ (μτφ.): οι συνθήκες μέσα στις οποίες συμβαίνει κτ: *Ο διάλογος έγινε σε ήπιο ~*.

κλίμακα η: ❶ α. σύστημα μέτρησης φυσικών μεγεθών με υποδιαίρεσεις σε ακολουθία: *σεισμική δόνηση έξι βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ*. β. η ακολουθία των υποδιαίρεσεων σε όργανο μέτρησης: *θερμομετρική ~*. ❷ η αναλογία ανάμεσα στο πραγματικό μέγεθος και στο σχέδιο που το απεικονίζει: *χάρτης της Ελλάδας σε ~ 1 προς 5.000 (1:5.000)*. ❸ μοys καθορισμένη σειρά μουσικών φθόγγων ή διαστημάτων που συγκροτούν μια οκτάβα (οκτώ νότες, σε ανιούσα ή κατιούσα σειρά): *ελάσων / μείζων ~*. ❹ κατάταξη σε συνεχή σειρά με βάση κριτήρια αξιολόγησης: *ιεραρχική / μισθολογική / φορολογική ~*. ❺ (μτφ.) εύρος: *παγκόσμια / πανελλήνια ~*. ❻ [επίσ.] σκάλα. **κλιμακώω -ομαι** (μτβ.). **κλιμάκωση** η. **κλιμακωτός -ή -ό**. **κλιμακωτά** (επίρρ).

κλιμάκιο το: ❶ τμήμα ενός οργανωμένου ιεραρχικά συνόλου: *Κυβερνητικό ~ επισκέφθηκε τις πληγείσες περιοχές*. ❷ υποδιαίρεση της κλίμακας (σημ. 4): *Βρίσκομαι στο κατώτατο μισθολογικό ~*.

Προέρχεται από το ΑΕ κλιμάκιον «μικρή σκάλα», υποκορ. της λ. κλίμαξ.

κλινικός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με την εφαρμογή της ιατρικής σε ασθενείς, σε αντίθεση με την εργαστηριακή έρευνα: *~ γιατρός / εξέταση*. **κλινικά** (επίρρ.): *Είναι ~ νεκρός*. **κλινική** η: ❶ τμήμα νοσοκομείου: *Παιδιατρική ~*. ❷ (καταχρ.) νοσοκομείο: *Πρέπει να πάμε σε μια ~*.

κλίνο¹ • πρτ. & αόρ. *έκλινα*, μππ. [επίσ.] *κεκλιμένος*: ❶ (αμτβ.) *γέρνω, έχω κλίση: Ο πύργος ~ ελαφρώς προς τα δεξιά*. ❷ (μτφ., αμτβ.) προτιμώ κτ από άλλα: *~ περισσότερο προς την άποψη της Λιάς*. ❸ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) στρέφω, γυρίζω προς τα κάτω ή τα πλάγια: *~ το κεφάλι. Κλίνετε επ' αριστερά!* **κλίση¹** η. *σχ. καλώ*.

κλίνο² -ομαι • πρτ. & αόρ. *έκλινα*, παθ. αόρ. *κλίθηκα*, μππ. *κλιμένος*: ΓΛΩΣΣ (μτβ.) σχηματίζω τους τύπους μιας λέξης που έχουν αριθμό, πτώσεις, χρόνους κτλ.: *Ας κλίνουμε το ρήμα «γίνομαι»!* **κλίση²** η. **κλιτός -ή -ό**: αυτός που κλίνεται ≠ άκλιτος. **κλιτικός -ή -ό**. *σχ. καλώ*.

Προσοχή! Δεν πρέπει να μετρεθούμε την ορθογρ. και τις σημ. των ρ. κλίνω και κλείνω!

κλοιός ο: κυκλικός σχηματισμός που αναπτύσσεται γύρω από κπ ή κτ και περιορίζει τη μετακίνησή του: *Ο ~ της αστυνομίας γύρω από τους τρομοκράτες γινόταν ολοένα και πιο ασφυκτικός*.

κλονίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ διαταράσσω την ισορροπία, τη σταθερότητα: *Το κτίριο κλονίστηκε από την ισχυρή σεισμική δόνηση*. ❷ (μτφ.) διαταράσσω την αρμονία, την ομαλή λειτουργία κτλ.: *Η γενική απεργία κλόνησε την οικονομία της χώρας*. ❸ (μτφ.) προκαλώ αστάθεια, διαταράσσω: *Το συμβάν κλόνησε την εμπιστοσύνη που του έτρεφα. Κλονίστηκε η υγεία της*. **κλονισμός** ο.

κλωτσώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ χτυπάω κπ ή κτ δυνατά με το πόδι: *Ο ποδοσφαιριστής κλότσησε την μπάλα*. ❷ (μτφ.) δείχνω περιφρόνηση σε κτ: *Κλότσησε την τύχη της*. **κλωτσιά** η. **κλότσος** ο: κλωτσιά. **του κλότσου και του μπάτσου**: για κπ που τον περιφρονούν. **κλότσημα** το. **κλωτσηδόν** (επίρρ.): με τις κλωτσιές.

κλώνος¹ ο: [επίσ.] κλαδί φυτού. **κλώνος²** ο: βιολ οργανισμός που δημιουργήθηκε με εργαστηριακές μεθόδους αναπαραγωγής από ένα μόνο κύτταρο άλλου οργανισμού και είναι πανομοιότυπος με τον αρχικό. **κλωνοποιώ -ούμαι**: (μτβ.) αντιγράφω τον γενετικό κώδικα ζωντανού οργανισμού και δημιουργώ το πιστό αντίγραφο του: *Κάποιοι επιστήμονες δε θα δίσταζαν να κλωνοποιήσουν ακόμη και ανθρώπους*. **κλωνοποίηση** η.

κλήρος¹ → κληροικός
κλήρος²
κληρώνω → κλήρος²
κλήρωση → κλήρος²
κλήση → καλώ
κλίθηκα → κλίνο²
κλίμα
κλιμαα
κλιμάκιο
κλιμακώω → κλιμαα
κλιμάκωση → κλιμαα
κλιμακωτά → κλιμαα
κλιμακωτός → κλιμαα
κλιμένος → κλίνο²
κλινικά → κλινικός
κλινική → κλινικός
κλινικός
κλίνο¹
κλίνο²
κλίση¹ → κλίνο²
κλίση² → κλίνο²
κλιτικός → κλίνο²
κλιτός → κλίνο²
κλοιός
κλονίζω
κλονισμός → κλονίζω
κλωπή → κλέβω
κλωπιμαία → κλέβω
κλωπιμαίος → κλέβω
κλωτσηδόν → κλωτσώ
κλότσημα → κλωτσώ
κλωτσιά → κλωτσώ
κλότσος → κλωτσώ
κλωτσώ
κλωνοποίηση → κλώνος²
κλωνοποιώ → κλώνος²
κλώνος¹
κλώνος²

Κ

κλωστή
κοινόβιο

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Από το αγγλ. *clupe*, και αυτό από το ελνστ. *κλώνος* (με τη σημ. *κλώνος*¹).

κλωστή
*κλωτσώ → κλωτσώ
κόβω
κόγχη
κοιλαράς → κοιλιά
κοιλιά
κοιλιά
κοιλιακός → κοιλιά
κοίλον → κοίλος
κοίλος
κοιλότητα → κοίλος
κοιμάμαι
κοιμήση → κοιμάμαι
κοιμητήριο → κοιμάμαι
κοιμίζω → κοιμάμαι
κοιμούμαι → κοιμάμαι
κοινά → κοινός
κοινό → κοινός
κοινοβιακός → κοινόβιο
κοινόβιο

κλωστή η: λεπτό νήμα που χρησιμοποιούμε για να ράψουμε: *Θα ράψω το κουμπί με την κόκκινη ~. κρέμομαι από μια ~*: βρίσκομαι σε πολύ κρίσιμη, οριακή κατάσταση.

κόβω -ομαι • παθ. αόρ. *κόπηκα*, απαρ. *κοπέι*, μππ. *κομμένος*: ❶ (μτβ.) διαιρώ κτ σε μικρότερα μέρη χρησιμοποιώντας μαχαίρι ή άλλο κοφτερό αντικείμενο: *Θα κόψεις το κρέας; ~ ξύλα για το τζάκι.* ❷ (μτβ.) αποσπώ, αφαιρώ κτ από ένα σύνολο: *~ μήλα/τα νύχια μου/τα μαλλιά μου. Του έκοψαν το χέρι. = ακρωτηριάζω.* ❸ **α.** (μτβ.) μειώνω την ένταση σε κτ: *Κόψε ταχύτητα! Το κουλούρι μου έκοψε την όρεξη.* **β.** (αμτβ.) μειώνεται η ένταση σε κτ: *Έκοψε ο αέρας. = κοπάζω.* ❹ (μτβ.) τραυματίζω με αιχμηρό ή κοφτερό αντικείμενο: *Έκοψε το δάχτυλό της με το σπασμένο γυαλί.* ❺ (μτβ.) κάνω έκπτωση: *Μου έκοψε συνολικά 30 ευρώ.* ❻ (μτβ.) νιώθω πολύ δυσάρεστο συναίσθημα (φόβο, λύπη κτλ.): *Το νέο του έκοψε τα πόδια.* ❼ (αμτβ., για τρόφιμα) παρουσιάζω αλλοίωση: *Έκοψε το γάλα/η σάλτσα.* ❽ σταματώ μια (κακή συνήθως) συμπεριφορά, συνήθεια: *Έκοψε το κάπνισμα/την γκρίνια.* ❾ διακόπτω ή σταματώ κτ ή κπ: *Ας κόψουμε αυτήν τη συζήτηση!* ❿ (μτβ.) σταματώ την παροχή κπ αγαθού: *Η ΔΕΗ μας έκοψε το ρεύμα.* ⓫ **α.** (μτβ.) απορρίπτω κπ σε εξέταση: *Με έκοψε στα μαθηματικά.* **β.** παθ. (αμτβ.) αποτυγχάνω: *Κόπηκα στα γαλλικά. ~ δρόμο*: ακολουθώ συντομότερη διαδρομή.
κόψη η: αιχμηρή άκρη εργαλείου: *~ μαχαιριού. στην ~ του ξυραφιού*: σε κρίσιμο σημείο.
κόψιμο το: ❶ το να κόβει κπ κτ και το σημείο όπου κόβεται: *Αρχίζει το ~ της τούφτας! Σε πονάει το ~;* ❷ [οικ.] διάρροια. **κομμάτι**¹ το: ❶ τμήμα ή μέρος αντικειμένου που προέρχεται από σπάσιμο, κόψιμο, σχίσιμο κλπ: *Έκοψα ένα ~ ψωμί. (για) ένα ~ ψωμί*: με πολύ μικρό, ευτελές αντίτιμο: *Δουλεύει ~.* ❷ υποσύνολο ενός συνόλου: *~ του εκλογικού σώματος απείχε από τις εκλογές.* ❸ αντικείμενο που αποτελεί μέλος μιας κατηγορίας πραγμάτων: *Συλλέγει παλιά έπιπλα και έχει αξιόλογα ~ στην κατοχή της. Τα φρούτα πουλιούνται με το κιλό ή με το ~;* ❹ ΜΟΥΣ μουσικό έργο, τραγούδι: *Ακούσαμε ένα παλιό ~ του συγκροτήματος.* **κομμάτι**² (επίρρ.): [προφ.] λίγο, κάπως: *~ δύσκολο μου φαίνεται. κομ-*

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ματιάζω -ομαι: (μτβ.) κόβω, σπάζω ή χωρίζω κτ σε κομμάτια ή τμήματα. **κομμάτιασμα** το. **κομματιαστός -ή -ό. κομματιαστά** (επίρρ.). **κοπή** η: κόψιμο: *η ~ της πίτας. κοπτικός -ή -ό*: αυτός που μπορεί να κόβει, που είναι κατάλληλος για κόψιμο. **κοφτός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι κομμένος: *~ μακαρονάκι.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι απότομος: *~ φωνή/μπαλιά/απάντηση. κοφτά* (επίρρ.). **κοφτερός -ή -ό**: ❶ αυτός που κόβει καλά. ❷ (μτφ.) πολύ έξυπνος: *~ μυαλό. κοφτερά* (επίρρ.). **κόφτης** ο: εργαλείο που κόβει.

κόγχη η: ❶ ΑΝΑΤ κοιλότητα οστού ή οργάνου του σώματος: *~ οφθαλμού*: καθεμία από τις δύο κοιλότητες, μέσα στις οποίες βρίσκονται τα μάτια. ❷ διακοσμητικό, συνήθως ημικυκλικό βαθύλωμα σε τοίχο. ❸ ΑΡΧΙΤ το ημικυκλικό τμήμα χριστιανικού ναού στο οποίο βρίσκεται η Αγία Τράπεζα.

κοιλιά η: ❶ ΑΝΑΤ μέρος του σώματος ανθρώπων και ζώων μέσα στο οποίο περιέχονται τα σπλάχνα: *Έχω πόνους στην ~.* ❷ (συνεκδ.) το πάχος στην περιοχή της κοιλιάς: *Αδυνάτισες κι έπεσε η ~.* ❸ κοίλωμα που δημιουργείται σε μια επιφάνεια, ένα υλικό κτλ.: *Δε στερέωσες καλά το καλώδιο και κάνει ~.* **κοιλιακός -ή -ό. κοιλιαράς -ού -άδικο**: αυτός που έχει μεγάλη κοιλιά.

κοιλία η: ΑΝΑΤ ❶ ονομασία διαφόρων κοιλοτήτων οργάνων του σώματος: *οι κοιλίες της καρδιάς.* ❷ κοιλιά: *υπερηχογράφημα άνω και κάτω κοιλίας.*

κοίλος -η -ο: αυτός που έχει επιφάνεια με βαθύλωμα, εσοχή προς τα μέσα ≠ κυρτός: *~ κάτοπτρο. κοίλον* το: ΙΣΤ χώρος του αρχαίου θεάτρου προορισμένος για τους θεατές. **κοιλότητα** η.

κοιμάμαι & -ούμαι • μππ. *κοιμισμένος*: (αμτβ.) ❶ βρίσκομαι σε κατάσταση ύπνου: *~ βαριά/βαθιά/σαν πουλάκι. ~ του καλού καιρού/τον ύπνο του δικαίου*: [ειρων.] δε βλέπω την πραγματικότητα. *~ όρθιος*: **α.** είμαι πολύ κουρασμένος. **β.** έχω περιορισμένη αντίληψη. ❷ πέφτω για ύπνο: *Η Μαρία ~ νωρίς.* ❸ δείχνω αδιαφορία = αδρανών: *Η διοίκηση ~ και δεν ασχολείται με τα προβλήματα της εταιρείας.* ❹ ΕΚΚΛ αόρ. (για αγίους, μοναχούς) πεθαίνω. **κοίμηση** η: ΕΚΚΛ θάνατος αγίου. **κοιμητήριο** το: νεκροταφείο. **κοιμίζω** (μτβ.) βάζω κπ να κοιμηθεί.

κοινόβιο το: ❶ είδος μοναστικής ζωής, σύμφωνα με το οποίο όλοι οι μοναχοί ακολουθούν

κοινό πρόγραμμα ζωής και διοικούνται από τον ηγούμενο. ❷ μορφή κοινής συμβίωσης ανθρώπων χωρίς συγγενική σχέση: *τα ~ των νέων της Αμερικής της δεκαετίας του 60. κοινοβιακός -ή -ό.*

κοινοβούλιο το: = βουλή ❶ πολ σώμα από εκλεγμένους εκπροσώπους του λαού, το οποίο ασκεί τη νομοθετική εξουσία. ❷ (συνεκδ.) το κτίριο στο οποίο στεγάζεται: *Το ~ της Γαλλίας βρίσκεται στη δεξιά όχθη του Σηκουάνα. κοινοβουλευτικός -ή -ό. κοινοβουλευτισμός* ο: πολ πολίτευμα που στηρίζεται στην ύπαρξη κοινοβουλίου.

κοινοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ γνωστό στο κοινό με επίσημο τρόπο: *Η κυβέρνηση κοινοποίησε την απόφασή της για αλλαγή του νόμου.* ❷ δίνω σε κπ επίσημο έγγραφο: *~ διορισμό / μετάθεση / καταγγελία / απόλυση. κοινοποίηση* η.

κοινός -ή -ό: ❶ αυτός που ανήκει σε πολλούς, μοιράζεται ή χρησιμοποιείται από πολλούς: *~ τραπεζικός λογαριασμός. Είναι ~ μας φίλη.* ❷ αυτός που γίνεται από δύο ή περισσότερα μέρη συγχρόνως: *~ αγώνας / απόφαση / προσπάθεια. από κοινού:* μαζί, σε συνεργασία. ❸ αυτός που είναι πολύ συνηθισμένος, δε διαθέτει καμία πρωτοτυπία: *Τα σχόλιά του ήταν πολύ ~. = κοινότοπος.* ❹ αυτός που δηλώνει τον μέσο όρο: *~ λογική / θνητός.* ❺ αυτός που είναι σχετικός με το σύνολο της κοινωνίας: *οργανισμός ~ ωφελείας. ~ όνομα:* ΓΛΩΣΣ ουσιαστικό που δεν είναι κύριο όνομα προσώπου, τοποθεσίας κτλ. **κοινό** το: ❶ ο κόσμος, η μεγάλη μάζα του πληθυσμού: *Το μουσείο θα παραμείνει κλειστό για το ~.* ❷ το σύνολο των ανθρώπων που παρακολουθούν μια εκδήλωση ή στους οποίους απευθύνεται κτ: *Το αναγνωστικό ~ υποδέχθηκε με ενθουσιασμό το νέο του βιβλίο.* ❸ το σύνολο των θαυμαστών ενός καλλιτέχνη ή μιας σημαντικής προσωπικότητας: *Ο Χατζιδάκις έχει το ~ του. κοινά* τα: ό,τι σχετίζεται, αφορά και είναι στην υπηρέστια του κοινωνικού συνόλου: *Ήθελε πάντα να ασχοληθεί με τα ~. κοινός* (επίρρ.)

κοινότητα η: ❶ οργανωμένο σύνολο ανθρώπων με κοινά στοιχεία (καταγωγή, γλώσσα κτλ.), που ζουν στον ίδιο τόπο: *η ελληνική ~ των Ηνωμένων Πολιτειών.* ❷ σύνολο ανθρώπων με κοινές επιδιώξεις, δικαιώματα, υποχρεώσεις: *μαθητικές ~. θεραπευτική / πανεπιστημιακή ~.* ❸ κατώτερη βαθμίδα διοικητικής διαίρεσης: *Οργανισμός Δήμων και ~.* ❹ **Κοινότητα** η: Ευ-

ρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, παλαιότερη ονομασία της ΕΕ = ΕΟΚ. **κοινοτικός -ή -ό.**

κοινοτοπία η: σκέψη, λόγος ή τρόπος έκφρασης χωρίς πρωτοτυπία: *Η ομιλία του ήταν βαρετή, γεμάτη κοινοτοπίες. κοινότοπος -ή -ο.*

Αντί του ορθού *κοινότοπος* και *κοινοτοπία* συχνά λέγεται και γράφεται, λανθασμένα, *κοινότυπος* και *κοινοτυπία*.

κοινωνία¹ η: ❶ σύνολο ανθρώπων που ζουν οργανωμένα σύμφωνα με κάποιους κανόνες και νόμους: *αστική / σοσιαλιστική / αταξική ~. πατριαρχική / μητριαρχική ~.* ❷ σύνολο ζώων που ζουν ομαδικά και οργανωμένα: *η ~ των μυρμηγκιών.* ❸ σύνολο ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά (ιδεολογικά, πολιτικά, ταξικά, εθνικά κτλ.): *υψηλή / γαλλική / ελληνική / καταναλωτική ~. Κοινωνία των Εθνών:* διεθνής οργανισμός που είχε ιδρυθεί μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο για τη διατήρηση και προάσπιση της ειρήνης μεταξύ των λαών, πρόδρομος του ΟΗΕ. **κοινωνικός -ή -ό** ≠ αντικοινωνικός. **κοινωνικότητα** η ≠ αντικοινωνικότητα. **κοινωνικά** (επίρρ.). **κοινωνός** ο, η: μέτοχος.

Το επίθ. *κοινωνικός* και το ουσ. *κοινωνικότητα* δηλώνουν τον χαρακτήρα, την ικανότητα κπ να συναναστρέφεται, να βρίσκεται με άλλους ή την ικανότητα να ζει και να υπακούει σε κανόνες που ορίζει ένα σύνολο.

κοινωνία² η: ΕΚΚΛ **Αγία / Θεία Κοινωνία:** η μετάληψη. **κοινωνώ & -άω:** ❶ (αμτβ.) λαμβάνω τη Θεία Κοινωνία = μεταλαβαίνω: *Πρέπει να νηστέψεις πριν πας να κοινωνήσεις.* ❷ (μτβ., για ιερέα) δίνω σε κπ τη Θεία Κοινωνία: *Ο παπάς αρνήθηκε να τον κοινωνήσει.*

κοιτάζω -ομαι & κοιτώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ στρέφω το βλέμμα μου κάπου: *~ τη θεά από το παράθυρο. Κοίταξε τι σου έφερε! ~ αφ' υψηλού:* με περιφρόνηση, υπεροπτικά. *~ τη δουλειά μου:* δεν είμαι περιέργος, δεν ασχολούμαι με τους άλλους. ❷ βλέπω με προσοχή κπ ή κτ: *Έστεκε σιωπηλός και κοίταζε τον πίνακα πολλή ώρα.* ❸ (για γιατρό) εξετάζω ασθενή: *Πρέπει να σε κοιτάξει γιατρός.* ❹ φροντίζω, ενδιαφέρομαι για κπ ή κτ: *Πρέπει να κοιτάξεις το συμφέρον σου. Ποιος θα ~ τα παιδιά όσο θα λείπει; κοιτάγμα* το.

κοινοβουλευτικός → κοινοβούλιο
κοινοβουλευτισμός → κοινοβούλιο
κοινοβούλιο
κοινοποίηση → κοινοποιώ
κοινοποιώ → κοινοποιώ
κοινοποιώ → -ποιώ
κοινός
κοινότητα
κοινοτικός → κοινότητα
κοινοτοπία
κοινότοπος → κοινοτοπία
*κοινότυπος → σχ.
κοινότοπος
κοινωνία¹
κοινωνία²
κοινωνικά → κοινωνία¹
κοινωνικοποιώ → -ποιώ
κοινωνικός → κοινωνία¹
κοινωνικότητα → κοινωνία¹
κοινωνός → κοινωνία¹
κοινωνός → κοινωνία²
κοινός → κοινός
κοίταγμα → κοιτάζω
κοιτάζω

K

κοίτασμα
κολλώ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Το ρ. *κοιτάζω* προέρχεται από το ΑΕ ρ. *κοιτάζω* «πάω στο κρεβάτι ή στρατοπεδεύω» (από το *κοίτη* «κρεβάτι»), ενώ η σημερινή σημ. του ίσως οφείλεται στην εικόνα του φρουρού που έχει την *κοίτη* του κοντά στη σκοπιά του και επαγρυπνά.

- κοίτασμα
- κοίτη
- κοιτίδα
- κοιτώ → *κοιτάζω*
- κοκαλάκι → *κόκαλο*
- κοκαλένιος → *κόκαλο*
- κοκάλινος → *κόκαλο*
- *κόκαλο* → *κόκαλο*
- κοκκινίζω → *κόκκινος*
- κοκκίνισμα → *κόκκινος*
- κόκκινο → *κόκκινος*
- κόκκινος
- κοκκινωπός → *κόκκινος*
- κόκκος
- κολάζω
- κολάκας → *κολακεύω*
- κολακεία → *κολακεύω*
- κολακευτικά → *κολακεύω*
- κολακευτικός → *κολακεύω*
- κολακεύω
- κόλαση → *κολάζω*
- κολάσιμος → *κολάζω*
- κολασμένος → *κολάζω*
- κολαστήριο → *κολάζω*
- κόλλα → *κολλώ*
- κόλλημα → *κολλώ*
- κολλητά → *κολλώ*
- κολλητή → *κολλώ*
- κολλητικός → *κολλώ*
- κολλητός → *κολλώ*
- κολλώ

κοίτασμα το: συσώρευση ορυκτών που βρίσκονται στο υπέδαφος και προσφέρονται για εκμετάλλευση: *Κοιτάσματα πετρελαίου ανακαλύφθηκαν στην περιοχή.*

κοίτη η: κοιλότητα του εδάφους στην οποία τρέχει ποταμός, χείμαρρος ή ρυάκι: *η ~ του ποταμού.*

κοιτίδα η: η τοποθεσία όπου γεννήθηκε, αναπτύχθηκε και καλλιεργήθηκε κτ για πρώτη φορά = *λίκνο*: *Η Ελλάδα είναι ~ του πολιτισμού.*

Από το *κοιτίς* -ιδος «μικρό κρεβάτι».

κόκαλο το: ❶ σκληρό τμήμα του σκελετού των σπονδυλωτών ζώων και του ανθρώπου = [επίσ.] οστό: *Έσπασε το ~ του χεριού. πετσι και ~*: πολύ αδύνατος. ❷ μικρό κοίλο αντικείμενο το οποίο χρησιμοποιούμε για να φορέσουμε τα παπούτσια. **κοκαλάκι** το: ❶ μικρό κόκαλο. ❷ μικρό αντικείμενο με το οποίο στερεώνουμε τα μαλλιά. **κοκάλινος -η -ο** & **κοκαλένιος -α -ο**.

Η σημ. 2 της λ. *κόκαλο* οφείλεται στο γεγονός ότι παλαιότερα το αντικείμενο αυτό κατασκευαζόταν από κόκαλο.

κόκκινος -η -ο: αυτός που έχει το χρώμα του αίματος: *~ κρασί /μήλο. κόκκινο* το: το κόκκινο χρώμα: *σκούρο /ανοιχτό ~. Εμφανίστηκε ντυμένος στα κόκκινα. ~ φανάρι*: το χρώμα του σηματοδότη που απαγορεύει τη διέλευση πεζών ή οχημάτων: *Πέρα με ~. κοκκινίζω* (μτβ. & αμτβ.). **κοκκίνισμα** το. **κοκκινωπός -ή -ό**: ελαφρώς κόκκινος.

Το επίθ. *κόκκινος* προέρχεται από το ΑΕ ουσ. *κόκκος* «βελανίδι βαφής», το οποίο χρησιμοποιούσαν για να φτιάξουν το κόκκινο χρώμα.

κόκκος ο: ❶ μικροσκοπικό σωματίδιο: *~ άμμου /σκόνης. ❷* (μτφ.) ελάχιστη ποσότητα: *Στα λόγια σου δεν υπάρχει ~ αλήθειας. = ίχνος. ❸* είδος μικροσκοπικού καρπού και ειδικ. σπόρος δημητριακών: *~ σταριού/ριζιού.*

κολάζω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ να αμαρτήσει,

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

τον βάζω σε πειρασμό = *σκανδαλίζω*: *Το ντύσιμό της και άγιο ~!* **κόλαση** η: ❶ τόπος όπου τιμωρούνται οι ψυχές των αμαρτωλών ανθρώπων μετά τον θάνατό τους ≠ *παράδεισος*: *Με τη ζωή που κάνεις, στην ~ θα πας!* ❷ (μτφ.) χώρος τιμωρίας ή βασανισμού, συνθήκες ζωής στις οποίες κανείς υποφέρει: *η ~ των φυλακών. Μου έκανε τη ζωή ~. κολαστήριο* το: τόπος βασανισμού και τιμωρίας: (μτφ.) *Η φυλακή ήταν πραγματικό ~. κολάσιμος -η -ο*: αυτός που είναι άξιος τιμωρίας = *αξιόποινος. κολασμένος -η -ο* (μπ. ως επίθ.): ❶ αυτός που έχει καταδικαστεί να ζει στην κόλαση, και (κατ' επέκτ.) ο αμαρτωλός: *~ ψυχή. ❷* αυτός που προκαλεί ή χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα άσχημες συνθήκες: *Κάνει μια ~ ζέστη! ~ ατμόσφαιρα του γηπέδου.*

κολακεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ παινεύω πάρα πολύ κπ, ακόμα και αν δεν αξίζει, για να κερδίσω κτ = [προφ.] γλείφω: *Κολακεύοντας τους καθηγητές του, έπαιρνε πάντα τον καλύτερο βαθμό. ❷* ταιριάζω, τονίζω την ομορφιά ή αξία κπ: *Τα εφαρμοστά φορέματα πάντα την ~. ❸* προξενώ ικανοποίηση σε κπ: *Η πρότασή σας με ~. κολακεία* η: ο υπερβολικός και συνήθως ανειλικρινής έπαινος που αποσκοπεί στο να κερδίσουμε κτ = *φιλοφρόνηση* [προφ.], γλείψιμο: *Χάρη στις κολακείες έφτασε τόσο ψηλά. κολακας* ο, η: πρόσωπο που συνηθίζει να κολακεύει = [προφ.] γλείφτης. **κολακευτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που λέγεται ή γίνεται για να κολακέψει: *~ σχολίο. ❷* αυτός που τονίζει την ομορφιά κπ: *~ ντύσιμο/πόζα. κολακευτικά* (επίρρ.).

κολλώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) **α.** ενώνω κτ με κτ άλλο ή σταθεροποιώ κτ πάνω σε κτ άλλο με κολλητική ουσία: *~ αφίσες /το σκισμένο βιβλίο. β.* (μτφ.) ενοχλώ κπ, γίνομαι φορτικός: *Μη μου ~ πολύ, γιατί θα σε δείρω!* **γ.** (μτφ.) παρενοχλώ κπ ερωτικά: *~ στην κοπέλα όλο το βράδυ. δ.* (μτφ.) μεταδίδω κτ αρνητικό, κυρίως ασθένεια ή συνήθεια: *Δε σε φιλάω, μην τυχόν σε κολλήσω γρίπη. ❷* (αμτβ.) **α.** επιμένω σε κτ σε ενοχλητικό βαθμό ή για μεγάλο διάστημα: *~ σε λεπτομέρειες. =* [επίσ.] *επιμένω. β.* γίνομαι κολλώδης: *Το πάτωμα ~, γιατί έπεσε σιρόπι. γ.* σταματώ, παύω να λειτουργώ ή μπλοκάρω: *Ο υπολογιστής/το μυαλό μου κόλλησε. δ.* ταιριάζω ή συνδέομαι με κπ ή κτ: *Αυτή η απάντηση πώς κολλάει με τη συζήτηση; κόλλημα* το: το να κολλάει κπ κτ ≠ *ξεκόλλημα. κόλλα* η: ❶ ουσία, συνήθως ρευστή, που έχει την ιδιότητα να κολλά σώματα τα οποία

φέρνουμε σε επαφή. ❷ φύλλο χαρτιού: ~ αναφοράς. **κολλητός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει κολληθεί με κτ άλλο. ❷ αυτός που εφαρμόζει ή εφάπτεται σε επιφάνεια: ~ μπλουζάκι/σπίτια/οικόπεδα. **κολλητός ο, -ή η**: [οικ.] αχώριστος φίλος. **κολλητά** (επίρρ.). **κολλητικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι κατάλληλος για να κολλήσει κτ με κτ άλλο: ~ ταινία. ❷ αυτός που είναι μεταδοτικός: ~ ασθένεια/γέλιο.

κολόνα η: ❶ στύλος κατασκευασμένος από σκληρό υλικό (ξύλο, μάρμαρο κτλ.) ο οποίος στηρίζει ή διακοσμεί κτ: ~ της ΔΕΗ. ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα κολόνας: ~ πάγου. ~ του σπιτιού: ο αρχηγός ή το στηρίγμα της οικογένειας.

κολοσσός ο: ❶ άγαλμα τεραστίων διαστάσεων: ο ~ της Ρόδου. ❷ (μτφ.) κπ ή κτ που έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις: Η εταιρεία εξελίχθηκε σε ~. ❸ (μτφ.) αυτός που έχει μια θετική ιδιότητα ή χαρακτηριστικό σε υπέρμετρο βαθμό: Θεωρείται ~ της τζαζ μουσικής. **κολοσσιαίος -α -ο**: πολύ μεγάλος = γιγαντιαίος, τεράστιος, πελώριος.

κόλπο το: ❶ έξυπνο τέχνασμα: Τελικά, το ~ που σκαρφιστήκαμε δεν έπιασε! ❷ μελετημένο σχέδιο για παράνομη ενέργεια = κομπίνα, απάτη: Είχαν καταστρώσει το μεγαλύτερο ~ στην ιστορία του Χρηματιστηρίου. ❸ πληθ. νάζια: Τον έχει τρελάνει με τα ~ της! **κολπατζής ο, -τζού η**: πρόσωπο που ξέρει να κάνει κόλπα.

Η λ. **κόλπο** είναι αντιδάνειο από το ιταλικό *colpo* (< λατ. *colaphus* < ΑΕ *κόλαφος*). Με βάση τη σημ. της λ. *κόλαφος* εξηγείται και η αρχική σημ. της λ. **κόλπο** («χτύπημα»). Από την ίδια λ. προέρχεται και η λ. **κόλπος**².

κόλπος¹ ο: ❶ τμήμα της ξηράς στο οποίο εισχωρεί η θάλασσα: Θερμαϊκός ~. ❷ πληθ. (μτφ.) το εσωτερικό περιβάλλον ενός οργανισμού συνόλου: στους κόλπους της κοινωνίας/της Εκκλησίας. ❸ ΑΝΑΤ **α.** τμήμα του γεννητικού συστήματος της γυναίκας, κοιλότητα μεταξύ της μήτρας και του αιδείου. **β.** όνομα διαφόρων κοιλοτήτων του ανθρώπινου σώματος: καρδιακός ~. **κολπικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον κόλπο με τη σημ. 3: ~ υπέρηχος/λοιμώξη. **κολπικά & -ώς** (επίρρ.).

κόλπος² ο: [οικ.] εγκεφαλικό, αποπληξία: **μου ήρθε** ~: Ξαφνιάζομαι υπερβολικά ή παθαίνω σοκ από δυσάρεστη είδηση = [οικ.] μου ήρθε ταμπλάς. ❧ σχ. **κόλπο**.

κολυμπώ & -άω: (αμτβ.) ❶ κουνώ τα χέρια και τα πόδια έτσι ώστε να επιπλέω μέσα στο νερό: ~ σαν ψάρι από πέντε χρονών. ❷ (μτφ.) έχω ή εμφανίζω κτ σε πολύ μεγάλο βαθμό ή ποσότητα: ~ στο χρέμα/στα χρέη/στον ιδρώτα. **κολύμβηση η**: ❶ το να κολυμπάει κπ με τη σημ. 1. ❷ το αντίστοιχο άθλημα. **κολύμπι** το: ❶ η κολύμβηση (σημ. 1). ❷ το μπάνιο στη θάλασσα. **κολυμβητής ο, -ήτρια η. κολυμβητήριο** το: χώρος με πισίνα για προπονήσεις ή αγώνες κολύμβησης. **κολυμβητικός -ή -ό**.

κόμβος ο: ❶ **α.** διασταύρωση οδικών ή σιδηροδρομικών αρτηριών: Θα κατασκευαστεί ανισόπεδος ~ για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας. **β.** (μτφ.) σημείο όπου διασταυρώνονται ή συναντώνται ιδέες, άνθρωποι: Η πόλη εξελίχθηκε σε διαμετακομιστικό ~. ❷ μονάδα μέτρησης ταχύτητας πλοίου, ίση με ένα ναυτικό μίλι την ώρα. **κομβικός -ή -ό**: κεντρικός, πολύ σημαντικός: Το μαγαζί είναι σε ~ σημείο.

κομήτης ο: ΑΣΤΡΟΝ μικρό νεφελώδες ουράνιο σώμα που, διαγράφοντας τροχιά γύρω από τον ήλιο, αποκτά μια φωτεινή «ουρά» (κόμη).

κόμμα το: ❶ πολ. οργάνωση ατόμων με κοινές πολιτικές αρχές και πεποιθήσεις που έχουν ως στόχο τη διακυβέρνηση ενός κράτους: δημοκρατικό/φιλελεύθερο/σοσιαλιστικό ~. ❷ ΜΑΘ η υποδιαστολή πριν από τα δεκαδικά ψηφία ενός αριθμού. ❸ ΓΛΩΣΣ σημείο στίξης που χωρίζει προτάσεις ή όρους πρότασης και αντιστοιχεί σε μικρή παύση ομιλίας. **κομματικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε ή σχετίζεται με κάποιο πολιτικό κόμμα: ~ συμφέρον/παρέμβαση. **κομματικά** (επίρρ.).

κομμουνισμός ο: πολ. κοινωνικο-οικονομική θεωρία και σύστημα που βασίζεται στις αρχές της κοινοκτημοσύνης και της κατάργησης των κοινωνικών τάξεων. **κομμουνιστής ο, -ίστρια η. κομμουνιστικός -ή -ό**: ~ κόμμα/ιδεολογία.

Με απλοποίηση από την παλαιότερη γραφή **κομμουνισμός**.

κομπιάζω: (αμτβ.) εκφράζομαι με υπέρμετρη υπερηφάνεια για τον εαυτό μου ή για κπ ή κτ, χωρίς όμως να αξίζει = περηφανεύομαι, επαίρομαι, κανχιέμαι: Πάντοτε **κόμπιαζε** για τη δήθεν αριστοκρατική καταγωγή της. **κομπασμός ο**: = έπαρση, καυχρησιολογία ≠ σεμνότητα, ταπεινότητα, μετριοφροσύνη: **Επιδόθηκε σε έναν ατέλειωτο ~ για την επιτυχία του**.

κομπιάζω: (αμτβ.) δυσκολεύομαι ή διαστάζω να

κολόνα
κολοσσιαίος → κολοσσός
κολοσσός
κολπατζής → κόλπο
κολπατζού → κόλπος¹
κολπικά → κόλπος¹
κολπικός → κόλπος¹
κολπικός → κόλπος¹
κόλπο
κόλπος¹
κόλπος²
κολύμβηση → κολυμπώ
κολυμβητήριο → κολυμπώ
κολυμβητής → κολυμπώ
κολυμβητικός → κολυμπώ
κολυμβήτρια → κολυμπώ
κολύμπι → κολυμπώ
κολυμπώ
κομβικός → κόμβος
κόμβος
κομήτης
κόμμα
κομμάτι¹ → κόβω
κομμάτι² → κόβω
κομματιάζω → κόβω
κομματιάσμα → κόβω
κομματιαστά → κόβω
κομματιαστός → κόβω
κομματικά → κόμμα
κομματικός → κόμμα
*κομμουνισμός → κομμουνισμός
κομμουνισμός
κομμουνιστής → κομμουνιστής
κομμουνιστικός → κομμουνιστής
κομμουνισμός
κομμουνιστρια → κομμουνιστής
κομπιάζω
κομπασμός → κομπιάζω
κομπιάζω
κόμπιασμα → κομπιάζω

Κ

κομπιούτερ
κοπέλα

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

κομπιούτερ
κομπιουτεράκι →
κομπιούτερο
κόμπλεξ
κομπλεξάρω → κόμπλεξ
κομπλεξικά → κόμπλεξ
κομπλεξικός → κόμπλεξ
κόμπτος
κομπά → κομπός
κομπός
κομπόσημα → κομπός
κονσερβοποιώ → ποιώ
κοντά
κονταίνω → κοντός
κόντεμα → κοντός
κοντεύω → κοντά
κοντινός → κοντά
κοντός
κόντυμα → κοντός
κοντύτερος → κοντός
κοπάδι
κοπάζω
κοπάνια → κοπάνω
κοπανημένος → κοπάνω
κοπάνισα → κοπάνω
κοπανίζω → κοπάνω
κοπάνισμα → κοπάνω
κοπανιστός → κοπάνω
κόπανος → κοπάνω
κοπάνω
κοπέλα
κοπελιά → κοπέλα

μιλήσω, κυρίως λόγω έντονης ψυχικής κατάστασης ή αμηχανίας: *Κόμπιασε λίγο, βούρωκωσε, αλλά μετά μου απάντησε. κόμπιασμα* το: δυσκολία στην ομιλία, που συνοδεύεται από μικρές παύσεις.

κομπιούτερ το & [σπαν.] ο • *άλλ.*: ηλεκτρονικός υπολογιστής: *Πρέπει να συνδέσω το ~ με τον εκτυπωτή. κομπιουτεράκι* το: υποκορ. μικρή συσκευή για αριθμητικές πράξεις.

κόμπλεξ το • *άλλ.*: ψυχολ. ψυχικό σύμπλεγμα: *Δεν μπορεί να ξεπεράσει το ~ του ότι είναι υπερβολικά κοντός. κομπλεξάρω -ομαι*: (μτβ.) προκαλώ σε κπ αίσθημα κατωτερότητας: *Μη σε κομπλεξάρουν τα σχόλιά του! κομπλεξικός -ή -ό*: αυτός που διακατέχεται από κόμπλεξ: ~ συμπεριφορά. **κομπλεξικά** (επίρρ.).

Δάνειο από το αγγλ. *complex* (< λατ. *complexus* «αγκάλιασμα»).

κόμπτος ο: ❶ εξόγκωμα που σχηματίζεται στο δέσιμο σχοινού, κλωστής κτλ., καθώς και το σφίξιμο στο σημείο αυτό: *λύνω/κάνω ~. δένω κτ ~*: παίρνω κτ σαν δεδομένο: *Μην το δένεις ~ ότι θα πάμε διακοπές το καλοκαίρι.* ❷ [λαϊκ.] (για υγρό) ελάχιστη ποσότητα = σταγόνα, στάλα: *ένας ~ λάδι* ❸ (μτφ.) δυσκολία στην αναπνοή ή κατάποση λόγω συναισθηματικής φόρτισης: ~ στον *λαιμό*.

κομπός -ή -ό: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από λεπτό γούστο και καλαισθησία: ~ *ντύσιμο* = καλαισθητός. ❷ (για περιγραφή, δήλωση κτλ.) αυτός που είναι διακριτικός ή πνευματώδης ≠ άκομπτος, άγαμπτος, χοντροκομμένος: *Η ~ περιγραφή των γεγονότων οφειλόταν στο ότι παρακολουθούσαν και παιδιά. κομπά* (επίρρ.). **κομπόσημα** η: η ιδιότητα του κομπού.

κοντά (επίρρ.): ❶ (+ σε) = [επίσ.] πλησίον ≠ μακριά: σε σημείο που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από κπ ή κτ άλλο, τοπικά ή χρονικά: *Πήγε ~ στο δέντρο. Έλα ~ μου. Τα γενέθλιά μου είναι ~ στα Χριστούγεννα.* ❷ [οικ.] (+ αριθμητικό) περίπου: *Το ταξίδι διαρκεί ~ τρεις ώρες.* ❸ (+ σε) μαζί με: *Πέρασε ~ στους δικούς του τα τελευταία του χρόνια. κοντινός -ή -ό*: ≠ μακρινός ❶ αυτός που βρίσκεται σε μικρή απόσταση: *Πήγε με τα πόδια μέχρι το κοντινότερο βενζινάδικο.* ❷ αυτός που έχει στενή συγγενική σχέση: *Μας επισκέφθηκαν οι πιο κοντινοί συγγενείς. κοντεύω*: ❶ (αμτβ.) πλησιάζω σε σημείο (χρονικό ή τοπικό): *Αρχίσα-*

με τις ετοιμασίες μιας και ο γάμος ~. ❷ (μτφ., μτβ.) είμαι κοντά σε κπ κατάσταση: ~ *να τελειώσω την εργασία. Κόντεψε να μου βγει η ψυχή, μέχρι να έρθεις!* ❸ (μτβ.) φτάνω σε ηλικία = πλησιάζω: *Η κόρη μου ~ τα εφτά.*

κοντός -ή -ό • συγγρ. *κοντότερος & κοντύτερος*: αυτός που έχει μικρό ύψος ή μήκος: ~ *άνθρωπος* ≠ ψηλός. ~ *φούστα/μαλλί* ≠ μακρύς. **κοπανίζω** • *αόρ. κόντυνα*: ❶ (μτβ.) ελαττώνω το μήκος ή το ύψος ≠ μακραίνω: ~ *το παντελόνι.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι πιο κοντός: *Η φούστα κόντυνε μετά το πλύσιμο. κόντεμα & κόντυμα* το.

κοπάδι το: ❶ πλήθος ομοειδών ζώων ή ψαριών = [επίσ.] αγέλη: *Ο τσοπάνος έβγαξε το ~ από το μαντρί για βοσκή.* ❷ [μειωτ.] (μτφ.) πλήθος ανθρώπων που χαρακτηρίζεται από έλλειψη τάξης = [οικ.] μπουλουκι: *Κοπάδια-κοπάδια οι οπαδοί έβγαιναν από το γήπεδο.*

κοπάζω: (αμτβ.) ❶ (κυρίως για έντονα καιρικά φαινόμενα ή αρνητικές καταστάσεις) παρουσιάζω εξασθένηση = καταλαγιάζω: *Μόνο όταν κόπασε η τρικυμία, βγήκαν τα καΐκια στα ανοιχτά.* ❷ (μτφ.) μειώνεται η έντασή μου: *Ποτέ δεν κόπασε η οργή της μάνας για τον θάνατο του παιδιού της.*

κοπανό & -άω -ιέμαι • *αόρ. κοπάνησα, μππ. κοπανημένος*: (μτβ.) ❶ χτυπώ κτ για να λιώσει = κοπανίζω: *Κοπάνησε αμύγδαλα, για να βάλει στο γλυκό.* ❷ χτυπώ κπ = δέρνω: *Κοπάνησε έναν συμμαθητή του στο κεφάλι.* ❸ (μτφ.) υπενθυμίζω συνέχεια κτ σε κπ με έντονο και επικριτικό τρόπο = χτυπώ: *Μη μου το ~ συνέχεια που δε σε βοήθησα όταν με χρειάστηκες!* ❹ χτυπώ κτ προκαλώντας θόρυβο: *Κοπάνησε την πόρτα πίσω του κι έφυγε. την κοπανάω*: [προφ.] φεύγω από κάπου κρυφά ή αφήνοντας κτ ανολοκλήρωτο = το σκάω: *Την κοπάνησε από το σχολείο, για να πάει να παίξει ποδόσφαιρο. κοπανίζω -ομαι* • *αόρ. κοπάνισα, μππ. κοπανισμένος*: (μτβ.) κοπανώ (μόνο στη σημ. 1). **κοπάνια** η: αδικαιολόγητη απουσία από το σχολείο ή τη δουλειά = σκασιαρχείο: *Έκαναν ~ από το μάθημα, προκειμένου να μη γράψουν διαγώνισμα. κόπανος* ο: ❶ [παρωχ.] μεγάλο χοντρό ξύλο με πλατιά τη μία άκρη, με το οποίο χτυπούσαν στο πλύσιμο τα ρούχα για να καθαρίσουν ❷ [μειωτ.] άξεστος ή ανόητος άνθρωπος = βλάκας, κοντός. **κοπανιστός -ή -ό**: αυτός που τον έχουν κοπανήσει. **αέρας** ~: αερολογίες ή ανόητες πράξεις. **κοπάνισμα** το.

κοπέλα η: ❶ νεαρή γυναίκα, συνήθως άγαμη = νέα, [προφ.] *κοπελιά*: *Στα εικοσιπέντε της ήταν*

πλέον μια ~ ώριμη να παντρευτεί. ❷ η γυναίκα με την οποία κπ διατηρεί ερωτικό δεσμό = φιλενάδα, [λαϊκ.] γκόμενα: *Η ~ του του ζήτησε να χωρίσουν.* **κοπελιά** η: [προφ.] κοπέλα.

κοπιάζω¹: [οικ.] (αμτβ.) πλησιάζω, πηγαίνω κάπου, κυρίως στην προστ. **κόπιασε/κοπιάζτε**: πρόσκληση ή πρόκληση σε κπ να πλησιάσει ή να μπει κάπου: ~ στο φτωχικό μας! ~ να είσαι άντρας!

κόπος ο: έντονη προσπάθεια και η κούραση την οποία αυτή προκαλεί = μόχθος: *άδικος/μάταιος/τζάμπα ~.* **κοπιάζω**²: (αμτβ.) καταβάλλω μεγάλο κόπο = μοχθώ, παιδεύομαι: *Κόπιασε πολύ για να χτίσει αυτό το σπίτι.* **κοπιαστικός -ή -ό**: αυτός που απαιτεί ή προκαλεί κόπο = επίπονος, κουραστικός ≠ άκοπος: ~ εργασία/ταξίδι. **κοπιαστικά** (επίρρ.). **κοπιώδης -ης -ες**: [επίσ.] αυτός που απαιτεί κόπο = κοπιαστικός ≠ άκοπος. ❸ σχ. **αγενής**.

κόπτομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: [ειρων.] (αμτβ.) εκδηλώνω έντονο ενδιαφέρον, το οποίο όμως είναι προσποιητό ή κρύβει προσωπικό συμφέρον: *Έκανε εμπόριο όπλων, ενώ ~ για την επικράτηση της ειρήνης.*

Από το ΑΕ κόπτω «σπάζω, κόβω», από το οποίο προέρχονται και τα κοπή, κοπιάζω, κόπος, κόμμα.

κόπωση η: αίσθημα αδυναμίας λόγω υπερβολικής δραστηριότητας, σωματικής ή ψυχικής έντασης = κούραση: *Μετά την ταλαιπωρία της μετακόμισης, αισθάνθηκε έντονη ~.* **τεστ/δοκιμασία κοπώσεως**: ιατρική δοκιμασία για τον έλεγχο της αντοχής της καρδιάς.

κορεσμός ο: ❶ κατάσταση απόλυτης ικανοποίησης μιας επιθυμίας, τάσης, συναισθήματος: *Μετά από τόσο φαγητό, ήταν λογικό να επέλθει ~.* ❷ (μτφ.) κατάσταση πληρότητας: *Η περιφερειακή οδός έχει φτάσει ήδη σε επίπεδο ~.* ❸ ΦΥΣ ΧΗΜ κατάσταση κατά την οποία ένα φυσικό ή χημικό μέγεθος έχει πάρει τη μέγιστη τιμή του. **κορεννύω -ομαι** • δύσχερο στον ενστ., αόρ. *κόρεσα*, παθ. αόρ. *κορέστηκα*, μπλ. *κορεσμένος* & [επίσ.] *κεκορεσμένος*: (μτβ.) ❶ ικανοποιώ απόλυτα μια επιθυμία, τάση ή συναίσθημα: *Το πάθος του δεν μπορεί να κορεστεί!* = [οικ.] χορταίνω. ❷ φτάνω κτ σε κατάσταση πληρότητας. ❸ χημ διαλύω σε διαλύτη τη μέγιστη δυνατή ποσότητα ουσίας. **(κε)κορεσμένο διάλυμα**: αυτό που έχει κορεστεί ≠ ακόρεστος.

Από το ΑΕ κορεννυμι «γεμίζω».

κόρη η: ❶ παιδί θηλυκού γένους = θυγατέρα, κορίτσι ≠ γιος, αγόρι: *Έχει έναν γιο και μια ~.* ❷ πολύ νεαρή γυναίκα = κοπέλα, [προφ.] κοπελιά, νέα: ~ μου, βοήθησέ με να περάσω τον δρόμο. ❸ ΙΣΤ άγαλμα ντυμένης γυναίκας σε όρθια στάση. ❹ ΑΝΑΤ το κεντρικό άνοιγμα της ίριδας του ματιού. **ως ~ οφθαλμού**: ως κτ πολύτιμο, που το προσέχουμε ιδιαίτερας.

κορίτσι το: ❶ παιδί θηλυκού γένους: *Τα δύο ~ πήγαιναν σχολείο.* ❷ η κοπέλα με την οποία κάποιος διατηρεί ερωτικό δεσμό = φιλενάδα, κοπέλα, [λαϊκ.] γκόμενα: *Ο γιος μας έχει πάρει διακοπές με το ~ του.* **κοριτσιστικός -η -ο**.

κορμί το: ❶ α. το ανθρώπινο σώμα: *Είδαμε το άψυχο ~ της πεσμένο στο χώμα.* β. (συνεκδ.) ο ίδιος ο άνθρωπος: *Έβλεπες στον δρόμο βασανισμένα ~ να περπατούν σκυφτά.* **χαμένο ~**: άχρηστος και ανίκανος άνθρωπος, παλιάνθρωπος. ❷ το κυρίως σώμα, χωρίς τα άκρα και το κεφάλι = κορμός (σημ. 2): *Όρθωσε περήφανα το ~ του και προχώρησε.*

κορμός ο: ❶ το κύριο μέρος του δέντρου από το έδαφος μέχρι τα κλαδιά. ❷ ΑΝΑΤ το σώμα ανθρώπου ή ζώου, χωρίς τα άκρα και το κεφάλι = κορμί (σημ. 2): *Γι' αυτές τις ασκήσεις ο ~ πρέπει να είναι τεντωμένος.* ❸ (μτφ.) το κύριο μέρος, ο πυρήνας: *Ο ~ της διαδήλωσης βρισκόταν ακόμη στην αρχή της λεωφόρου.* ❹ είδος γλυκού με κυλινδρικό σχήμα.

κοροϊδέω -ομαι • αόρ. *κοροΐδεψα*: (μτβ.) ❶ προκαλώ γέλιο ή αρνητικά σχόλια σε βάρος κπ = περιγελώ, εμπαιζώ: *Μη με ~, γιατί μπορεί και εσύ να πάθεις τα ίδια!* ❷ παραπλανώ κπ κάνοντάς τον να πιστέψει κπ ψέμα = ξεγελώ, εξαπατώ: *Με κοροΐδεψε - τα φρούτα που μου πουλήσε ήταν σάπια.* **κοροΐδια** η & **κοροΐδεμα** το. **κοροΐδο** το: πρόσωπο που γίνεται αντικείμενο κοροΐδίας: *πιάστηκε ~.* **κοροΐδευτικός -ή -ό**: περιπαιχτικός: ~ σχόλιο/χαμόγελο. **κοροΐδευτικά** (επίρρ.).

κορυφή & κορφή η: ❶ το υψηλότερο σημείο: *Ανεβήκαμε στην ~ του βουνού.* ❷ ΓΕΩΜ το σημείο σχήματος ή σώματος που βρίσκεται στη μεγαλύτερη απόσταση από τη βάση: *η ~ τριγώνου/πυραμίδας* ❸ (μτφ.) πρόσωπο που βρίσκεται στην εξουσία = ηγεσία ≠ βάση: *η ~ της παράταξης/της ιεραρχίας.* ❹ για πρόσωπο που είναι ο καλύτερος στο είδος του: *Είναι ~ στην χειρουργική.* **κορυφώνω -ομαι**: (μτβ.) οδηγώ κτ στην κορυφή ή στο αποκορύφωμα: *Λόγω της οικονομικής κρίσης, ο ανταγωνισμός στην αγορά έχει κορυφωθεί.* **κορυφαίος**

κοπή → κόβω
κόπηκα → κόβω
κοπιάζω¹
κοπιάζω² → κόπος
κοπιαστικά → κόπος
κοπιαστικός → κόπος
κοπιώδης → κόπος
κόπος
κοπτικός → κόβω
κόπτομαι
κόπωση
κορεννύω → κορεσμός
κόρεσα → κορεννύω
κορεσμός
κόρη
κορίτσι
κοριτσιστικός → κορίτσι
κορμί
κορμός
κοροΐδεμα → κοροΐδευω
κοροΐδευτικά → κοροΐδευω
κοροΐδευτικός → κοροΐδευω
κοροΐδευω
κοροΐδια → κοροΐδευω
κοροΐδο → κοροΐδευω
κορυφαία → κορυφή
κορυφαίος → κορυφή
κορυφή
κορυφώνω → κορυφή
κορυφωση → κορυφή
κορφή → κορυφή

κουβέντα η: ❶ συζήτηση για καθημερινά θέματα: *Πιάσαμε ~ για τη δουλειά.* ❷ κτ που λέει κπ = λόγος: *Σ' όλη τη διαδρομή ~ δεν είπε!*
κουβεντιάζω -ομαι: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) συζητώ με κπ, συνήθως για καθημερινά θέματα: *Τι κουβεντιάζες με τη φίλη σου;* ❷ (μτβ.) σχολιάζω αρνητικά, κουτσομπολεύω κπ ή κτ: *Όλη η γειτονιά ~ τα καμώματά του.*
κουβεντιαστός -ή -ό: αυτός που γίνεται με κουβέντα. **κουβεντιαστά** (επίρρ.).

κουδούνι το: ❶ μικρό μεταλλικό όργανο, σαν μικρή καμπάνα, με ένα μακρύ κρεμαστό γλωσσίδι στο εσωτερικό, που παράγει ήχο όταν χτυπάει στα πλευρά, και (συνεκδ.) ο ήχος που βγάζει: *Ο δικαστής χτυπούσε το ~, για να ησυχάσει τον κόσμο.* ❷ ηλεκτρική συσκευή που με το πάτημα κουμπιού παράγει στιγμαίο ήχο και ο αντίστοιχος ήχος: *Χτύπησε το ~ της πόρτας.* **κουδουνίζω** & [προφ.] **κουδουνάω:** (αμτβ.) βγάζω ήχο αντίστοιχο με αυτόν του κουδουνιού: *~ το τηλέφωνο - θα το σηκώσεις;* **κουδούνισμα** το. **κουδουνιστός -ή -ό. κουδουνιστά** (επίρρ.).

κουζίνα η: ❶ χώρος σε σπίτι ή εστιατόριο για το μαγείρεμα και τις σχετικές ασχολίες. ❷ ειδική συσκευή με εστίες και φούρνο για το μαγείρεμα: *~ ηλεκτρική/γκαζιού.* ❸ τρόπος μαγειρέματος = μαγειρική: *Η ελληνική ~ έχει πολλά λαχανικά.*

κουκούλα η: ❶ το μέρος πανωφοριού που καλύπτει το κεφάλι: *Φόρεσε την ~ σου, βρέχει!* ❷ σκούφος που καλύπτει όλο το κεφάλι εκτός από τη μύτη και τα μάτια: *Ο ληστής φορούσε ~, για να μην τον αναγνωρίσουν.* ❸ προστατευτικό κάλυμμα: *~ αυτοκινήτου.* **κουκουλώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ σκεπάζω κτ ή κπ τελείως ≠ ξεσκεπάζω: *Τον κουκούλωσε με το σεντόνι και δε φαινόταν.* ❷ (μτφ.) καλύπτω παράνομη ή δυσάρεστη ενέργεια ≠ αποκαλύπτω: *Κουκούλωσε την ιστορία πριν βγει στις εφημερίδες.* **κουκούλωμα** το.

κουκούτσι το: ❶ σκληρός πυρήνας ή σπέρμα ορισμένων καρπών: *~ ελιάς/σταφυλιού/ροδάκινου.* ❷ (ως επίρρ., μτφ.) πολύ λίγο, κυρ, στην έκφρ. *~ μυαλό:* *Καλά, ~ δεν έχεις και δέχτηκες την πρότασή του χωρίς να ξέρεις τις λεπτομέρειες;*

κουλούρα η: ❶ ψωμί σε στρογγυλό σχήμα με τρύπα στη μέση. ❷ οποιοδήποτε αντικείμενο σε σχήμα δακτυλίου: *Μάζεψε το καλώδιο σε ~.* ❸ [προφ.] ο βαθμός μηδέν ως σχολικός βαθμός: *Πήρα ~ στην αριθμητική.* **κουλούρι** το: ❶

μικρό ψωμί στρογγυλού σχήματος με τρύπα στη μέση, συνήθως με σουσάμι: *Το κυλικείο πουλάει ~, λουκουμάδες και γλυκά.* ❷ κουλούρα με τη σημ. 3. **κουλουράκι** το: ❶ υποκορ. μικρό κουλούρι. ❷ μικρό γλύκισμα φτιαγμένο από ζύμη: *πασχαλινό/σιμυρνέικο ~.* **κουλουράς & κουλουρτζής** ο: πωλητής κουλουριών. **κουλουριάζω -ομαι:** ❶ παθ. (για ανθρ. και ζώα) μαζεύω τα πόδια μου πολύ κοντά στο στήθος μου, θυμίζοντας το σχήμα κουλούρας: *Κουλουριάστηκε μπροστά στο τζάκι.* ❷ (μτβ.) μαζεύω κτ σε σχήμα κουλούρας.

Η λ. *κουλούρα* προέρχεται από το ελνστ. *κολλούρα*, από το ΑΕ *κολλύρα* «μικρό στρογγυλό ψωμί», αλλά γράφεται με ένα -λ- λόγω ορθογραφικής απλοποίησης.

κουλούρα η: ❶ = παιδεία α. η πνευματική καλλιέργεια ενός προσώπου: *Είναι άνθρωπος με μεγάλη ~.* β. το σύνολο των γνώσεων που έχει αποκτήσει κπ σε συγκεκριμένο τομέα: *Δεν πάει συχνά θέατρο και γι' αυτό δεν έχει θεατρική ~.* ❷ το σύνολο των εθίμων, παραδόσεων, αρχών κτλ. ενός λαού = πολιτισμός: *ευρωπαϊκή/αμερικάνικη ~.* **κουλτουριάρης** ο, -α η: [μειωτ.] πρόσωπο που παριστάνει τον διανοούμενο. **κουλτουριάρικος -η -ο. κουλτουριάρικα** (επίρρ.).

Από το λατ. *cultura* «καλλιέργεια».

κουμπί το: ❶ μικρό, σκληρό και συνήθως στρογγυλό αντικείμενο που ράβεται πάνω σε ρούχα και χρησιμεύει για να κλείνει κπ άνοιγμα, περνώντας μέσα από ειδική τρύπα, ή και ως διακοσμητικό. ❷ μικρό αντικείμενο σε σχήμα κουμπιού, με το οποίο βάζουμε σε λειτουργία μηχανισμό ή συσκευή: *Πάτησε το ~, για να έρθει το ασανσέρ.* **βρίσκω το ~ κπ:** βρίσκω τον τρόπο να τον χειριστώ. **κουμπώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) ≠ ξεκουμπώνω: περνώ τα κουμπιά ρούχου μέσα από τις κουμπότρυπες: *~ το παλτό.* ❷ παθ. κλείνω όλα τα κουμπιά του ρούχου που φορώ ≠ ξεκουμπώνομαι: *Κουμπώθηκε καλά, γιατί κρύωνε.* ❸ παθ. (μτφ.) κρατώ επιφυλακτική στάση: *Μόλις είδε ότι υπήρχαν και ξένοι στη συνάντηση, κουμπώθηκε.* **κούμπομα** το. **κουμποτός -ή -ό:** αυτός που κλείνει με κουμπιά.

κούνια η: ❶ κρεβάτι για μωρά, που συνήθως μπορεί να κουνιέται αργά για να τα κοιμίζει.

κουβέντα
κουβεντιάζω → κουβέντα
κουβεντιαστά → κουβέντα
κουβεντιαστός → κουβέντα
κουδουνάω → κουδούνι
κουδούνι
κουδουνίζω → κουδούνι
κουδούνισμα → κουδούνι
κουδουνιστά → κουδούνι
κουδουνιστός → κουδούνι
κουζίνα
κουκούλα
κουκούλωμα → κουκούλα
κουκουλώνω → κουκούλα
κουκούτσι
*κουλούρα → κουλούρα
κουλούρα
κουλουράκι → κουλούρα
κουλουράς → κουλούρα
κουλούρι → κουλούρα
κουλουριάζω → κουλούρα
κουλουρτζής → κουλούρα
κουλούρα
κουλτουριάρης → κουλούρα
κουλτουριάρης → κουλούρα
κουλτουριάρικα → κουλούρα
κουλτουριάρικος → κουλούρα
κουμπί
κούμπωμα → κουμπί
κουμπώνω → κουμπί
κουμπωτός → κουμπί
κούνημα → κουνιά
κούνια

Κ

κουνώ
κουντός

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- κουνιστός → κουνώ
- κουνώ
- κούπα
- κουπί
- κουράζω → κούραση
- κούραση
- κουραστικά → κούραση
- κουραστικός → κούραση
- κουρδίζω
- κούρδισμα → κουρδίζω
- κουρδιστήρι → κουρδίζω
- κουρδιστός → κουρδίζω
- κουρέλι
- κουρελιάζω → κουρέλι
- κουρντίζω → κουρδίζω
- κουρντίσμα → κουρδίζω
- κουρντιστήρι → κουρδίζω
- κουρντιστός → κουρδίζω
- κουρσάρως → σχ. πειρατής
- κουτά → κουτός
- κουταμάρα → κουτός
- κουτί
- κουτός
- κουτσά → κουτσός
- κουτσαίνω → κουτσός
- κουτσό → κουτσός
- κουτσός

2 α. κάθισμα που κρεμίζεται από κάπου ψηλά, για να κουνιέται αυτός που κάθεται σε αυτό. β. πληθ. ειδικός υπαίθριος χώρος με διάφορα παιχνίδια (κούνιες, τραμπάλες, τσουλήθρες κτλ.) = παιδική χαρά.

Η λ. *κούνια* προέρχεται από το μsn. *κοῦνα* (< λατ. *cupae* «λίκνο») και δε συνδέεται με το ρ. *κουνώ* (από το μsn. *κουνῶ* < ΑΕ *κινῶ*).

κουνώ & -άω -ιέμαι: 1 (μτβ.) κάνω κτ ή κπ να κινείται από τη μια πλευρά στην άλλη συνεχώς: *Κούνησε το κεφάλι του πέρα δώθε.* 2 (αμτβ.) έχω αστάθεια, δεν ισορροπώ καλά ή προκαλώ ρυθμική κίνηση = ταλαντεύομαι: *Το τραπέζι έχει ένα πόδι κοντύτερο και κουνάει/κουνιέται. Το πλοίο κουνάει.* 3 [προφ.] α. (μτβ.) μεταφέρω κτ = μετακινώ: *Ποιος κούνησε την καρέκλα από τη θέση της; δεν το ~ από κάπου:* δε φεύγω, δε μετακινούμαι. β. παθ. πηγαίνω σε άλλο σημείο = μετακινούμαι: *Όσο έλειπα δεν κουνήθηκε από εκεί που την έβαλα!* 4 σχ. *κούνια. κούνημα* το: 1 το να κουνάει κπ κτ. 2 πληθ. το να κουνάει κπ το σώμα του προκλητικά: *Όλο κουνήματα είσαι!* **κουνιστός -ή -ό:** 1 αυτός που (μπορεί να) κουνιέται: ~ πολυθρόνα. 2 (για άνθρ.) αυτός που κουνιέται υπερβολικά όταν περπατά: ~ και **λγμιστός:** αυτός που κουνιέται χαριτωμένα, αλλά και επιδεικτικά = κουνάμενος σεινάμενος.

κούπα η: 1 μεγάλο φλιτζάνι ή κύπελλο φαρδύ και μακρύ, συνήθως για ροφήματα, και (συνεκδ.) η ποσότητα που μπορεί να περιέχει μια κούπα: *Έβγαλε κούπες για τον καφέ και φλιτζάνια για το τσάι. Ήπιε μια ~ καφέ.* 2 μία από τις τέσσερις σειρές των φύλλων της τράπουλας, με σύμβολο την καρδιά: *ντάμα/ρηγας ~.* 3 αθλ (καταχρ.) το κύπελλο που δίνεται στον νικητή διοργάνωσης.

κουπί το: 1 μακρύ ξύλο με πλατύ το ένα άκρο, το οποίο χρησιμοποιούμε για να κινήσουμε τη βάρκα πάνω στο νερό: *Μου 'φυγε το ένα ~, τώρα πώς θα γυρίσω στη στεριά;* 2 [προφ.] μετακίνηση βάρκας με κουπί = κωπηλασία: *Ξέρεις ~;*

κούραση η: αίσθημα αδυναμίας και εξάντλησης, που προκαλείται από υπερβολική εργασία ή έντονη σωματική, πνευματική ή ψυχική δραστηριότητα = [επίσ.] κόπωση: *Είναι λογικό να νιώθεις ~ μετά από τόση δουλειά.* **κουράζω -ομαι:** (μτβ.) ≠ ξεκουράζω 1 α. προκαλώ κού-

ραση σε κπ: *Με κούρασε η γυμναστική.* β. παθ. νιώθω κούραση: *Κουράστηκα να κολυμπάω τόση ώρα.* 2 α. προκαλώ ενόχληση, δυσαρέσκεια ή βαρεμάρα: *Μας κούρασες με την πολυλογία σου.* β. παθ. νιώθω ψυχική κούραση ή βραδίμαι: *Κουράστηκα να προσπαθώ να τον πείσω για το δικό μου.* **κουραστικός -ή -ό:** κοπιαστικός. **κουραστικά** (επίρρ.).

κουρδίζω & [προφ.] κουρντίζω -ομαι: (μτβ.) ≠ ξεκουρδίζω 1 γυρίζω ειδικό κλειδί ή κουμπί ρολογιού, παιχνιδιού κτλ. έτσι ώστε να αρχίσει να λειτουργεί: ~ το ρολόι. *Κουρδισε το παιχνιδάκι για να περπατήσει.* 2 τεντώνω με ειδικό κλειδί τις χορδές μουσικού οργάνου, για να το ρυθμίσω στον σωστό τόνο: ~ το πιάνο. 3 [προφ.] (μτφ.) κάνω κπ να νευριάσει: *Με κούρδισε με αυτά που είπε κι έφυγα.* **κούρδισμα & [προφ.] -ντισμα** το. **κουρδιστός & [προφ.] κουρντιστός -ή -ό. κουρδιστήρι & [προφ.] -ντιστήρι** το.

κουρέλι το: 1 κομμάτι από παλιό, φθαρμένο ύφασμα και (κατ' επέκτ.) αντίστοιχο ρούχο. 2 (μτφ.) για κπ που έχει φθαρεί, ταλαιπωρηθεί πάρα πολύ σωματικά ή ψυχικά: ~ μ' έκανε, με ξεφτίλισε! ~ μου έκανε τα νεύρα, να τον περιμένω και να μην έρχεται! **κουρελιάζω -ομαι** (μτβ., κυρ. στη σημ. 2).

κουτί το: δοχείο από σκληρό υλικό, συνήθως με καπάκι, για να βάζουμε διάφορα πράγματα, και (συνεκδ.) η ποσότητα που χωράει: *Βάλε στο ~ τα βιβλία. Έφαγε ένα ολόκληρο ~ γλυκά!*

κουτός -ή -ό: 1 αυτός που έχει μειωμένη πνευματική ικανότητα = ανόητος, ηλίθιος, χαζός, βλάκας ≠ έξυπνος: *Τι ~ που είναι - κι ένα παιδί μπορεί να τον κοροϊδέψει!* 2 αυτός που δείχνει αφέλεια, ευπιστία = αφελής ≠ πονηρός: *Φάνηκες ~ κι άφησες να σε παρασύρουν.* **κουτά** (επίρρ.). **κουταμάρα** η: 1 η ιδιότητα του κουτού. 2 κουτή ενέργεια ή κουβέντα.

κουτσός -ή -ό: αυτός που έχει αναπηρία στο ένα ή και στα δύο πόδια: *Το ατύχημα την άφησε ~ από το αριστερό πόδι.* **κουτσά** (επίρρ.): κυρ. στις εκφρ. ~ **στραβά:** όπως όπως, δύσκολα: ~ **στραβά τα βγάξει πέρα. ~, στραβά κι ανάποδα:** άσχημα, δυσάρεστα. **κούτσα-κούτσα:** 1 κουτσαίνοντας. 2 αργά, με δυσκολία: ~ **κάταφεραν να κερδίσουν το παιχνίδι με έναν πόντο διαφορά.** **κουτσό** το: παιδικό παιχνίδι, κατά το οποίο ο παίκτης προσπαθεί να ισορροπήσει στο ένα πόδι κάνοντας μικρά πηδήματα. **κουτσαίνω -ομαι:** 1 (αμτβ.) βαδίζω χω-

ρίς να πατώ καλά το ένα πόδι: ~ από το δεξί πόδι. ❷ (μτβ.) κάνω κπ κουτσό ή να πονέσει πολύ στο πόδι: *Μου έδωσε μια κλοτσιά στο καλάμι, που με κούτσανε!* ❸ παθ. γίνομαι κουτσός: *Το άλογο πάτησε κάτι και κουτσάθηκε.*

κούφιος -α -ο: ❶ αυτός που είναι άδειος ή χαλασμένος εσωτερικά: ~ τοίχος / καρύδι. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι χωρίς περιεχόμενο: ~ λόγια/άνθρωπος. *σχ. κουφώνω.*

κουφάλι η: ❶ βαθύλωμα σε κορμό δέντρων ή βράχο. ❷ το κούφιο μέρος χαλασμένου δοντιού. ❸ [κακόσ.] (μτφ.) πονηρός, ύπουλος άνθρωπος.

κουφός -ή -ό: αυτός που δεν ακούει καλά ή καθόλου. *σχ. κουφώνω.* **κουφό** το: [προφ.] κτ περιεργό, παράζενο: *Άκου τι ~ μου συνέβη σήμερα!* **κουφάινω -ομαι:** (μτβ.) ❶ κάνω κπ κουφό: *Έκανε τόση φασαρία, που μας κούφανε!* ❷ (μτφ.) ξαφνιάζω: *Μας κούφανε με τα νέα σου!* **κουφιαμάρα** η: [προφ.] η ιδιότητα του κουφού = βαρηκοΐα.

κουφώνω • μπλ. *κουφωμένος:* (μτβ.) μισοκλεινω (κυρίως παντζούρια) με τρόπο που να μπαίνει λίγο φως και αέρας. **κούφωμα** το: ❶ βαθύλωμα σε τοίχο, έπιπλο κτλ. ❷ κενό στον τοίχο που προορίζεται για πόρτα ή παράθυρο, το πλαίσιο που τοποθετείται σε αυτό και η ίδια η πόρτα και το παράθυρο: *Θα βάλετε ξύλινα ή αλουμινένια κουφώματα;* **κουφωτός -ή -ό:** ❶ (για παντζούρια) αυτός που έχουμε κουφώσει = κουφωμένος, μισόκλειστος. ❷ αυτός που έχει κούφωμα στη σημ. 1.

Οι λ. *κούφιος* και *κουφώνω* και τα παράγωγά τους, καθώς και σύνθετα όπως το *ανακουφίζω*, προέρχονται από το ελνστ. *κοῦφος* «ελαφρής, ευκίνητος», ενώ η λ. *κουφός* και τα δικά της παράγωγα από το ΑΕ *κωφός*.

κραδασμός ο: ❶ παλμική κίνηση = [οικ.] κούνημα, δόνηση: *Ένωθε τους κραδασμούς κάθε φορά που το αυτοκίνητο έπεφτε σε λακκούβες.* ❷ (μτφ.) έντονη αναταραχή, διατάραξη μιας σταθερής κατάστασης: *Η παραίτηση του βουλευτή προκάλεσε ~ στην κυβέρνηση.*

κράμα το: ❶ μείγμα από λιώσιμο μετάλλων: *Ο μπρούντζος είναι ~ χαλκού και κασσίτερου.* ❷ (μτφ.) μείγμα διαφορετικών στοιχείων: *Οι θεωρίες του δεν είναι παρά ένα ~ διαφόρων ιδεολογιών.* *σχ. κερνώ, κράση.*

κρανίο το: ΑΝΑΤ τα οστά του κεφαλιού που περιβάλλουν τον εγκέφαλο. *τα παίρνω στο ~:* θυμώνω πολύ έντονα. **κρανιακός -ή -ό.**

κράνος το: προστατευτικό κάλυμμα του κεφαλιού από σκληρό υλικό (για στρατιώτες, πυροσβέστες, εργάτες, οδηγούς μοτοσυκλετών κτλ.).

κράση η: ❶ το σύνολο των φυσικών και ψυχολογικών χαρακτηριστικών ενός ατόμου: *Έχει γερή ~, δεν αρρωσταίνει εύκολα.* ❷ [επίσ.] ανάμειξη στοιχείων. *σχ. κερνώ.*

Η λ. *κράση* προέρχεται από το ΑΕ *κράσις*, που έχει το ίδιο θέμα με το ΑΕ *κράμα* και το οποίο δηλώνει «ανάμειξη». Η σημ. 1 εξηγείται από την πεποίθηση των ΑΕ Ελλήνων ότι η γενική κατάσταση του ανθρώπου προσδιορίζεται από την ανάμειξη των σωματικών χυμών.

κρασί το: αλκοολούχο ποτό που παράγεται από σταφύλια = [επίσ.] οίνος. *σχ. κερνώ.*

Από το ΑΕ *κράσις*, από το *κεκραμένος οίνος* «νερωμένο κρασί» που προσφερόταν στα συμπόσια.

κραταιός -ή & [επίσ.] -ά -ό: αυτός που είναι πολύ δυνατός = ισχυρός: *Οι ΗΠΑ είναι μια σύγχρονη ~ αυτοκρατορία.*

Από το ΑΕ ρ. *κρατέω -ω* «εξουσιάζω».

κρατήρας ο: ❶ α. ΓΕΩΛ το άνοιγμα στο πάνω μέρος ηφαιστείου, από το οποίο βγαίνουν υλικά όπως λάβα, αέρια κτλ. β. άνοιγμα που μοιάζει με κρατήρα: *Ένας μικρός ~ άνοιξε στο έδαφος από την έκρηξη.* ❷ ΙΣΤ μεγάλο αρχαίο ελληνικό αγγείο για την ανάμειξη κρασιού με νερό.

Από το ΑΕ *κρατήρ*, με ίδιο θ. με τη λ. *κράμα*.

κράτος το: ❶ α. οι άνθρωποι που κατοικούν σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο κάτω από κοινή οργανωμένη πολιτική εξουσία: *ανεξάρτητο/ομοσπονδιακό ~.* β. η γεωγραφική περιοχή που καταλαμβάνει μια χώρα: *ελληνικό ~.* τα *κράτη της Ευρώπης.* ❷ πολιτική εξουσία: το ~ και ο πολίτης. ~ και *εκκλησία.* ❸ [επίσ.] εξουσία: το ~ του νόμου. **υπό το ~:** υπό την επήρεια: *Δεν ηρεμούσε, ήταν ~ πανικού.* **κατά ~:** ολοκληρωτικά: *Μας νίκησε ~.* **κρατίδιο** το: (υποκορ.) μικρή σε έκταση χώρα: το ~ της Ανδόρρας. **κρατικός -ή -ό:** ❶ αυτός που ανήκει ή είναι σχετικός με το κράτος = δημόσιος ≠ ιδιωτικός: ~ οργανισμός/τηλέραση. ❷ αυτός που γίνεται από ή για το κράτος: ~ προϋπολογισμός/έλεγχος. *σχ. κραταιός.*

κουφάινω → κούφος
κουφάλι → κούφιος
κουφιαμάρα → κούφος
κούφιος
κούφο → κούφος
κούφωμα → κούφωμα
κουφωτός → κούφωμα
κουφτός → κούφος
κουφτός → κούφος
κούφωμα → κούφωμα
κουφώνω
κουφώνω
κουφωτός → κούφωμα
κουφτός → κούφος
κουφτός → κούφος
κουφτός → κούφος
κούφη → κούφος
κούφιμο → κούφος
κραδασμός
κράμα
κρανιακός → κρανίο
κρανίο
κράνος
κράση
κρασί
κραταιός
κρατήρα → κρατώ
κρατήρας
κρατήση → κρατώ
κρατήριο → κρατώ
κρατίδιο → κράτος
κρατικοποίηση → ποιω
κρατικός → κράτος
κράτος

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

κρατώ
κρεμώ

- κρατούμενη → κρατώ
- κρατούμενη → κρατώ
- κρατούμενο → κρατώ
- κρατούμενος → κρατώ
- κρατώ
- κραυγάζω → κραυγή
- κραυγαλέα → κραυγή
- κραυγαλέος → κραυγή
- κραυγή
- κρεάτινος → κρέας
- κρεάτινος → κρέας
- κρεατοφαγία → σχ. φαγητό
- κρεατοφάγος → σχ. φαγητό
- κρεβάτι
- κρεβατώνω → κρεβάτι
- *κρεββάτι → κρεβάτι
- κρέμα
- κρεμάλα → κρεμώ
- κρεμάσμα → κρεμώ
- κρεμαστός → κρεμώ
- κρέμομαι → κρεμώ
- κρεμώ

κρατώ & -άω -ιέμαι & (κυρ. στη σημ. 1ζ) -ού-μαι: ❶ (μτβ.) **α.** έχω κτ ή κπ στο χέρι ή στα χέρια μου με τρόπο που να μην μπορεί να φύγει ή να πέσει: ~ το σκοινί. **β.** έχω κτ ή κπ μαζί ή επάνω μου = κουβαλάω: Δεν ~ πολλά χρήματα. **γ.** έχω κτ στην κατοχή μου ή στην εξουσία, υπό τον έλεγχό μου: Οι εχθροί ~ την πόλη. **δ.** κάνω κπ ή κτ να συνεχίσει να είναι στην ίδια θέση ή κατάσταση = διατηρώ: ~ την πόρτα ανοιχτή, για να περάσετε. Τον ~ σε αγωνία. **ε.** φυλάω κτ και δεν το πετώ ή δεν το δίνω: Κράτησε για τον εαυτό της το σπίτι κι έδωσε τα κτήματα. **στ.** εμποδίζω κπ να κάνει κτ = συγκρατώ: Τον ~ να μη σε χτυπήσει. **ζ.** στερώ την ελευθερία κπ: Τον κρατούν στην αστυνομία για ανάκριση. **η.** εμποδίζω κτ να εκδηλωθεί = συγκρατώ: Ίσα που ~ τον θυμό μου. Το χόμα δεν ~ καλά το νερό. **θ.** αντέχω βάρος: Δε θα σε κρατήσει το σκοινί, θα πέσεις! **ι.** στηρίζω κπ ψυχικά σε δύσκολη στιγμή: Το μόνο που με ~ είναι η σκέψη του παιδιού μου. **κ.** είμαι συνεπής, κάνω αυτό που έχω υποσχεθεί: ~ τον όρκο/την υπόσχεσή μου. **λ.** εξασφαλίζω (θέση, τραπέζι κτλ.) = κλείνω: Κράτησα ένα τραπέζι για οκτώ. **μ.** αναλαμβάνω την ευθύνη φύλαξης: Έχω γυναίκα να μου ~ τα παιδιά. ❷ παθ. (αμτβ.) **α.** πιάνομαι από κάπου και στηρίζομαι: Για να μην πέσει, κρατήθηκε από την καρέκλα. **β.** (για πρόσ.) συνεχίζω να είμαι σε καλή κατάσταση = διατηρούμαι: Κρατιέται καλά, παρά τα χρόνια της! **γ.** δεν αφήνομαι να εκδηλώσω κτ = συγκρατούμαι: Κρατήθηκα να μη βάλω τα γέλια. ❸ (αμτβ.) **α.** (για πργ.) συνεχίζω να είμαι σε καλή κατάσταση = διατηρούμαι: Δεν ~ το γάλα εκτός ψυγείου. **β.** δείχνω αντοχή σε δοκιμασία: Δε θα κρατήσει πολύ ακόμα, θα ξεσπάσει. **γ.** κατάγομαι από: ~ από μεγάλο σόι. **κράτημα** το: ❶ το να κρατάει κπ κτ ή να κρατιέται κπ: Πόνεσε το χέρι μου από το ~. ❷ ιδιότητα οχήματος να είναι σταθερό σε βρεγμένο δρόμο και σε στροφές. **κράτηση** η: ❶ νομ ποινή στέρησης της ελευθερίας κπ: Βρίσκεται υπό ~. ❷ πληθ. ποσό που κρατείται από τον μισθό εργαζομένου (για ασφάλιση, φορολογία κτλ.). ❸ εξασφάλιση θέσης, εισιτηρίου κτλ.: Κάνω ~ σε ξενοδοχείο/εστιατόριο. **κρατούμενος ο, -η & [επισ.] κρατούμενη** η: πρόσωπο που κρατείται στη φυλακή = φυλακισμένος. **κρατούμενο** το: μαθ ο αριθμός που κρατάμε στη μνήμη για λίγο, για να τον προσθέσουμε στη συνέχεια, όταν κάνουμε

αριθμητικές πράξεις. **κρατητήριο** το: χώρος σε αστυνομικό τμήμα για κράτηση (σημ. 1). **κραυγή** η: πολύ δυνατή φωνή = ξεφωνητό. **κραυγάζω:** (αμτβ.) βγάζω κραυγές = ουρλιάζω, ξεφωνίζω. **κραυγαλέος -α -ο:** [μειωτ.] αυτός που είναι εξαιρετικά έντονος, προκλητικός και, συνεπώς, ολοφάνερος: Οι διαφορές είναι ~, αμέσως φαίνονται! **κραυγαλέα** (επίρρ.). **κρέας** το: ❶ η σάρκα των ζώων που τρώει ο άνθρωπος: Το μοσχαρίσιο ~ είναι πολύτιμη πηγή σιδήρου. ❷ [οικ.] σάρκα: Δεν έχει και πολύ ~ πάνω της, τίποτα δεν τρώει! **κρεάτινος -η -ο & κρεάτινος -α -ο.** **κρεβάτι** το: ❶ έπιπλο στο οποίο ξαπλώνουμε για ύπνο, ξεκούραση, εξέταση από γιατρό κτλ. ❷ κρεβάτι νοσοκομείου ή ξενοδοχείου ως μονάδα μέτρησης για τα άτομα που μπορεί να περιθάλψει ή να φιλοξενήσει = [επίσ.] κλίνη: Το νοσοκομείο διαθέτει τριάντα ~. **κρεβατώνω -ομαι:** (μτβ., για αρρώστια) κάνω κπ να μείνει στο κρεβάτι: Η γρίπη με κρεβάτωσε για δέκα μέρες. **κρέμα** η: ❶ λιπαρό παράγωγο του γάλακτος, από το οποίο γίνεται το βούτυρο και το οποίο χρησιμοποιούμε σε γλυκά ή τρόφιμα: ~ γάλακτος. ❷ γλυκό που φτιάχνεται με γάλα, ζάχαρη κτλ.: ~ καραμελέ. ~ για μωρά. ❸ καλλυντικό που βάζουμε στο δέρμα μας για περιποίηση, θεραπεία κτλ.: ~ προσώπου/σώματος. **κρεμώ & -άω -ιέμαι:** ❶ (μτβ.) στερεώνω κτ από σημείο που βρίσκεται ψηλά, χωρίς στήριξη από κάτω: Κρέμασε το παλτό σου στον καλόγερο! ❷ (μτβ.) αφήνω κτ να αιωρείται: Κρεμασμένες στα μπαλκόνια οι σημαίες ανέμιζαν. ❸ (μτβ.) σκοτώνω κπ πνίγοντάς τον με σκοινί που κρέμεται στο κενό = απαγχονίζω: Κρέμασαν τους αιχμαλώτους. ❹ (αμτβ., για ρούχο, ύφασμα) προεξέχω προς τα κάτω: Οι πιέτες ήταν κακοραμμένες και κρεμούσαν. ❺ παθ. (αμτβ.) στερεώνομαι από ψηλά, ώστε να αιωρούμαι: Οι ορειβάτες είχαν κρεμαστεί με σκοινιά, για να σκαρφαλώσουν στον βράχο. **κρέμομαι** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) ❶ είμαι στερεωμένος από ψηλά: Φρούτα κρέμονταν από τα κλαδιά των δέντρων. ❷ αιωρούμαι από ψηλά: Τα πόδια μας κρέμονταν έξω από τη γέφυρα. ❸ (μτφ.) εξαρτώμαι από κπ: ~ από σένα για βοήθεια. ~ από τα χείλη/το στόμα κπ: προσέχω πολύ, δίνω σημασία σε ό,τι λέει κπ: Μας περιέγραφε τις περιπέτειές του, κι εμείς κρεμόμασταν από τα χείλη του. **κρέμα-**

σμα το. **κρεμαστός -ή -ό. κρεμάλα** η: ❶ θηλιά στερεωμένη σε στύλο, από την οποία περνάει το κεφάλι ανθρώπου που πρόκειται να θανατωθεί. ❷ παιχνίδι με λέξεις.

κρίκος ο: ❶ μεταλλικός δακτύλιος: *οι ~ της αλυσίδας.* ❷ (μτφ.) συνδετικό στοιχείο σε μία ακολουθία, το οποίο είναι σημαντικό για τη συνοχή της: *Κάθε οργανισμός είναι απαραίτητος ~ στην τροφική αλυσίδα.*

κρίμα το: ❶ παράπτωμα, παραβίαση της ηθικής τάξης: *Καθένας θα λογοδοτήσει για τα κρίματά του.* ❷ (ως επιφ.) για να εκφράσουμε απογοήτευση, λύπη: *~, τόσος κόπος να πάει χαμένος! είναι ~ να:* είναι λυπηρό ή δυσάρεστο: *Είναι ~ να βασανίζεσαι τόσο.*

κρίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ εκφράζω άποψη μετά από προσεκτική μελέτη = νομίζω, πιστεύω, εκτιμώ: *~ ότι πρέπει να περιμένουμε, ώσπου να ηρεμήσουν τα πράγματα.* ❷ **α.** ασκώ κριτική σε κπ ή κτ: *Στο άρθρο του ~ το έργο της κυβέρνησης.* **β.** εκφράζω άποψη για την αξία προσώπου ή πράγματος = αξιολογώ: *~ υποψήφιο.* ❸ καταλήγω σε απόφαση για κπ: *Το δικαστήριο τον έκρινε ένοχο.* ❹ παίζω καθοριστικό ρόλο: *Από τον αγώνα αυτό θα κριθεί η πορεία της ομάδας.* **κριτής** ο, η: πρόσωπο που αξιολογεί και κρίνει, συνήθως ως μέλος κριτικής επιτροπής: *Οι ~ αποφάσισαν τον αποκλεισμό του αθλητή.* **κριτική** η: έκφραση γνώμης για την αξιολόγηση προσώπου, πράγματος κτλ.: *Ασκή δριμεία ~ στην κυβέρνηση. Η ταινία πήρε θετικές και αρνητικές ~.* **κριτικός -ή -ό. κριτικά** (επίρρ.). **κριτικός** ο, η: πρόσωπο που κρίνει ως ειδικός λογοτεχνικά ή καλλιτεχνικά έργα.

κρίος ο: ❶ [επίσ.] κριάρι. ❷ ΙΣΤ **πολιορκητικός** ~: είδος αρχαίας πολεμικής μηχανής για το γκρέμισμα πυλών και τειχών. ❸ **Κριός** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ ονομασία αστερισμού. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το πρώτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

κρίση η: ❶ ενέργεια ή ικανότητα του μυαλού με την οποία κπ εκτιμά τα δεδομένα και διαμορφώνει στη συνέχεια άποψη για πρόσωπο, πράγμα ή κατάσταση: *Με τα παιχνίδια αυτά ασκείται η ~ των μαθητών.* ❷ γνώμη ή απόφαση που παίρνει κπ μετά από σκέψη: *Κατά την ~ μας αυτό θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά.* ❸ αξιολόγηση για την επιλογή ή απόρριψη κπ: *Πότε γίνεται η ~ για τον προβιβασμό σου; **Ημέρα/ώρα της Κρίσεως:*** η Δευτέρα Παρουσία. ❹ κατάσταση που χαρακτηρίζεται από σημαντι-

κά προβλήματα ή έντονες δυσκολίες: *Έγιναν προσπάθειες επίλυσης της πολιτικής ~.* ❺ ΙΑΤΡ απότομη εμφάνιση συμπτωμάτων μιας ασθένειας ή ξαφνική και οξεία επιδείνωση της κατάστασης αρρώστου: *Έχει ~ σκωληροειδίτιδας. Βρίσκεται στα πρόθυρα νευρικής ~.* **κρίσιμος -η -ο:** ❶ καθοριστικός: *Η παρέμβασή του στάθηκε ~ για την έκβαση της υπόθεσης.* ❷ επικίνδυνος, σοβαρός: *Η κατάσταση του ασθενούς είναι ~.*

κριτήριο το: σταθερό μέτρο, γνώμονας με τον οποίο κρίνει κανείς κπ ή κτ: *Βασικό ~ για την επιλογή των υποψηφίων είναι η προϋπηρεσία.*

κρούω -ομαι: [επίσ.] (μτβ.) χτυπώ, κρρ. στην έκφρ. *~ τον κώδωνα του κινδύνου:* προειδοποιώ ότι υπάρχει άμεσος κίνδυνος. **κρούση** η: ❶ χτύπημα, συνήθως με βίαιο τρόπο: *Η ταχύτητα ~ είναι τόσο μεγάλη, ώστε τα σώματα διαλύονται.* ❷ (μτφ.) προσπάθεια να καταλάβει κπ τις διαθέσεις άλλων: *Έγιναν κάποιες κρούσεις με στόχο να δούμε πώς θα αντιδράσουν.* **κρουστικός -ή -ό. κρούσμα** το: ❶ εκδήλωση συμπτωμάτων αρρώστιας: *~ μηνιγγίτιδας.* ❷ εκδήλωση αρνητικού φαινομένου: *Νέο ~ κλοπής παρατηρήθηκε στην πόλη μας.*

κρύβω -ομαι: (μτβ.) ❶ βάζω κπ ή κτ σε κπ μέρος, ώστε να μη το(ν) βλέπουν άλλοι: *Έκρυψε τα πράγματα, για να μην τα δούμε.* ❷ καλύπτω κτ, ώστε να μη φαίνεται: *Με τα χέρια του έκρυβε το πρόσωπο.* ❸ δε φανερώνω, αποσιωπώ κτ: *Προσπάθησε να κρύψει την αλήθεια.* ❹ περιλαμβάνω κτ που δε φαίνεται: *Η ορειβασία ~ πολλούς κινδύνους.* ❺ **α.** παθ. προσπαθώ να μη με βρουν, να μη γίνω αντιληπτός: *Κρύβεται από τους δανειστές του.* **β.** παύω να είμαι ορατός: *Ο ήλιος κρύφτηκε πίσω από τα σύννεφα.* **κρύπτη** η: ❶ μέρος όπου μπορεί κπ να κρυφτεί. ❷ καταφύγιο ή λειψανοθήκη μαρτύρων κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους. **κρύψιμο** το. **κρυφός -ή -ό. κρυφά** (επίρρ.). **κρυψώνα** η: μέρος όπου μπορεί κπ να κρυφτεί ή να κρύψει κτ.

κρύος -α -ο: ❶ αυτός που έχει χαμηλή θερμοκρασία ή είναι παγωμένος = ψυχρός ≠ ζεστός, θερμός: *Τα χέρια του είναι πάντα ~ τον χειμώνα.* ❷ (μτφ.) αυτός που δε δείχνει φιλικότητα = ψυχρός ≠ ζεστός, θερμός, εγγάρδιος: *Μας έκαναν μία ~ υποδοχή, χωρίς εγγαργδιότητες.* ❸ (μτφ., για αστείο, ανέκδοτο κτλ.) ανόητος, άνοστος. **κρύα** (επίρρ.). **κρύο** το: ❶ κατάσταση κατά την οποία επικρατεί θερμοκρασία πιο χαμηλή από το ανεκτό ≠ ζέστη. ❷

κρίκος
κρίμα
κρίνω
Κριός → κρίος
κρίος
κρίση
κρίσιμος → κρίση
κριτήριο
κριτής → κρίμα
κριτικά → κρίμα
κριτική → κρίμα
κριτικός → κρίμα
κρούση → κρούω
κρούσμα → κρούω
κρουστικός → κρούω
κρούω
κρύα → κρύος
κρύαδα → κρύος
κρύβω
κρύο → κρύος
κρύος
κρύπτη → κρύβω
κρυφά → κρύβω
κρυφός → κρύβω
κρυψίμο → κρύβω
κρυψώνα → κρύβω
κρύωμα → κρύος
κρύωνω → κρύος
κτένα → χτένα
κτένι → χτένα
κτενίζω → χτένα
κτενισμα → χτένα

Κ

κτήμα
κύκλος

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

κτήμα
κτηματίας → κτήμα
κτηματικός → κτήμα
κτηνιατρική → κτηνίατρος
κτηνιατρικός → κτηνίατρος
κτηνίατρος
κτήνος
κτηνοτροφία
κτηνοτροφικός →
κτηνοτροφία
κτηνοτρόφος → κτηνοτροφία
κτηνώδης → κτήνος
κτηνωδία → κτήνος
κτηνωδός → κτήνος
*κτήριο → κτίριο
κτήση
κτητικά → κτήση
κτητικός → κτήση
κτητικώς → κτήση
κτήριο → κτήση
κτιζώ → χτίζω
κτιριακός → κτίριο
κτίριο
κτίσιμο → χτίζω
κτίστης → χτίζω
κτιστός → χτίζω
κτύπημα → χτυπάω
κτυπητός → χτυπάω
κτύπος → χτυπάω
κτυπώ → χτυπάω
κυβέρνηση → κυβερνώ
κυβερνήτης → κυβερνώ
κυβερνητικός → κυβερνώ
κυβερνώ
κυβικό → κύβος
κυβικός → κύβος
κύβος
κύηση
κυκλικά → κύκλος
κυκλικός → κύκλος
κύκλος

συνήθ. πληθ. (συνεκδ.) χρονική περίοδος κατά την οποία επικρατεί κρύο: *Με τα πρώτα ~, οι λιγοστοί κάτοικοι κλείνονταν στα σπίτια.* **κρυάδα** η: ❶ *συνήθ. πληθ.* ρίγος ή ανατριχίλα στο σώμα που προέρχεται από αίσθημα κρύου: *Είχα ~ σε όλο μου το σώμα.* ❷ *πληθ. (μτφ.)* ανόητα ή σαχλά αστεία: *Κανείς δε γελούσε με τις ~ του.* **κρυώνω**: ❶ (αμτβ.) έχω την αίσθηση του κρύου ≠ ζεσταίνομαι: *Άρχισα να ~, η θερμοκρασία έπεσε.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι (πιο) κρύος ≠ ζεσταίνομαι: *Άσε τη σούπα να κρυώσει λίγο, θα καεί!* ❸ (μτφ., αμτβ.) παύω να νιώθω φιλικά απέναντι σε κπ: *Η φίλια μας κρύωσε, τίποτε δε μας έδενε πια.* ❹ (αμτβ.) παθαίνω κρυολόγημα. ❺ (μτβ.) κάνω κτ (πιο) κρύο ≠ ζεσταίνω: *~ τη σούπα/το φαγητό.* **κρύωμα** το: ίωση του ανώτερου αναπνευστικού συστήματος = κρυολόγημα: *Ντύσου, θα αρπάξεις κανένα ~!*

κτήμα το: ❶ ιδιόκτητη έκταση γης η οποία καλλιεργείται: *Στο ~ του καλλιεργούσε αμπέλια.* ❷ οτιδήποτε ανήκει σε κπ = ιδιοκτησία: *Νομίζει ότι η γυναίκα είναι ~ του άντρα.* **κτηματικός -ή -ό, κτηματίας** ο, η: πρόσωπο που κατέχει μεγάλες εκτάσεις γης.

κτηνίατρος ο, η: γιατρός με ειδικευση στην πρόληψη και θεραπεία ασθενειών των ζώων. **κτηνιατρικός -ή -ό, κτηνιατρική** η: σχετική επιστήμη.

κτήνος το: ❶ ζώο συνήθως μεγάλου μεγέθους. ❷ (μτφ.) υβριστικός χαρακτηρισμός ανθρώπου βάνουσου ή απάνθρωπου: *~! Μας κατέστρεψε τη ζωή!* **κτηνώδης -ης -ες**: αυτός που μοιάζει με κτήνος στη μορφή ή στη συμπεριφορά ή που ταιριάζει σε κτήνος. **σχ. αγενής, κτηνωδός** (επίρρ.). **κτηνωδία** η: πράξη απάνθρωπη και βάνουση.

κτηνοτροφία η: ενασχόληση με τη συστηματική εκτροφή και αναπαραγωγή ζώων με στόχο την οικονομική εκμετάλλευση αυτών και των προϊόντων τους. **κτηνοτρόφος** ο, η: αυτός που ασχολείται επαγγελματικά με την κτηνοτροφία. **κτηνοτροφικός -ή -ό.**

κτίριο το: οικοδομικό κατασκεύασμα, προορισμένο να στεγάσει κατοικίες, εταιρείες κτλ. **κτιριακός -ή -ό.**

κτήση η: ❶ το να αποκτά ή να έχει κπ κτ: *~ αγαθών.* ❷ χώρα η οποία βρίσκεται υπό την κατοχή άλλης: *Η Κύπρος υπήρξε για πολλά χρόνια αγγλική ~.* **κτήριο** ο, η: πρόσωπο που έχει κτ στην ιδιοκτησία του = ιδιοκτήτης. **κτητικός -ή -ό**: αυτός που θέλει να έχει κτ

στην κατοχή του ή (μτφ.) είναι πολύ ζηλιάρης στις σχέσεις του, και (συνεκδ.) η αντίστοιχη συμπεριφορά. ❸ ΓΛΩΣΣ αυτός που δηλώνει κτήση. **κτητικά & -ώς** (επίρρ.).

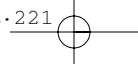
κυβερνώ & -άω -ιέμαι & -ώμαι: (μτβ.) ❶ έχω την πολιτική εξουσία σε μια χώρα: *Ο λαός με την ψήφο του έδωσε εντολή να κυβερνήσουμε τη χώρα.* ❷ (μτφ.) έχω καθοριστικό ρόλο: *Το χρήμα ~ τη ζωή του.* **κυβέρνηση** η: σύνολο ανθρώπων από το ίδιο πολιτικό κόμμα (υπουργοί και υφυπουργοί) που ασκούν την εξουσία σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα: *Ανακοινώθηκαν τα νέα μέτρα της ~.* **κυβερνήτης** ο, η. **κυβερνητικός -ή -ό.**

κύβος ο: ❶ **α.** ΓΕΩΜ ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο στερεό σώμα με έξι έδρες, οι οποίες είναι ίσα τετράγωνα. **β.** ΜΑΘ (για αριθμό) το γινόμενο τριών παραγόντων ίσων με τον αριθμό αυτό: *Το 2 υψωμένο στον ~ είναι 8.* ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα κύβου με τη σημ. 1α: *~ ζάχαρης.* **κυβικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον κύβο (σημ. 1β). *~ μέτρο*: μονάδα μέτρησης όγκου. ❷ αυτός που μοιάζει με κύβο στο σχήμα. **κυβικό** το: το κυβικό μέτρο: *Πόσα ~ χωράει η δεξαμενή;*

κύηση η: ΙΑΤΡ η διαδικασία ανάπτυξης του εμβρύου στη μήτρα της μητέρας από τη στιγμή της σύλληψης μέχρι τον τοκετό = εγκυμοσύνη: *~ υψηλού κινδύνου.*

Από το ΑΕ ρ. *κυέω -ω* «φουσκώνω, πρήζομαι», απ' όπου και το *έγκυος*.

κύκλος ο: ❶ ΓΕΩΜ κλειστή καμπύλη γραμμή, της οποίας όλα τα σημεία έχουν ίση απόσταση από το κέντρο, και (συνεκδ.) το επίπεδο σχήμα που περικλείεται από αυτήν. ❷ οτιδήποτε έχει το σχήμα κύκλου ή διαγράφει κυκλική κίνηση: *Κάθησαν όλοι σε έναν ~.* ❸ (μτφ.) ομάδα ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα, κοινωνικός περίγυρος: *Ο ~ μας αποτελείται από καλλιεργημένους ανθρώπους.* ❹ (μτφ.) περιοδική επανάληψη φαινομένων, καταστάσεων κτλ.: *ο ~ των εποχών.* **~ εργασιών**: σύνολο εμπορικών συναλλαγών σε μία συγκεκριμένη περίοδο. ❺ (μτφ.) φυσική πορεία που ακολουθείται από την έναρξη μέχρι τη λήξη ενός φαινομένου: *Η ίωση θα κάνει τον ~ της και θα περάσει.* ❻ (μτφ.) σύνολο συναφών μεταξύ τους πραγμάτων: *Φέτος ολοκληρώνετε τον πρώτο ~ σπουδών.* **κυκλικός -ή -ό, κυκλικά** (επίρρ.). **κυκλώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ βά-

ζω κτ μέσα σε κύκλο: *Με μολύβι κυκλώστε τη σωστή απάντηση!* ❷ σχηματίζω κλοιό γύρω από κπ ή κτ, περιβάλλω από όλες τις πλευρές = περικυκλώνω: *Η αστυνομία κύκλωσε την περιοχή για τη σύλληψη των δραστών.* **κυκλωτικός -ή -ό. κυκλωτικά** (επίρρ.).

κυκλοφορώ: ❶ (αμτβ.) κινούμαι: *Στον πεζόδρομο ~ μόνο οι πεζοί. Το αίμα δεν ~ καλά στις αρτηρίες.* ❷ (αμτβ.) είμαι διαθέσιμος ή διατίθεται στο κοινό: *Η εφημερίδα αυτή ~ μόνο την Κυριακή. Κυκλοφορούν φήμες για ανασηματισμό.* ❸ (μτβ.) εκδίδω ή διαθέτω στο κοινό, ετοιμάζω κτ για να πουληθεί: *Η εταιρεία κυκλοφόρησε ένα νέο επαναστατικό προϊόν.* **κυκλοφορία** η. **κυκλοφοριακός -ή -ό. κυκλοφοριακό** το. **κυκλοφορικός -ή -ό. κυκλοφορικό** το.

Το ρ. **κυκλοφορώ** προέρχεται από το ουσ. **κυκλοφορία** με προέλευση από την ΑΕ λ. **κυκλοφορία** («κυκλική κίνηση»). Το επίθ. **κυκλοφοριακός** προέρχεται από το ουσ. **κυκλοφορία**, ενώ το επίθ. **κυκλοφορικός** προέρχεται από το ρ. **κυκλοφορώ**. Παρόλο που και τα δύο σχετίζονται σημασιολογικά με την κυκλοφορία, το επίθ. **κυκλοφοριακός** αναφέρεται στην κίνηση πεζών ή οχημάτων, ενώ το **κυκλοφορικός** αναφέρεται στην κυκλοφορία του αίματος.

κύκλωμα το: ❶ φυσ συνδυασμός που αποτελείται από μία πηγή ρεύματος και συσκευές σε διάταξη οι οποίες επιτρέπουν τη διέλευση ηλεκτρικού ρεύματος: *ανοικτό/κλειστό ~.* ❷ [μειωτ.] (μτφ.) κλειστή ομάδα ατόμων που δραστηριοποιείται σε έναν τομέα για την υποστήριξη των συμφερόντων της και τον αποκλεισμό ξένων ή για την προώθηση αγαθών που διακινούνται παράνομα: *~ διακίνησης ναρκωτικών.*

κυλώ & -άω -ιέμαι • αόρ. *κύλησα*, παθ. αόρ. *κυλίστηκα*, μπ. **κυλισμένος:** ❶ (μτβ.) μετακινώ κτ με περιστροφικές κινήσεις πάνω σε επιφάνεια: *Κύλησε τη βαριά πέτρα μέχρι την άκρη του δρόμου.* ❷ (μτβ.) σέρνω κτ στο πάτωμα: *Μην κυλάς την πετσέτα κάτω!* ❸ (αμτβ.) κινούμαι διαγράφοντας περιστροφική τροχιά: *Πέτρες ξεκόλλησαν από τον βράχο και κύλησαν κάτω με θόρυβο.* ❹ (αμτβ.) περνώ: *Ο καιρός κυλούσε ήρεμα στην εξοχή.* ❺ (αμτβ., για υγρά) κινούμαι αργά, ρέω: *Δάκρυα κυλούσαν στο πρόσωπό της.* ❻ παθ. (αμτβ.) σέρνομαι ή ξαπλώνω στο πάτωμα: *Μην κυλιέσαι κάτω,*

θα λερωθείς! **κύλισμα** το. **κυλιόμενος -η -ο:** ❶ (για μηχανικές κατασκευές) αυτός που κινείται περιστρεφόμενος πάνω σε επιφάνεια: *~ σκάλα.* ❷ (μτφ.) αυτός που συμβαίνει ή επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα: *~ ωράριο.*

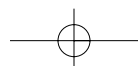
Το ρ. **κυλώ** προέρχεται από το ΑΕ ρ. **κυλίω**, από την κλίση του οποίου παράγονται οι τύποι της παθητικής.

κύμα το: ❶ α. μάζα νερού που κινείται από τον αέρα ή από άλλη δύναμη προς την ξηρά: *Πέρασε το καράβι και σηκώθηκε ~.* β. η ακροθαλασσιά: *Τρώγαμε δίπλα στο ~.* ❷ (μτφ.) φαινόμενο που εκδηλώνεται με έντονο τρόπο ή μαζικά: *νέο ~ ανατιμήσεων στην αγορά. Οι αρχές φοβούνται νέο ~ τρομοκρατικών επιθέσεων.* ❸ φυσ παλμική κίνηση από μόριο σε μόριο με την οποία μεταδίδονται ή διαδίδονται στον χώρο μορφές ενέργειας: *ηλεκτρομαγνητικό/ηχητικό ~.* **κυμαίνομαι:** (αμτβ.) κινούμαι ή παρουσιάζω αυξομειώσεις ανάμεσα σε ένα κατώτατο και ένα ανώτερο όριο: *Η θερμοκρασία κυμάνθηκε μεταξύ 16 °C και 19 °C.* **κύμανση** η. **κυματίζω:** ❶ (αμτβ.) κινούμαι σαν κύμα: *Στα μπαλκόνια κυμάτιζαν οι σημαίες.* ❷ (μτβ.) κινώ κτ στον αέρα δίνοντας την εικόνα του κύματος: *Κυματίζαμε τις σημαίες.* **κυματιστός -ή -ό. κυματισμός** ο.

κυνήγι το: ❶ το να καταδιώκει κπ άγρια ζώα για να τα πιάσει ή για να τα σκοτώσει: *Απαγορεύεται το ~ της αρκούδας.* ❷ ζώο που θανατώνεται μετά από καταδίωξη και προορίζεται συνήθως για τροφή: *Η ταβέρνα σερβίρει και ~.* = θήραμα. ❸ καταδίωξη με σκοπό τη σύλληψη: *Το ~ του κλέφτη από την αστυνομία συνεχίστηκε στους δρόμους της πόλης.* ❹ (μτφ.) έντονη και συντονισμένη προσπάθεια με κάθε μέσο για την εκπλήρωση στόχου, επίμονη επιδίωξη: *Βγήκαν οι δημοσιογράφοι στο ~ της είδησης.* **κυνηγώ -άω -ιέμαι** (μτβ.). **κυνηγός** ο, η. **κυνηγετικός -ή -ό. κυνήγημα** το. **κυνηγητό** το: ❶ το να κυνηγά κανείς κπ ή κτ. ❷ παιδικό παιχνίδι.

κυνικός -ή -ό: ❶ φιλος αυτός που αναφέρεται στη φιλοσοφική θεωρία που υποστηρίζει ότι η ολιγαρχία και οι στερεότητες οδηγούν στην αρετή: *~ φιλόσοφος/φιλοσοφία.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από ωμότητα, τραχύτητα και έλλειψη ευαισθησίας: *Την αγνόησε μ' ένα ~ χαμόγελο.* **κυνικά** (επίρρ.). **κυνισμός** ο. **κυνικότητα** η. **κύπελλο** το: ❶ δοχείο από το οποίο μπορεί κπ

κυκλοφορία → κυκλοφορώ
 κυκλοφοριακό → κυκλοφορώ
 κυκλοφοριακός → κυκλοφορώ
 κυκλοφορικό → κυκλοφορώ
 κυκλοφορικός → κυκλοφορώ
 κυκλωμα
 κυκλώνω → κύκλος
 κυκλωτικά → κύκλος
 κυκλωτικός → κύκλος
 κυλιόμενος → κυλώ
 κύλισμα → κυλώ
 κυλώ
 κύμα
 κυμαίνομαι → κύμα
 κύμανση → κύμα
 κυματίζω → κύμα
 κυματισμός → κύμα
 κυματιστός → κύμα
 κυνηγετικός → κυνήγι
 κυνήγημα → κυνήγι
 κυνηγητό → κυνήγι
 κυνήγι
 κυνηγός → κυνήγι
 κυνηγώ → κυνήγι
 κυνικά → κυνικός
 κυνικός
 κυνικότητα → κυνικός
 κυνισμός → κυνικός
 κύπελλο
 κύπελλούχος → κύπελλο

K

κυρίαρχος
κωμωδία

Α·Β·Γ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Από το ΑΕ κύριος «ιδιοκτήτης».

- κυρία → κύριος¹
- κυριαρχία → κυρίαρχος
- κυριαρχικά → κυρίαρχος
- κυριαρχικός → κυρίαρχος
- κυρίαρχος
- κυριαρχώ → κυρίαρχος
- κυριεύω → κύριος¹
- κυριολεκτικά → κυριολεκτώ
- κυριολεκτικός → κυριολεκτώ
- κυριολεκτικώς → κυριολεκτώ
- κυριολεξία → κυριολεκτώ
- Κύριος → κύριος¹
- κύριος¹
- κύριος²
- κυριότητα → κύριος¹
- κυρίως → κύριος²
- κύριος
- κυριός
- *κυττάζω → κοιτάζω
- κυτταρικός → κύτταρο
- κύτταρο
- κώδικας
- κωδικοποιώ → ποιώ
- κωδικός → κώδικας
- κώλος
- κώμα
- κωματώδης → κώμα
- κωμικά → κωμωδία
- κωμικός → κωμωδία
- κωμωδία

να πιει. ❷ τρόπαιο το οποίο δίνεται ως έπαθλο σε αγώνες ομαδικών συνήθως αθλημάτων. **κυπελλούχος** ο, η: ομάδα που ήρθε πρώτη σε αγώνες και παίρνει το κύπελλο (σημ. 2).

❧ σχ. έχω.

κυρίαρχος -η -ο: ❶ αυτός που κατέχει και ασκεί εξουσία με άμεσο ή έμμεσο τρόπο: ~ λαός/τάξη. ❷ αυτός που επικρατεί: ~ κοιλτούρα. **κυριαρχώ -ούμαι:** (αμτβ.) επικρατώ, δεσπόζω: Κυριάρχησε επί μισόν αιώνα στην καλλιτεχνική σκηνή του τόπου. **κυριαρχία** η. **κυριαρχικός -ή -ό. κυριαρχικά** (επίρρ.).

κυριολεκτώ: (αμτβ.) ❶ χρησιμοποιού λέξη ή φράση με την ακριβή της σημασία. ❷ εκφράζομαι με σαφήνεια, με ακρίβεια, χωρίς υπερβολές = ακριβολογώ: Για να κυριολεκτούμε, αυτό δεν ήταν διάλογος, αλλά μονόλογος.

κυριολεξία η ≠ μεταφορά: η βασική, η κύρια σημασία μιας λέξης, σε αντιδιαστολή με τη μεταφορική της σημασία: Στην ~ της η λέξη «ύαινα» σημαίνει αιμοφόρο ζώο. **κυριολεκτικός -ή -ό:** Ποιο είναι το ~ νόημα της φράσης; ≠ μεταφορικός. **κυριολεκτικά** & [επίσ.] -ώς (επίρρ.): πραγματικά, χωρίς υπερβολή: Ήταν ~ εκτός εαυτού.

Από το έλνστ. κυριολεκτέω -ω, σύνθ. από τα κύριος + λεκτώ < λέγω.

κύριος¹ ο, **κυρία** η: ❶ πρόσωπο που έχει την εξουσία, ο κυρίαρχος: Ο κάθε άνθρωπος είναι ~ της μοίρας του. ❷ πρόσωπο που έχει κτ στην κατοχή του = ιδιοκτήτης: Είναι ~ μεγάλης περιουσίας. ❸ λέξη που συνοδεύει το όνομα ή το επώνυμο άντρα ή γυναίκας: Ο ~ Δήμου. ❹ ευγενική προσφώνηση σε άγνωστο πρόσωπο: Τι θα πάρετε, κύριε; ❺ προσφώνηση του ή της εκπαιδευτικού από τους μαθητές: Κυρία, βάλτε καλούς βαθμούς; ❻ σοβαρός και αξιοπρεπής άνθρωπος: Μου φέροθηκε σαν ~. **Κύριος** ο: ο Θεός: Ας τον φωτίσει ο ~! **κυριότητα** η: ΝΟΜ η άμεση και απόλυτη εξουσία κτ επάνω σε περιουσιακό στοιχείο, αναγνωρισμένη από τον νόμο: Έχω την πλήρη ~ του οικοπέδου. **κυριεύω -ομαι:** (μτβ.) ❶ κατακτώ, γίνομαι κύριος ενός χώρου μετά από αγώνες, κοπιαστική προσπάθεια: Οι πειρατές κυριεύσαν το κάστρο. ❷ (μτφ., για συναισθημα ή πάθος) καταλαμβάνω κτ εξ ολοκλήρου: Μόλις άκουσε την άδικη απόφαση, τον κυριεύσε ο θυμός.

κύριος² -α -ο: αυτός που κρίνεται ως ο πιο σημαντικός, ο πρώτος σε κτ ιεραρχία = πρωταρχικός, βασικός: ~ μέλημά μας είναι η ανατροφή των παιδιών. **κυρίως** (επίρρ.) ❶ χρησιμοποιείται για να τονίσουμε αυτό που θεωρούμε πιο σημαντικό = προπαντός, ιδιαίτερα, πρωταρχικά, ιδίως: Αυτό που με απασχολεί ~ είναι οι εξετάσεις. ❷ κατά κύριο λόγο = κατεξοχήν: Διασκεδάζει ~ με ελληνική μουσική. (& ως επίθ.) Το ~ γεύμα είναι το μεσημεριανό.

κύρος το • χωρίς πληθ.: αναγνωρισμένη από όλους αξία, εκτίμηση, υπόληψη = ισχύς, γόητρο: Θεωρείται επιστήμονας διεθνούς κύρους.

κυρτός -ή -ό: ❶ αυτός του οποίου η επιφάνεια σχηματίζει καμπύλη προς τα έξω ≠ κοίλος: ~ κάτοπτρο. ❷ αυτός που καμπουριάζει: Ήταν πια πολύ γερασμένος, με ~ ώμους.

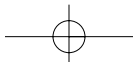
κύτταρο το: ❶ ΒΙΟΛ η βασική λειτουργική μονάδα κάθε ζωντανού οργανισμού: Ο πυρήνας είναι ένα από τα βασικά μέρη ενός ~. ❷ (μτφ.) το βασικό στοιχείο ενός οργανωμένου συνόλου: Η οικογένεια είναι το ~ της ελληνικής κοινωνίας. **κυτταρικός -ή -ό.**

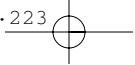
κώδικας ο: ❶ σύνολο συμβόλων που αποτελούν ένα σύστημα, με βάση το οποίο οι άνθρωποι επικοινωνούν: γλωσσικός ~. ❷ σύνολο αρχών, κανόνων, διατάξεων ή οδηγιών που αναφέρονται σε ένα ζήτημα ή ρυθμίζουν τη ζωή των ανθρώπων σε μια ομάδα ή κοινωνία: ~ οδικής κυκλοφορίας. **υπαλληλικός ~. κωδικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον κώδικα με τη σημ. 1: ~ αριθμός. **κωδικός** ο: κωδικός αριθμός: Ποιος είναι ο ~ πρόσβασης στον υπολογιστή;

κώλος ο: [προφ.] το πίσω μέρος της λεκάνης = πισινός, πισινά [επίσ.] οπίσθια.

κώμα το: ΙΑΤΡ παθολογική κατάσταση με τη μορφή λήθαργου, κατά την οποία, λόγω εγκεφαλικής βλάβης, παρατηρείται απώλεια της συνείδησης, της νόησης, της ικανότητας κίνησης και των βασικών αισθήσεων: Έχει πέσει σε ~. **κωματώδης -ης -ες.** ❧ σχ. αγενής.

κωμωδία η: ❶ θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο με ευχάριστο περιεχόμενο που προκαλεί το γέλιο: Απόψε η τηλεόραση προβάλλει μια ξεκαρδιστική ελληνική ~. ❷ ΦΙΛΟΛ ένα από τα τρία είδη της δραματικής ποίησης που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στην αρχαία Αθήνα: οι ~ του Αριστοφάνη. ❸ (μτφ.) γεγονός, πράξη ή κατάσταση που είναι γελοία ή προκαλεί το γέλιο: Αρνούμαι να συμμετέχω σ' αυτή την ~.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

κωμικός -ή -ό: αυτός που προκαλεί το γέλιο.
κωμικός ο, η: ηθοποιός που παίζει κωμικούς ρόλους, **κωμικά** (επίρρ.).
κώνειο το: ❶ είδος δηλητηριώδους φυτού. ❷ το δηλητήριο που παράγεται από το φυτό αυτό και χρησιμοποιήθηκε στην αρχαιότητα για τη θανάτωση των καταδικασμένων: *Ο Σωκράτης προτίμησε να πει το ~ από το να παραβεί τους νόμους.*

κώνος ο: ❶ ΓΕΩΜ στερεό γεωμετρικό σώμα με κυκλική βάση και κυρτή επιφάνεια που καταλήγει σε οξεία κορυφή. ❷ οποιοδήποτε σώμα με σχήμα κώνου: *ο ~ του ηφαιστείου της Αίτνας.* **κωνικός -ή -ό:** αυτός που έχει τη μορφή κώνου: *~ καπέλο.*

κωνοφόρος -α & [επίσ.] -ος -ο: δέντρο που παράγει καρπούς σε σχήμα κώνου: *Το έλατο είναι ~ δέντρο.*

Από το ελνστ. *κωνοφόρος* < *κώνος* + *φέρω*.

κωπηλατό: (αμτβ.) κινώ σκάφος με τη βοήθεια

κουπιών. **κωπηλασία η:** ❶ κίνηση σκάφους με τη βοήθεια κουπιών. ❷ άθλημα αγώνα ταχύτητας με ειδικά κωπήλατα σκάφη: *Πήρε αργυρό μετάλλιο στους αγώνες ~.* **κωπηλάτης ο, -τρια & -ισσα η:** ❶ πρόσωπο που κινεί σκάφος με τα κουπιά. ❷ αθλητής κωπηλασίας. **κωπηλάτος -η -ο:** αυτός που κινείται με κουπιά. **κωπηλατικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την κωπηλασία ή τους κωπηλάτες. **κωπηλατικά** (επίρρ.)

Από το ΑΕ ρ. *κωπηλατώ* που προέρχεται από τα *κώπη* («κουπί») + *-ηλατώ* (< ρ. *ελαίνω*).

κωφάλαλος -η -ο: αυτός που από τη γέννησή του ή σε πολύ μικρή ηλικία έχασε την ακοή του, επομένως και την ικανότητα της ομιλίας.

Από το *κωφός* + *άλαλος* (άφωνος). Σήμερα, πλέον, οι περισσότεροι που έχουν (εκ γενετής ή από πολύ μικρή ηλικία) προβλήματα ακοής μαθαίνουν να μιλούν, και κατά συνέπεια δε χαρακτηρίζονται ως *κωφάλαλοι*, αλλά *κωφοί*.

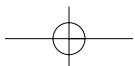
Λάβα η: μάζα που ξεχύνεται από κρατήρα ενεργού ηφαιστείου τη στιγμή της έκρηξης: *Μετά την έκρηξη του ηφαιστείου, ~ κάλυψε το νησί.*
λάβρος -α -ο: [επίσ.] αυτός που εκδηλώνεται με έντονο συναίσθημα ή ορμή: *Είναι ~ υπερασπιστές ενός επικίνδυνου εθνικισμού. = ένθερμος. ~ κατά των κατηγορουμένων ήταν ο εισαγγελέας. = ορμητικός.* **λάβρα η:** υπερβολική ζέστη = *κάψα:* *Τους έκαιγε η ~ του καλοκαιριού.* **φωτιά και ~:** α. κτ που εκδηλώνεται έντονα ή ορμητικά: *Η απερίθωσή της ήταν ~.* β. για τιμές, υπερβολικά υψηλές. **λάβρα** (επίρρ.).

λαβώνω -ομαι • αόρ. *λάβωσα*, μπτ. *λαβωμένος:* (μτβ.) ❶ προκαλώ τραυματισμό σε άνθρωπο ή ζώο = *πληγώνω*, *τραυματίζω:* *Λαβώθηκε από σφαίρα στο πόδι.* ❷ (μτφ.) προκαλώ πλήγμα ή ζημιά σε κτ ή κτ: *Με λαβωμένο το γόητρό της παραδέχτηκε το λάθος της.* **λαβωματιά η.**

λάδι το: ❶ α. παχύρρευστο υγρό με χαρακτηριστικό σκουροπράσινο χρώμα, το οποίο παρά-

γεται από την ελιά και χρησιμοποιείται στη μαγειρική: *~ ελιάς.* **βγάζω κπ/βγαίνω ~:** παρουσιάζω κπ/παρουσιάζομαι ως αθώος: *Τα κατάφερε πάλι και βγήκε ~.* **βγάζω κάποιον το ~:** ταλαιπωρώ ή βασανίζω κπ: *Μας έβγαλαν το ~ όλη μέρα στο περπάτημα.* **ρίχνω ~ στη φωτιά:** επιδεινώνω με λόγια ή έργα μια ήδη άσχημη κατάσταση: *Με την τηλεοπτική του εμφάνιση έριξε ~.* β. λίπος ζωικής ή φυτικής προέλευσης: *~ κοκοφοίνικα.* ❷ παχύρρευστο και λιπαρό υγρό για το σώμα: *αντιηλιακό ~.* ❸ παράγωγο του πετρελαίου που χρησιμοποιείται σε μηχανές: *Γέμισα ~ και γράσα από τη μηχανή.* ❹ α. είδος χρώματος που παρασκευάζεται από χρωστική ουσία αναμειγμένη με ειδικό έλαιο και χρησιμοποιείται στη ζωγραφική = *λαδομπογιά:* *Δούλενε λάδια και τέμπρες.* β. πίνακας ζωγραφικής με λαδομπογιά = *ελαιογραφία:* *Η έκθεση περιελάμβανε λάδια και ακοναρέλες.* ❺ ειδικό υγρό με το οποίο γίνε-

λάβα
 λαβαίνω → λαμβάνω
 λάβρα → λάβρος
 λάβρος
 λαβωματιά → λαβώνω
 λαβώνω
 λαδέμπορος → σχ. λάδι
 λαδερό → λάδι
 λαδερός → λάδι
 λαδής → λάδι
 λάδι
 λαδιά → λάδι
 λαδομπογιά → σχ. λάδι
 λαδόξιδο → σχ. λάδι
 λαδόχαρτο → σχ. λάδι
 λάδομα → λάδι
 λαδώνω → λάδι

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

λαθεμένος → λαθεύω
λαθεύω → λάθος
λάθος
λαθραία → λαθραίος
λαθραίος
λαθραναγνώστης → σχ.
λαθραίος
λαθρεμπόριο → σχ.
λαθραίος
λαθρέμπορος → σχ.
λαθραίος
λαθρεπιβάτης → σχ.
λαθραίος
λαθρομετανάστης → σχ.
λαθραίος
λαϊκίζω → λαός
λαϊκισμός → λαός
λαϊκιστής → λαός
λαϊκίστρια → λαός
λαϊκός → λαός
λαίμαργα → λαίμαργος
λαίμαργία → λαίμαργος
λαίμαργος
λαίμος
λακωνικά → λακωνικός
λακωνικός
λαμβάνω
λαμπερός → λάμπω

ται επάλειψη ξύλινων επιφανειών: *Πέρασε το τραπέζι με ειδικό ~, προτού το βάλει.* ⑥ (μτφ., κυρ. για τη θάλασσα) πολύ ήρεμος: *Ταξιδεύαμε σε μία θάλασσα ~. λαδιά* η: ① λεκές από λιπαρή ουσία: *Η ~ δε βγήκε στο πλύσιμο.* ② (μτφ.) πράξη ύπουλη και δόλια σε βάρος άλλου: *Έκανε τη ~ του και έφυγε σαν κύριος. λαδώνω-ομαι* • αόρ. *λάδωσα*, μπ. *λαδωμένος*: (μτβ.) ① αλείφω ή περνάω κτ με λάδι: *Λάδωσα τον μηχανισμό, αλλά η πόρτα εξακολουθεί να τριίζει.* ② λερώνω με λιπαρή ουσία: *Πρόσεχε πώς τρως, θα λαδώσεις τα ρούχα σου!* ③ (μτφ.) δίνω χρήματα σε κπ, για να βοηθήσει υπόθεσή μου παρακάμπτοντας τον νόμο ή τις διαδικασίες = δωροδοκώ, χρηματίζω: *Λάδωσαν τους υπαλλήλους, για να αποφεύγουν τους ελέγχους. λάδωμα* το. *λαδερός -ή -ό*: αυτός που είναι μαγειρεμένος με λάδι. *λαδερό* το: φαγητό της ελληνικής κουζίνας που δεν περιέχει κρέας. *λαδής -ιά -ί*: αυτός που έχει το χρώμα του λαδιού.

Η λ. *λάδι* προέρχεται από το ΑΕ *έλαιον* με αποβολή του αρχικού άτονου φωνήεντος (↪ *έλαιο*). Τόσο το *λάδι* όσο και το *έλαιο* σχηματίζουν πολλά σύνθετα όπως *λαδέμπορος*, *λαδομπογιά*, *λαδόχαρτο*, *λαδόξιδο*, *ελαιοχρωματιστής*, *μηχανέλαιο*, *ηλιέλαιο* κτλ.

λάθος το: ≠ σωστό ① ενέργεια που είναι αντίθετη με το σωστό και έχει ανεπιθύμητα αποτελέσματα = σφάλμα: *ορθογραφικό ~. στρατηγικό ~. Το ναυάγιο οφείλεται σε ανθρώπινο ~. κατά ~*: από λάθος, χωρίς να το θέλω πραγματικά ≠ σκόπιμα: *Τον χτύπησα ~.* ② (καταχρ., ως άκλ. επίθ.) = λανθασμένος α. αυτός που αποκλίνει από το ορθό: *η ~ απάντηση. β.* αυτός που δεν είναι κατάλληλος ή που δεν ταιριάζει: *Σε ~ άνθρωπο απευθύνθηρες! Πήρες ~ νούμερο!* ③ (ως επίρρ.) με λάθος τρόπο = λανθασμένα: *~ κατάλαβες, δεν είπα τίποτα τέτοιο. λαθεύω* • αόρ. *λάθησα*, μπ. *λαθεμένος*: (αμτβ.) κάνω λάθος = γελιέμαι: *Το ένστικτό του ποτέ δε λάθησε μέχρι τώρα.* ↪ σχ. *λανθάνω.*

λαθραίος -α -ο: ① αυτός που γίνεται κρυφά, γιατί είναι παράνομος: *Η αστυνομία διώκει τη ~ διακίνηση καυσίμων.* ② (για εμπορεύματα) αυτά που εισάγονται ή εξάγονται από μια χώρα παράνομα, χωρίς την καταβολή δασμών: *~ τσιγάρα. λαθραία* (επίρρ.). ↪ σχ. *λανθάνω.*

Το επίθ. *λαθραίος* προέρχεται από το ΑΕ *λαθραίος*, και αυτό από το επίρρ. *λάθρα* «κρυφά». Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα σύνθετα *λαθραναγνώστης*, *λαθρεμπόριο*, *λαθρέμπορος*, *λαθρεπιβάτης*, *λαθρομετανάστης* κτλ. ↪ σχ. *λανθάνω.*

λαίμαργος -η -ο: αυτός που έχει υπερβολική όρεξη για φαγητό και τρώει γρήγορα και πολύ. *λαίμαργα* (επίρρ.). *λαίμαργία* η.

λαίμος ο: ① α. ΑΝΑΤ το μέρος του σώματος που συνδέει το κεφάλι με τον κορμό: *Τον έπιασε από τον ~ να τον πνίξει.* β. το εσωτερικό του λαιμού, ο λάρυγγας και ο φάρυγγας: *Με πονάει ο ~ μου.* ② (μτφ.) το επάνω τμήμα μπουκαλιού ή άλλου δοχείου, που είναι ψηλό και λεπτό.

λακωνικός -ή -ό: ① (για άνθρ.) αυτός που εκφράζεται με λίγα λόγια, αλλά περιεκτικά: *Πάντα ~, είτε δυο λόγια και καλά!* ② αυτός που είναι διατυπωμένος σύντομα και περιεκτικά: *~ δήλωση. λακωνικά* (επίρρ.).

λαμβάνω -ομαι & [(σπάν.), λαΐκ.] **λαβαίνω** • αόρ. *έλαβα*, παθ. αόρ. *λήφθηκα* & [επίσ.] *ελήφθην*, μπ. *ειλημμένος* (μτβ.) ① είμαι ο αποδέκτης = παίρνω, δέχομαι: *Λάμβανε συχνά γράμματά του. Θα λάβετε σύντομα οδηγίες. ειλημμένη απόφαση*: οριστική απόφαση, που πάρθηκε και δεν αλλάζει. ② σε εκφρ. με ουσ.: *~ θέση/μέρος/μέτρα*: ↪ *παίρνω* (σημ. 12). *~ γνώση*: πληροφοροϋμαι, μαθαίνω. *~ χώρα*: πραγματοποιούμαι. *~ υπ' όψιν/ υπόψη κτ*: υπολογίζω κτ, για να αποφασίσω. *λήψη* η: ① το να λαμβάνει κπ κτ. ② αποτύπωση εικόνας σε φωτογραφικό ή κινηματογραφικό φιλμ ή σε ηλεκτρονικό μέσο: *νυχτερινή ~.*

Το ρ. *λαμβάνω* δημιουργεί σύνθετα (και τα παράγωγά τους) με προθέσεις: *αναλαμβάνω - ανάληψη - ανειλημμένος, απολαμβάνω - απολαβές, επαναλαμβάνω - επανάληψη - επαναληπτικός, εκλαμβάνω, καταλαμβάνω - κατάληψη - κατειλημμένος - κατάληπτος - ακατάληπτος, μεταλαμβάνω - μετάληψη, παραλαμβάνω - παραλαβή, περιλαμβάνω - περιλήψη - περιληπτικός - περιληπτικά, προλαμβάνω - πρόληψη - προληπτικός - προληπτικά, προσλαμβάνω - πρόσληψη, συλλαμβάνω - σύλληψη.* Από τον εναλλακτικό τ. *λαβαίνω* σχηματίζονται και οι παράλληλοι των προηγούμενων τύποι: *μεταλαβαίνω, προλαβαίνω.* Τέλος οι τύποι *περιλαμβάνω/καταλαβαίνω* (από το *λαβαίνω*) διαφοροποιούνται σημασιολογικά από τους αντίστοιχους τ. από το *λαμβάνω*: *περιλαμβάνω/καταλαμβάνω.* **Προσοχή**: τα σύνθετα με το *-ληψη* (περίληψη) προέρχονται από β' συνθ. *λαμβάνω*, σε αντίθεση με τα σύνθετα με το *-λειψη* (παράλειψη) που δημιουργούνται από β' συνθ. *λείπω.*

λαμπρός -ή -ό: ❶ αυτός που εκπέμπει φως ή λάμψη = φωτεινός ≠ σκοτεινός: Ένας ~ ήλιος φώτιζε τον ουρανό. ❷ (μτφ.) αυτός που διακρίνεται σε κπ τομέα [επίσ.]: ~ επιστήμονας = διαπρεπής. ❸ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από λάμψη και μεγαλοπρέπεια: Οι ολυμπιονίκες τιμήθηκαν σε μία ~ εκδήλωση. **λαμπρά** (επίρρ.): συνήθως επιφωνηματικά, για να δηλώσει συναίνεση ή επιδοκιμασία = έξοχα. **λαμπρότητα** η. **λαμπρύνω -ομαι** • αόρ. **λάμπρυνα**, παθ. αόρ. **λαμπρύνθηκα**: (μτβ.) προσδίδω σε κτ αίγλη, μεγαλοπρέπεια: Με την παρουσία τους λάμπρυναν την εκδήλωση. **λάμπω** • αόρ. **έλαμπα**: (αμτβ.) ❶ εκπέμπω φως ή ακτινοβολία: Ένας υπέροχος ήλιος έλαμπε στον ουρανό. ❷ (μτφ.) α. αποκτώ όψη που ακτινοβολεί από ευχάριστο συναίσθημα: Μόλις είδε το δώρο, το πρόσωπο του παιδιού έλαμπε. = ξαστερώνω. β. είμαι πολύ καθαρός: Το σπίτι ~ από καθαριότητα. ❸ (μτφ., για κτ θετικό) φανερόνομαι ή αποδεικνύομαι πανηγυρικά: Θα λάμψει η αλήθεια. **λάμψη** η. **λαμπερός -ή -ό**.

λανθάνω • αόρ. **έλαθα**: [επίσ.] (αμτβ.) δε γίνομαι άμεσα αντιληπτός, υπάρχω απαρατήρητος: Στην ποίησή του λανθάνει η ιδέα του θανάτου. **λανθάνω -ουσα -ον**: ❶ αυτός που κάνει λάθη: **γλώσσα λανθάνουσα**. ❷ αυτός που βρίσκεται κρυμμένος, που δεν είναι εμφανής ή που δεν εκδηλώνεται: Τα στοιχεία αυτά υπάρχουν στα κύτταρα σε ~ κατάσταση και ενεργοποιούνται μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις.

Από το ΑΕ λανθάνω. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα λάθος, λαθραίος, λανθασμένος, λήθη, αλήθεια.

λανθασμένος -η -ο: αυτός που δεν είναι ορθός ή έχει σφάλμα ≠ σωστός: Αν το παιδί δώσει ~ απάντηση, ο δάσκαλος του δίνει μία ακόμα ευκαιρία. **λανθασμένα** (επίρρ.). ❧ σχ. **λανθάνω**.

λαός ο: ❶ οι πολίτες ενός οργανωμένου κράτους: Ο ~ αποφάσισε με την ψήφο του. ❷ σύνολο ανθρώπων που κατοικούν σε έναν τόπο σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο και έχουν κοινή καταγωγή, γλώσσα, πολιτισμό: οι ~ της Ευρώπης. ❸ τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα ή οι απλοί και καθημερινοί άνθρωποι: Είναι παιδί του ~ -δε μεγάλωσε με πλούτη. **λαϊκός -ή & [προφ.] -ιά -ό:** ❶ αυτός που ανήκει ή απευθύνεται στον λαό: βούληση / συμμετοχή. ❷ αυτός που δημιουργείται από τον λαό και είναι μέρος της παράδοσης ή του πολιτισμού του: ~ παράδοση /

τραγούδι. ❸ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε χαμηλές κοινωνικές τάξεις: Η κυβέρνηση υποσχέθηκε να στηρίξει τα ~ στρώματα. ❹ αυτός που προέρχεται από τον λαό και εκφράζει τη δική του βούληση: Δικάστηκαν από ~ δικαστήριο. ❺ αυτός που δεν ανήκει στους κληρικούς ≠ κληρικός: τα ~ μέλη του συμβουλίου. (& ως ουσ.) Οι ~ διαφωνούν με τους ιερωμένους. **λαϊκισμός ο:** [μειωτ.] τάση ή ρεύμα στην πολιτική και την τέχνη να κολακεύονται τα συναισθήματα και οι ιδέες των απλών ανθρώπων με στόχο την ευνοιά τους. **λαϊκιστής ο, -ίστρια** η. **λαϊκίζω** • μόνο ενστ. & προτ.: (αμτβ.) ασκώ πολιτική με λαϊκισμούς: Στην προσπάθειά του να κερδίσει ψήφους ~ επικίνδυνα.

λάρυγγας ο & [οικ.] λαργύγι το: ΑΝΑΤ όργανο που βρίσκεται στο ανώτερο τμήμα του αναπνευστικού σωλήνα, ανάμεσα στον φάρυγγα και την τραχεία, και περιλαμβάνει τις φωνητικές χορδές. **λαρυγγικός -ή -ό**.

λάσπη η: ❶ παχύρρευστο μείγμα από χώμα, άμμο ή σκόνη και νερό: Μετά την πλημμύρα, οι δρόμοι γέμισαν ~. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε μοιάζει με λάσπη: Τα μακαρόνια έγιναν ~. ❸ (μτφ.) διάδοση ψευδούς κατηγορίας εναντίον κπ = συνοφαντία: Δέχτηκαν τη ~ των αντιπάλων τους. ❹ (μτφ.) πολύ χαμηλό επίπεδο από ηθική σκοπιά = βούρκος: Εμπλέξε με κακές πράξεις, κυλίστηκε στη ~. **λασπώνω -ομαι** (μτβ.). **λάσπομα** το.

λάστιχο το: ❶ υλικό από μαλακό κι εύκαμπτο πλαστικό = καουτσούκ. ❷ τα ελαστικά που καλύπτουν τις ρόδες οχημάτων. **παθαίνω / με πιάνει** ~: σκάει το λάστιχο του οχήματός μου. ❸ ταινία υφάσματος που έχει στην ύφανσή της ελαστικά νήματα ή ταινία από καουτσούκ που χρησιμοποιείται για να σφίγγει ή να συρώνει υφάσματα ή ρούχα: Χάλασε το ~ της φούστας και κοντεύει να μου πέσει. ❹ πλαστικός σωλήνας μέσα από τον οποίο περνά νερό: Με το ~ πότισα τις αυλές. **λαστιχένιος -α -ο. λαστιχωτός -ή -ό**.

Το ουσ. λάστιχο προέρχεται από το ελνστ. ελαστός (ΑΕ έλατός «εύπλαστος» μέσω του ιταλ. elastico με αποβολή του αρχικού άτονου φωνήεντος.

λάτρα η: φροντίδα για την καθαριότητα του σπιτιού. ❧ σχ. **λατρεία**.

λατρεία η: ❶ πίστη σε θεότητα ή σε άγιο, καθώς και το σύνολο των τελετουργικών πράξεων για την απόδοσή της: Η ~ του Βάκχου ήταν

λαμπρά → λαμπρός
λαμπρός
λαμπρότητα → λαμπρός
λαμπρύνω → λαμπρός
λάμπω
λάμψη → λάμψω
λανθάνω
λανθάνων → λανθάνω
λανθασμένα → λανθασμένος
λανθασμένος
λαός
λάρυγγας
λαργύγι → λάρυγγας
λαρυγγικός → λάρυγγας
λάσπη
λάσπομα → λάσπη
λασπώνω → λάσπη
λαστιχένιος → λάστιχο
λάστιχο
λαστιχωτός → λάστιχο
λάτρα
λατρεία
λατρευτικά → λατρεία
λατρευτικός → λατρεία
λατρευτός → λατρεία
λατρεύω → λατρεία
λάτρης → λατρεία
λάτρεις → λατρεία

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

λαφυραγωγώ → λάφυρο
λάφυρο
λαχάινει → λαχάινω
λαχάινω
λαχείο
λαχειοπώλης → λαχείο
λαχειοπώλισσα → λαχείο
λαχνός
λαχτάρα
λαχταριστός → λαχτάρα
λαχταρώ → λαχτάρα
λέγω → λέω
ληηλασία → ληηλατώ
ληηλατώ
λεία
λειάινω → λείος
*λειανός → λιανός
λείανση → λείος
λείος
λείπω
λειτουργήμα → λειτουργώ
λειτουργία → λειτουργώ
λειτουργικός → λειτουργώ
λειτουργικότητα → λειτουργώ
λειτουργώ
λειτουργός → λειτουργώ
*λειώνω → λιώνω

διαδομένη στην περιοχή. ❷ υπερβολική αγάπη σε κπ και (συνεκδ.) προσφώνηση του προσώπου αυτού: *Αυτό που ένιωθε γι' αυτήν ήταν ~. ~ μου! λατρεύω -ομαι. λατρευτικός -ή -ό. λατρευτικά* (επίρρ.). *λατρευτός -ή -ό*: αυτός που τον λατρεύουν, σημ. 2. *λάτρης ο, [επίσ.] λάτρης η.*

Το επίθ. *λάτρης* σχηματίζει σύνθετα όπως *αρχαιο-λάτρης, ειδωλολάτρης, τυπολάτρης, φυσιολάτρης* κτλ. Από τα επίθ. αυτά παράγονται τα ουσ. *αρχαιο-ολατρία, ειδωλολατρία* κτλ., γι' αυτό και γράφονται με *-ί-*, σε αντίθεση με το ουσ. *λατρεία* που προέρχεται από το ρ. *λατρεύω*. Το ρ. αυτό προέρχεται από το ΑΕ *λατρεύω* «υπηρετώ», η σημ. του οποίου διατηρείται και στο παράγωγο *λάτρα* «φροντίδα, καθαριότητα σπιτιού».

λάφυρο το: οτιδήποτε γίνεται αντικείμενο αρπαγής από τους εχθρούς κατά τις πολεμικές επιχειρήσεις = *λεία*. **λαφυραγωγώ -ούμαι** (μτβ.).

λαχάινω • αόρ. *έλαχα*. [προφ.] (μτβ.) πέφτω σε κλήρο ή συμβαίνω τυχαία: *Τον έλαχαν ένα σωρό προβλήματα. λαχάινει*: απρόσ. τυχαίνει, συμβαίνει: *Μου 'λαχε να το ακούσω κι αυτό! άμα λάχει*: αν τύχει, πιθανόν. ❷ σχ. **λαχνός**.

λαχείο το: ❶ μικρό χαρτί, τυπωμένο και αριθμημένο, που εκδίδεται από συγκεκριμένο φορέα, με το οποίο κπ συμμετέχει σε κλήρωση με αντίτιμο κπ έπαθλο, συνήθως χρηματικό: *κρατικό/λαϊκό ~*. ❷ (μτφ.) ό,τι συμβαίνει σε κπ με τρόπο τυχαίο, καλή ή κακή τύχη: *Αυτή η γνωριμία ήταν ~ για τον Πέτρο, έκανε την τύχη του! λαχειοπώλης ο, -ισσα η*: πρόσωπο που πουλάει λαχεία.

λαχνός ο: κλήρος, μικρό χαρτί που λαμβάνει μέρος σε κλήρωση και (συνεκδ.) ο αριθμός που αναγράφεται στον κλήρο: *πρώτος ~*.

Τα *λαχάινω*, *λαχείο* και *λαχνός* παράγονται από το αορ. θέμα *λαχ-* του ΑΕ ρ. *λαχάινω* «τυχαίνω».

λαχτάρα η: ❶ υπερβολική επιθυμία ή έντονη προσμονή για κπ ή κτ: *Περίμενε με ~ να σφίξει τον γιο της στην αγκαλιά της*. ❷ υπερβολικός φόβος από ξαφνικό ερέθισμα: *Δεν τον άκουσα που μπήκε και, όταν εμφανίστηκε μπροστά μου, πήρα μια λαχτάρα! λαχταρώ*: αισθάνομαι λαχτάρα (μτβ. με τη σημ. 1, αλλά αμτβ. με τη σημ. 2): *Λαχτάρησα μια εκδρομούλα! Άρρησε να γυρίσει στο σπίτι και λαχτάρησα. λαχταριστός -ή -ό*.

ληηλατώ -ούμαι: (μτβ.) αρπάζω βίαια πολύτιμα αντικείμενα ή χρήματα από κτίριο, πόλη, χώρα κτλ. στη διάρκεια πολεμικών επιχειρήσεων: *Οι πόλεις που έπεσαν στα χέρια του εχθρού ληηλατήθηκαν αγρίως. ληηλασία η*.

λεία η: ❶ ό,τι έχει αρπάξει κπ από εχθρό ως λάφυρο ή ό,τι προέρχεται από ληηλασία ή ληστεία: *Μετά τη διάρρηξη, μοιράστηκαν τη ~ τους*. ❷ ζώο που πιάνεται από κυνηγό ή από άλλο σαρκοβόρο ζώο ως τροφή: *Το λιοντάρι ετοιμάστηκε να κατασπαράξει τη ~ του*.

λείος -α -ο: αυτός που είναι ομαλός και όχι τραχύς στην αφή: *~ μάγουλο. λειάινω*: (μτβ.) κάνω κτ λείο. **λείανση η**.

λείπω • αόρ. *έλειψα*: ❶ (αμτβ.) δεν είμαι κπ όπου έπρεπε να βρίσκομαι = απουσιάζω ≠ παρευρίσκομαι: *Αυτή τη στιγμή ~, είναι στο εξωτερικό*. ❷ προκαλώ σε κπ δυσάρεστα συναισθήματα λόγω της απουσίας ή της έλλειψής μου: *~ η μητέρα μου/ο καφές*. ❸ (αμτβ.) από ένα σύνολο ή όλο, απουσιάζω ή δεν υπάρχω πια, είμαι λιγότερος: *~ ένα κομμάτι από την τούρτα*.

λειτουργώ: (αμτβ.) ❶ δουλεύω, εκτελώ το έργο για το οποίο είμαι προορισμένος: *Το ρολόι δε ~, σταμάτησε στις εννέα*. ❷ είμαι ανοικτός, ώστε να προσφέρω υπηρεσίες: *Οι τράπεζες δε ~ το Σάββατο. Στο ισόγειο ~ βιβλιοθήκη*. ❸ διαδραματίζω έναν ορισμένο ρόλο: *Ο διάλογος λειτούργησε ως αφορμή για τη σύφιξη των σχέσεων*. ❹ ΕΚΚΛ **α**. τελώ την ιερή ακολουθία σε ναό σύμφωνα με συγκεκριμένο τυπικό: *Ο παπάς ~ στην ενορία μας εδώ και χρόνια*. **β**. παθ. παρακολουθώ την ιερή ακολουθία σε ναό: *Λειτουργούμαι τακτικά. λειτουργία η*: ❶ το να λειτουργεί κτ ή ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί: *Η ~ της καρδιάς υποστηρίζεται με μηχανικά μέσα. Καθιερώθηκε η ~ των καταστημάτων σε συνεχές ωράριο*. ❷ ο ρόλος ή ο ειδικός προορισμός πράγματος: *Η ~ του καλοριφέρ είναι να θερμαίνει το σπίτι*. **Θεία ~**: ΕΚΚΛ η τελετή και η ακολουθία της Θείας Ευχαριστίας. **λειτουργικός -ή -ό. λειτουργικότητα η. λειτουργός ο, η**: αυτός που επιτελεί έργο με κοινωνικό χαρακτήρα: *Κοινωνική ~ ανέλαβε τη στήριξη της οικογένειας, δημόσιος ~. λειτούργημα το*.

Το *λειτουργώ* στις περισσότερες σημ. του προέρχεται από το ΑΕ *λειτουργώ* «αναλαμβάνω δημόσιο αξίωμα με προσωπικά μου έξοδα», αλλά είναι και σημδ. από το γαλλ. *fonctionner*.

λεκάνη
λέω

λεκάνη η: ❶ α. δοχείο πλατύ και χαμηλό: *Βάλε τα ρούχα στη ~ με λίγο απορρυπαντικό.* β. κλειστή θαλάσσια έκταση: η ~ της Μεσογείου. ❷ πορσελάνινο κάθισμα αποχωρητηρίου. ❸ ΑΝΑΤ κοιλότητα του σκελετού στο κάτω μέρος του κορμού, με την οποία συνδέονται τα κάτω άκρα.

λεκές ο: σημάδι από λιπαρή ή άλλη ουσία: *Επese το κρασί στο χαλί κι έκανε ~.* **λεκιάζω -ομαι** (μτβ.) κάνω λεκέ σε κτ ή (αμτβ.) αποκτώ λεκέ = λερώνω: *Πρόσεξε μη λεκιάσεις το καινούριό σου ρούχο! Το ύφασμα αυτό λεκιάζει εύκολα.*

λεκτικός -ή -ό: ΓΛΩΣΣ ❶ αυτός που σχετίζεται με τον λόγο: ~ πλούτος / επικοινωνία. ❷ αυτός που σχετίζεται με τη λέξη: ~ σφάλμα. **λεκτικό** το: ο ιδιαίτερος τρόπος έκφρασης που χαρακτηρίζει το ύφος ενός συγγραφέα.

λέξη η: ❶ ΓΛΩΣΣ η μικρότερη αυτοτελής γλωσσική μονάδα που είναι φορέας σημασίας, καθώς και η γραπτή της παράσταση: *Έχω πολλές άγνωστες λέξεις στο κείμενο.* **δε βγάζω ~:** α. δε μιλώ: *Δεν έβγαλε ~ όλο το απόγευμα.* β. δυσκολεύομαι να διαβάσω ή να καταλάβω κτ: ~ από όσα γράφεις εδώ. ❷ πληθ. τα λόγια: *Οι ~ δε φτάνουν, για να εκφράσω αυτό που νιώθω.* **λεξικός -ή -ό.** **λεξικό** το: βιβλίο με γραμματικές, σημασιολογικές, ετυμολογικές κ.ά. πληροφορίες για το λεξιλόγιο μιας ή περισσότερων γλωσσών ή μιας επιστήμης: *αγγλοελληνικό ~ ιατρικών όρων.*

λεπτό το: ❶ α. το ένα εξηκοστό μίας ώρας: *Υπόθεση τριών λεπτών.* β. πολύ μικρό χρονικό διάστημα: *Περίμενε ένα ~, έρχομαι μαζί σου!* ❷ υποδιαίρεση νομισμάτων: *Το ευρώ έχει 100 ~.* ❸ ΓΕΩΜ το ένα εξηκοστό μίας μοίρας.

λεπτομέρεια η: ❶ πολύ μικρό στοιχείο ενός συνόλου, μικρό τμήμα: ~ της τοιχογραφίας σε μεγέθυνση. *Μας διηγήθηκε το συμβάν με κάθε ~.* ❷ στοιχείο ευρύτερου συνόλου που θεωρείται δευτερεύον ή επουσιώδες: *Άσε τις ~ και πες μας τα πιο σημαντικά!* ❸ πληθ. κατατοπιστικά στοιχεία σχετικά με κτ ή κτ: *Με ενδιαφέρει το θέμα - θα μου πείτε ~;* **λεπτομερειακός -ή -ό & λεπτομερής -ής -ές.** σχ. **αγενής.** **λεπτομερειακά & λεπτομερώς** (επίρρ.).

λεπτός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν έχει πάχος = αδύνατος, λιγνός ≠ παχύς, χοντρός: ~ άνδρας / σιλουέτα. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι διακριτικός, ευγενικός στη συμπεριφορά ή εκλεπτυσμένος: *κοπέλα ευγενική, με ~ τρόπους.* ❸ (για ήχο) αυτός που είναι ψιλός, σαν παιδικός: *Ακούστηκε η ~ φωνούλα του.* ❹ (μτφ.) αυτός που

απαιτεί ιδιαίτερους χειρισμούς: *Πρόσεξε μη με εκθέσεις, η θέση μου είναι ~!* **λεπτά** (επίρρ.). **λεπταίνω** • αόρ. **λέπτυνα:** (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ ή κπ (πιο) λεπτό ή γίνομαι (πιο) λεπτός (σημ. 1 & 3) = αδυνατίζω ≠ χοντραίνω. **λεπτότητα** η: η ιδιότητα του λεπτού (σημ. 2 & 4).

λερώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) κάνω κτ ή κτ να δείχνει βρόμικος = βρομίζω, [επίσ.] ρυπαίνω ≠ καθαρίζω: *Μην μπαίνεις με τις λάσπες, θα λερώσεις το σπίτι!* ❷ (μτφ., μτβ.) κηλιδώνω θηϊκά τη φήμη ή το όνομα κπ = ντροπιάζω: *Με την απαράδεκτη πράξη της λέρωσε το όνομά του.* **λέρα** η: ❶ βρομιά. ❷ (μτφ.) άνθρωπος ανήθικος και ανυπόληπτος.

λευκός ή -ό: ❶ αυτός που έχει το χρώμα του χιονιού = άσπρος ≠ μαύρος: *Στο Αιγαίο τα σπία είναι βαμμένα ~.* ❷ αυτός που έχει ανοικτό χρώμα ή ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα: ~ ψωμί / κρασί. ~ φυλή ≠ έγχρωμος, μαύρος. ❸ αυτός που είναι αγνός, δε βαρύνεται από αμαρτίες ή αδικήματα: ~ ποινικό μητρώο. ❹ αυτός που δεν έχει χρησιμοποιηθεί για το σκοπό που ήταν προορισμένος: ~ κόλλα: σε διαγώνισμα, κόλλα στην οποία δεν έχει γράψει κτ κτ. ~ **απεργία:** μορφή απεργίας, κατά την οποία οι εργαζόμενοι πηγαίνουν στη δουλειά τους, αλλά δεν εργάζονται. **λευκό** το: ❶ το λευκό χρώμα. ❷ ψηφοδέλτιο στο οποίο δεν έχει σημειώσει κπ πρόσωπο ή κόμμα που ψηφίζει, συνήθως σε ένδειξη διαμαρτυρίας: *Εριξε / ψήφισε ~.* **λευκότητα** η. **λευκαίνω -ομαι** (μτβ.). **λεύκανση** η. **λευκαντικός -ή -ό.** **λευκαντικό** το: απορρυπαντικό για ρούχα.

λεφτά τα: [προφ.] μέσο με το οποίο συναλλάσσομαστε = χρήματα: *Κερδίζει πολλά ~.*

λέω & [επίσ.] λέγω • αόρ. *είπα*, παθ. αόρ. *λέχθηκα* & [επίσ.] *ελέχθην*, μππ. *ειπωμένος*: (μτβ.) ❶ αναφέρω σε κτ κτ σε προφορικό λόγο: *Μας είπαν ότι θα περάσουν αύριο.* ❷ (& με παράλ. αντικ.) γενικότερα, εκφράζομαι με λέξεις: *Έλεγε, έλεγε, και τελειωμό δεν είχε.* ❸ έχω την άποψη = νομίζω, πιστεύω, φρονώ: ~ ότι πρέπει να φύγουμε τώρα. ❹ (+ να) σχεδιάζω, έχω στον νου μου να κάνω κτ: ~ να πάω διακοπές σε νησί. ❺ προξενώ εντύπωση: *Αυτό το μέρος δε μου ~ τίποτε, μου είναι αδιάφορο.* **μη μου πεις!:** για να δηλώσουμε έκπληξη: ~, *αυτή είναι η κόρη σου;* ❻ δίνω σε κπ όνομα = ονομάζω, βαπτίζω: *Το μαρτό το είπαν Ανδρέα.* ❼ χαρακτηρίζω κτ: *Με είπε χαζή!* ❽ (για λέξεις, εκφράσεις κτ.) σημαίνω: *Τι θα πει η λέξη αυτή;* ❾ παθ. α. έχω το όνομα = ονομάζομαι: ~ Μα-

λεκάνη
λεκές
λεκιάζω → λεκές
λεκτικό → λεκτικός
λεκτικός
λέξη
λεξικό → λέξη
λεξικός → λέξη
λεπτά → λεπτός
λεπταίνω → λεπτός
λεπτό
λεπτομέρεια
λεπτομερειακά →
λεπτομέρεια
λεπτομερειακός → λεπτομέ-
ρεια
λεπτομερής → λεπτομέρεια
λεπτομερώς → λεπτομέρεια
λεπτός
λεπτότητα → λεπτός
λέρα → λερώνω
λερώνω
λευκαίνω → λευκός
λεύκανση → λευκός
λευκαντικό → λευκός
λευκαντικός → λευκός
λευκό → λευκός
λευκός
λευκότητα → λευκός
λεύτερα → ελεύθερος
λεύτεριά → ελεύθερος
λεύτερος → ελεύθερος
λεύτερώ → ελεύθερος
λεφτά
λέχθηκα → λέω
λεχόνα → λοχεία
λέω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- λέων
- λήγουσα → λήγω
- λήγω
- λήθη
- ληκτικός → λήγω
- λήξη → λήγω
- λημονιά → λημονώ
- λημονώ
- ληστεία → ληστής
- ληστεύω → ληστής
- ληστής
- ληστρικός → ληστής
- λήφθηκα → λαμβάνω
- λήψη → λαμβάνω
- λίαν
- λιανά → λιανός
- λιανίζω → λιανός
- λιανικά → λιανός
- λιανικός → λιανός
- λιανικός → λιανός
- λιανικός → λιανός
- λιανός
- λιγνός
- λίγο → λίγος
- λιγοθυμιά → λιποθυμώ
- λιγοθυμώ → λιποθυμώ
- λίγος
- λιγοστεύω → λιγοστός
- λιγοστός
- λιγότερος → λίγος
- λίθινος → λίθος
- λιθοβολισμός → λιθοβολώ
- λιθοβολώ
- λίθος
- λικνίζω → λίκνο
- λίκνισμα → λίκνο
- λίκνο

ρία. **β.** απρόσ. υπάρχει η φήμη = διαδίδεται, φημολογείται: *Λέγεται ότι θα ακρωθεί ο διαγωνισμός.* **λόγος** ο: ❶ η ομιλία: *Ο άνθρωπος, σε αντίθεση με τα ζώα, διαθέτει το χάρισμα του ~.* ❷ γλώσσα: *προφορικός και γραπτός ~.* ❸ παρουσίαση σκέψεων, ιδεών: *Αναζητούμε έναν νέο πολιτικό ~.* ❹ ομιλία μπροστά σε ακροατήριο: *Ο φιλόλογος θα εκφωνήσει τον ~ για την εθνική επέτειο.* ❺ άδεια, δικαίωμα ομιλίας: *δίνω/αφαιρώ/παιρνω τον ~.* ❻ συζητηση, αναφορά σε κτ = κουβέντα: *Γίνεται πολύς ~ για την οικολογική κρίση.* ❼ γνώμη, άποψη: *Ο ~ του είναι σεβαστός από το συμβούλιο.* ❽ διαβεβαίωση, υπόσχεση: *Δεν τηρεί τον ~ του.* ❾ αιτία: *Όλα αυτά τα κάνει για οικονομικούς ~.* ❿ λογική: *ορθός ~.* ⓫ διδασκαλία, κήρυγμα: *ο ~ του Θεού.* **λόγια** τα: οτιδήποτε λέει κπ: *Θα στα πω με απλά ~.* **λογύδιο** το: υποκορ. μικρός ή σύντομος λόγος.

λέων ο: ❶ [επίσ.] το λιοντάρι. ❷ **Λέων** ο: α. ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. β. ΑΣΤΡΟΛ το πέμπτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

λήγω • αόρ. έληξα, μππ. ληγμένος: (αμτβ.) ❶ παίρνω τέλος = τελειώνω: *Η υπόθεση έληξε με αίσιο τρόπο.* ❷ παύω να ισχύω ή να είμαι έγκυρος ή κατάλληλος: *Η προθεσμία έληξε.* ❸ ΓΛΩΣΣ κατ'αλήγω, τελειώνω: *Ρήματα που λήγουν σε -ώνω: διπλώνω, αραιώνω κτλ.* **λήξη** η. **ληκτικός -ή -ό.** **λήγουσα** η: ΓΛΩΣΣ η τελευταία συλλαβή λέξης.

λήθη η • χωρίς πληθ.: κατάσταση κατά την οποία κτ έχει σβηστεί από τη μνήμη = [προφ., λογοτ.] λημονιά: *Φοβάται ότι τα έργα του θα περιπέσουν στη ~.*

Από το θ. του αορ. β' έλαθον του ΑΕ ρ. *λανθάνω* «διαφεύγω της προσοχής».

λημονώ -ούμαι: [λογοτ.] (μτβ.) χάνω ή σβήνω από τη μνήμη μου κτ ή κτ = ξεχνώ ≠ θυμάμαι: *Μη μας λημονήσεις εκεί που θα πας!* **λημονιά** η: [λογοτ.] λήθη.

ληστής ο: πρόσωπο που αφαιρεί με βίαιο τρόπο ή με απειλή χρήματα ή άλλα αντικείμενα αξίας που βρίσκονται στην κατοχή άλλων. **ληστεία** η. **ληστρικός -ή -ό.** **ληστεύω -ομαι** (μτβ.).

λίαν (επίρρ.): [επίσ.] σε πολύ μεγάλο βαθμό, κυρ. σε στερεότερες εκφρ. = πολύ: ~ *καλός/επεικός.*

λιανός -ή -ό: [οικ.] πολύ λεπτός ή αδύνατος: *Έφερε κάτι ~ ξυλαράκια για το άναμμα της φωτιάς.* **κάνω κτ λιανά**: εξηγώ με τρόπο διε-

ξοδικό. **λιανίζω** (μτβ.). **λιανικός -ή -ό**: αυτός που πουλιέται σε μικρές ποσότητες ή που διατίθεται κατευθείαν στον καταναλωτή ≠ χοντρικός: ~ *τιμή.* **λιανικά & -ώς** (επίρρ.)

λιγνός -ή -ό: αυτός που δεν έχει πάχος = λεπτός, αδύνατος ≠ παχύς: ~ *και μακρυνά δάχτυλα.*

λίγος -η -ο • συγκρ. λιγότερος, υπερθ. ελάχιστος: ❶ αυτός που είναι μικρός σε αριθμό, διάρκεια ή ποσότητα ≠ πολύς: *Θα πάμε ~ μέρες στη Ρώμη. ~ φαγητό να μου βάλεις -δε θέλω πολύ.* ❷ αυτός που είναι μικρός, περιορισμένος ως προς την έκταση ή την ένταση: *Εδώ έχει λιγότερο θόρυβο.* ❸ (μτβ.) αυτός που είναι μικρός σε αξία, που δεν είναι τόσο ικανός κτλ.: *Μου φάνηκε ~ για τον ρόλο του Οιδίποδα.* **λίγο** (επίρρ.) ≠ πολύ: *Είναι ~ να πάρεις το πτυχίο στα τέσσερα χρόνια;*

Από το μsn. λίγος που προέρχεται από το ΑΕ όλιγος. Το επίρρ. λίγο χρησιμοποιείται πολύ συχνά σε εκφρ. ευγενείας: *Εοχρεσαι λίγο;*

λιγοστός -ή -ό: αυτός που είναι λίγος σε ποσότητα και αριθμό ≠ πολύς: *Οι πιθανότητες να τους βρουν ζωντανούς είναι ~.* **λιγοστεύω**: ❶ (μτβ.) μειώνω, περιορίζω = ελαττώνω ≠ αυξάνω: *Οι πόνοι λιγοστεψαν, αλλά δεν εξαφανίστηκαν.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι λιγότερος σε αριθμό ή ποσότητα = μειώνομαι, ελαττώνομαι, περιορίζομαι: *Αν δεις ότι ~ το νερό στην κατσαρόλα, βάλε κι άλλο!*

λιθοβολώ -ούμαι: (μτβ.) πετάω πέτρες σε κπ ή κτ = πετροβολώ: *Συγκεντρώθηκαν έξω από το σπίτι του και το λιθοβολούσαν.* **λιθοβολισμός** ο.

Από το ελνστ. λιθοβολῶ < λίθος + βολή (< βάλλω).

λίθος ο: [επίσ.] πέτρα: *πολύτιμος ~.* **εποχή του λίθου**: 1στ ιστορική περίοδος που χαρακτηρίζεται από τη χρήση εργαλείων και όπλων από πέτρα. **λίθινος -η -ο**: ❶ αυτός που είναι κατασκευασμένος από πέτρα = πέτρινος: ~ *κατασκευή.* ❷ αυτός που αναφέρεται στην εποχή του λίθου.

λίκνο το: ❶ τόπος που γεννήθηκε κτ σημαντικό = κοιτίδα: *Η αρχαία Αθήνα είναι το ~ της Δημοκρατίας.* ❷ [επίσ.] κούνια για μωρό. **λικνίζω -ομαι**: (μτβ.) κουνάω κτ ελαφρά και με ρυθμό: *Τα σώματα των κοριτσιών λικνίζονταν στον ρυθμό της μουσικής.* **λίκνισμα** το: αργή και ρυθμική κίνηση: το ~ *του χορμιού.*

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

λίμα
λιποτακτώ

Από το ελνστ. λιχνίζω «λιχνίζω» < ΑΕ λίννον.

λίμα¹ η: μεταλλικό εργαλείο που χρησιμοποιούμε για να λειαίνουμε επιφάνειες αντικειμένων ή των νυχιών. **λιμάρω -ομαι:** (μτβ.) λειαίνω ή λεπταίνω κτ με τη λίμα: *Αν δεν ~ τη βίδα, δε θα μπει στη θέση της. λιμάρισμα το.*

λίμα² η: μεγάλη πείνα, λαιμαργία: *Τι ~ είναι αυτή, πόσες μέρες έχεις να φας; λιμασμένος -η -ο.*

Από το μσν. λιμάζω < ΑΕ λιμός.

λιμάνι το: ❶ φυσική ή τεχνητή διαμόρφωση θαλάσσιας ακτής ή της όχθης λίμνης ή ποταμού, στην οποία αγκυροβολούν με ασφάλεια τα πλοία: *Ο Πειραιάς είναι ένα από τα πιο εμπορικά ~ της Μεσογείου.* ❷ πόλη που διαθέτει λιμάνι: *Ο Πειραιάς έχει το μεγαλύτερο ελληνικό ~.* ❸ (μτφ.) το μέρος ή το άτομο στο οποίο βρίσκει κπ καταφύγιο: *Η αγαλιά της ήταν γι' αυτόν απάνεμο ~.* **λιμένας** ο: [επίσ.] λιμάνι. **λιμενικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με το λιμάνι: ~ τέλη. ~ **Σώμα:** σώμα με στρατιωτική οργάνωση που ασκεί τον έλεγχο των λιμανιών και κάθε πλωτού μέσου. **Λιμενικό** το: το Λιμενικό Σώμα. **λιμενικός** ο, η: πρόσωπο που υπηρετεί στο Λιμενικό Σώμα. **λιμενάρχης** ο, η: επικεφαλής των λιμενικών αρχών σ' ένα λιμάνι. **λιμεναρχείο** το: υπηρεσία που διοικεί ένα λιμάνι και (συνεκδ.) το κτίριο στο οποίο στεγάζεται: *πληροφορίες στο ~ Ραφήνας.*

λίμνη η: ❶ φυσική ή τεχνητή κοιλότητα της γης με γλυκό νερό, η οποία δεν επικοινωνεί με τη θάλασσα: η ~ της Καστοριάς. ❷ (μτφ.) συγκέντρωση ποσότητας υγρού σ' ένα μέρος: *Βρέθηκε δολοφονημένος δίπλα σε μια ~ αίματος.* **λιμνάζω:** (αμτβ.) ❶ (για νερά) σχηματίζω λίμνη: *Σ' αυτό το σημείο τα νερά της βροχής ~.* ❷ (μτφ.) αδρανών, παραμένω στάσιμος: *Οι αλλαγές στο σύστημα υγείας ~ εδώ και χρόνια.* **λιμνήσιος -α -ο:** αυτός που έχει σχέση με τη λίμνη: ~ ψάρι.

λιμοκτονώ: (αμτβ.) ❶ υποφέρω ή πεθαίνω από πείνα, από αστία: *Πολλά παιδιά σε χώρες της Αφρικής ~.* ❷ (μτφ.) βρίσκομαι σε τόσο μεγάλη φτώχεια, που δεν έχω να φάω: *Δεν έχουν χρήματα και η οικογένειά τους λιμοκτονεί.*

Από το ΑΕ λιμοκτονῶ, σύνθ. από λιμός + κτονῶ (< κτείνω «σκοτώνω»).

λιμός ο: μεγάλη πείνα λόγω έλλειψης τροφίμων: *Πολλοί από τους πολιορκημένους πέθαναν από ~.*

Προσοχή στη διαφορετική ορθογρ. και σημ. των λ. λιμός (μεγάλη πείνα) και λοιμός (θανατηφόρα επιδημία ~ λ.).

λινός -ή -ό: αυτός που είναι κατασκευασμένος από ίνες λιναριού: ~ *πουκάμισο.* **λινό** το: ύφασμα ή ρούχο από λινάρι: *Είναι στη μόδα τα λινά.*

λιποθυμώ & [λαϊκ.] **λιγοθυμώ** & **-άω:** (αμτβ.) χάνω ξαφνικά και προσωρινά τις αισθήσεις μου: *Μόλις είδε τον αδελφό της τραυματισμένο, λιποθύμησε.* **λιποθυμία** & [λαϊκ.] **λιγοθυμία** η: ξαφνική και παροδική απώλεια των αισθήσεων. **λιπόθυμος -η -ο:** *Έπεσε ~ από την εξαντλητική εργασία.* **λιποθυμικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη λιποθυμία: *Υποφέρει από ~ κρίσεις.*

Από το ΑΕ λιποθυμῶ από το λιπο- (< λείπω) + θυμός «καρδιά».

λίπος το: ❶ στερεά οργανική ουσία που υπάρχει στο σώμα του ανθρώπου και των ζώων: *Κάνε δίαιτα, για να φύγει αυτό το ~! Δεν τρώω κρέας με ~.* = πάχος. ❷ φυτική ουσία με ανάλογη σύσταση: *Η μαργαρίνη είναι φυτικό ~.* **λιπαίνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ αλείφω κτ (κυρίως μηχανικό μέρος) με λίπος ή ειδικό λάδι, για να το προφυλάξω από τη φθορά = λαδώνω. ❷ εμπλουτίζω το έδαφος με λίπασμα. **λίπανση** η: ❶ το να λιπαίνει κπ κτ (σημ. 1) = λάδωμα. ❷ εμπλουτισμός του εδάφους με λίπασμα. **λιπαντικός -ή -ό, λιπαντικό** το: λιπαντική ουσία. **λιπαρός -ή -ό:** αυτός που περιέχει λίπος: ~ *δέγμα.* **λιπαρά** τα: ουσίες που περιέχουν λίπος: *γιαούρτι με λίγα ~.* **λιπόδης -ης -ες:** αυτός που έχει λίπος ή τις ιδιότητες του λίπους: ~ ουσία. ~ σχ. *αγενής.*

λιποτακτώ: (αμτβ.) ❶ εγκαταλείπω αδικαιολογητά τον στρατό: *Οποιος ~, περνάει στρατοδικείο.* ❷ (μτφ.) εγκαταλείπω τους συναγωνιστές μου: *Συμμετείχε στην απεργία, αλλά τελικά λιποτάκτησε.* **λιποτάκτης** ο, **-τρια** η: πρόσωπο που λιποτακτεί: *Άργησε πολλές μέρες να γυρίσει στη μονάδα του, γι' αυτό κηρύχτηκε ~.* **λιποταξία** η.

Από το ΑΕ λιποταξία, που προέρχεται από το πρόθημα λιπο- (< λείπω) + τάξη (< τάσσω).

λίμα¹
λίμα²
λιμάνι
λιμάρισμα → λίμα¹
λιμάρω → λίμα¹
λιμασμένος → λίμα²
λιμεναρχείο → λιμάνι
λιμενάρχης → λιμάνι
λιμένας → λιμάνι
Λιμενικό → λιμάνι
λιμενικός → λιμάνι
λιμνάζω → λιμνη
λίμνη
λιμνήσιος → λιμνη
λιμοκτονῶ
λιμός
λινό → λινός
λινός
λιπαίνω → λίπος
λίπανση → λίπος
λιπαντικό → λίπος
λιπαντικός → λίπος
λιπαρά → λίπος
λιπαρός → λίπος
λιποθυμία → λιποθυμώ
λιποθυμικός → λιποθυμώ
λιπόθυμος → λιποθυμώ
λιποθυμώ
λίπος
λιποτάκτης → λιποτακτώ
λιποτάκτης → λιποτακτώ
λιποτακτώ
λιποτακτώ
λιποταξία → λιποτακτώ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

λιπόδης → λιπός
 λιτά → λιτός
 λιτανεία
 λιτός
 λιτότητα → λιτός
 λίτρο
 λιώνω
 λιώσιμο → λιώνω
 λογαριάζω
 λογαριασμός → λογαριάζω
 λογία → λόγιος
 λόγια → λέω
 λογικά → λογικός
 λογικεύω → λογικός
 λογική → λογικός
 λογικό → λογικός
 λογικός
 λόγιος
 λογισμικό
 λογιστήριο → λογιστής
 λογιστής
 λογιστικά → λογιστής
 λογιστική → λογιστής
 λογιστικός → λογιστής
 λογίστρια → λογιστής
 λογοκρίνω
 λογοκρισία → λογοκρίνω
 λογοκριτής → λογοκρίνω
 λογοκριτικός → λογοκρίνω
 λογοκρίτρια → λογοκρίνω

λιτανεία η: περιφορά εικόνων ή λειψάνων σε θρησκευτική πομπή που έχει χαρακτήρα παράκλησης: *Αύριο θα γίνει η ~ της εικόνας του Αγίου Σπυρίδωνα.*

λιτός -ή -ό: ❶ αυτός που αρκείται σε λίγα, απλός και χωρίς πολυτέλεια: ~ διατροφή. ❷ αυτός που δεν έχει περιττά στολίδια: *Το κείμενό του έχει ακριβή και ~ διατύπωση.* **λιτά** (επίρρ.). **λιτότητα** η: περιορισμός στα λίγα και άκρως απαραίτητα: *μέτρα λιτότητας.* *Η ζωή του είχε ως γνώμονα τη ~ και τη σωφροσύνη.* = ολιγάρεια.

λίτρο το: μονάδα όγκου ή χωρητικότητας: *Βάλε μου είκοσι λίτρα αμόλυβδη βενζίνη!*

λιώνω: ❶ α. (μτβ.) μεταβάλλω κτ στερεό σε υγρό με τη βοήθεια θερμότητας: *Ο δυνατός ήλιος έλιωσε το χιόνι.* β. (αμτβ.) γίνομαι υγρό από στερεό: *Έλιωσαν τα χιόνια.* ❷ (μτβ.) κάνω κτ πολύ, το διαλύω: *Πρώτα θα λιώσεις τις πατάτες.* ❸ (μτφ., μτβ.) νικώ, διαλύω, καταστρέφω: *Την άλλη Κυριακή θα τη λιώσουμε την ομάδα σας!* ❹ α. (μτβ.) φθείρω κτ από τη συχνή χρήση: *Μη φοράς συνέχεια τα καλά σου παπούτσια, θα τα λιώσεις!* β. (αμτβ.) φθείρομαι: *Έλιωσαν τα παπούτσια.* ❺ (μτφ.) α. (μτβ.) φθείρω, μαραζώνω: *Την έλιωνε το μαράζι της ξενιτιάς.* β. (αμτβ.) *Λιώνει από έρωτα για τη Μαίρη.* **λιώσιμο** το.

Από το μsn. λιώνω < ελνστ. λειῶ (< λείω).

λογαριάζω -ομαι: ❶ (μτβ.) υπολογίζω, μετρώ: ~ τα έξοδα αυτού του μήνα. ❷ (μτβ.) παίρνω υπόψη μου, υπολογίζω: *Άμα θέλει να κάνει κάτι, δε ~ κανέναν.* ❸ (μτβ.) θεωρώ: *Δεν τον ~ για συγγενή μου μετά από αυτή την πράξη του.* ❹ (μτβ.) σχεδιάζω, έχω την πρόθεση: ~ να πάμε ταξίδι. ~ **χωρίς τον ξενοδόχο:** σχεδιάζω κτ χωρίς να υπολογίζω τον άμεσα ενδιαφερόμενο. ❺ παθ. (αμτβ.) λύνω τις διαφορές μου, έρχομαι σε αναμέτρηση με κπ: *Θα λογαριαστούμε οι δυο μας.* **λογαριασμός** ο: ❶ εκτέλεση αριθμητικών πράξεων και υπολογισμών, μέτρομα: *Θα μας κάνετε τον ~;* ❷ απόδειξη που δείχνει το ποσό που οφείλει κπ: *Ο ~ της ΔΕΗ είναι μέσα στο συρτάρι.* ❸ μερίδα που ανοίγεται κυρίως σε τράπεζα και αφορά ορισμένο πρόσωπο, είδος ή σκοπό: *Τα χρήματα να τα καταθέσετε στον τραπεζικό μου ~.* ❹ συνήθ. πληθ. (μτφ.) δoσοληψίες κάθε μορφής: *Μεταξύ τους υπάρχουν ανοιχτοί λογαριασμοί από πέρυ-*

σι. ξεκαθάρισμα λογαριασμών: τακτοποίηση διαφορών με βίαιο τρόπο: *Η βομβιστική επίθεση ήταν ~ μεταξύ ανθρώπων του υποκόσμου.*

Από το μsn. λογαριάζω < ΑΕ λογάριον, υποκορ. του λόγος.

λογικός -ή -ό: ≠ παράλογος ❶ αυτός που έχει την ικανότητα να σκέφτεται με βάση τον ορθό λόγο και να ενεργεί ανάλογα: *Ο άνθρωπος είναι ~ ον.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από ορθή σκέψη: *Μπορείς να δώσεις μια ~ εξήγηση για την αδιαφορία του;* ❸ αυτός που δε χαρακτηρίζεται από υπερβολές = κανονικός: *Αυτό το κατάσταση έχει ~ τιμές.* **λογική** η: το να σκέφτεται κανείς ορθά. **λογικό** το & **λογικά** τα: νους, ορθή σκέψη: *Μήπως έχασε τα ~ του, τι είναι αυτά που λέει;* **λογικά** (επίρρ.). **λογικεύω -ομαι:** (μτβ.) κάνω κπ να σκεφτεί λογικά: *Κοίταξε να λογικέψεις την κόρη σου, γιατί δεν τα πάει καλά στο σχολείο!*

λόγιος ο, **λογία** η: ❶ πρόσωπο που είναι πνευματικά καλλιεργημένο, με έργο κυρίως στις ανθρωπιστικές επιστήμες. ❷ διανοούμενος, άνθρωπος των γραμμάτων, κυρίως της περιόδου από την Αναγέννηση μέχρι και τον 19ο αι.: *Οι Έλληνες ~ μετά την Άλωση πήγαν στη Δύση.* **λόγιος -α -ο:** αυτός που σχετίζεται ή ταυριάζει σε λόγο: ~ ύψος/γλώσσα/προέλευση.

Από το ΑΕ λόγος.

λογισμικό το: ΠΛΗΡΟΦ προγράμματα και εφαρμογές ηλεκτρονικού υπολογιστή.

λογιστής ο, **-ίστρια** η: επαγγελματίας με οικονομικές σπουδές που ασχολείται με την καταγραφή της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης: *Εργάζεται ως ~ σε μεγάλη επιχείρηση τροφίμων.* **λογιστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τους λογιστές και τη λογιστική: ~ βιβλία. **λογιστική** η & **λογιστικά** τα: κλάδος της οικονομικής επιστήμης που ασχολείται με την καταγραφή και τον έλεγχο της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης. **λογιστήριο** το: τμήμα επιχείρησης που ασχολείται με την τήρηση των λογιστικών βιβλίων, και (συνεκδ.) οι εργαζόμενοι σε αυτό και ο χώρος στον οποίο στεγάζεται: *Να πάρετε την αποζημίωση από το ~!*

λογοκρίνω -ομαι: (μτβ.) εμποδίζω την ελευθερία της έκφρασης, παρεμβαίνοντας στο πε-

λογοτεχνία
λυγίζω

ριεχόμενο κειμένων, έργων κτλ. που δεν εγκρίνονται από την εξουσία: *Τα άρθρα του είχαν λογοκριθεί πολλές φορές από τη δικτατορία.* **λογοκρισία** η: το να λογοκρίνει κπ κτ και η υπηρεσία που ασκεί τη λογοκρισία: *Η ~ χαρακτηρίζει φασιστικά καθεστάτα.* **λογοκριτής** ο, **-ίτρια** η: πρόσωπο που ασκεί λογοκρισία. **λογοκριτικός -ή -ό.**

Από τα λόγος + κρίνω.

λογοτεχνία η: ❶ καλλιέργεια του έντεχνου λόγου, παραγωγή ποιητικού λόγου και έντεχνης πεζογραφίας. ❷ το σύνολο των λογοτεχνικών έργων ενός λαού, μιας εποχής κτλ.: *Προτιμώ την ελληνική από την ξένη ~.* **λογοτέχνης** ο, **-ης & λογοτέχνηδα** η: συγγραφέας πεζών ή ποιητικών έργων. **λογοτεχνικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη λογοτεχνία ή τον λογοτέχνη: *~ κείμενο / περιοδικό.* **λογοτεχνικά** (επίρρ.). **λογοτέχνημα** το: λογοτεχνικό έργο.

λοιμός ο: ❶ κάθε μορφή επιδημικής ασθένειας με μεγάλη εξάπλωση. ❷ πανούκλα. **λοιμώδης -ης -ης**: αυτός που έχει σχέση με μολυσματική ασθένεια: *Νοσοκομείο Λοιμωδών Νόσων.* **σχ. λιμός & αγενής.**

λοιπός -ή -ό: υπόλοιπος: *Την εκδήλωση θα χαιρετήσουν οι πολιτικές, στρατιωτικές και ~ αρχές της περιοχής. και τα λοιπά (κτλ.) ή και λοιπά (κ.λπ.):* για όσα παραλείπονται, επειδή εύκολα εννοούνται. **λοιπόν** (σύνδ.): ❶ δηλώνει συμπέρασμα ή συνέπεια που προκύπτει από τα προηγούμενα: *Ωστε ~ δε θα έρθετε!* ❷ συνδέει δύο προτάσεις που δηλώνουν γεγονότα τα οποία γίνονται το ένα μετά το άλλο ή εξαιτίας του άλλου: *Ήταν άρρωστος στις εξετάσεις· αναγκάστηκε ~ να δώσει το μάθημα άλλη μέρα.* ❸ (σε επιφ. χρήση) εκφράζει αμηχανία, ενδιαφέρον, δυσαρέσκεια, έκπληξη κτλ. σε σχέση με κτ που έχει προηγηθεί: *Και τι έγινε, ~, που δεν ήρθε κανείς;*

Από το ΑΕ λοιπός που προέρχεται από το λείπω. Από την ίδια ρίζα παράγονται και τα σύνθετα υπόλοιπος, ελλιπής, έλλειψη.

λοξός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν είναι ευθύς = πλάγιος ≠ ίσιος: *Θα πάρεις τον ~ δρόμο. ~ ματιά / βλέμμα:* κοίταγμα με την άκρη του ματιού: *Έριχνε ~ ματιές, για να δει με ποιον μιλάω.* ❷ (μτφ., για πρόσ.) αυτός που είναι παράξε-

νος, ανισόροπος: *Πρόσεξε τι θα πεις, γιατί είναι ~ και δεν ξέρεις πώς θα αντιδράσει.* **λοξά** (επίρρ.).

λούζω -ομαι: ❶ (μτβ.) **α.** πλένω τα μαλλιά κπ: *Θα σε λούσω εγώ.* **β.** (μτφ.) για έντονο, άπλετο φως: *Το δωμάτιο το ~ ο ήλιος όλη μέρα.* **γ.** (μτφ.) μαλώνω, βρίζω = επιπλήττω: *Τον έλουσε με αχαρκτήριστες εκφράσεις.* ❷ **παθ. α.** πλένω τα μαλλιά μου: *Μόλις λούστηκες και βγαίνεις; β. (μτβ.) παθαίνω κτ, υφίσταμαι: *Αυτά που κορόιδευε, τα λούζεται τώρα ο ίδιος.* **λούζομαι στον ιδρώτα:** ιδρώνω πολύ. **λούσιμο** το: ❶ το πλύσιμο των μαλλιών: *Το μαλλί σου χρειάζεται ~.* ❷ (μτφ.) το έντονο βούισμο: *Έφαγε ένα ~ που θα το θυμάται!**

Από το μων. λούζω < ΑΕ λούω.

λουλουδί το: ❶ άνθος φυτού: *στεφάνι από ~.* ❷ φυτό που καλλιεργείται για τα άνθη του: *Ποτίζω τα ~ της βεράντας.* ❸ (μτφ.) **α.** άτομο αθώο και αξιολύπητο: *Παντρεύτηκε αυτό το ~ και πρέπει να το προσέχεις.* **β.** [ειρων.] άτομο πονηρό, ανήθικο: *Συνέλαβε η αστυνομία κάτι ~! λουλουδένιος -α -ο:* αυτός που είναι φτιαγμένος από λουλουδία: *~ στεφάνι.* **λουλουδάτος -η -ο:** (κωφ. για ύφασμα) αυτός που είναι στολισμένος με σχέδια λουλουδιών: *~ φόρεμα.* **λουλουδίζω & λουλουδιάζω:** (αμτβ.) ❶ (για φυτά) βγάζω λουλούδια, ανθίζω. ❷ (μτφ., για πρόσ.) είμαι στην ακμή μου ή σε περίοδο ευτυχίας.

λουριδά & λωριδά η: ❶ στενόμακρο κομμάτι από κπ υλικό: *Κόψε το πανί σε ~!* ❷ (μτφ.) στενόμακρο τμήμα επιφάνειας: *στενή ~ γης.* **λωριδα κυκλοφορίας:** καθένα από τα τμήματα στα οποία χωρίζονται οι δρόμοι για την κυκλοφορία των οχημάτων.

λοχεία η: ❶ η κατάσταση γυναίκας που γέννησε πρόσφατα. ❷ χρονικό διάστημα σαράντα περίπου ημερών μετά από τη γέννα. **λεχώνα** η: [οικ.] γυναίκα που γέννησε πρόσφατα.

Από το ΑΕ λοχείω < λέχος «κρεβάτι».

λόχος ο: μονάδα του Στρατού, που αποτελείται από 130-150 άνδρες: *Υπηρετεί στον ~ Διοικήσεως της Μεραρχίας.* **λοχαγός** ο: αξιωματικός του Στρατού Ήραρας που διοικεί λόχο. **λοχίας** ο: υπαξιωματικός του Στρατού Ήραρας.

λυγίζω -ομαι & λυγώ & -άω -ιέμαι: ❶ **α.** (μτβ.) κά-

λόγος → λέω
λογοτέχνημα → λογοτεχνία
λογοτέχνης → λογοτεχνία
λογοτεχνία
λογοτέχνηδα → λογοτεχνία
λογοτεχνικά → λογοτεχνία
λογοτεχνικός → λογοτεχνία
λογύδριο → λέω
λόγω → πρόθεση - Λέξεις
με προθετική λειτουργία
λοιμός
λοιμώδης → λοιμός
λοιπόν → λοιπός
λοιπός
λοξά → λοξός
λοξός
λούζω
λουλουδάτος → λουλουδί
λουλουδένιος → λουλουδί
λουλουδί
λουλουδιάζω → λουλουδί
λουλουδίζω → λουλουδί
λουριδά
λουσίμο → λούζω
λοχαγός → λόχος
λοχεία
λοχίας → λόχος
λόχος
λυγερός → λυγίζω
λυγίζω
λύγισμα → λυγίζω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- λυγμός
- λυγώ → λυγίζω
- λυμαίνομαι
- λύματα
- λύνω
- λύπη
- λυπηρός → λύπη
- λύπηση → λύπη
- λυπητερά → λύπη
- λυπητερός → λύπη
- λυπώ → λύπη
- λύρα
- λυράρης → λύρα
- λυράρισα → λύρα
- λυρικά → λυρικός
- λυρικός
- λυρισμός → λυρικός
- λύση → λύση
- λύσιμο → λύση
- λύσσα
- λυσσαλέα → λύσσα
- λυσσαλέος → λύσσα
- λυσσασμένος → λυσσώ
- λυσσώ → λύσσα
- λυσσώδης → λύσσα
- λυτός → λύση

μπτω κτ ≠ ισιώνω: Μπορείς να λυγίσεις τη βέργα; ~ τα γόνατα. **β.** (αμτβ.) κάμπτομαι: Τα κλαδιά της ιτιάς ~, για να μη σπάσουν από τον άνεμο. Λύγισαν τα γόνατά του από την εξάντληση. **②** (μτφ.) **α.** (μτβ.) καταβάλλω κτ, τον κάνω να υποχωρήσει: Τον λύγισαν οι οικονομικές δυσκολίες. **β.** (αμτβ.) καταβάλλομαι, νικιέμαι, χάνω το θάρρος μου: Λύγισε μπροστά στις απειλές των αστυνομικών. **σειέται και λυγιέται: περπατά προκλητικά. λύγισμα το. λυγερός -ή -ό:** ευλύγιστος και κομπός: ~ κορομοστασιά.

Από το ΑΕ λυγίζω < λύγος «λυγαριά».

λυγμός ο: σύσπαση των μυών του λάρυγγα, που συνοδεύει το έντονο κλάμα: Μόλις άκουσε την αυστηρή τιμωρία, ξέσπασε σε λυγμούς.

Από το έλνστ. λυγμός με αρχική σημασία «λόξιγκας».

λυμαίνομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: (μτβ.) καταστρέφω, ρημάζω ή εκμεταλλεύομαι με αθέμιτο τρόπο: Οι έμποροι ναρκωτικών λυμαίνονται την περιοχή.

λύματα τα: ακάθαρτα νερά και άλλα υγρά απόβλητα κατοικιών, βιομηχανιών κτλ.: Το ποτάμι έχει υποστεί ρύπανση από τα ~ της βιομηχανικής μονάδας.

Από το ΑΕ λῦμα «νερό της μπουγάδας».

λύνω -ομαι: (μτβ.) **①** χαλαρώνω κτ που είναι δεμένο, καταργώντας κόμπο κτλ. ≠ δένω: ~ τα κορδόνια των παπουτσιών μου. **②** απαλλάσσω κτ ή κτ από το δέσιμο ≠ δένω: Λύσε τον σκύλο να τον πάμε βόλτα! **③** (μτφ.) διακόπτω, σταματώ: Οι συμβασιούχοι δε θα λύσουν την απεργία, αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματά τους. **④** βρίσκω το αποτέλεσμα: Έλυσε τις ασκήσεις; **⑤** επιλύω, διευθετώ τις δυσκολίες: Το πρόβλημα λύθηκε με απόφαση του υπουργείου. **⑥** εξηγώ, ερμηνεύω κτ: Ποιος θα μας λύσει μια απορία; **λύση η:** **①** η εύρεση του αποτελέσματος σε ένα μαθηματικό πρόβλημα: Η ~ της εξίσωσης είναι γραμμένη στον πίνακα. **②** ρύθμιση των δυσκολιών: Στο πρόβλημα πρέπει να δοθεί πολιτική ~. **③** εξήγηση, ερμηνεία: Η ~ του αινίγματος την παιδέψε. **④** τερατισμός, διακοπή: Η ~ του αποκλεισμού των εθνικών οδών από τους αγρότες αποφασίστηκε μόλις. **λύσιμο το:** **①** το να λύνει κτ κτ που είναι

δεμένο. **②** (μτφ.) τερατισμός μιας κατάστασης: Το ~ της πολιορκίας ήταν θέμα χρόνου. **③** εύρεση του αποτελέσματος: Με βοηθάει στο ~ των ασκήσεων. **④** εξήγηση, ερμηνεία: Το ~ του μυστηρίου δεν είναι εύκολη υπόθεση. **λυτός -ή -ό:** όχι δεμένο: Είχε τα μαλλιά της ~.

Από το ΑΕ λύω. Στη ΝΕ συναντάμε το λύω ως β' συνθ. στα συνθ. αναλύω, παραλύω, διαλύω κτλ.

λύπη η: δυσάρεστο συναίσθημα που νιώθει κτ για κτ άσχημο ή θλιβερό: Όλοι νιώσαμε ~ για την ατυχία του φίλου μας. = στενοχώρια, θλίψη ≠ χαρά. Νιώθω μεγάλη ~, βλέποντας τη φτώχεια τους. **λυπώ -ούμαι & -άμαι:** **①** (μτβ.) κάνω κτ να νιώσει λύπη, πιρναίνω: Μας λύπησε πολύ η χυδαία συμπεριφορά του. **②** παθ. **α.** (αμτβ.) αισθάνομαι λύπη, στενοχωριέμαι: ~, δε θα έρθω αύριο. **β.** (μτβ.) νιώθω οίκτο, συμπονώ κτ: Τον ~ για το κακό που έπαθε. **λύπηση η:** οίκτος, συμπόνια. **λυπηρός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί λύπη: Είναι ~ το ότι παράτησες τις σπουδές σου. **λυπητερός -ή -ό:** αυτός που εκφράζει λύπη: ~ τραγούδι.

λυπητερά (επίρρ.).

λύρα η: **①** μουσικό όργανο με χορδές το οποίο παίζεται με δοξάρι: κρητική/ποντιακή ~. **②** στην αρχαιότητα, μουσικό όργανο με χορδές που παιζόταν με τα δάχτυλα: η ~ του Απόλλωνα. **λυράρης ο, -ισσα η:** λαϊκός οργανοπαίχτης που παίζει λύρα: οι ~ της Κρήτης.

λυρικός -ή -ό: **①** φίλος αυτός που εκφράζει υποκειμενικά, προσωπικά συναισθήματα: ~ ποίηση. **②** αυτός που σχετίζεται με τη λυρική ποίηση: ~ ποιητής. **λυρικά (επίρρ.). λυρισμός ο:** **①** η έκφραση των προσωπικών συναισθημάτων του δημιουργού: Στο ποιητικό του έργο είναι διάχυτος ο ~. **②** η χρήση λυρικού ύφους στην πεζογραφία, στο θέατρο κτλ: Πρόκειται για ένα κινηματογραφικό έργο με έντονο ~.

λύσσα η: **①** θανατηφόρα αρρώστια των σαρκοφάγων ζώων που μεταδίδεται και στον άνθρωπο με δάγκωμα από το μολυσμένο ζώο. **②** (μτφ.) μεγάλη μανία: Και οι δύο στρατοί πολέμησαν με ~. **③** [οικ.] υπερβολικά αλμυρό φαγητό: Η μακαρονάδα είναι ~, δεν μπορώ να τη φάω. **λυσσώ & -άω** • μππ. λυσσασμένος: (αμτβ.) **①** προσβάλλομαι από λύσσα: Πρόσεξε, ο σκύλος είναι λυσσασμένος! **②** (μτφ.) καταλαμβάνομαι από οργή, μανία, πάθος: Λύσσαξε να παντρευτεί, και τώρα το μετάνιωσε. **λυσσώδης -ης -ης:** αυτός που διακα-

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

τέχεται από οργή, μανία = λυσσαλέος: *Παρά τη ~ αντίσταση των πολιορκημένων, το κάστρο τελικά παραδόθηκε.* ❧ *σχ. αγενής. λυσσαλέος -α -ο:* λυσσώδης. **λυσσαλέα** (επίρρ.).
λύτρα τα: χρηματικό ποσό που ζητάει ο απαγωγέας για να ελευθερώσει κπ που έχει απαγάγει ή αιχμαλωτίσει: *Οι απαγωγείς ζήτησαν ~ δύο εκατομμυρίων ευρώ.*

Από το ΑΕ *λύτρον* < *λύω*.

λυτρώνω -ομαι: (μτβ.) απαλλάσσω κπ από βάσανα και συμφορές: *Ο στρατός τούς λύτρωσε από τα δεινά της σκλαβιάς.* **λυτρωτής ο:** ❶ πρόσωπο που απαλλάσσει από τα δεινά, τα βάσανα = σωτήρας. ❷ **Λυτρωτής ο:** ο Ιησούς

Χριστός, ως σωτήρας του ανθρώπου. **λυτρωμός ο & λύτρωση η:** *Ο ~ του έθνους από τη σκλαβιά.* **λυτρωτικός -ή -ό:** αυτός που σώζει, λυτρώνει από τα δεινά. **λυτρωτικά** (επίρρ.).
λωποδύτης ο, -τρια & -τισσα η: ❶ κλέφτης μικροποσών ή μικροαντικειμένων: *Ένας ~ προσπάθησε να μου πάρει το κινητό.* ❷ *απατεώνας: Πρόκειται για μεγάλο ~, έχει εξαπατήσει πολλούς.*

λώρος ο: ΑΝΑΤ μακρὺς και λεπτός σωλήνας που συνδέει το έμβρυο με τον πλακούντα για τη λήψη τροφής και οξυγόνου. **ομφάλιος ~:** **α.** λώρος **β.** (μτφ.) στενός δεσμός που μας συνδέει μ' ένα πρόσωπο ή με μια κατάσταση: *Πρέπει να κόψεις τον ~ με τους γονείς σου, να γίνεις ανεξάρτητος!*

λύτρα
 λυτρωμός → λυτρώνω
 λυτρώνω
 λύτρωση → λυτρώνω
 λυτρωτής → λυτρώνω
 λυτρωτικά → λυτρώνω
 λυτρωτικός → λυτρώνω
 *λυώνω → λιώνω
 λωλός → *σχ. όλεθρος*
 λωποδύτης
 λωποδύτριά → λωποδύτης
 λωπίδα → λουπίδα
 λώρος

Μα¹ (σύνδ.): ❶ συνδέει προτάσεις, φράσεις ή λέξεις που δηλώνουν κτ αντίθετο ή διαφορητικό: *Ήθελα να έρθω στο πάρτι, ~ δεν μπορούσα.* = αλλά, όμως, ωστόσο. *δεν έχει ~ και ξεμά/μον:* δε δέχομαι αντιρρήσεις. ❷ (σε διάλογο) δηλώνει αλλαγή θέματος ή έκφραση έκπληξης: *~ ας πούμε και κάτι άλλο.* = αλλά. *~ τι μου λες!*

Από το ιταλ. *ma* < λατ. *magis* «επιπλέον».

μα² (μόρ.): (+ αιτ.) χρησιμοποιείται για να ορκιστούμε σε κπ ή κτ: *~ τον Θεό/Αλλάχ/την πίστη μου.*

Από το ΑΕ επιβεβαιωτικό μόρ. *μά.*

μαγαζί το: ❶ κτίριο ή τμήμα κτιρίου όπου πουλιούνται διάφορα αγαθά = κατάστημα. ❷ *πληθ.* εμπορικό κέντρο, τμήμα πόλης με πολλά μαγαζιά.

μαγεία η: ❶ σύνολο μυστικιστικών πράξεων (π.χ. κάλεσμα πνευμάτων ή προσώπων που δε ζουν κτλ.) για να πετύχουμε κτ που φαίνεται αδύνατο: *λευκήμαύρη ~. ως διά μαγείας:* ξαφ-

νικά, εκεί που δεν το περιμέναμε: *Το χαμένο πορτοφόλι βρέθηκε ~.* ❷ πολύ ευχάριστη εντύπωση ή συναίσθημα και (συνεκδ.) αυτό που το προκαλεί: *η ~ της θάλασσας.* **μάγος ο, -ισσα η. μαγικός -ή -ό. μαγικά** (επίρρ. στη σημ. 2). **μαγικά** τα. **μάγια** τα. **μαγεύω -ομαι. μαγευτικός -ή -ό. μαγευτικά** (επίρρ. στη σημ. 2).

μαγειρεύω -ομαι: ❶ (μτβ.) ετοιμάζω φαγητό, βάζω μαζί διάφορα συστατικά και τα ψήνω, βράζω κτλ.: *~ φασόλια/σουπία.* ❷ (μτφ., μτβ.) αλλάζω κτ που είναι σε εξέλιξη κρυφά και εις βάρος κπ: *~ τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας.* **μαγειρέμα** το. **μαγειρευτός -ή -ό:** αυτός που έχει μαγειρευτεί σε κατσαρόλα, όχι ψητός ή βραστός. **μάγειρας & -ος ο, -ισσα η. μαγειρείο** το: χώρος όπου μαγειρεύουν ή εστιατόριο. **μαγειρικός -ή -ό.**

μάγας ο: ❶ άνθρωπος λαϊκός με ιδιαίτερη εμφάνιση και συχνά προκλητική συμπεριφορά, που προσπαθεί να επιβληθεί: *~ της πιάτσας.* *Είμαι/το παίζω ~. Κάνω τον ~.* ❷ άνθρωπος πολύ ικανός, θαρραλέος: *Είναι ~, τη βοήθησε, παρόλο που κινδύνευε κι ο ίδιος.* **μαγιά η. μάγκικος -η -ο. μάγικα** (επίρρ.).

μ' → με
 μα¹
 μα²
 μαγαζί
 *μαγγώνω → μαγιώνω
 μαγεία
 μάγειρας → μαγειρεύω
 μαγειρείο → μαγειρεύω
 μαγείρεμα → μαγειρεύω
 μαγειρευτός → μαγειρεύω
 μαγειρεύω
 μαγειρικός → μαγειρεύω
 μαγειρίσσα → μαγειρεύω
 μάγειρος → μαγειρεύω
 μαγευτικά → μαγεία
 μαγευτικός → μαγεία
 μαγεύω → μαγεία
 μάγια → μαγεία
 μαγικά → μαγεία
 μαγικός → μαγεία
 μάγισσα → μαγεία
 μάγκας
 μαγιά → μάγκας
 μάγκικα → μάγκας
 μάγκικος → μάγκας

M

μαγκώνω
μακάριος

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Προέρχεται από το τουρκ. *manga* «μικρό στρατιωτικό σώμα».

μάγκωμα → μαγκώνω
μαγκώνω
μαγκώνω
μαγνήτης
μαγνητίζω → μαγνήτης
μαγνητικός → μαγνήτης
μαγνητισμός → μαγνήτης
μαγνητοσκόπηση → μαγνητοσκοπώ
μαγνητοσκοπώ
μαγνητοφώνηση → μαγνητόφωνο
μαγνητόφωνο
μαγνητοφωνώ → μαγνητόφωνο
μάγος → μαγεία
μάδημα → μαδώνω
μαδώνω
μαεστρία → μαέστρος
μαέστρος
μάζεμα → μαζεύω
μαζεύω
*μαζί → μαζί
μαζί
μαζικά → μάζα
μάζικος → μάζα
*μαζύ → μαζί
μαθαίνω
μαθεύομαι
μάθημα → μαθαίνω
μαθηματικά
μαθηματικά
μαθηματικός → μαθηματικά
μαθηματικώς → μαθηματικά
μαθημένος → μαθαίνω
μάθηση → μαθαίνω
μαθησιακός → μαθαίνω
μαθητεία → μαθητεύω
μαθητευόμενος → μαθητεύω
μαθητεύω
μαθητής → μαθαίνω
μαθητικός → μαθαίνω
μαθήτρια → μαθαίνω
μαία
μαιευτήρας → μαία
μαιευτήριο → μαία
μαιευτική → μαία
μαιευτικός → μαία
μαίνομαι
μαϊνόμενος → μαίνομαι
μακάβριος
μακάρι
μακαρίζω → μακάριος
μακάριος
μακαριότητα → μακάριος

μαγκώνω -ομαι: ① (μτβ.) πιάνω και πιέζω κτ πολύ δυνατά: ~ το δάχτυλο στην πόρτα. ② (αμτβ.) σταματώ να λειτουργώ κανονικά: ~ η πόρτα και δεν κλείνει. **μάγκωμα** το.

μαγνήτης ο: σώμα που έχει την ιδιότητα να έλκει μέταλλα: ορυκτός/φυσικός ~. **μαγνητισμός** ο: φυσ ① η ιδιότητα του μαγνήτη να έλκει. ② κλάδος που μελετά τα μαγνητικά φαινόμενα. **μαγνητικός -ή -ό. μαγνητίζω -ομαι.**

μαγνητοσκοπώ: (μτβ.) καταγράφω με ειδική μηχανή γεγονότα, στιγμιότυπα κτλ. για να τα προβάλλω κτ άλλη στιγμή *Η ΕΡΤ ~ τον αγώνα. μαγνητοσκόπηση* η.

μαγνητόφωνο το: συσκευή εγγραφής και αναπαραγωγής ήχου. **μαγνητοφωνώ -ούμαι. μαγνητοφώνηση** η.

μαδώνω & -άω -ιέμαι: ① (μτβ.) βγάζω, αφαιρώ πούπουλα, φύλλα, πέταλα, τρίχες κτλ. τραβώντας τα ένα-ένα: *Μάδησε την κότα πριν τη μαγειρέψει. ~ τη μαργαρίτα.* ② [προφ.] (αμτβ.): χάνω τριχώμα ή μαλλιά: *η κουβέрта/το χαλί/η γάτα ~.* ③ [προφ.] (μτφ., μτβ.) αφαιρώ με δόλο κτ (κυρίως χρήματα, περιουσιακά στοιχεία κτλ.) από κτ: *Τον μάρδησαν στα χαρτιά. μάρδημα* το.

μαέστρος ο: ① διεθυντής ορχήστρας: *Ο Δ. Μητρόπουλος εμφανίστηκε ως ~ με πολλές ορχήστρες.* ② (μτφ.) κπ πολύ ικανός σε κτ: *Είναι ~ στη μαγειρική. μαεστρία* η: εξαιρετική ικανότητα.

μάζα η: ① ΦΥΣ η συνολική ποσότητα ύλης ενός σώματος: *ατομική/μοριακή/ειδική ~.* ② ποσότητα ύλης χωρίς συγκεκριμένο σχήμα: *~ ζεστού αέρα.* ③ *συνήθ. πληθ.* [μειωτ.] μεγάλο πλήθος ανθρώπων, που ενεργεί απρόσωπα: *ψυχαγωγία των μαζών. μαζικός -ή -ό. μαζικά* (επίρρ.).

μαζεύω -ομαι: ① (μτβ.) συγκεντρώνω και βάζω ή τοποθετώ κάπου πράγματα ή πρόσωπα: *~ τα πράγματά μου και φεύγω.* ② (μτβ.) κάνω συλλογή = συλλέγω: *Από μικρός ~ γραμματόσημα.* ③ (μτβ.) σηκώνω κτ που έχει πέσει κάτω: *~ τα ψίχουλα από το πάτωμα.* ④ (μτβ.) βάζω κτ σε τάξη, στη σωστή θέση: *~ το σπίτι/το τραπέζι.* ⑤ (αμτβ., για ύφασμα, μαλλί κτλ.) μικραίνω: *Το πουλόβερ ~ στο πλύσιμο. = μπαίνω. μάζεμα* το.

Από το ελνστ. *όμαδεύω* «συγκεντρώνω».

μαζί (επίρρ.): ① ομαδικά, σε σύνολο ≠ χωριστά,

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

χώρια: *Όλοι ~ αποφασίσαμε, όχι ο καθένας μόνος του.* ② (+ με /αδύν. τύπους προσ. αντων.) δηλώνει συνοδεία: *Έφυγε ~ με τον αδελφό του/~ του.*

μαθαίνω -ομαι • αόρ. *έμαθα*, μππ. *μαθημένος:* ① (μτβ.) αποκτώ γνώσεις ή δεξιότητες: *~ πιάνο/το μάθημα.* ② (μτβ.) μεταδίδω σε κτ τις γνώσεις μου = διδάσκω: *Μας μάθαινε γαλλικά.* ③ (μτβ.) πληροφορούμαι κτ: *Έμαθα τα νέα από την τηλεόραση.* ④ [προφ.] (μτβ. & αμτβ.) συνηθίζω κτ: *Είναι μαθημένος στις ταιλωριές.* ⑤ (αμτβ.) καταλαβαίνω ότι πρέπει να βελτιώσω τη συμπεριφορά μου = συνετιζομαι: *Μάλωσε την, για να μάθει! μάθημα* το. **μαθητής** ο, **-ήτρια** η. **μαθητικός -ή -ό. μάθηση** η. **μαθησιακός -ή -ό:** ~ δυσκολίες.

μαθεύομαι: (αμτβ.) γίνομαι γνωστός: *Το νέο μαθεύτηκε γρήγορα.* (& ως απρόσ. στον αόρ.) *Μαθεύτηκε ότι φεύγεις.* = κυκλοφορεί, ακούγεται.

μαθηματικά τα: επιστήμη που μελετά τους αριθμούς, τα φυσικά μεγέθη, τα σχήματα και τις σχέσεις τους, καθώς και το αντίστοιχο σχολικό μάθημα. **μαθηματικός -ή -ό. μαθηματικός** ο, η: πρόσωπο που σπούδασε ή/και διδάσκει μαθηματικά. **μαθηματικά & -ώς** (επίρρ.).

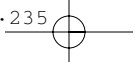
μαθητεύω: (αμτβ.) παίρνω μαθήματα: *~ στον καλύτερο δάσκαλο. μαθητεία* η. **μαθητευόμενος -η -ο.**

μαία η: ειδικευμένη επιστήμων που φροντίζει τις εγκύους κατά τον τοκετό και βοηθά τον γιατρό = [προφ.] *μαμή. μαιευτήρας* ο, η: γιατρός γυναικολόγος, ειδικευμένος στη μαιευτική. **μαιευτήριο** το: νοσοκομείο στο οποίο πηγαίνουν οι γυναίκες για να γεννήσουν. **μαιευτική** η: κλάδος της γυναικολογίας με αντικείμενο τον τοκετό και τη φροντίδα των εγκύων. **μαιευτικός -ή -ό:** ① αυτός που αναφέρεται στη μαιευτική ή στον μαιευτήρα. ② σωκρατική μέθοδος αναζήτησης της αλήθειας μέσω του διαλόγου.

μαίνομαι: (αμτβ.) ① *συνήθ. μπε. μαϊνόμενος* (για πρόσ.) είμαι έξω φρενών: *Ορμησε ~ στο μαγαζί και τα έσπασε όλα.* ② (για γεγονότα, καιρικά φαινόμενα κτλ.) έχω πολύ μεγάλη ένταση: *~ ακόμη η πυρκαγιά.*

μακάβριος -α -ο: αυτός που σχετίζεται με ή αναφέρεται στον θάνατο και γι' αυτό προκαλεί τρόμο, φρίκη: *~ θέαμα/συζήτηση.*

μακάρι (επιφ.): χρησιμοποιείται για να εκφράσουμε ευχή, επιθυμία = είθε: *~ να του έμοιαζες!* **μακάριος -ια & -ια -ο:** ① αυτός που έχει καλή

τύχη. ❷ αυτός που είναι γαλήνιος και ευτυχησμένος. **μακαρίζω**: (μτβ.) θεωρώ κπ καλότυχο: *Τον ~ για την τύχη του. μακαριότητα η, μακάρια & μακαρίως* (επίρρ.): με αδικαιολόγητη γαλήνη: *Εδώ καιγόμαστε κι αυτός χαμογελάει ~!*

μακαρίτης ο, -ισσα η: αυτός που έχει πεθάνει: *Η ~ η γιαγιά μάς άφησε το σπίτι!*

μακελειό το: ❶ βίαιος θάνατος μεγάλου αριθμού ανθρώπων: *άγριο ~ από βομβιστική επίθεση.* ❷ (μτφ.) πολύ έντονος καβγάς: *Έγινε ~ για το μοίρασμα της περιουσίας. μακελεύω. μακέλεμα το*: = σφαγή, σκοτωμός. **μακελάρης ο, -ισσα η**.

Από το ελνστ. μακελλέιον (< ΑΕ μάκελλον «σφαγείο»). Με ορθογρ. απλοποίηση το -λλ- έγινε -λ-.

μακρογορώ: (αμτβ.) μιλώ για πολλή ώρα με πολλές λεπτομέρειες = πολυλογώ, μακρολογώ ≠ βραχυλογώ: *Για να μη ~, με μία πρόταση...*

μακροπρόθεσμος -η -ο: αυτός που συμβαίνει ή λήγει στο μακρινό μέλλον ή διαρκεί μεγάλο χρονικό διάστημα ≠ βραχυπρόθεσμος: *Η αγορά σπιτιού αποτελεί ~ στόχο. μακροπρόθεσμα* (επίρρ.).

μάκρος το: ❶ μήκος σε οριζόντια ή κατακόρυφη διεύθυνση: *το ~ του τούνελ.* ❷ μεγάλη χρονική διάρκεια, κυρ. στα *κτ πάει/τραβάει σε ~ /παίρνει ~*: απαιτεί ή διαρκεί πολύ χρόνο.

μακροσκελής -ής -ές: = εκτενής, διεξοδικός ≠ σύντομος (για λόγο, προφορικό ή γραπτό) αυτός που έχει μεγάλη έκταση: *~ πρόταση/αφήγηση. σχ. αγενής. μακροσκελώς* (επίρρ.).

μακρύς -ιά -ύ: ❶ αυτός που είναι μεγάλος σε μήκος: *~ παντελόνη/μαλλιά. ≠ κοντός. ~ δρόμος. ≠ κοντινός.* ❷ αυτός που διαρκεί πολύ = μακροχρόνιος ≠ σύντομος, [επίσ.] βραχύς: *Θα φύγω για ένα ~ ταξίδι. μακριά* (επίρρ.): σε μεγάλη απόσταση (τοπικά ή χρονικά) ≠ κοντά: *Δε θα έρθω σπίτι σου, είναι ~. μακραίνω* • αόρ. *μάκρυνα*: (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ πιο μακρύ ή γίνομαι πιο μακρύτερος ≠ κονταίνω. **μάκρεμα & μάκρυμα το. μακρινός -ή -ό**: αυτός που είναι μακριά (τοπικά ή χρονικά) ≠ κοντινός: *~ σπίτι. ~ συγγενής*: αυτός με τον οποίο δεν έχουμε στενό βαθμό συγγένειας. **μακρουλός -ή -ό**.

μαλακός -ή & -ιά -ό: ❶ αυτός που μπορεί να πιεστεί εύκολα ≠ σκληρός: *~ ζύμη. ~ ψωμί/κρέας.* ❷ αυτός που είναι λείος και ευχάριστος στην αφή = απαλός: *~ μαλλιά.* ❸ (μτφ.,

για πρόσ.) αυτός που είναι ήρεμος, χωρίς εντάσεις = ήπιος: *Είναι ~ άνθρωπος, ποτέ δε φωνάζει.* ❹ (για θερμοκρασία, κλίμα κτλ.) αυτός που είναι ευχάριστος και χωρίς ένταση = ήπιος: *~ κλίμα. ~ χειμώνας. με το ~*: χωρίς βιασύνη ή χωρίς ένταση: *Μην τη μαλώσεις, πάρε την ~! μαλακά* (επίρρ.). **μαλακώνω**: (μτβ. & αμτβ.) κάνω κπ ή κτ πιο μαλακό ή γίνομαι πιο μαλακός.

μαλλί το: ❶ το τρίχωμα των ζώων που, μετά από ειδική επεξεργασία, χρησιμοποιείται στην κατασκευή πλεχτών ή υφασμάτων: *φυσικό / συνθετικό ~. αγνό παρθένο ~.* ❷ *συνήθ. πληθ.* οι τρίχες που καλύπτουν το δέρμα του ανθρώπινου κεφαλιού: *βαμμένα κόκκινα μαλλιά. Χτενίζω το ~ μου. τραβάω τα μαλλιά μου*: έχομαι σε απόγνωση. *κτ είναι τραβηγμένο από τα μαλλιά*: για κτ υπερβολικό. **αρπάζω την ευκαιρία / τύχη από τα μαλλιά**: δεν αφήνω την ευκαιρία / τύχη να πάει χαμένη. **μαλλιάζω**: (αμτβ.) βγάζω μαλλί, κυρ. στο **μάλλιασε η γλώσσα μου**: βαρέθηκα να λέω συνέχεια κτ και να μη γίνεται. **μαλλιαρός -ή -ό**: αυτός που έχει πολλές τρίχες. **μάλλινος -η -ο**: αυτός που είναι κατασκευασμένος από μαλλί.

μάλλον (επίρρ.): ❶ *όχι σίγουρα = πιθανόν, ίσως: ~ θα έρθουμε.* ❷ πιο πολύ: *Η υπερβολική ευγένεια βλάπτει ~ παρά ωφελεί.*

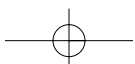
Από το ΑΕ μάλλον, συγκριτικός βαθμός του ΑΕ επίρρ. *μάλα* «πολύ, αρκετά».

μαλώνω • μππ. **μαλωμένος**: ❶ (αμτβ.) έχομαι στα χέρια ή ανταλλάσσω βρισιές με κπ: *Σταματήστε να μαλώνετε!* ❷ (μτβ.) κάνω παρατήρηση σε κπ για τη συμπεριφορά του = επιπλήττω, [προφ.] κατασιδιάζω: *Η γιαγιά μάλωσε τα παιδιά, γιατί δεν ήταν φρόνιμα.* ❸ παύω να έχω φιλικές σχέσεις με κπ: *Μαλώσαμε και δε μιλούμαστε. μάλωμα το.*

μανδύας ο: ❶ ριχτό ύφασμα που φοριόταν παλαιότερα στερεωμένο στο στήθος ή στον ώμο. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε περιβάλλει κτ για να κρύψει την πραγματικότητα: *Κρύβει την αυταρχικότητά του με ένα ~ δημοκρατικότητας.* ❸ ΓΕΩΛ το στρώμα κάτω από τον στερεό φλοιό της γης. ❹ ΕΚΚΛ ειδικό εξωτερικό ένδυμα κληρικού.

μανία η: ❶ ΨΥΧΟΛ ψυχική διαταραχή με συμπτώματα όπως υπερένταση και έντονες έμμονες ιδέες: *~ καταδίωξης/αυτοκαταστροφής.* ❷ πολύ έντονος θυμός: *Τον είδε και τον κυ-*

μακαρίτης
μακαρίτισσα → μακαρίτης
μακαρίως → μακάριος
μακελάρης → μακελειό
μακελάρισσα → μακελειό
μακελειό
μακέλεμα → μακελειό
μακελεύω → μακελειό
*μακελλέιο → μακελειό
μακραίνω → μακρύς
μάκρεμα → μακρύς
μακρογορώ
μακριά → μακρύς
μακρινός → μακρύς
μακροπρόθεσμα → μακρο-
πρόθεσμος
μακροπρόθεσμος
μάκρος
μακροσκελής
μακροσκελώς → μακροσκε-
λής
μακρουλός → μακρύς
*μακρυνά → μακριά
μάκρυμα → μακρύς
μακρύς
μαλακά → μαλακός
μαλακός
μαλακώνω → μαλακός
μαλλί
μαλλιάζω → μαλλί
μαλλιαρός → μαλλί
μάλλινος → μαλλί
μάλλον
μάλωμα → μαλώνω
μανιά
μανιάζω → μανία
μανιακός → μανία

ειδική θήκη για τη μεταφορά μωρού. **μαρσιποφόρο** το: ζώο που έχει μάρσιπο.

μαρτυρία η: ❶ διήγηση σε δικαστήριο όσων γνωρίζει κτ σχετικά με το θέμα της δίκες. ❷ σύνολο πληροφοριών που πιστοποιούν κτ: *Η αλληλογραφία της εποχής αποτελεί πολύτιμη ~ για την τότε ζωή.* **μαρτυρώ¹ & -άω -ούμαι**: (μτβ.) ❶ φανερώνω, κάνω γνωστό κτ μυστικό. ❷ πιστοποιώ, επιβεβαιώνω κτ: *Τα ευρήματα ~ ότι στην πόλη υπήρξε ζωή κατά την αρχαιότητα.* ❸ παθ. συναντώμαι: *Τα σύκα υπάρχουν στην Ελλάδα από παλιά - μαρτυρούνται και στον Όμηρο.* **μάρτυρας¹ & [επίσ.] μάρτυς** ο, η. **μαρτυρικός¹ -ή -ό.**

μαρτύριο το: ψυχική ή σωματική ταλαιπωρία = βασανιστήριο. **μαρτυρώ² & -άω**: (αμτβ.) ❶ υφίσταμαι μαρτύρια = βασανίζω: *Οι Εβραίοι μαρτύρησαν στα χέρια των ναζι.* ❷ δυσκολεύομαι και ταλαιπωρούμαι πολύ: *Μαρτύρησε, μέχρι να σπουδάσει τα παιδιά του.* **μάρτυρας²** ο, η: πρόσωπο που έχει βασανιστεί ή θανατωθεί για την πίστη, την ιδεολογία του κτλ. **μαρτυρικός² -ή -ό.** **μαρτυρικά** (επίρρ.).

μάσκα η: ❶ ειδική κατασκευή με την οποία καλύπτουμε το πρόσωπο ή μέρος του, για να μη μας αναγνωρίζουν ή για προστασία από κτ: *αποκριάτικη/χειρουργική ~.* *Οι ληστές φορούσαν μάσκες.* ❷ (μτφ.) ψεύτικη έκφραση προσώπου, που δεν αφήνει να φανούν τα πραγματικά συναισθήματα: *Φόρεσα μια ~ αισιοδοξίας πριν δω τον ασθενή.* ❸ καλλυντικό προσώπου ή μαλλιών. **μασκαράς** ο: ❶ πρόσωπο που μεταμφιέζεται. ❷ χαρακτηρισμός προσώπου που είναι πονηρός, απατεώνας = κατεργάρης. **μασκέ** (επίθ.) • *άκλ.*: μεταμφιεσμένος ή για μεταμφιεσμένους: *πάρτι ~.* **μασκαρεύω -ομαι** (μτβ.). **μασκαριλίκι & μασκαραλίκι** το: ανάρμοστη συμπεριφορά.

Το ουσ. *μάσκα* είναι δάνειο από το ιταλικό *masca*.

μάστιγα η: καταστροφή που πλήττει πολλούς ανθρώπους και αντιμετωπίζεται πολύ δύσκολα: *Τα ναρκωτικά/το έιτζ είναι η ~ του αιώνα.* **μαστίζω -ομαι**: (μτβ.) προκαλώ συμφορά πλήττοντας πολλούς ανθρώπους: *Οι λοιμώδεις νόσοι ~ την περιοχή.*

μαστίγιο το: λεπτό δερμάτινο λουρί με λαβή, με το οποίο δίνουμε χτυπήματα: *Χτυπά το άλογο με το ~.* **μαστιγώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ χτυπάω με μαστίγιο. ❷ (μτφ.) πέφτω με δύναμη πάνω

σε κτ ή κτ: *Η βροχή μαστίγωνε το πρόσωπό του.* **μαστίγωση** η.

μάστορας ο • πληθ. ον. **μάστοροι & μαστόροι & [λαϊκ.] τα μαστόρια**: ❶ **α.** ειδικός τεχνίτης: *Φώναξα ~ να φτιάξει την κουζίνα.* **β.** ο επικεφαλής, ο πιο έμπειρος και εξειδικευμένος τεχνίτης: *Ξεκίνησε παραγιός και έγινε ~.* ❷ άνθρωπος που καταφέρει να κάνει κτ πολύ καλά: *Είναι ~ στη δουλειά του/στην πολιτική.* **βρίσκω τον ~ μου**: κτ καλύτερος από μένα με βάζει στη θέση μου. **μαστοριά** η: μεγάλη δεξιοτεχνία. **μαστόρεμα** το: επισκευή. **μαστορεύω**: κάνω μαστορέματα, όχι όμως επαγγελματικά. **μαστορική η & μαστοριλίκι** το: η δουλειά του τεχνίτη.

μαστός ο: ANAT το όργανο των θηλυκών θηλαστικών που παράγει γάλα.

μασχάλη η: ❶ ANAT κοιλότητα που σχηματίζεται ανάμεσα στον κορμό και στο μπράτσο. ❷ αντίστοιχο σημείο σε ρούχα: *μπλουζάκι με φαρδιές ~.* **μασχαλιαίος -α -ο.**

μασώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) **α.** πιέζω με τα δόντια μου και πολτοποιώ την τροφή: *Μάσασε καλά το φαγητό σου!* **β.** κινώ επαναλαμβανόμενα τα σαγόνια, χωρίς να καταπίνω: *~ τσίχλα.* *~ τα λόγια μου/τα ~:* διστάζω ή δε θέλω να μιλήσω καθαρά. **δε ~:** δεν πιστεύω κτ ή δε φοβάμαι. ❷ (μτβ., για μηχανήμα) μπλοκάρω ή τσαλακώνω κτ: *Το βίντεο μάσπασε την ταινία.*

μάσκα η: [λαϊκ.] φαγητό. **μάσηση η. μάσημα** το. **μασητήρας** ο: ANAT μυς σχετικός με τη μάσηση. **μασητικός -ή -ό.**

ματαιόδοξος -η -ο: αυτός που επιδεικνύεται στους γύρω του για κτ ασήμαντο και θέλει να τον θαυμάζουν. **ματαιόδοξα** (επίρρ.). **ματαιοδοξία** η.

ματαιοπονώ: (αμτβ.) κοπιάζω χωρίς να έχω το αναμενόμενο αποτέλεσμα, μάταια: *Ματαιοπονείς - δεν πρόκειται να την πείσεις!* **ματαιοπονία** η.

μάταιος -η -ο: αυτός που δεν έχει ελπίδα να πετύχει, που δε φέρνει αποτέλεσμα = άσκοπος: *~ προσπάθεια.* **ματαιώνω -ομαι**: (μτβ.) αποφασίζω να μην πραγματοποιηθεί ένα γεγονός προγραμματισμένο: *Ματαιώθηκε ο αγώνας λόγω της βροχόπτωσης.* **ματαιώση η. ματαιότητα** η: η ιδιότητα του μάταιου. **μάταια & μάταιως** (επίρρ.): χωρίς ελπίδα, άδικα. **μάτην**: μόνο στο **εις ~:** [επίσ.] μάταια, αδικώς.

Η ΑΕ λ. *μάταιος* προέρχεται από το ουσ. *μάτη* «ανοησία».

μάρτυρας¹ → μαρτυρία
μάρτυρας² → μαρτύριο
μαρτυρία
μαρτυρικά → μαρτύριο
μαρτυρικός¹ → μαρτυρία
μαρτυρικός² → μαρτύριο
μαρτύριο
μαρτυρώ¹ → μαρτυρία
μαρτυρώ² → μαρτύριο
μάρτυς → μαρτυρία
μας → εγώ
μάσα → μασώ
μάσημα → μασώ
μάσηση → μασώ
μασητήρας → μασώ
μασητικός → μασώ
μάσκα
μασκαριλίκι → μάσκα
μασκαράς → μάσκα
μασκαρεύω → μάσκα
μασκαριλίκι → μάσκα
μασκέ → μάσκα
μαστιγία
μαστίγιο
μαστιγώνω → μαστίγιο
μαστίγωση → μαστίγιο
μαστίζω → μαστιγία
μάστορας
μαστόρεμα → μάστορας
μαστορεύω → μάστορας
μαστοριά → μάστορας
μαστόρια → μάστορας
μαστορική → μάστορας
μαστοριλίκι → μάστορας
μαστός
μασχάλη
μασχάλιος → μασχάλη
μασώ
μάταια → μάταιος
ματαιόδοξα → ματαιόδοξος
ματαιοδοξία → ματαιόδοξος
ματαιόδοξος
ματαιοπονία → ματαιοπονώ
ματαιοπονώ
μάταιος
ματαιότητα → μάταιος
ματαιώνω → μάταιος
ματαιώς → μάταιος
ματαίωση → μάταιος
ματάκι → μάτι
μάτην → μάταιος

M

μάτι
μαχίρι

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

μάτι
ματιά → μάτι
ματιάζω → μάτι
μάτιασμα → μάτι
ματς
μάτσο
ματσώνομαι → μάτσο
μάτωμα → ματώνω
ματώνω
μαύρα → μαύρος
μαυραγορίτης → μαύρος
μαυραγορίτισσα → μαύρος
μαύρη → μαύρος
μαυρίζω → μαύρος
μαυρίλα → μαύρος
μαύρισμα → μαύρος
μαύρο → μαύρος
μαύρος
μαυσωλείο
μαφία
μαφιόζα → μαφία
μαφιόζικα → μαφία
μαφιόζικος → μαφία
μαφιόζος → μαφία
μαχίρα → μαχίρι
μαχίρι
μαχαιριά → μαχίρι
μαχαιρώμα → μαχίρι
μαχαιρώνω → μαχίρι

μάτι το: ❶ ΑΝΑΤ όργανο του σώματος, που χρησιμεύει για να βλέπουμε. **για τα ~ (του κόσμου)**: για να τηρηθούν τα προσήματα. **με το ~**: (για μέτρηση) περίπου. **προστά στα ~ μου/με τα ίδια μου τα ~**: για κτ που το είδαμε οι ίδιοι. ❷ ο τρόπος με τον οποίο βλέπουμε κτ = βλέμμα, ματιά. ❸ ό,τι μοιάζει με μάτι: **α.** άνοιγμα από το οποίο μπορούμε να δούμε ή να περάσουμε κτ: ~ πόρτας/βελόνας. **β.** δίσκος σε ηλεκτρική κουζίνα, που παράγει θερμότητα = εστία. **γ.** σε φυτά, σημείο από το οποίο βγαίνουν νέοι βλαστοί ή λουλουδία. ❹ (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο εξετάζουμε ή προσεγγίζουμε κτ: Έχει πολύ παρατηρητικό ~. **ένα τρίτο ~**: κτ που βλέπει κτ αντικειμενικά ή ένας επιπλέον κριτής. ❺ **α.** η κακή επίδραση που έχει πάνω σε κτ το κοίταγμα κτ με ζήλια, φθόνο ή θαυμασμό = μάτιασμα. **β.** κόσμημα ή χάντρα που φοράμε σε μωρά για προστασία από το μάτι στη σημ. 5α. **ματιά** η: = βλέμμα, μάτι (σημ. 2). **ματιάζω -ομαι**: (μτβ.) επηρεάζω κτ ή κτ αρνητικά κοιτάζοντάς το(ν) με ζήλια, φθόνο ή θαυμασμό. **μάτιασμα** το. **ματάκι** το: υποκορ. κυρ. στις σημ. 1 & 5β ή πληθ. ως τρυφερή προσφώνηση.

ματς το • **άλι**: ❶ αθλητικός αγώνας μεταξύ δύο ομάδων (κυρ. στο ποδόσφαιρο) ή ατόμων = αγώνας. ❷ (μτφ.) έντονος καθβάς.

μάτσο το: ❶ σύνολο από παρόμοια πράγματα δεμένα μεταξύ τους με τρόπο που να μπορεί να τα κρατήσει κτ με ένα χέρι: ένα ~ μαϊντανός/χορήματα. ❷ πλήθος πραγμάτων ή προσώπων. **ματσώνομαι**: [οικ.] (αμτβ.) αποκτώ πολλά χρήματα.

Από το βενετικό *mazzo* «ραβδί, μπαστούνι».

ματώνω • **μππ. ματωμένος**: ❶ **α.** (μτβ.) προκαλώ αιμορραγία: Τον *μάτωσε* τη μύτη. **β.** (αμτβ.) παθαίνω αιμορραγία: *Μάτωσε* η μύτη του. ❷ (μτφ.) **α.** (μτβ.) προκαλώ σε κτ ψυχικό, συναισθηματικό πόνο: Μου *μάτωσε* την καρδιά ο χωρισμός μας. **β.** (αμτβ.) πονάω ψυχικά, συναισθηματικά = πληγώνομαι. ❸ **μππ. α.** αυτός που είναι λερωμένος με αίμα: ~ ρούχα. **β.** αυτός που είναι σχετικός με αιματοχυσία: τα ~ χρόνια του πολέμου. **μάτωμα** το.

Από το ΑΕ *αίματῶ* (+ -ώνω).

μαύρος -η -ο: ❶ αυτός που έχει σκούρο χρώμα, όπως του άνθρακα, της νύχτας ≠ άσπρος, λευκός: ~ μαλλιά/μάτια/ρούχα. **ρίχνω ~ πέτρα**

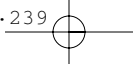
(**πίσω μου**): φεύγω και δεν ξαναγυρίζω. **ρίχνω μαύρο σε κτ**: καταψηφίζω κτ = μαυρίζω. ~ **χρυσός**: πετρέλαιο. ❷ αυτός που έχει πιο σκούρο χρώμα από το κανονικό ή το συνηθισμένο: ~ ψωμί/κρασί/μπίρα. **κάνω κτ ~ στο ξύλο**: δέχνω κτ πολύ. ❸ **α.** αυτός που έχει σκούρο δέρμα όπως οι Αφρικανοί = νέγρος. **β.** αυτός που είναι σχετικός με τους μαύρους στη σημ. 3α: ~ μουσική/πολιτισμός. = νέγρικος. ❹ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ή προκαλεί δυστυχία: ~ ζωή/ώρα. ~ σκέψεις. **τα βλέπω όλα μαύρα**: είμαι πολύ απαισιόδοξος. **είμαι στις/έχω τις μαύρες μου**: νιώθω δυσάρεστα, χωρίς κέφι. ❺ αυτός που γίνεται παράνομα: ~ χρήμα. ~ εργασία. ~ αγορά: παράνομη πώληση προϊόντων σε τιμή μεγαλύτερη από την κανονική. **μαύρος ο, -η η**: = νέγρος. **μαύρο** το: το μαύρο χρώμα. **μαύρα** τα: τα μαύρα ρούχα. **μαυρίλα** η: η ιδιότητα του μαύρου, κυρ. στις σημ. 1, 2 και 4. **μαυρίζω** • **μππ. μαυρισμένος**: ❶ **α.** (αμτβ.) γίνομαι μαύρος ή πιο σκούρος: ~ από τον ήλιο. ~ η ψυχή/καρδιά μου: στενοχωριέμαι, λυπάμαι για κτ. **β.** (μτβ.) κάνω κτ ή κτ μαύρο ή πιο σκούρο: *Μαύρισαν* τον τοίχο με τα βρόμικα χέρια τους. ~ **κπ στο ξύλο**: δέχνω κτ πολύ. ❷ (αμτβ.) γίνομαι (πιο) σκοτεινός ή γεμίζω σύννεφα: ~ ο ουρανός. ❸ [οικ.] (μτβ.) ψηφίζω εναντίον. **μαύρισμα** το. **μαυραγορίτης ο, -ισσα η**.

μαυσωλείο το: τάφος με μορφή μεγαλοπρεπούς οικοδομήματος.

μαφία η: ❶ εγκληματική οργάνωση με παράνομες οικονομικές δραστηριότητες (διακίνηση ναρκωτικών κτλ.). ❷ (μτφ.) πρόσωπο που καταφέρνει αυτό που θέλει με εξυπνάδα, πονηριά: *Είναι* μια ~ αυτός - όλους τους κάνει ό,τι θέλει! **μαφιόζος ο, -α η. μαφιόζικος -η -ο. μαφιόζικα** (επίρρ.).

Αρχικά η λ. *μαφία* αναφερόταν σε μυστική οργάνωση που δρούσε στη Σικελία και τις ΗΠΑ. Στη συνέχεια, όμως, κατέληξε να χαρακτηρίζει κάθε παρόμοια οργάνωση.

μαχίρι το: εργαλείο με μεταλλική αιχμηρή λεπίδα και λαβή, που χρησιμοποιείται για να κόψουμε κτ ή ως όπλο. **βρίζομαι στα ~ με κτ**: έχω εχθρικές σχέσεις με κτ. **βάζω το ~ στον λαιμό κτ**: πιέζω έντονα κτ. **μαχαιρώνω -ομαι**: (μτβ.) χτυπώ κτ με μαχίρι. **μαχαιρώμα** το. **μαχαιριά** η: χτύπημα με ή τραύμα από μαχίρι. **μάχαιρα** η: μαχίρι, κυρίως μεγάλο.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

μάχη η: ❶ πολεμική σύγκρουση στρατών. ❷ αγώνας, αναμέτρηση: *Η ~ μεταξύ των δύο ομάδων ήταν εντυπωσιακή.* ❸ (μτφ.) έντονη προσπάθεια να πετύχει κπ κτ, κυρίως σε δύσκολες καταστάσεις: *Η ~ για την καταπολέμηση των ναρκωτικών συνεχίζεται.* **μάχομαι** • μόνο ενστ. & πρτ.: ❶ (αμτβ.) συμμετέχω σε ένοπλη μάχη. ❷ (αμτβ.) αγωνίζομαι για κπ σκοπό. ❸ (μτβ.) αγωνίζομαι εναντίον προσώπου ή πράγματος: ~ την κοινωνική αδικία. **μαχητής ο, -ήτρια η. μάχιμος -η -ο:** αυτός που μπορεί να μάχεται. **μαχόμενος -η -ο. μαχητικός -ή -ό. μαχητικά** (επίρρ.). **μαχητικότητα η. μαχητός -ή -ό:** αυτός τον οποίο μπορεί κπ να τον προσβάλει ή να τον αντικρούσει με νόμιμα μέσα: ~ τεκμήριο αθωότητας.

Η λ. **μεγαλεπήβολος** έχει καθιερωθεί να γράφεται με **-η**, παρόλο που προέρχεται από τη λ. **μεγαλεπίβολος** (μέγας + επιβάλλω).

με & (πριν από φωνήεν) **μ΄** (πρόθ.): (+ αιτ.) δηλώνει ❶ συνοδεία ≠ χωρίς, δίχως: *Βγήκε βόλτα ~ τον αδερφό της.* ❷ τον τρόπο που κάνουμε κτ ≠ χωρίς, δίχως: ~ θάρρος/χάρη/μεγάλη ταχύτητα. ❸ το μέσο ή το όργανο που χρησιμοποιούμε για να κάνουμε κτ ≠ χωρίς, δίχως: *Ήρθε ~ τρένο/πλοίο/τα πόδια.* *Έκοψε το κέικ ~ μαχαίρι.* ❹ την αιτία που μας προκαλεί κπ συναίσθημα = από: *Συγκινήθηκα ~ αυτά που άκουσα.* ❺ ιδιότητα, πράγμα κτλ. που έχει κπ ≠ χωρίς, δίχως: *άνθρωπος ~ πολλά ταλέντα/χρήματα/μαύρα μαλλιά.* ❻ σχέση, ομοιότητα, επικοινωνία, συμφωνία κτλ. με κπ ή κτ: *Μοιάζω/μιλάω/συμφωνώ ~ κπ.* ❼ το τελικό όριο χρονικού διαστήματος μέσα στο οποίο γίνεται κτ: *Κοιμάται πάντα δώδεκα ~ οκτώ.* ❽ το υλικό που περιέχει κτ ≠ χωρίς, δίχως: *μπονιάλι ~ λάδι.*

μεγαλείο το: ❶ κτ που είναι σπουδαίο, μεγαλοπρεπές κτλ. και προκαλεί θαυμασμό ή εντύπωση: *το ~ του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.* ❷ πληθ. δόξα και τιμές: *Κυνηγεί τον πλούτο και τα ~.* **μεγαλειώδης -ης -ες.** ❧ σχ. **αγενής.**

μεγαλειότητα ο, -τάτη η: τίτλος ή προσφώνηση βασιλιά ή αυτοκράτορα = μεγαλειότητα. **μεγαλιότητα η.**

μεγαλεπήβολος -η -ο: αυτός που έχει υψηλούς, σπουδαίους στόχους: *Έχει ~ σχέδια για το μέλλον.* **μεγαλεπήβολα** (επίρρ.).

μεγαλο- & μεγάλο- & μεγαλ-: ως ά συνθ. δηλώνει ότι το β΄ συνθ. ❶ έχει μεγάλες διαστάσεις: **μεγαλόσωμος.** ❷ είναι μεγάλης ηλικίας: **μεγαλοδειχνω.** ❸ φέρει σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά ή τις ιδιότητές του: **μεγαλοαπατεώνας.**

μεγαλοπιάνομαι • αόρ. **μεγαλοπιάστηκα:** (αμτβ.) προσπαθώ να φαίνομαι ανώτερος, κυρίως κοινωνικά, από ό,τι είμαι: *Παντρεύτηκε γιατρό και ~!*

μεγαλόπνοος -η -ο: αυτός που είναι προϊόν υψηλής έμπνευσης: *Έχει ~ σχέδια για την περριοχή.*

μεγαλοπρεπής -ής -ές & μεγαλόπρεπος -η -ο: αυτός που επιβάλλεται και εντυπωσιάζει με το μέγεθος και τη λαμπρότητά του: ~ **τελετή.** ❧ σχ. **αγενής. μεγαλοπρεπός & μεγαλόπρεπα** (επίρρ.). **μεγαλοπρέπεια η.**

μεγάλος -η -ο • **μεγαλύτερος, μέγιστος:** ≠ μικρός ❶ αυτός που οι διαστάσεις, η ισχύς ή η έντασή του ξεπερνούν τον μέσο όρο: ~ **δωμάτιο/ταχύτητα/απόσταση/θόρυβος/δύναμη.** ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει προχωρημένη ηλικία ή έχει ενηλικιωθεί: *Τα παιδιά πρέπει να σεβούνται τους μεγάλους.* ❸ αυτός που έχει μεγάλη αξία, ξεχωρίζει ιδιαίτερα: *Είναι ~ ποιητής, με διεθνή αναγνώριση.* ~ **Εβδομάδα:** η εβδομάδα πριν από την Κυριακή του Πάσχα. **μεγαλώνω** • μππ. **μεγαλωμένος:** ❶ (αμτβ.) γίνομαι (πιο) **μεγάλος** ≠ μικραίνω: *Τα παιδιά μεγαλώνουν γρήγορα!* ❷ (μτβ.) **κάνω** κτ (πιο) **μεγάλο** ή **κάνω** κπ να φαίνεται (πιο) **μεγάλος** ≠ μικραίνω: ~ την **επιχείρηση.** *Τα γένια τον μεγαλώνουν.* ❸ (μτβ.) ανατρέφω παιδί: *Η αδερφή του ~ τα ορφανά.* ❹ (αμτβ.) περνώ την παιδική μου ζωή: ~ *μες στη φτώχεια.* **μεγάλωμα το. μεγαλίστικος -η -ο:** αυτός που ταιριάζει σε κπ μεγάλο στη σημ. 2. **μεγαλίστικα** (επίρρ.). ❧ σχ. **μέγας.**

μεγαλοουγώ: (αμτβ.) επιτυγχάνω κτ μεγάλο,

- μάχη
- μαχητής → μάχη
- μαχητικά → μάχη
- μαχητικός → μάχη
- μαχητικότητα → μάχη
- μαχητός → μάχη
- μαχητρία → μάχη
- μάχιμος → μάχη
- μάχομαι → μάχη
- μαχόμενος → μάχη
- με → εγώ
- με
- μέγα → μέγας
- μεγαλ- → μεγαλο-
- μεγαλείο
- μεγαλειότητα → μεγαλειότητα
- μεγαλειώδης → μεγαλείο
- μεγαλεπήβολα → μεγαλεπήβολος
- μεγαλεπήβολος
- μεγάλη → μέγας
- μεγαλιότητα → μέγας
- μεγαλίστικος → μέγας
- μεγαλο-
- μεγαλό-
- μεγαλοαπατεώνας → μεγαλο-
- μεγαλοαστός → μεγαλο-
- μεγαλοβιομήχανος →
- μεγαλο-
- μεγαλογιατρός → μεγαλο-
- μεγαλογράμματος →
- μεγαλο-
- μεγαλοδειχνω → μεγαλο-
- μεγαλοδικηγόρος → μεγαλο-
- μεγαλοεπιχειρηματίας →
- μεγαλο-
- μεγαλόκαρδος → μεγαλο-
- μεγαλοκοπέλα → μεγαλο-
- μεγαλοκτηματίας → μεγαλο-
- μεγαλομανής → μεγαλο-
- μεγαλομανία → μεγαλο-
- μεγαλομάρτυρας → μεγαλο-
- μεγαλομέτοχος → μεγαλο-
- μεγαλοπιάνομαι
- μεγαλοπιάστηκα → μεγαλο-
- πιάνομαι
- μεγαλόπνοος
- μεγαλοποιώ → μεγαλο-
- μεγαλόπρεπα →
- μεγαλοπρεπής
- μεγαλοπρέπεια → μεγαλο-
- πρεπής
- μεγαλοπρεπής
- μεγαλόπρεπος → μεγαλο-
- πρεπής
- μεγαλοπρεπώς →
- μεγαλοπρεπής
- μέγας
- μεγαλόστομος → μεγαλο-
- μεγαλόσωμος → μεγαλο-
- μεγαλούπολη → μεγαλο-
- μεγαλοούρημα →
- μεγαλοουγώ
- μεγαλοουγώ
- μεγαλοφέρνω →
- σχ. φέρνω
- μεγαλοφυής → μεγαλο-
- μεγαλοφυΐα → μεγαλο-
- μεγαλοφυώς → μεγαλο-
- μεγαλοφώνος → μεγαλο-
- μεγαλοφυηχία → μεγαλο-
- μεγαλόφυχος → μεγαλο-
- μεγάλωμα → μέγας
- μεγαλώνω → μέγας

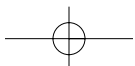
Σύνθετα με μεγαλο- μέγας διαστάσεις μεγαλογράμματος

μεγάλη ηλικία μεγαλοκοπέλα

σε μεγάλο βαθμό μεγαλοαστός
μεγαλοβιομήχανος
μεγαλογιατρός
μεγαλοδικηγόρος
μεγαλοεπιχειρηματίας
μεγαλόκαρδος

μεγαλοκτηματίας
μεγαλομανής
μεγαλομανία
μεγαλομάρτυρας
μεγαλομέτοχος
μεγαλοποιώ
μεγαλόστομος

μεγαλούπολη
μεγαλοφυής
μεγαλοφυΐα
μεγαλοφυώς
μεγαλοφώνος
μεγαλοφυηχία
μεγαλόφυχος

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- μέγαρο
- μέγας → μέγας
- μέγας
- μέγεθος
- μεγέθυνση → μέγεθος
- μεγεθυντικά → μέγεθος
- μεγεθυντικό → μέγεθος
- μεγεθυντικός → μέγεθος
- μεγεθύνω → μέγεθος
- μεγεθυσμένος → μεγεθύνω
- *μεγεθύνω → σχ. μέγεθος
- μέγιστος → μέγας
- μεξεδάκι → μεξές
- μεξεκλίκι → μεξές
- μεξελίκι → μεξές
- μεξές
- μεζούρα
- μεθ' → μετά
- μεθ- → μετα
- μεθαυριανός → μεθαύριο
- μεθαύριο
- μεθεόρτιος → μετα-
μέθη
- μεθόδευση → μέθοδος
- μεθοδεύω → μέθοδος
- μεθοδικά → μέθοδος
- μεθοδικός → μέθοδος
- μεθοδολογία
- μεθοδολογικά →
- μεθοδολογία
- μεθοδολογικός →
- μεθοδολογία
- μέθοδος
- μεθοριακός → μεθόριος
- μεθόριος
- μέθυσμα → μεθώ
- μεθύσι → μέθη
- μεθυσμένος → μεθώ
- μέθυσος → μέθη
- μεθύστακας → μέθη
- μεθυστικά → μέθη
- μεθυστικός → μέθη
- μεθώ → μέθη
- μείγμα

σπουδαίο: *Μεγαλούργησε πάλι, το νέο του βιβλίο είναι εξαιρετικό!* **μεγαλούργημα** το.

μέγαρο το: μεγάλο και επιβλητικό κτίριο: *δικαστικό/προεδρικό* ~.

μέγας μεγάλη μέγα: = μέγας ❶ (συνήθ. ως προσωνυμία) αυτός που είναι σημαντικός: ~ *Αλέξανδρος. ~ είσαι, Κύριε, και θαυμαστά τα έργα σου!* ❷ (σε τοπωνύμια) αυτός που έχει μεγάλες διαστάσεις: *Μέγα Σπήλαιο.* ❸ (για έμφαση) μέγας: ~ *σφάλμα.*

Από το ΑΕ *μέγας* προέρχονται διάφορες λ., όπως *μέγας, μέγεθος*, καθώς και τα παράγωγα ή σύνθετα αυτών.

μέγεθος το: ❶ το πόσο μεγάλος ή μικρός είναι κπ ή κτ: ~ *σώματος/κατασκευής/χώρου.* **φυσικό** ~: **α.** κανονικές διαστάσεις προσώπου ή πράγματος σε μορφή αναπαράστασης: *άγαλμα σε φυσικό* ~. **β.** φυσική ιδιότητα που μπορεί να εκφραστεί ποσοτικά και έχει ορισμένη μονάδα μέτρησης (π.χ. ταχύτητα, πίεση κτλ.). ❷ μαθ σύνολο υπολογισμένο με συγκεκριμένο σύστημα μονάδων: *μαθηματικά/οικονομικά* ~. ❸ βαθμός έντασης, ποσότητας, ποιότητας ή σπουδαιότητας: *το ~ της καταστροφής/ενφνύας.* ❹ τυποποιημένες διαστάσεις ρούχου (σε διαβαθμισμένη σειρά): *Στις φούστες φοράει ~ 46.* **μεγεθύνω -ομαι** • πρτ. & αόρ. *μεγέθυνα, παθ. αόρ. μεγεθύνθηκα, μππ. μεγεθι(σ)μένος:* (μτβ.) αυξάνω το μέγεθος: ~ *φωτογραφία. Το μικροσκόπιο ~ τα δείγματα.* **μεγέθυνση η. μεγεθυντικός -ή -ό. μεγεθυντικά** (επίρρ.). **μεγεθυντικό** το: ουσιαστικό που παράγεται από άλλο ουσιαστικό και μεγεθύνει τη σημασία του. *σχ. μέγας.*

Οι τ. *μεγεθύνω, μεγένθυνση* κτλ. (με -ν-) είναι λανθασμένοι, παρά τη συχνή τους εμφάνιση.

μεξές ο: ❶ πικάντικο φαγητό, σε μικρά συνήθως κομμάτια, που συνοδεύει κρασί, μπύρα κτλ. ή σερβίρεται ως ορεκτικό. ❷ πολύ μικρή ποσότητα από φαγητό: *Πήρα έναν ~, ίσα για να δοκιμάσω.* **μεξεδάκι** το: υποκορ. κυρ. στη σημ.1. **μεξε(κ)λίκι:** πολύ νόστιμος μεξές.

Η λ. *μεξές* προέρχεται από το τουρκ. *meze.*

μεζούρα η: ❶ ταινία μέτρησης (κυρ. στη ραπτική) με σημειωμένες αριθμητικές υποδιαρέσεις του μέτρου. ❷ μικρό δοχείο μέτρησης για

τον υπολογισμό ποσότητας υγρού και η αντίστοιχη ποσότητα: *μία ~ βότκα.*

μεθαύριο (επίρρ.): την ημέρα μετά την αυριανή. **μεθαυριανός -ή -ό.**

μέθη η: = μεθύσι ❶ κατάσταση ζάλης και έλλειψης συγκέντρωσης ή συντονισμού των κινήσεων και της ομιλίας λόγω υπερβολικής κατανάλωσης οινοπνεύματος ≠ νηφαλιότητα: *Συνελήφθη, γιατί οδηγούσε σε κατάσταση* ~. ❷ (μτφ.) κατάσταση έντονης ψυχικής ευφορίας: *η ~ της επιτυχίας/της νίκης.* **μεθώ & -άω** • αόρ. *μέθυσμα, μππ. μεθυσμένος:* ❶ (αμτβ.) βρίσκομαι ή φτάνω σε κατάσταση μέθης: (& μτφ.) ~ *από χαρά/έρωτα.* ❷ (μτβ.) προκαλώ μέθη σε κπ: (& μτφ.) *Το άρωμά της σε ~.* **μέθυσος** ο: πρόσωπο που πίνει και μεθάει συχνά = μεκρής, μεθύστακας. **μεθύσι** το. **μεθυστικός -ή -ό:** κυρ. με τη σημ. 2. **μεθυστικά** (επίρρ.). **μεθύστακας** ο: μέθυσος.

Από το ΑΕ *μέθη* (< *μεθύω*).

μεθοδολογία η: ❶ σύνολο μεθόδων για την επίτευξη ορισμένου σκοπού: ~ *υλοποίησης έργου.* ❷ κλάδος της Λογικής που μελετά τις μεθόδους της επιστημονικής έρευνας. **μεθοδολογικός -ή -ό. μεθοδολογικά** (επίρρ.).

μέθοδος η: ❶ ο ιδιαίτερος τρόπος, η σειρά ενεργειών που εφαρμόζονται για να πραγματοποιηθεί κτ: ~ *εργασίας/διδασκαλίας. ανάπτυξη/εφαρμογή μεθόδου.* ❷ σύνολο κανόνων και διαδικασιών που ακολουθούνται στην επιστημονική μελέτη φαινομένου ή προβλήματος: *επαγωγική/συγκριτική* ~. ❸ βιβλίο εκμάθησης με συγκεκριμένη τεχνική διδασκαλίας: ~ *άνευ διδασκάλου.* **μεθοδικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται ή ενεργεί με μέθοδο: ~ *μελέτη/επιστήμονας.* **μεθοδικά** (επίρρ.). **μεθοδεύω -ομαι:** (μτβ.) οργανώνω και εκτελώ κτ με μέθοδο (συνήθ. με αρνητ. σημ.): ~ *την απόλυσή του.* **μεθόδευση η.**

Από το ΑΕ *μέθοδος* (μετά + *όδός*) «καταδίωξη». Με τη σημερινή σημ. τη χρησιμοποίησε πρώτος ο Πλάτων.

μεθόριος η: τα σύνορα μεταξύ δύο κρατών: *ελληνοβουλγαρική* ~. **μεθοριακός -ή -ό.**

μείγμα το: ❶ ό,τι προέρχεται από ανάμειξη δύο ή περισσότερων συστατικών: ~ *ζάχαρης και αυγών.* ❷ χημ σώμα που προέρχεται από την ανάμειξη δύο ή περισσότερων συστατικών,

τα οποία διατηρούν τις αρχικές τους ιδιότητες χωρίς χημική αλληλεπίδραση = κράμα. ❸ (μτφ.) ό,τι προέρχεται από ανάμειξη διαφορετικών στοιχείων: *Η ομιλία του ήταν ένα ~ εθνικιστικών και θρησκευτικών προκαταλήψεων. μεικτός -ή -ό*: αυτός που προήλθε από δύο ή περισσότερα διαφορετικά στοιχεία: ~ **αριθμός**: μαθ αριθμός που αποτελείται από ακέραιο και κλάσμα. ~ **γάμος**: γάμος μεταξύ ατόμων διαφορετικής φυλής, θρησκείας, εθνικότητας. **μεικτά** (επίρρ.). **μείξη** η: ❶ σύνθεση διαφορετικών στοιχείων = ανάμειξη: *Η ~ κειμένων και εικόνων κάνει πιο κατανοητές τις οδηγίες*. ❷ **ΤΕΧΝΟΛ** ταυτόχρονη εγγραφή ή αναπαραγωγή ηχητικών σημάτων από διάφορες πηγές = μιξάζ. **μεικτής** ο: συσκευή μείξης ακουστικών ή οπτικών σημάτων.

Οι λ. που προέρχονται από το ΑΕ *μείγνυμι* και τα παράγωγά του (*μείξη, μείγμα* κτλ.) εμφανίζονται συχνά με δύο γραφές (-ει- & -ι-) που δικαιολογούνται ετυμολογικά. Η γραφή με -ει- πλέον επικρατεί. Συνεχίζουν, όμως, να γράφονται με -ι- οι λ. *μιγάζ, αμιγής* και όσες νεότερες προέρχονται από άλλες πηγές (π.χ. *μιξάζ* από το γαλλ. *mixage*).

μείζων -ων -ον: [επίσ.] μεγαλύτερος ≠ ελάσσων: ~ *εκλογική περιφέρεια*. ~ *πρόβλημα/θέμα. μείζωνος σημασίας* ≠ ήσων.

Από το ΑΕ *μείζων*, συγκρ. του *μέγας*.

μειοδοτώ: (αμτβ.) προσφέρω σε δημοπρασία χαμηλότερη τιμή για την απόκτηση αντικειμένου ή την εκτέλεση έργου ≠ **πλειοδοτώ**. **μειοδοσία** η. **μειοδότης** ο, **-τρια** η. **μειοδοτικός -ή -ό**. **μειοδοτικά** (επίρρ.).

μείον¹ (πρόθ.): εισάγει τον αριθμό που αφαιρούμε από έναν άλλο = *πλην* ≠ *συν*, και: *Δέκα ~ τρία ίσον εφτά*. **μείον²** (επίρρ.): σε κακή οικονομική κατάσταση, με περισσότερα έξοδα από έσοδα: *Το ταμείον είναι ~*. **μείον** το: ❶ λεκτική απόδοση για το σύμβολο της αφαίρεσης και το πρόσημο των αρνητικών αριθμών. ❷ σημείο που κρίνεται αρνητικό για μια κατάσταση = **μειονέκτημα** ≠ *συν*: *τα ~ και τα συν της πρότασης*. **μειώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ *κάνω* κτ λιγότερο ή μικρότερο = *ελαττώνω, λιγοστεύω, περιορίζω* ≠ *αιξάνω*: ~ *ποσότητα / συχνότητα / ένταση / διαστάσεις*. ❷ *παρουσιάζω* κτ ως λιγότερο σημαντικό από ό,τι είναι: *Ο πολιτικός προσπάθησε να μειώσει το θέμα*. ❸ *φέρωμαι* σε κτ σαν να εί-

ναι κατώτερος από ό,τι είναι: *Δε σου επιτρέπω να με ~ και να με προσβάλλεις!* **μειωμένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): ❶ αυτός που έχει κτ σε μικρότερο βαθμό από τον μέσο όρο: *άτομα με ~ ικανότητα ακοής ή όρασης*. ❷ αυτός του οποίου το κύρος έχει πληγεί: *Νιώθει ~ μετά την προβολή που του έκανε*. **μείωση** η. **μειωτός -α -ο**. **μειωτός** ο: μαθ ο αριθμός από τον οποίο αφαιρείται άλλος. **μειωτικός -ή -ό**: αυτός που μειώνει, κυρ. στη σημ. 3. **μειωτικά** (επίρρ.).

μειονεκτώ: (αμτβ.) βρίσκομαι σε χειρότερη ή κατώτερη θέση, είμαι χειρότερος ή κατώτερος από κπ ή κτ άλλο = *υστερώ* ≠ **πλειονεκτώ**: ~ *ως προς την εμφάνιση, αλλά είναι καλύτερος ηθοποιός*. **μειονέκτημα** το: *ατέλεια, έλλειψη ή ελάττωμα* ≠ **πλειονέκτημα**. **μειονεκτικός -ή -ό**. **μειονεκτικά** (επίρρ.). **μειονεξία** η: η ιδιότητα του μειονεκτικού.

Από το ΑΕ *μειονεκτώ* «έχω πολύ λίγο» (*μείον + -εκτώ < έχω*).

μειονότητα η: ομάδα ανθρώπων με κοινά φυλετικά, πολιτιστικά, θρησκευτικά, γλωσσικά κτλ. στοιχεία, που τους διαφοροποιούν από τον κυρίως πληθυσμό της χώρας όπου ζουν: *εθνική/θρησκευτική/~*. **μειονοτικός -ή -ό**.

μειοψηφώ: (αμτβ.) ≠ **πλειοψηφώ** ❶ *παίρνω* λιγότερες ψήφους από κπ άλλο. ❷ *πληθ*. είμαστε λιγότεροι από άλλους: *Οι νέοι ~ στη συγκέντρωση αυτή*. **μειοψηφία** η: ≠ **πλειοψηφία** ❶ ο μικρότερος αριθμός ψήφων υπέρ ή κατά πρότασης ή υποψηφίου σε ψηφοφορία, και (συνεκδ.) αυτό(ς) που τις αντιπροσωπεύει: *Απορρίφθηκε με ~ μόλις μίας ψήφου. η ~ της Βουλής*. ❷ μικρό τμήμα συνόλου: *Μια μικρή ~ εργαζομένων αντιδρά στα νέα μέτρα*. **μειοψηφικός -ή -ό**.

μελαγχολία η: ❶ κατάσταση έντονης θλίψης και κακής διάθεσης. ❷ **ΨΥΧΟΛ** κατάσταση έντονης κατάθλιψης. **μελαγχολώ**: (αμτβ. & μτβ.) *νιώθω* ή *κάνω* κτ να νιώσει μελαγχολία. **μελαγχολικός -ή -ό**. **μελαγχολικά** (επίρρ.).

μελα(μ)ψός -ή -ό: αυτός που έχει πολύ σκούρο δέρμα.

Ο τ. *μελαψός* προέρχεται από το *μελαμψός* με αποβολή του <μ> πριν το <ψ>, ενώ ο τ. *μελαμψός* από το μσν. *μελαμψός* (από το **μελανοψός*, σύνθ. από τα *μέλας* «μαύρος» + *δψις* «όψη»).

μελάني το & [επίσ.] **μελάνη** η: ❶ χρωματιστό υγρό για γράψιμο, σχέδιο ή εκτύπωση: *πένα*

μείζων
μεικτά → μείγμα
μεικτής → μείγμα
μεικτός → μείγμα
μείξη → μείγμα
μειοδοσία → μειοδοτώ
μειοδότης → μειοδοτώ
μειοδοτικά → μειοδοτώ
μειοδοτικός → μειοδοτώ
μειοδότης → μειοδοτώ
μειοδότης → μειοδοτώ
μείον → μείον¹
μείον² → μείον¹
μειονέκτημα → μειονεκτώ
μειονεκτικά → μειονεκτώ
μειονεκτικός → μειονεκτώ
μειονεξία → μειονεκτώ
μειονότητα
μειονοτικός → μειονότητα
μειοψηφία → μειοψηφώ
μειοψηφικός → μειοψηφώ
μειοψηφώ
μειωμένος → μείον¹
μειώνω → μείον¹
μείωση → μείον¹
μειωτός → μείον¹
μειωτικά → μείον¹
μειωτικός → μείον¹
μειωτικός → μείον¹
μελαγχολία
μελαγχολικά → μελαγχολία
μελαγχολικός → μελαγχολία
μελαγχολώ → μελαγχολία
μελαμψός
μελάνη → μελάني
μελάνη
μελανιά → μελανός
μελανιάζω → μελανός
μελανίασμα → μελανός

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- μελανίνη
- μελανός
- μέλας → σχ. μελανός
- μελαχρινή → μελαχρινός
- μελαχρινός
- μελαψός → μελαμψός
- μέλει
- μελένιος → μέλι
- μελέτη → μελετώ
- μελετηρός → μελετώ
- μελετητής → μελετώ
- μελετήτρια → μελετώ
- μελετώ
- μέλημα → μέλι
- μελής → μέλι
- μελί → μέλι
- μέλι
- μέλισσα
- μελίσι → μέλισσα
- μέλλει
- μέλλεται → μέλλει
- μέλλον
- μέλλοντας → μέλλον
- μελλοντικά → μέλλον
- μελλοντικός → μέλλον
- μέλλων → μέλλον
- μελό
- μελόδραμα
- μελοδραματικά →
- μελόδραμα
- μελοδραματικός →
- μελόδραμα
- μελοδραματισμός →
- μελόδραμα

και ~. ~ για στιλό/εκτυπωτή. ❷ σκούρο υγρό που εκκρίνουν οι σουπιές, τα χταπόδια, τα καλαμάρια κτλ. ❸ σχ. **μελανός**.

μελανίνη η: βιολ ουσία του οργανισμού, η ποσότητα της οποίας καθορίζει το χρώμα του δέρματος, των μαλλιών και των ματιών.

μελανός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει χρώμα μεταξύ σκούρου μπλε και μαύρου. ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται ως δυσάρεστος ή αρνητικός: *Το ~ σημείο της ιστορίας είναι ότι τραυματίστηκε.* **μελανιά** η: ❶ μελανό σημάδι στο σώμα κπ από χτύπημα = [επίσ.] μώλωπας. ❷ λεκές από μελάνι. **μελανιάζω:** ❶ (αμτβ.) γίνομαι μελανός: *Μελάνιασαν τα χείλη μου από το κρύο.* ❷ (μτβ.) προκαλώ μελανιές σε κπ. **μελάνιασμα** το.

Από το ελνστ. *μελανός* (από το ΑΕ *μέλας* «μαύρος»). Από την ίδια λ. προέρχονται οι λ. *μελάνι* (< *μελάνιον*, υποκορ. του *μέλας*) και *μελάνη* (με μεταπλασμό σε θηλ. λόγω της κατάληξης). Σήμερα η λ. *μέλας* χρησιμοποιείται κυρ. σε στερεότερες εκφρ. (*μέλας ζωμός*, *Μέλας Δρυμός*).

μελαχρινός -ή -ό: αυτός που έχει σκούρο δέρμα και μαλλιά. **μελαχρινός ο, -ή η.**

Προσοχή! Γράφεται με -ι- και όχι με -οι- επειδή προέρχεται από το ελνστ. *μελαχρινός* (< ΑΕ *μελάγχιρος*, σύνθ. από τα *μέλας* + *χρός* «επιδεξιμίδα»).

μέλει • μόνο ενστ. & πρτ.: *απρόσ.* ενδιαφέρει, απασχολεί: *Καθόλου δε με ~ αν θα έρθεις μαζί μας.* **μέλημα** το: κπ ή κτ που φροντίζουμε = έγνοια, φροντίδα: *κύριο/βασικό/πρωταρχικό ~.*

Προσοχή στα ομόηχα *μέλει*, *μέλλει* & *μέλι!*

μελετώ & -άω -ιέμαι & -όμαι: (μτβ.) ❶ (& με παράλ. αντικ.) διαβάζω προσεκτικά και επίμονα, προσπαθώντας να καταλάβω ή να μάθω κτ: ~ τα μαθήματά μου/πιάνο. ~ εντατικά για τις εξετάσεις. ❷ εξετάζω κτ ή κπ επίμονα και με λεπτομέρεια: ~ τη συμπεριφορά των εντόμων. ❸ [οικ.] συζητώ για κπ: *Μπήκε πάνω που τον μελετούσαμε!* ❹ (+να) σκοπεύω: ~ να φύγω στο εξωτερικό. **μελέτη** η: ❶ προσεκτικό και επίμονο διάβασμα. ❷ α. επιστημονική έρευνα σε κπ θέμα: *Αφιερώθηκε στη ~ του βυζαντινού πολιτισμού.* β. επιστημονική εργασία, πόρισμα έρευνας σε κπ θέ-

μα: *Συγγράφω/δημοσιεύω ~.* ❸ τα σχέδια και οι προδιαγραφές που αφορούν στην κατασκευή έργου: *αρχιτεκτονική/στατική/τεχνική ~.* **μελετητής ο, μελετήτρια** η: αυτός που ασχολείται με τη μελέτη στη σημ. 2α. **μελετηρός -ή -ό:** αυτός που του αρέσει η μελέτη και μελετά πολύ.

μέλι το: ❶ κίτρινη και πολύ γλυκιά ουσία που παράγουν οι μέλισσες. ❷ (μτφ.) καθετί πολύ γλυκό ή ευχάριστο: ~ έχει και δεν ξεκολλάς από κοντά του; **μελής -ιά -ί:** αυτός που έχει το χρώμα του μελιού. **μελί** το. **μελένιος -α -ο:** αυτός που είναι από μέλι ή γλυκός σαν μέλι. ❸ σχ. **μέλει.**

μέλισσα η: έντομο που παράγει μέλι και κερί. **μελίσι** το: ❶ σμήνος μελισσών που ζουν στην ίδια κυψέλη. ❷ πληθ. τόπος με πολλές κυψέλες. ❸ (μτφ.) πλήθος που κάνει πολύ θόρυβο: *το ~ των διαδηλωτών.*

μέλλει • μόνο ενστ. & πρτ.: *απρόσ.* ❶ πρόκειται να: *Τι ~ γενέσθαι;* (να γίνει). ❷ *συνήθ. πρτ.* είναι μοιραίο να: *Εμελλε να είναι η τελευταία του σκηνη αυτή.* **μέλλεται** • μόνο ενστ. & πρτ.: *απρόσ.* πρόκειται να: *Τι άλλο μας ~ να ζήσουμε!* ❸ σχ. **μέλει.**

μέλλον το: ❶ ο χρόνος που ακολουθεί το παρόν: *άμεσο/κοντινό/εγγύς ~.* Τι θα συμβεί στο ~; ❷ τα γεγονότα που πρόκειται να συμβούν: *το ~ κανείς δεν το ξέρει.* ❸ ό,τι πρόκειται να συμβεί σε κπ ή κτ: *το ~ της εταιρείας.* ❹ προοπτική: *Δεν έχει ~ αυτή η σχέση.* **μελλοντικός -ή -ό, μελλοντικά** (επίρρ.). **μέλλων -ουσα -ον, μέλλοντας** ο: πλσς χρόνος του ρήματος που δηλώνει μελλοντική ενέργεια ή κατάσταση. **μελό** το • άκλ.: ❶ [μειωτ.] καλλιτεχνικό έργο χαμηλής ποιότητας με συγκινητικό περιεχόμενο: *δακρύβρεχτο ~.* (& ως επίθ.): ~ ταινία/ιστορία. ❷ (μτφ.) αντίστοιχη κατάσταση ή συμπεριφορά = μελόδραμα: ~ κατάντησε η ζωή μας!

Από το γαλλ. *mélo*, σύντμηση της λ. *mélodrame* «μελόδραμα», η οποία αποτελεί ελληνογενή όρο, σύνθ. από το *mélos* («μουσική») + *drame* («δράμα»).

μελόδραμα το: ❶ θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο που αφηγείται δυσάρεστα γεγονότα και παρουσιάζει έντονα συναισθήματα: ~ με θέμα τις κοινωνικές αδικίες. ❷ δραματικό θεατρικό έργο με μουσική και τραγούδια = λυρικό θέατρο, όπερα. ❸ (μτφ.) κατάσταση ή

συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από συναισθηματική υπερβολή: *Παίζει ~ όποτε δεν της κάνουν το χατίρι. μελοδραματικός -ή -ό. μελοδραματικά* (επίρρ.). **μελοδραματισμός** ο: μελοδραματική συμπεριφορά ή ενέργεια.

☞ *σχ. μέλο.*

μέλος¹ το: ❶ πρόσωπο, κράτος, ομάδα κτλ. που ανήκει σε οργανωμένο σύνολο: ~ *επιτροπής/συλλόγου. κράτος ~. απλό/επίτιμο/πλήρες ~.*

❷ *συνήθ. πληθ.* καθένα από τα άνω και κάτω άκρα του σώματος: *Μούδιασαν τα μέλη μου.*

❸ **ΜΑΘ μέλη εξίσωσης ή ανισότητας:** καθένα από τα μέρη που βρίσκονται αριστερά και δεξιά του συμβόλου ισότητας ή ανισότητας.

μέλος² το: [επίσ.] μελωδία. **μελωδία** η: ❶ ΜΟΥΣ διαδοχή μουσικών φθόγγων με συγκεκριμένο ρυθμό και ευχάριστο άκουσμα: *ρυθμός, αρμονία και ~.* ❷ μουσική σύνθεση με βασικό χαρακτηριστικό τη μελωδία στη σημ. 1: ~ *του '70. μελωδικός -ή -ό. μελωδικά* (επίρρ.). **μελωδικότητα** η: μουσικότητα. **μελωδός** ο: συνθέτης βυζαντινών εκκλησιαστικών ύμνων.

μεμβράνη η: ❶ ΒΙΟΛ λεπτό στρώμα ιστού που συνδέει ή καλύπτει μέρη του σώματος του ανθρώπου ή των ζώων: ~ *συνδέει τα δάχτυλα των ποδιών της πάπιας.* ❷ λεπτό κατεργασμένο δέρμα ζώου ή ειδικό χαρτί για διάφορες χρήσεις: ~ *ταμπούρουλου/πολύγραφου.* ❸ ΤΕΧΝΟΛ πολύ λεπτό κομμάτι μετάλλου.

μεμονωμένος -η -ο: αυτός που ξεχωρίζει από τους άλλους, που δεν μπαίνει σε γενικό κανόνα: ~ *γεγονός/περίπτωση. μεμονωμένα* (επίρρ.).

Μπλ. του ΑΕ ρ. *μονῶ*, από το οποίο προέρχεται και η λ. *μονώνω*.

μέμφομαι • αόρ. *μέμφθηκα:* [επίσ.] (μτβ.) κατηγορώ, επικρίνω κπ για κτ: ~ *τους πολιτικούς για υποκρισία. μομφή* η: [επίσ.] έκφραση επίκρισης, δυσμενούς κριτικής από κπ για κπ: *Διατυπώνω ~ εναντίον κπ. μεμπτός -ή -ό:* [επίσ.] αυτός που είναι άξιος μομφής ≠ άμεμπτος.

μένος το: έντονη διάθεση για επίθεση, βία εναντίον κπ = *μανία, οργή: εθνικιστικό/θρησκευτικό ~. Τον χτύπησαν με φοβερό ~.*

Από το ΑΕ *μένος* «δύναμη, λύσσα στη μάχη». Από την ίδια λ. σώζεται και ο τ. *μένεα* (πληθ.) μόνο στη στερεότυπη έκφρ. **πνέω τα μένεα** (είμαι εξοργισμένος με κπ).

μενού το • *άκλ.:* ❶ κατάλογος φαγητών **α.** που

διαθέτει ένα εστιατόριο. **β.** που προσφέρονται σε ένα γεύμα: *Το ~ περιλαμβάνει κυρίως πιάτο και φρούτο.* ❷ ΠΛΗΡΟΦ κατάλογος διαδικασιών που μπορεί να εκτελέσει ο χρήστης υπολογιστή: *Από το ~ επιλέγεις «άνοιγμα».*

μένω • αόρ. *έμεινα:* (αμτβ.) ❶ ζω κάπου μόνιμα ή προσωρινά = *κατοικώ, διαμένω: ~ στην Αθήνα. = κάθομαι. ~ σε ξενοδοχείο.* ❷ **α.** συνεχίζω να βρίσκομαι κάπου = *παραμένω: Μόνο τρεις άνθρωποι έμειναν μέχρι το τέλος της ομιλίας. β.* συνεχίζω να είμαι σε κπ κατάσταση = *παραμένω: ~ ξύπνιος/ευχαριστημένος/στάσιμος. γ.* συνεχίζω να υπάρχω: *Ο λεκές του κρασιού ~.* ❸ **α.** μένω ως υπόλοιπο: *Τι ~, αφαιρώντας δύο από τρία; β.* συνεχίζω να υπάρχω = *περισσεύω: Δεν έμεινε τίποτα από την τούρτα.* ❹ *παύω* να έχω κτ = *ξεμένω: ~ από βενζίνη.* ❺ εισέρχομαι σε μια νέα κατάσταση: ~ *έγκνος/άνεργος. ❻ απρόσ.* πρέπει να γίνει ακόμα κτ, για να ολοκληρωθεί μια ενέργεια, κατάσταση κτλ. = *απομένει: ~ να υπογράψουμε τα συμβόλαια.*

μεράκι το: ❶ έντονη επιθυμία για κτ = *λαχτάρα: Το είχε ~ το ταξίδι αυτό.* ❷ η αγάπη και φροντίδα με την οποία κπ κάνει κτ: *έπιπλο/φαγητό φτιαγμένο με ~. μερακλής ο, -ου η:* πρόσωπο που έχει μεράκι για κτ: ~ *μάγειρας. καφές για μερακλήδες. μερακλώνω -ομαι:* αποκτώ ή κάνω κπ να αποκτήσει μεγάλο κέφι. **μεράκλωμα** το. **μερακλίδικος -η -ο:** αυτός που έχει ή προκαλεί μεράκι.

Η λ. *μεράκι* και τα παράγωγά της προέρχονται από το τουρκ. *merak*.

μεριά η: ❶ κάθε πλευρά, επιφάνεια ή άκρη σώματος: *Γύρισε το κοντί απ' όλες τις μεριές. = πλευρά.* ❷ ορισμένο μέρος ή τμήμα ενός χώρου: *Κάθισε σε μια ~ του δωματίου και δεν κουνήθηκα. σε καλή ~:* ευχή σε κπ που απέκτησε χρήματα, για να τα χρησιμοποιήσει καλά. ❸ κατεύθυνση: *Από ποια ~ μπήκε ο ομιλητής; (& μτφ.) Από τη ~ της μητέρας του έχει δύο θείες. από μεριάς/από τη ~ μου:* σε ό,τι με αφορά. **μεριάζω:** [προφ.] = *παραμερίζω* ❶ (αμτβ.) μετακινούμαι από εκεί που βρίσκομαι, για να διευκολύνω το πέραςμα άλλου: *Μέριασε να περάσουμε!* ❷ (μτβ.) μετακινώ κτ, ώστε να πάψει να αποτελεί εμπόδιο: *Μέριασε το χιόνι.* ☞ *σχ. μέρος.*

μερίδα η: ❶ ορισμένη ποσότητα φαγητού για ένα άτομο: *μικρή/διπλή ~. ~ εστιατορίου* (ποσότη-

μέλος¹
μέλος²
μελωδία → μέλος²
μελωδικά → μέλος²
μελωδικός → μέλος²
μελωδικότητα → μέλος²
μελωδός → μέλος²
μεμβράνη
μεμονωμένα → μεμονωμένος
μεμονωμένος
μεμπτός → μέμφομαι
μέμφομαι
μένα → εγώ
μένεα → σχ. μένος
μενού
μένο
μέρα → ημέρα
μεράκι
*μερακλήδικος →
μερακλίδικος → μεράκι
μερακλού → μεράκι
μεράκλωμα → μεράκι
μερακλώνω → μεράκι
μεριά
μεριάζω → μεριά
μερίδα
μερίδιο → μερίδα

M

μερικοί
μεσαίονας

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

μερικοί
μερικός → μέρος
μερικώς → μέρος
μέριμνα → μεριμνώ
μεριμνώ
μεροκαματιάρα → μεροκά-
ματο
μεροκαματιάρης → μεροκά-
ματο
μεροκαματιάρισσα → μερο-
κάματο
μεροκάματο
μεροληπτικά → μεροληπτώ
μεροληπτικός → μεροληπτώ
μεροληπτώ
μεροληψία → μεροληπτώ
μέρος
μες → μέσα
μέσα
μεσάζοντας
μεσάζων → μεσάζοντας
μεσαίος → μέση
μεσαίονας
μεσαιωνικός → μεσαιώνας

τα ανάλογη με αυτή που σεοβρίζεται σε εστια-
τόριο). ❷ μέρος ενός συνόλου που μοιράζεται
και το οποίο αναλογεί σε ένα άτομο: ~ από
κέρδη/κληρονομιά. ~ του λέοντος: το μεγαλύ-
τερο κομμάτι. ❸ τμήμα συνόλου = μέρος, κομ-
μάτι: Η πρόταση μοίρασε τους εργαζομένους
σε δύο αντιμαχόμενες μερίδες. **μερίδιο** το =
μερίδα (σημ. 2): Η εταιρεία μας κατέχει το με-
γαλύτερο ~ της αγοράς. **σχ. μέρος.**

μερικοί -ές -ά (αντων. αόρ.): δηλώνει αόριστα
απροσδιόριστη, σχετικά μικρή ποσότητα
προσώπων ή πραγμάτων: ~ είναι απίστευτα
κακοί! ~ φορές φεύγει τρέχοντας. **μερικοί με-
ρικοί:** για να αναφερόμαστε σε κτ, χωρίς να
τους κατονομάσουμε: ~ κάνουν πως δεν κα-
ταλαβαίνουν! **σχ. αντωνυμία - Πίνακα χρή-
σης αντωνυμιών.**

μεριμνώ: [επίσ.] (αμτβ.) φροντίζω, νοιάζομαι
για κτ ή κτ: Οι γονείς μεριμνούν για τη μόρ-
φωση των παιδιών τους. **μέριμνα** η: φροντί-
δα, έγνοια: κοινωνική ~ (οργανωμένη μέρι-
μνα για αυτούς που έχουν ανάγκη). κρατική
~. **σχ. μέρος.**

μεροκάματο το: μισθωτή εργασία μίας ημέρας
και η σχετική αμοιβή = ημερομίσθιο: Έκανα
δέκα μεροκάματα σε οικοδομές. ~ ανειδίκευ-
του εργάτη. **μεροκαματιάρης** ο, -α & -ισσα η:
πρόσωπο που δουλεύει με μεροκάματα ή
παίρνει χαμηλό μισθό.

μεροληπτώ: (αμτβ.) παίρνω το μέρος κτ με υπο-
κειμενικά κριτήρια: Ο διακαστής ~ υπέρ του
κατηγορούμενου. **μεροληπτικός -ή -ό:** αυτός
που μεροληπτεί ≠ αμερόληπτος, αντικειμενι-
κός. **μεροληπτικά** (επίρρ.). **μεροληψία** η.

μέρος το: ❶ τμήμα συνόλου: Ένα ~ των μαθη-
τών δε θα πάει στην εκδρομή. τα μέρη του αυ-
τοκινητού. **επί μέρος:** ξεχωριστός. ~ του λό-
γου: ΓΛΩΣΣ γραμματική κατηγορία στην
οποία ανήκει μια λέξη με βάση τη μορφολο-
γική, συντακτική και σημασιολογική της συ-
μπεριφορά. ❷ τόπος: Πήγε σε πολλά μέρη
του κόσμου. ❸ καθένα από τα πρόσωπα που
συμμετέχουν σε νομική διαδικασία ή δια-
πραγμάτευση από διαφορετική μεριά: τα
αντίπαλα/ενδιαφερόμενα μέρη. **εκ μέρος:** ως
αντιπρόσωπος κτ. **είμαι/πηγαίνω με/παίρ-
νω το ~ κτ.** υποστηρίζω κτ ή ακολουθώ τις
απόψεις, τη θεωρία του. **παίρνω ~ σε κτ:**
συμμετέχω. ❹ ορισμένο ποσοστό αναλογίας
σε μείγμα: Στο σιρόπι βάζετε ένα ~ ζάχαρη
και τρία νερό. ❺ τουαλέτα. **μερικός -ή -ό:** αυ-
τός που αναφέρεται σε ένα μέρος αυτού που

δηλώνει το ουσ. που προσδιορίζει ≠ ολικός:
~ έκλειψη ηλίου/αναπηρία. ~ **απασχόληση:**
εργασία με μικρότερο ωράριο από το κανο-
νικό ≠ πλήρης. **μερικώς** (επίρρ.): ως έναν βαθ-
μό, σε ένα ποσοστό ≠ τελείως, πλήρως.

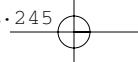

Από το ΑΕ μέρος, με το οποίο συνδέονται ετυμο-
λογικά και οι λ. μερίδα, μερίδιο, μεριά, μερικός και
μεριμνώ, καθώς και τα παράγωγά τους. Το ΑΕ μέ-
ρος προέρχεται από το μείρομαι «μοιράζω», του
οποίου το θ. συνδέεται με τη σημ. «σκέπτομαι, φρο-
ντίζω», η οποία επιβιώνει στη λ. μεριμνώ.

μέσα & μες (επίρρ.): ❶ ≠ έξω. **α.** (για στάση ή κί-
νηση προς ή από τόπο) στο εσωτερικό κλει-
στού χώρου: Περάστε ~! Έβγαιναν καπνοί ~
από το σπίτι. Τα παιδιά παίζουν ~ στο δωμά-
τιο. ~ **μου:** στην ψυχή μου: ~ της ένιωθε ένα
κενό από την απουσία του. **από ~ μου:** με πο-
λύ χαμηλή φωνή, χωρίς να ακούγομαι: Μη μι-
λάς από ~ σου, φώναξε πιο δυνατά να ακού-
με! **β.** στο σπίτι: Απόψε θα μείνω ~. ❷ **α.** εντός
των ορίων κτ τόπου ≠ έξω: Το ποτάμι περνά-
ει ~ από την πόλη. **β.** ανάμεσα: Ο δρόμος περ-
νούσε ~ από καταπράσινα λιβάδια. ❸ στο ή
από το εσωτερικό αντικείμενο: Βρήκα τις
φωτογραφίες ~ στον φάκελο. Έβγαλε ~ από
την τσέπη του λεφτά. ❹ (για χρόνο) στη διάρ-
κεια: Άλλαξα τρία στίπια ~ σ' έναν χρόνο.
Υπολογίζω να τελειώσω την εργασία ~ στον
Ιούλιο. ❺ (μτφ.) σε μία κατάσταση: Ζει ~ στα
πλούτη. Εξαφανίστηκε ~ στο σκοτάδι. ❻ (ως
επίθ.) αυτός που βρίσκεται στο εσωτερικό: Η
~ πλευρά της ντουλάπας γέμισε υγρασία. **στα
~ και στα έξω:** με πολλές γνωριμίες που εξα-
σφαλίζουν δύναμη ή επιρροή: Ο Γιάννης, που
είναι ~, μπορεί να βοηθήσει.

μεσάζοντας & [επίσ.] μεσάζων ο: ❶ ο ενδιάμε-
σος μεταξύ παραγωγού και εμπόρου ή κατα-
ναλωτή: Το κύκλωμα μεσάζοντων στα οπω-
ροκηπευτικά διαμόρφωσε απλησίαστες τι-
μές. Οι γκαλερί λειτουργούν ως μεσάζοντες
ανάμεσα στον καλλιτέχνη και τον αγοραστή.
❷ πρόσωπο που παρεμβαίνει στις σχέσεις
δύο ή περισσότερων ατόμων ή ομάδων, για
να βελτιώσει τις σχέσεις τους = μεσολαβητής:
Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ έπαιξε τον
ρόλο του ~ για την παύση του πολέμου.

μεσαιώνας ο: ❶ ιστορική περίοδος της Δυτικής
Ευρώπης που εκτείνεται από τον 5ο μέχρι
τον 15ο αιώνα. ❷ (μτφ.) εποχή ή κατάσταση
που θυμίζει Μεσαίωνα λόγω πνευματικής

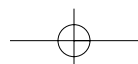

οπισθοδρόμησης και πολιτικού ή κοινωνικού συντηρητισμού. **μεσαιωνικός -ή -ό.**
μεσάνυχτα τα & [λαϊκ.] **μεσονύχτι** το: ❶ η ώρα δώδεκα τη νύχτα. ❷ η προχωρημένη νύχτα, το διάστημα από τα μεσάνυχτα μέχρι τα ξημερώματα: *Πού γυρνάς μέσα στ' άγρια ~ ; έχω (μαύρα /βαθιά) ~*: δεν έχω ιδέα για κτ, έχω πλήρη άγνοια.
μέση η: ❶ σημείο πράγματος, χρονικού διαστήματος ή έκτασης που απέχει το ίδιο από τα δύο άκρα: *Άλλαξε σχολείο στη ~ της χρονιάς. Μην οδηγείς ποτέ στη ~ του δρόμου. ≠ άκρη.* ❷ η περιοχή του σώματος μεταξύ γλουτών και πλευρών: *Πιάστηκε η ~ μου από το σκύψιμο* ❸ (συνεχδ.) τμήμα ρούχου που καλύπτει τη μέση: *Η φούστα θέλει στένεμα στη ~.* **μεσαίος -α -ο:** αυτός που βρίσκεται στη μέση (σημ. 1) = [προφ.] μεσιανός -ή -ό ≠ ακριανός. **μεσαίος ο:** το μεσαίο δάχτυλο χεριού. **μεσάτος -η -ο:** για ρούχο εφαρμοστό στη μέση (σημ. 2). **μέσος -η -ο:** ❶ αυτός που βρίσκεται στη μέση χρονικής περιόδου ή έκτασης: *~ ηλικία/εκπαίδευση* (δευτεροβάθμια). *~ όρος:* ο λόγος του αριθμίσματος αριθμών προς τον αριθμό που αντιπροσωπεύει το πλήθος τους: *Ο ~ των 5 και 7 είναι το 6: 5+7/2=6.* *~ οδός:* λύση που αποφεύγει τα άκρα. ❷ **α.** αυτός που αναφέρεται στον μέσο όρο πράγματος ή αριθμού: *~ θερμοκρασία.* **β.** αυτός που αποτελεί αντιπροσωπευτική ποσότητα συνόλου: *~ πολίτης.* **μέσο¹** το: μέση (σημ. 1): *Ήρθε στα μέσα του μήνα.*
μεσημβρινός -ή -ό: ❶ [επίσ.] μεσημεριανός: *~ ώρα.* ❷ αυτός που αναφέρεται στον μεσημβρινό: *~ κύκλος.* ❸ αυτός που βρίσκεται ή είναι στραμμένος προς τον νότο = νότιος: *~ χώρες/παράθυρο.* **μεσημβρινός ο:** ΓΕΩΓΡ **α.** νοητός κύκλος που περνά από τους δύο πόλους της γης και τέμνει κάθετα τον ισημερινό. **β.** καθένα από τα ημικύκλια αυτού του κύκλου, που ενώνει τους δύο πόλους.
μεσημέρι το: ❶ η ώρα δώδεκα τη μέρα. ❷ (επέκτ.) το διάστημα από το μεσημέρι μέχρι το απόγευμα: *Κοιμάται τα μεσημέρια.* **μεσημεριανός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στο ή γίνεται το μεσημέρι = μεσημεριάτικος, [επίσ.] μεσημβρινός. **μεσημεριανό** το: μεσημεριανό φραγτό. **μεσημεριάτικα** (επίρρ.): [οικ.] μεσημέρι.

μεσο- & μεσό- & μεσ-: ως α΄ συνθ. δηλώνει ❶ το μεσαίο σημείο χρονικής περιόδου, περιοχής ή πράγματος: *μεσοβδόμαδα.* ❷ εσωτερικό σημείο: *μεσότοιχος.* ❸ κτ που βρίσκεται τοπικά ή χρονικά μέσα σε ορισμένα όρια: *μεσοδιάστημα.* ❹ το μεσαίο στάδιο διαβάθμισης: *μεσοελλαδικός.*
μέσο² το: ❶ ό,τι εφαρμόζει ή χρησιμοποιεί κτ για να πετύχει κτ στόχο: *Θα χρησιμοποιήσω κάθε θεμιτό και αθέμιτο ~, αρκεί να πετύχω. ~ Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ).* ❷ συνήθ. πληθ. η οικονομική δυνατότητα για κτ = πόροι: *Δεν έχω τα μέσα να πάρω αυτοκίνητο.* ❸ πρόσωπο που, λόγω θέσης ή βαθμού, μπορεί να βοηθήσει κτ, παρακάμπτοντας τις προβλεπόμενες διαδικασίες = [λαϊκ.] βύσμα, δόντι: *Έβαλε ~ τον θείο της για τον διορισμό στο δημόσιο.*
μεσοαστός ο, μεσοαστή η: πρόσωπο που ανήκει κοινωνικά στη μεσαία αστική τάξη ≠ μικροαστός, μεγαλοαστός. **μεσοαστικός -ή -ό.**
μεσογειακός -ή -ό: αυτός που αναφέρεται στη Μεσόγειο θάλασσα ή στις περιοχές που βρέχονται από αυτήν: *~ λαοί /κλίμα /διατροφή / γλώσσες. ~ αναμία:* ΙΑΤΡ αναμία, συνήθως κληρονομικού τύπου, που εμφανίζουν κάτοικοι μεσογειακών περιοχών.
μεσόγειος -α -ο: αυτός που απέχει πολύ από τη θάλασσα = ηπειρωτικός ≠ παράκτιος, παράλιος: *~ περιοχή.* **μεσόγεια** τα: η ενδοχώρα.
μεσόκοπος -η -ο: αυτός που είναι περίπου πενήντα ετών: *Αν και ~, ήταν γυμνασμένη.* = μεσήλικας.
μεσολαβό: (αμτβ.) ❶ παρεμβαίνω, συνήθως για κτ άλλο, ώστε να επιτευχθεί συμφωνία, συμβιβασμός ή βελτίωση κατάστασης: *Μεσολάβησε για να βρω δουλειά.* ❷ υπάρχω ή συμβαίνω ανάμεσα σε δύο σημεία τοπικά ή χρονικά: *Μεσολάβησαν δύο χρόνια από τον αραβώνα μέχρι τον γάμο.* **μεσολάβηση η, μεσολαβητής ο, -ήτρια η:** μεσάζοντας. **μεσολαβητικός -ή -ό. μεσολαβητικά** (επίρρ.).
μεσουρανό: (αμτβ.) ❶ (για ουράνιο σώμα) είμαι στον μεσημβρινό ενός συγκεκριμένου σημείου. ❷ (μτφ.) βρίσκομαι στο αποκορύφωμα της ακμής ή της δόξας μου: *Την εποχή εκείνη μεσουρανούσε το άστρο της Μαρίας Κάλλας.* **μεσουράνημα** το = κολοφώνας, απόγειο: *~ αστέρα. ~ της καριέρας κτ.*

μεσάνυχτα
 μεσάτος → μέση
 μέση
 μεσήλικας → μεσο-
 μεσημβρινός
 μεσημέρι
 μεσημέρι → μεσο-
 μεσημεριανό → μεσημέρι
 μεσημεριανός → μεσημέρι
 μεσημεριάτικα → μεσημέρι
 μεσο-
 μεσό- → μεσο-
 μέσο¹ → μέση
 μέσο²
 μεσοαστή → μεσοαστός
 μεσοαστός
 μεσοβδόμαδα → μεσο-
 μεσοβυζαντινός → μεσο-
 μεσογάστριος → μεσο-
 μεσόγεια → μεσόγειος
 μεσογειακός
 μεσόγειος
 μεσοδιάστημα → μεσο-
 μεσοελλαδικός → μεσο-
 μεσοκάθετος → μεσο-
 μεσόκοπος
 μεσολάβηση → μεσολαβό
 μεσολαβητής → μεσολαβό
 μεσολαβητικά → μεσολαβό
 μεσολαβητικός → μεσολαβό
 μεσολαβήτρια → μεσολαβό
 μεσολαβό
 μεσονύχτι → μεσάνυχτα
 μεσοπόλεμος → μεσο-
 μεσόπορτα → μεσο-
 μέσος → μέση
 μεσότοιχος → μεσο-
 μεσουράνημα → μεσουρανό
 μεσουρανός → μεσο-
 μεσουρανό

<p>Σύνθετα με μεσο- μεσαίο σημείο (τοπικά ή χρονικά) μεσημέρι μεσήλικας</p>	<p>μεσογάστριος μεσοκάθετος μεσουρανός</p>	<p>εσωτερικό σημείο μεσόπορτα</p> <p>μεσαίο στάδιο διαβάθμισης μεσοβυζαντινός</p>
	<p>μέσα σε ορισμένα όρια μεσοπόλεμος</p>	

- μεσσιανικός → μεσσίας
- μεσσιανισμός → μεσσίας
- μεσσίας
- μεστά → μεστώνω
- μεστός → μεστώνω
- μέστωμα → μεστώνω
- μεστώνω
- μέσω → πρόθεση - Λέξεις
- με προθετική λειτουργία
- μετ → μετά¹
- μετ- → μετά-
- μετά-
- μετά¹
- μετά² → μετά¹
- μεταβαίνω
- μεταβάλλω
- μετάβαση → μεταβαίνω
- μεταβατικά → μεταβαίνω
- μεταβιβάζω
- μεταβίβαση → μεταβιβάζω
- μεταβιβάσιμος → μεταβιβάζω
- μεταβλητή → μεταβάλλω
- μεταβλητός → μεταβάλλω
- μεταβυζαντινός → μετα-
- μεταγγίζω
- μετάγγιση → μεταγγίζω
- μεταγενέστερα → μεταγενέστερος
- μεταγενέστερος
- μεταγενέστερος
- μεταγλωττίζω → μετα-
- μεταγλώττιση → μετα-
- μεταγραφή → μεταγράφω
- μεταγραφικός → μεταγράφω
- μεταγράφω

μεσσίας ο: ΘΡΗΣΚ **1 α.** πρόσωπο που πίστευαν οι Εβραίοι ότι θα στείλει ο Θεός να τους λυτρώσει. **β.** (στον χριστιανισμό) ο Ιησούς Χριστός. **2** (μτφ.) πρόσωπο που αναμένεται με αγωνία να αναλάβει ρόλο ηγέτη ή ελευθερωτή = σωτήρας: *Για τον λαό ήταν ο ~ που θα τους έβγαζε από τον πόλεμο.* **μεσσιανισμός** ο: πίστη στον ερχομό μεσσία, σε θρησκευτικό, πολιτικό ή εθνικό επίπεδο. **μεσσιανικός -ή -ό.**

μεστώνω: **1** (αμτβ.) **α.** (για φυτό ή δέντρο) δίνω καρπό: *Λόγω του κρύου άργησε να μεστώσει η μηλιά.* **β.** αναπτύσσομαι σωματικά ή πνευματικά = ωριμάζω. **2** (μτβ.) κάνω κτ να αναπτυχθεί σωματικά ή πνευματικά = ωριμάζω: *Τον μέστωσε ο στρατός.* **μέστωμα** το: ωρίμανση. **μεστός -ή -ό:** **1** αυτός που έχει μεστώσει = μεστωμένος, γινωμένος, ώριμος: ~ *καρπός/σταφύλια* ≠ άγουρος. (& μτφ.) ~ *σκέψη*. **2** πλήρης: *κείμενο ~ σε νόημα.* **μεστά** (επίρρ.).

μετά- & μετ- & μεθ-: ως α' συνθ. **1** (σε ρήματα & τα παράγωγά τους) δηλώνει ενέργεια με σκοπό την αλλαγή θέσης ή κατάστασης: *μεταφυτεύω, μεταλλάσσω.* **2** (σε επίθ.) δηλώνει ότι το προσδιοριζόμενο ουσ. ακολουθεί αυτό που εκφράζει το β' συνθ. του επιθ.: *μεταθανάτιος, μεταμεσονύκτιος.* **3** δηλώνει κτ που βρίσκεται τοπικά μετά από ή στη μέση αυτού που εκφράζει το β' συνθ.: *μετακάρπιο.* **4** εκφράζει συμμετοχή σε κτ: *μετέχω.*

μετά¹ & (πριν από φωνήεν) **μετ' & μεθ'** (πρόθ.): (+ αιτ./από) δηλώνει ακολουθία (χρονική, τοπική ή σε ιεραρχία) ≠ πριν: ~ (από) *τη διάλεξη θα δοθεί γεύμα προς τιμήν του ομιλητή.* *Ήρθε δεύτερος ~ τον Γιάννη.* **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.** **μετά²** (επίρρ.): στη συνέχεια, σε επόμενη φάση = έπειτα, κατόπιν, ύστερα ≠ πριν: *Όταν μπήκε, σηκώθηκα και ~ κάθισα πάλι.*

μεταβαίνω • πρτ. *μετέβαινα*, αόρ. [επίσ.] *μετέβην*: (αμτβ.) [επίσ.] πηγαίνω από ένα μέρος σε άλλο: *Ο διευθυντής αποουσιάζει, έχει μεταβεί στο Λονδίνο.* **μετάβαση** η: **1** το να μεταβαίνει κτ κάπου. **2** (μτφ.) το πέρασμα σε άλλη κατάσταση, συμπεριφορά κτλ.: *Η ~ από την*

εμπόλεμη περίοδο στην ειρήνη άργησε. = εξέλιξη, αλλαγή. **μεταβατικός -ή -ό:** **1** αυτός που αναφέρεται στη μετάβαση: ~ *περίοδος/διάταξη.* **2** ΓΛΩΣΣ αυτός που δηλώνει ότι η ενέργεια του ρήματος επηρεάζει άλλη λέξη ≠ αμετάβητος: ~ *ρήμα/σύνταξη.* **μεταβατικά** (επίρρ.).

μεταβάλλω -ομαι • πρτ. *μετέβαλλα*, αόρ. *μετέβαλα*: (μτβ.) κάνω κτ ή κτ διαφορετικό από την προηγούμενη κατάστασή του: *Συχνά η αγάπη χωρίς ανταπόκριση μεταβάλλεται σε αδιαφορία.* = μετατρέπω, αλλάζω. **σχ. βάλλω.** **μεταβολή** η: **1** το να μεταβάλλει κανείς κτ = αλλαγή: ~ *των καιρικών συνθηκών/της ψυχολογίας κτ.* **2** (παράγγεσμα για) στροφή του σώματος προς την αντίθετη κατεύθυνση: *Έκανε ~ και έφυγε από το γραφείο.* **μεταβλητός -ή -ό.** **μεταβλητή** η: ΜΑΘ ποσότητα η οποία μπορεί να προσλάβει διάφορες τιμές.

μεταβιβάζω -ομαι: (μτβ.) **1** μεταφέρω κτ σε κτ: *Μεταβίβασέ του τους θερμοούς χαιρετισμούς μου!* = διαβιβάζω. **2** ΝΟΜ παραχωρώ περιοριστικό στοιχείο ή νόμιμο δικαίωμα σε άλλον, κυρίως μέσω νομικής διαδικασίας: *Ο πατέρας τής μεταβίβασε το σπίτι στο χωριό.* **μεταβίβαση** η. **μεταβιβάσιμος -η -ο.**

μεταγγίζω -ομαι: (μτβ.) **1** ΙΑΤΡ εισάγω σε κτ ξένο αίμα από τη φλέβα. **2** (μτφ.) μεταδίδω σε κτ ιδέες, αξίες, κτλ.: *Ο πατέρας τού μετάγγισε την αγάπη για τα γράμματα.* **3** [επίσ.] μεταφέρω υγρό από ένα δοχείο σε άλλο. **μετάγγιση** η.

μεταγενέστερος -η -ο: αυτός που ακολουθεί χρονικά κτ ή κτ άλλο = κατοπινός, υστερόχρονος, επόμενος ≠ προγενέστερος: ~ *φάση/ανακάλυψη/εποχή.* **μεταγενέστεροι** οι: η επόμενη γενιά = απόγονοι. **μεταγενέστερα** (επίρρ.).

μεταγράφω -ομαι • αόρ. *μετέγραψα*, παθ. αόρ. *μεταγράφηκα* & -*τηκα* & [επίσ.] *μετεγράφηνα*, μππ. *μεταγραμμένος*: (μτβ.) **1** μετατρέπω κείμενο σε άλλο αλφάβητο ή άλλη μορφή: ~ *το κείμενο με λατινικά γράμματα.* **2** παθ. (κυρ. για αθλητές) εντάσσομαι σε άλλη ομάδα, σύλλογο κτλ. = μετεγράφομαι. **μεταγραφή** η. **μεταγραφικός -ή -ό:** ~ *περίοδος.*

Σύνθετα με μετα-

αλλαγή θέσης ή κατάστασης

- μεταγλωττίζω
- μεταγλώττιση
- μετατοπίζω
- μετατόπιση
- μεταφύτευση
- μεταμορφώνω

- μεταμορφωση
- μεταμορφωτικά
- μεταμορφωτικός
- μεταμόσχευση
- μεταμοσχεύω
- μεταπήδηση
- μεταπηδώ
- μεταπλάθω

χρονική ακολουθία

- μεθεόρτιος
- μεταβυζαντινός
- μεταπολεμικά
- μεταπολεμικός
- μετασεισμικός
- μετασεισμός

μετά από ή στη

- μέση (τοπικά)**
- μετόπισθεν

συμμετοχή σε κάτι

- μέτοχος

Προσοχή στη διαφορετική σημασία των μεταγράφων και μετεγγράφων.

μεταδίδω -ομαι • αόρ. μετέδωσα, παθ. αόρ. μεταδόθηκα: (μτβ.) ❶ (για τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό σταθμό) μεταφέρω είδηση ή πληροφορία ή καλύπτω ένα γεγονός: *Ο σταθμός μας μετέδωσε αποκλειστικά την είδηση.* = ανακοινώνω. *Ποιο κανάλι ~ τη συναυλία;* ❷ **α.** μεταφέρω κτ ή μεσολαβώ για να εξαπλωθεί κτ: *Η φωτιά μεταδόθηκε ταχύτατα εξαιτίας του αέρα.* = εξαπλώνω. **β.** μεταφέρω μικρόβιο κτλ. από έναν έμβιο οργανισμό σε άλλον: *Αυτός ο ιός μεταδίδεται με τον αέρα.* = εξαπλώνω. **γ.** (μτφ.) μεταφέρω σε άλλους γνώσεις, διάθεση κτλ. που έχω: *Μας μετέδωσε την αισιοδοξία του.* **μετάδοση η. μεταδοτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που μεταδίδεται εύκολα = κολλητικός: ~ νόσημα/γέλιο. ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει την ικανότητα να μεταδίδει κτ (σημ. 2γ): ~ καθηγητής. **μεταδοτικότητα η.**

μεταθέτω -ομαι & -τίθεται • αόρ. μετέθεσα & μετάθεσα, παθ. αόρ. μετατέθηκα, μππ. μετατεθειμένος: (μτβ.) ❶ τοποθετώ κπ σε άλλη θέση εργασίας στον ίδιο φορέα = μετακινώ: *Με μετέθεσαν στο υποκατάστημα της Καβάλας.* ❷ μεταφέρω κτ στο μέλλον = αναβάλλω: *Μετατέθηκε το συνέδριο, γιατί δε βρήκαμε αίθουσα.* ❸ μετατοπίζω κτ ανεπιθύμητο: ~ το φταίξιμο/πρόβλημα. **σχ. θέτω. μετάθεση η:** ❶ το να μεταθέτει κανείς κπ ή κτ: ~ υπαλλήλου/ευθυνών. ❷ ΓΛΩΣΣ αλλαγή της θέσης των φθόγγων ή γραμμάτων μιας λέξης (π.χ. φαλακρός - καραφλός).

μεταίχιμο το: οριστικό σημείο μεταξύ δύο καταστάσεων = όριο: *Βρισκόμουν στο ~ ύπνου και ξύπνιου όταν χτύπησε το τηλέφωνο.*

μετακαλώ -ούμαι • αόρ. μετακάλεσα, παθ. αόρ. μετακλήθηκα: (μτβ.) ❶ καλώ κπ να έρθει για ορισμένο σκοπό: *Τον μετακάλεσαν από τη Γαλλία για να οργανώσει τη νέα εταιρεία.* **μετάκληση η:** ~ ομιλητών/πρεσβευτών. **μετακλητός -ή -ό:** αυτός που ενδέχεται να ή έχει μετακληθεί.

μετακινώ -ούμαι: (μτβ.) μεταφέρω κπ ή κτ σε νέα θέση: *Μετακινήθηκε όλοι μια θέση δεξιά, ώστε να χωρέσουμε.* = μετατοπίζω, μεταφέρω. *Μετακινήθηκε στις πωλήσεις.* = μεταθέτω. **μετακίνηση η.**

μετακομίζω -ομαι: ❶ (αμτβ.) αλλάζω τόπο διαμονής ή σπίτι = [επίσ.] μετοικώ: *Οι στρατιωτικοί ~ κάθε δύο χρόνια περίπου.* ❷ (μτβ.) πη-

γαίνω κτ αλλού = μετατοπίζω, μεταφέρω: *Μετακόμισε τον καναπέ στη βεράντα, για να κάνει χώρο.* **μετακόμιση η.**

μεταλαμβάνω & [οικ.] μεταλαβαίνω • αόρ. μετέλαβα & μετάλαβα: ΕΚΚΛ ❶ (αμτβ.) μετέχω στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας παίρνοντας τη Θεία Κοινωνία = κοινωνώ. ❷ (μτβ., για ιερέα) δίνω τη Θεία Κοινωνία σε πιστούς. **μετάληψη η:** [οικ.] ΕΚΚΛ το να μετέχει κπ στο μυστήριο της Θείας Κοινωνίας. **μεταλαβιά η:** [οικ.] ΕΚΚΛ η Θεία Κοινωνία. **σχ. λαμβάνω.**

μεταλλάσσω -ομαι • μππ. μεταλλαγμένος: (μτβ.) ❶ αλλάζω τις φυσικές ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά οργανισμού ή πράγματος: *Κατάφεραν να μεταλλάξουν τον ενθουσιασμό τους σε πηγή έμπνευσης.* ❷ παθ. (μτφ.) αλλάζω σε μεγάλο βαθμό = μεταμορφώνω: *Από τη μέρα του γάμου της μεταλλάχθηκε σε νοικοκυρά.* ❸ μππ. αυτός που έχει υποστεί μετάλλαξη: *γενετικά ~ προϊόντα/σπόροι/οργανισμός.* **μεταλλαγή η:** η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του μεταλλάσσω: ~ πρώτων υλών. (μτφ.) *ψυχική/πολιτική/κοινωνική* ~ = μεταβολή. **μετάλλαξη η:** ❶ βιολ η μεταβολή των γενετικών χαρακτηριστικών κυττάρου ή οργανισμού. ❷ ριζική μεταβολή: ~ της εταιρικής δομής.

μεταλλείο το: το μέρος όπου γίνεται συστηματική εξαγωγή από τη γη ορυκτών ή μεταλλευμάτων: ~ χρυσού. **μετάλλευμα** το: ορυκτό με υψηλή περιεκτικότητα σε ένα ή περισσότερα μέταλλα: *περιοχή πλούσια σε μεταλλεύματα χαλκού.*

μέταλλο το: μικρή κυκλική μεταλλική πλάκα με έμβλημα ή γράμματα, το οποίο απονέμεται συνήθως σε τελετή για αξιέπαινη επίδοση ή πράξη: *Πήρε το χρυσό ~ στη σφαιροβολία.*

μέταλλο η: ❶ χημ χημικό στοιχείο με χαρακτηριστική λάμψη, μεγάλο ειδικό βάρος και αυξημένη αντοχή, που αποτελεί καλό αγωγό του ηλεκτρισμού και σχηματίζει οξειδία, όταν ενώνεται με οξυγόνο ≠ αμέταλλο: *Ο χαλκός κι ο σίδηρος είναι μέταλλα.* ❷ (συνεχδ.) υλικό που έχει ως βασικό συστατικό κπ μέταλλο ή μείγμα μετάλλων: *Η βέργα ήταν φτιαγμένη από ~.* **μεταλλικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι φτιαγμένος από ή περιέχει μέταλλο = μέταλλινος: ~ εξάρτημα/επιφάνεια. ❷ αυτός που μοιάζει με μέταλλο στη λάμψη: ~ χρώμα. **μετάλλινος -η -ο:** μεταλλικός.

μεταμελούμαι: (αμτβ.) νιώθω ντροπή και έντονη λύπη, συναισθανόμενος κτ κακό που έκα-

μεταδίδω
μεταδόθηκα → μεταδίδω
μετάδοση → μεταδίδω
μεταδοτικός → μεταδίδω
μεταδοτικότητα → μεταδίδω
μεταθανάτιος → μετα-
μετάθεσα → μεταθέτω
μετάθεση → μεταθέτω
μεταθέτομαι → μεταθέτω
μεταθέτω
μεταίχιμο
μετακαλώ
μετακόμιση → μετα-
μετακίνηση → μετακινώ
μετακλήθηκα → μετακαλώ
μετάκληση → μετακαλώ
μετακλητός → μετακαλώ
μετακομίζω
μετακόμιση → μετακομίζω
μετάλαβα → μεταλαμβάνω
μεταλαβαίνω →
μεταλαμβάνω
μεταλαβιά → μεταλαμβάνω
μεταλαμβάνω
μεταλαβιά → μεταλαμβάνω
μεταλαβιά → μεταλαμβάνω
μετάληψη → μεταλαμβάνω
μεταλλαγή → μεταλλάσσω
μεταλλαγμένος →
μεταλλάσσω
μετάλλαξη → μεταλλάσσω
μεταλλάσσω
μεταλλείο
μετάλλευμα → μεταλλείο
μεταλλικός → μέταλλο
μετάλλινος → μέταλλο
μέταλλο
μεταμέλεια → μεταμελούμαι
μεταμελούμαι

M

μεταναστεύω
μετασχηματίζω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

μεταμεσονύκτιος → μετα-
μεταμορφώνω → μετα-
μεταμόρφωση → μετα-
μεταμορφωτικά → μετα-
μεταμορφωτικός → μετα-
μεταμόσχευση → μετα-
μεταμοσχεύω → μετα-
μετανάστευση → μετα-
μεταναστεύω
μεταναστευτικός →
μεταναστεύω
μεταναστεύω
μετανάστης → μεταναστεύω
μετανάστρια →
μεταναστεύω
μετανιώνω
μετάνοια → μετανιώω
μετανιώω
μεταξένιος → μετάξι
μετάξι
μεταξουργείο → μετάξι
μεταξουργός → μετάξι
μετάξι
μεταξωτά → μετάξι
μεταξωτό → μετάξι
μεταξωτός → μετάξι
μεταλείθω
μεταπήδηση → μετα-
μεταπήδω → μετα-
μεταπλάθω → μετα-
μεταποίηση → μεταποιώ
μεταπολιτικός → μεταποιώ
μεταποιώ
μεταπολεμικά → μετα-
μεταπολεμικός → μετα-
μεταπολίτευση
μεταπολιτευτικός →
μεταπολίτευση
μεταπολύω → μεταπολώ
μετάπτωση
μεταπτωτικός → μετάπτωση
μεταπόληση → μεταπολώ
μεταπωλητής → μεταπολώ
μεταπωλήτρια → μεταπολώ
μεταπολώ
μεταρρυθμίζω
μεταρρύθμιση →
μεταρρυθμίζω
μεταρρυθμιστής →
μεταρρυθμίζω
μεταρρυθμιστικός → μεταρ-
ρυθμίζω
μεταρρυθμίσει →
μεταρρυθμίζω
μετασεισμικός → μετα-
μετασεισμός → μετα-
μετάσει → μετέχω
μετασχηματίζω
μετασχηματισμός →
μετασχηματίζω
μετασχηματιστής →
μετασχηματίζω

να = μετανιώω, μετανιώνω: Στο δικαστήριο εμφανίστηκε μεταμελημένος για την πράξη του. **μεταμέλεια** η: δείχνω ~. έμπρακτη/βαθιά /ειλικρινής ~.

μεταναστεύω: (αμτβ.) φεύγω από τον τόπο που μένω και εγκαθίσταμαι αλλού = ξενιτεύομαι, μετοικιά: ~ στη Γερμανία, για να βρω δουλειά. Το φθινόπωρο τα χελιδόνια μεταναστεύουν σε θερμότερες χώρες. = αποδημιώ. **μετανάστευση** η. **μετανάστης** ο, **-τρια** η: πρόσωπο που έχει φύγει από τον τόπο του με σκοπό να βρει εργασία αλλού: οικονομικός ~. **μεταναστευτικός -ή -ό**: ~ κύμα/πολιτική.

μετανιώνω: (αμτβ.) λυπάμαι για κτ που έχω κάνει και γι' αυτό αλλάζω γνώμη: Μετάνιωσε που έφυγε και ξαναγύρισε. ~ για την ανάρμοστη συμπεριφορά μου. = μεταμελούμαι, μετανιώω.

μετανιώω: (αμτβ.) αναγνωρίζω λάθος που έχω κάνει και λυπάμαι γι' αυτό = μεταμελούμαι, μετανιώνω: Δείχνει να έχει μετανιώσει για τις αμαρτίες του. **μετάνοια** η: ❶ η ενέργεια του μετανιώω = μεταμέλεια. ❷ ΕΚΚΛ η κίνηση που κάνει κπ λυγίζοντας τα γόνατα και το σώμα ως ένδειξη ευλάβειας προς το θείο, συνήθως μπροστά σε εικόνα: Πριν προσκινήσει, έκανε τρεις μετάνοιες. ❸ ΕΚΚΛ η εξομολόγηση.

μετάξι το: η ίνα που παράγεται από μεταξοσκώληκες, και (συνεκδ.) πολύ λείο, απαλό και γυαλιστερό ύφασμα ή ρούχο που παρασκευάζεται από τη συγκεκριμένη ύλη: Ο βασιλιάς ήταν πάντα ντυμένος στα μετάξια. = μεταξωτό. **μεταξένιος -α -ο**: ❶ αυτός που έχει κατασκευαστεί από μετάξι = μεταξωτός: ~ ρούχο. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει την υφή μεταξίου ή δίνει τέτοια αίσθηση: ~ απαλότητα /μαλλιά. **μεταξωτός -ή -ό**: μεταξένιος (σημ. 1). **μεταξωτό** το & **μεταξωτά** τα: μεταξωτά ρούχα. **μεταξουργείο** το: εργοστάσιο επεξεργασίας μεταξίου. **μεταξουργός** ο, η: πρόσωπο που ασχολείται με την κατεργασία του μεταξίου.

μεταξύ (πρόθ.): (+γεν.) δηλώνει ❶ το διάστημα που ορίζεται από δύο τοπικά ή χρονικά σημεία, καταστάσεις, επίπεδα κτλ.: ~ γραφείου και σπιτιού. ~ δέκα και δώδεκα το πρωί. Είναι καλός μαθητής, ~ 18 και 19. **εν τω/στο ~**: στο ίδιο χρονικό διάστημα με κτ άλλο. ❷ σχέση, ομοιότητα, διαφορά, αλληλοπάθεια: Ποια η διαφορά ~ αυτού κι εκείνου; Αγαπιούνται πολύ ~ τους. ❸ σύνδεση δύο εναλλακτικών πραγμάτων, καταστάσεων κτλ.: Είμαι ~ του

να φύγω ή να κάτσω. ❹ σύνολο ομοειδών πραγμάτων, ανθρώπων κτλ. στο οποίο συμπεριλαμβάνεται κτ ή κπ: Είμαστε ~ φίλων.

μεταπείθω • αόρ. μετέπεισα, παθ. αόρ. μεταπείστηκα, μππ. μεταπεισμένος: (μτβ.) πείθω κπ να αλλάξει γνώμη: Με μετέπεισαν και δεν έφυγα τελικά.

μεταποιώ -ούμαι: (μτβ.) κάνω κπ αλλαγές στην αρχική μορφή, στο σχήμα κτλ.: ~ ρούχα/έπιπλα. = επιδιορθώνω. **μεταποίηση** η: ❶ η ενέργεια του μεταποιώ: ~ ρούχων. ❷ ΟΙΚΟΝ η επεξεργασία πρώτων υλών για την κατασκευή άλλων αγαθών: Επιδοτούνται επιχειρήσεις ~, όπως εργοστάσια παραγωγής τροφίμων. **μεταποιητικός -ή -ό**.

μεταπολίτευση η: ❶ αλλαγή πολιτεύματος. ❷ ΙΣΤ στην ελλ. ιστορία η μετάβαση από τη δικτατορία στη δημοκρατία το 1974. **μεταπολιτευτικός -ή -ό**.

μετάπτωση η: ❶ απότομη μεταβολή, συνήθως προς το χειρότερο: ψυχολογικές/καιρικές μεταπτώσεις. ❷ ΓΛΩΣΣ μεταβολή που παρουσιάζει το φωνήεν της ρίζας ή των προσφυμάτων μίας λέξης (αποστέλλω - αποστολή). ❧ σχ. **αλείφω. μεταπτωτικός -ή -ό**.

μεταπωλώ -ούμαι & -πουλώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) πουλώ κτ, κυρίως εμπόρευμα, που έχω αγοράσει: ~ ξένης προέλευσης ρούχα σε Έλληνες καταστηματάρχες. **μεταπώληση** η. **μεταπωλητής** ο, **-ήτρια** η.

μεταρρυθμίζω -ομαι: (μτβ.) αλλάζω την οργάνωση, τη λειτουργία, τον χαρακτήρα ή τη σύσταση κπ πράγματος με σκοπό να το βελτιώσω: Η κυβέρνηση θα μεταρρυθμίσει το εκλογικό σύστημα. = μετασχηματίζω, αναδιοργανώνω. **μεταρρύθμιση** η: ❶ η ενέργεια του μεταρρυθμίζω: πολιτική/εκπαιδευτική/γλωσσική ~. = μετασχηματισμός, αναδιοργάνωση. ❷ ΕΚΚΛ θρησκευτικό κίνημα του 16ου αιώνα που οδήγησε στην ίδρυση προτεσταντικών Εκκλησιών. **μεταρρυθμιστής** ο, **-ίστρια** η: ❶ πρόσωπο που κάνει μεταρρυθμίσεις. ❷ οπαδός του θρησκευτικού κινήματος της Μεταρρύθμισης. **μεταρρυθμιστικός -ή -ό**.

μετασχηματίζω -ομαι: (μτβ.) αλλάζω το σχήμα, τη δομή ή την οργάνωση κπ πράγματος: Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο ~ τη δομή της εταιρείας. = μεταρρυθμίζω, αναδιοργανώνω. **μετασχηματισμός** ο: ❶ η αλλαγή σχήματος ή δομής: πολιτικός/εκπαιδευτικός ~ = μεταρρύθμιση, αναδιοργάνωση. ❷ ΗΛΕΚΤΡΟΛ η αλλαγή συστήματος μεταβαλλόμενης τάσης και έντα-

σης σε άλλο αντίστοιχο σύστημα για την παραγωγή ενέργειας. **μετασχηματιστής** ο: ΗΛΕΚΤΡΟΛ συσκευή που αλλάζει την τάση του εναλλασσόμενου ρεύματος.

μετατάσσω -ομαι (μτβ.) μετακινώ δημόσιο υπάλληλο σε κενή θέση άλλου κλάδου του δημόσιου: *Μετατάχθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος στο Υπουργείο Οικονομικών.*

μετάταξη η.

μετατρέπω -ομαι • αόρ. *μετέτρεψα*, παθ. αόρ. *μετατράπηκα*: (μτβ.) ❶ κάνω κτ ή κπ διαφορετικό σε χαρακτήρα, ιδιότητες, μορφή κτλ: *Για να μετατραπεί το κρασί σε ξύδι, χρειάζεται ειδική επεξεργασία* = μεταβάλλω, αλλάζω. ❷ ανταλλάσσω με ίσης αξίας νόμισμα. **μετατροπή** η. **μετατροπέας** ο: ΗΛΕΚΤΡΟΛ συσκευή που αλλάζει τις ιδιότητες υλικού, ενέργειας κτλ. **μετατρέψιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να αλλάξει, να μετατραπεί: ~ *ποινή*.

μεταφέρω -ομαι • αόρ. *μετέφερα*, παθ. αόρ. *μεταφέρθηκα*: (μτβ.) ❶ φέρω κτ ή κπ από έναν τόπο σε άλλον: ~ *αγαθά/επιβάτες* = μετακινώ. ~ *ειδήσεις* = γνωστοποιώ, μεταδίδω. ❷ (για χρήματα ή ακίνητη περιουσία) μεταβιβάζω σε άλλον λογαριασμό ή στο όνομα του νέου ιδιοκτήτη. ❸ μεταφράζω ή διασκευάζω βιβλίο σε σενάριο ταινίας. **μεταφορά** η: ❶ η ενέργεια του μεταφέρω: ~ *προϊόντων/χρηματικού ποσού/θεατρικού έργου στη σκηνή. θαλάσσιες/εναέριες* ~. ❷ ΓΛΩΣΣ σχήμα λόγου κατά το οποίο κτ δεν αναφέρεται με την κυριολεκτική του σημασία ≠ κυριολεξία. **μεταφορέας** ο: ❶ πρόσωπο ή εταιρεία που αναλαμβάνει μεταφορές. ❷ μηχανήμα για μεταφορά, κυρίως φορτίων. **μεταφορικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε ή χρησιμοποιείται για μεταφορά: ~ *έξοδα/μέσα. ~ χρήση μιας λέξης* ≠ κυριολεκτικός. **μεταφορικά** τα: κόστος μεταφοράς. **μεταφορικά** (επίρρ., στη σημ. 2) ≠ κυριολεκτικά.

μεταφράζω -ομαι • αόρ. *μετέφρασα*, παθ. αόρ. *μεταφράστηκα*: (μτβ.) αποδίδω κείμενο ή ομιλία σε άλλη γλώσσα: ~ *από τα Ελληνικά στα Αγγλικά*. **μετάφραση** η: το να μεταφράζει κπ κτ και αυτό που προκύπτει: *ελεύθερη/πιστή* ~. **μεταφραστικός** ο, **-άστρια** η. **μεταφραστικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε ή προκύπτει από μετάφραση: ~ *έξοδα/λάθη. ~ δάνειο*: κατά λέξη απόδοση ξένης λέξης (ουρανοξύστης από το αγγλ. *sky-scraper*). ☞ **δάνειο**.

μεταχειρίζομαι: (μτβ.) ❶ φέρομαι σε κπ ή κτ με ορισμένο τρόπο: ~ *κπ με ευγένεια/σαν σκουπίδι* = αντιμετωπίζω, συμπεριφέρομαι. ❷

χρησιμοποιάω = εφαρμόζω: *Μεταχειρίστηκε βία, για να τον μεταπείσει. μεταχειρισμένο αυτοκίνητο/έπιπλο.* **μεταχείριση** η.

μετεγγράφω -ομαι: (μτβ.) εγγράφω σπουδαστή σε άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή τμήμα από αυτό που φοιτούσε: *Μετεγγράφηκε στο Πανεπιστήμιο Πάτρας.* **μετεγγραφή** η. ☞ **σχ. μετεγγραφή**.

μετεκπαιδεύω -ομαι: (μτβ.) παρέχω σε κπ ειδική συμπληρωματική εκπαίδευση, εκτός από την αρχική = επιμορφώνω: *Έχει μετεκπαιδευτεί στις νέες χειρουργικές μεθόδους.* **μετεκπαίδευση** η.

μετέξεταστέος -α -ο: μαθητής που, για να φοιτήσει στην επόμενη τάξη, πρέπει να δώσει επαναληπτικές εξετάσεις σε μαθήματα του προηγούμενου έτους στα οποία απέτυχε = επανεξεταστέος: *Έμεινα ~ στη Φυσική.*

μετέπειτα (επίρρ.): ❶ μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα = ύστερα, κατόπιν ≠ προηγουμένως, πριν: *Οι εφημερίδες έγραψαν ~ ότι ο κατηγορούμενος ήταν αθώος.* ❷ (& ως επίθ.) κατοπινός: *Κανείς δεν προέβλεψε τις ~ εξελίξεις.*

μετέχω • πρτ. *μετείχα*, απαρ. *μετάσχει*: (+ σε) παίρνω μέρος σε κτ = συμμετέχω ≠ απέχω: *Στον διαγωνισμό τραγουδιού μετείχαν μόνο ευρωπαϊκές χώρες.* **μετοχή** η: ❶ ΟΙΚΟΝ τίτλος που ισοδυναμεί με την αξία μέρους του κεφαλαίου μιας εταιρείας: *Πούλησε τις ~ του στην εταιρεία.* **πέφτουν/ανεβαίνουν οι μετοχές κτ**: (μτφ.) μειώνεται/αυξάνεται το κύρος κτ. ❷ ΓΛΩΣΣ ρηματικός τύπος που έχει και ονοματικά χαρακτηριστικά, καθώς και ο τ. σε -οντας/-ώντας, που λειτουργεί επιρρηματικά. **μετοχικός -ή -ό**: ❶ αυτός που υπάρχει ή γίνεται μαζί με άλλον: ~ *ταμείο*. ❷ ΟΙΚΟΝ αυτός που σχετίζεται με ή αναφέρεται σε μετοχές ή μέτοχο εταιρείας: ~ *κεφάλαιο*. **μετοχικά** (επίρρ.). **μέτοχος** ο, η: κάτοχος μετοχών εταιρείας. **μέτοχος -ος -ο**: [επίσ.] αυτός που συμμετέχει σε κτ = κοινωνός ≠ αμέτοχος: *Δεν είμαι ~ των μουσικών της.*

μετέωρος -η -ο: ❶ αυτός που αιωρείται, συνήθως χωρίς να κινείται: *σωματίδια ~ στην ατμόσφαιρα*. ❷ (μτφ.) αυτός που δυσκολεύεται να αποφασίσει ή που βρίσκεται σε κατάσταση αναμονής = αμφιταλαντευόμενος: *Αισθάνεται ~ μεταξύ δύο λύσεων.*

μετοικώ: (αμτβ.) πηγαίνω να ζήσω σε άλλον τόπο = αποδημώ, μεταναστεύω: *Μετοίκησα στη Γερμανία σε αναζήτηση εργασίας.* **μετοίκηση** & **μετοικασία** η. **μέτοικος** ο, η: ❶ πρόσωπο

μετάταξη → μετατάσσω
μετατάσσω
μετατεθειμένος → μεταθέτω
μετατέθηκα → μεταθέτω
μετατίθεμαι → μεταθέτω
μετατοπίζω → μετα-
μετατόπιση → μετα-
μετατρέπω → μετατρέπω
μετατρέπω
μετατρέψιμος → μετατρέπω
μετατροπέας → μετατρέπω
μετατροπή → μετατρέπω
μεταφέρω
μεταφορά → μεταφέρω
μεταφορέας → μεταφέρω
μεταφορικά → μεταφέρω
μεταφορικός → μεταφέρω
μεταφράζω
μετάφραση → μεταφράζω
μεταφραστής → μεταφράζω
μεταφραστικός →
μεταφράζω
μεταφράστρια →
μεταφράζω
μεταφύτευση → μετα-
μεταφυτεύω → μετα-
μεταχειρίζομαι
μεταχείριση →
μεταχειρίζομαι
μετέβην → μεταβαίνω
μετεγγράφη → μετεγγράφω
μετεγγραφή
μετεγγραφέω
μετεγράφην → μεταγράφω
μετέδωσα → μεταδίδω
μετέθεσα → μεταθέτω
μετείχα → μετέχω
μετεκπαιδευση →
μετεκπαιδεύω
μετεκπαιδευώ
μετέλαβα → μεταλαμβάνω
μετέξεταστέος
μετέπειτα
μετέχω → μετα-
μετέχω
μετέωρος
μετοικασία → μετοικώ
μετοίκηση → μετοικώ
μετοικίζω → μετοικώ
μετοίκηση → μετοικώ
μέτοικος → μετοικώ
μετοικώ
μετόπισθεν → μετα-
μετοχή → μετέχω
μετοχικά → μετέχω
μετοχικός → μετέχω
μέτοχος → μετα-
μέτοχος → μετέχω
μέτοχημα → μετρώ
μετρομένος → μετρώ
μέτρηση → μετρώ
μετροήσιμος → μετρώ
μετροπή → μετρώ
μετροπής → μετρώ
μέτρια → μέτριος
μετριάζω → μέτριος

μετριοπάθεια → μετριοπαθής
μετριοπαθής
μετριοπαθώς → μετριοπαθής
μέτριος
μετριοπάθεια → μέτριος
μετρώω → μέτριος
μέτρο
μετρώω
μετρωπιαίος → μέτρωπο
μετρωπικά → μέτρωπο
μετρωπικός → μέτρωπο
μέτρωπο
μέχρι
μέχρις → μέχρι
μη¹
μη² → μη¹

που μετοικεί = μετανάστης: Έλληνες μέτοι-
κοι στην Αυστραλία. ❷ ΙΣΤ στην αρχαία
Ελλάδα, ξένος εγκατεστημένος σε άλλη πόλη,
χωρίς πολιτικά δικαιώματα. **μετοικίζω:**
(μτβ.) εγκαθιστώ άνθρωπο ή ομάδα ατόμων
μόνιμα σε άλλον τόπο: Μετοίκισαν ξένους
στα μέρη μας. **μετοίκιση η.**

μετριοπαθής -ής -ές: αυτός που αποφεύγει τις
ακρότητες (πολιτικές, συναισθηματικές κτλ)
= ήπιος, διαλλακτικός ≠ ακραίος, φανατικός:
~ στάση/πολιτικός. ❸ σχ. **αγενής. μετριο-
παθώς** (επίρρ.). **μετριοπάθεια η.**

μέτριος -α -ο: αυτός που έχει μέσες διαστάσεις,
αξία, ένταση κτλ.: ~ ύψος. ~ άνεμος/επαγ-
γελματίας. ~ επίδοση/εμφάνιση. **μέτρια &
[επίσ.] μετρίως** (επίρρ.). **μετριοπάθεια η:** ❶ η
ιδιότητα του μέτριου ❷ πρόσωπο μέτριας
αξίας. **μετριάζω -ομαι:** (μτβ.) μικραίνω ή λι-
γοστεύω κτ για να γίνει κανονικό.

μέτρο το: ❶ οποιαδήποτε μονάδα χρησιμοποι-
είται για τη μέτρηση φυσικών μεγεθών. ❷ (ει-
δικότ.) η μονάδα μέτρησης **α.** μήκους, πλά-
τους και ύψους: Ο φράχτης έχει μήκος δεκα-
πέντε ~ και ύψος δύο. **β.** εμβαδού: τετραγωνι-
κό ~. **γ.** όγκου: κυβικό ~. ❸ (συνεκδ.) όργανο
μέτρησης μήκους, συνήθως με τη μορφή ται-
νίας με αριθμημένες υποδιαίρεσεις = μεζού-
ρα, μετροταινία, ταινία. ❹ το κριτήριο με βά-
ση το οποίο αξιολογεί κπ πράγματα, κατα-
στάσεις κτλ: Δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι τα
ίδια ~ περί ηθικής. ❺ τα όρια του φυσιολογι-
κού, το μη ακραίο ή υπερβολικό: Διασκεδάζει
με ~. ❻ φιλολ ρυθμός ποιήματος ή στίχου, που
προκύπτει από τον συνδυασμό τονισμένων
και άτονων συλλαβών: ιαμβικό/δακτυλικό ~.
❼ συνήθ. πληθ. σειρά συντονισμένων ενεργ-
γιών, συνήθως από επίσημο φορέα, για την
αντιμετώπιση προβλήματος: Η κυβέρνηση
έλαβε ~ ενάντια στη φοροδιαφυγή.

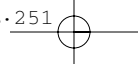
μετρώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) υπολογίζω το
πλήθος των μελών ενός συνόλου: ~ τους μα-
θητές πριν μπουν στα λεωφορεία. ❷ (μτβ.)
υπολογίζω κπ μέγεθος (διαστάσεις, ποσότη-
τα, ένταση κτλ.): ~ την πίεση. Θα μετρήσω τον
χρόνο που θα κάνεις μέχρι να έρθεις. ~ τις δυ-
νάμεις μου: υπολογίζω αν είμαι σε θέση να
κάνω κτ. ❸ (αμτβ.) λέω τους αριθμούς με τη
σειρά (συνήθως από το ένα): ~ μέχρι το 20 και
μετά σας ψάχνω. ❹ (αμτβ.) είμαι σημαντικός,
έχω αξία: Το μόνο που μετρά για εκείνη εί-
ναι τα λεφτά. ❺ **α.** (μτβ.) θεωρώ κτ έγκυρο: Ο
δαιτητής δε μέτρησε το γκολ. **β.** (αμτβ.) θεω-

ρούμαι έγκυρος: Το καλάθι δε μέτρησε. **με-
τρημένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): ❶ (μτφ.) αυ-
τός που χαρακτηρίζεται από μέτρο (σημ. 5):
~ συμπεριφορά/δηλώσεις/έξοδα. ❷ αυτός που
έχει καταμετρηθεί: ~ ψήφοι. ❸ αυτός που δεν
υπάρχει σε μεγάλο αριθμό: ~ ήταν οι τουρί-
στες στα νησιά φέτος = λιγοστός, περιορι-
σμένος ≠ πολυαριθμικός, αμέτρητος. ~ **στα δά-
χτυλα (του ενός χεριού):** ~ ήταν οι μέρους ζω-
ής που του απόμεναν. **μέτρηση η & μέτρημα**
το: το να μετράει κπ κτ και το αποτέλεσμα:
Οι μετρήσεις τους είναι αναξιόπιστες. Μη
μου μιλάς, χάνω το ~. **μετρητής ο:** ❶ ΗΛΕ-
ΚΤΡΟΛ ΜΗΧΑΝ συσκευή που χρησιμοποιείται
για τη μέτρηση μεγεθών ή κατανάλωσης: ~ χι-
λιομέτρων = κοντέρ. ~ νερού = ρολόι. ❷ πρό-
σωπο που (του έχει ανατεθεί να) κάνει με-
τρήσεις. **μετρητά** τα: χρήματα που έχει κπ
διαθέσιμα μαζί του ή στην τράπεζα = ρευστό:
Θα πληρώσετε με ~ ή με πιστωτική κάρτα;
τοίς μετρητοίς: με μετρητά ≠ επί πιστώσει.
μετρήσιμος -η -ο.

μέτρωπο το: ❶ το μέρος του ανθρώπινου προσώ-
που από τα φρύδια ως εκεί όπου αρχίζουν τα
μαλλιά: μεγάλο/πλατύ ~. έχω καθαρό ~: είμαι
τίμιος. ❷ ζώνη πολεμικής σύγκρουσης, και ει-
δικ. οι θέσεις της πρώτης γραμμής: Κατέρ-
ρευσε το ~ κατά ~ επίθεση (κατευθείαν
εμπρός). (μτφ.) Το ~ της πυρκαγιάς αναζωπυ-
ρώθηκε. ❸ συμμαχία προσώπων ή δυνάμεων,
κυρίως πολιτικών, με κοινό στόχο: λαϊκό/
αγωνιστικό/απελευθερωτικό ~. **μετρωπικός -ή
-ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στο μέτωπο (σημ.
1) = μετρωπιαίος. ❷ αυτός που συμβαίνει κατά
μέτωπο: ~ αντιπαράθεση/σύγκρουση οχημά-
των. **μετρωπικά** (επίρρ.). **μετρωπιαίος -α -ο.**

μέχρι & [προφ.] μέχρις (πρόθ.): δηλώνει ❶ (+
απ./επίρρ./να/που) χρονικό ή τοπικό όριο =
ίσαμε, έως: ~ αύριο πρέπει να παραδώσω την
εργασία. Θα συνεχίσω ~ να φτάσω στο τέρμα.
= ωστόσο, ώσπου. ❷ (+ απ.) όριο ποσότητας,
ποσού κτλ. = έως: Ο γιατρός τής επιτρέπει ~
δύο ποτήρια κρασί την εβδομάδα. ❸ (+ πτώ-
ση του υποκ.) ιδιότητα, κατάσταση κτλ. στην
οποία φτάνει κπ: Έφτασε ~ διευθυντής. **μέ-
χρις ότου:** (ως σύνδ.) εισάγει πρόταση που δη-
λώνει γεγονός το οποίο διακόπτει τη διάρκεια
άλλου γεγονότος = ωστόσο, ώσπου. ❹ **πρό-
θεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.**

μη¹ & μη² (επίρρ.): δηλώνει ❶ (με ρηματικούς
τ. που συνεκφέρονται με τα **ας & να**) **α.** άρνη-
ση, αποτροπή: ~ τρέχεις, περπάτα σιγά! **Ας ~**

παίζουμε άλλο! Ελπίζω να ~ ήρθα άδικα ως εδώ. Προσπάθησα να ~ μάθει κανείς την αλήθεια. **β.** ευχή να μη γίνει κτ: Μακάρι να ~ σ' έβλεπα! **2** μόνο ο τ. **μη** (με ονοματικούς τ. ή τη μτχ. ενεργ. ενστ.) αντίθεση προς τη σημασία της λέξης που συνοδεύει: ~ βία/κυβερνητική οργάνωση. ~ λέγοντας τι θέλεις, δεν πρόκειται ποτέ να το αποκτήσεις! **θέλοντας και ~**: με το ζόρι, αναγκαστικά. **μη** το: συνήθ. πληθ. απαγόρευση, άρνηση: Τα πολλά ~ θεωρούνται πλέον αντιπαιδαγωγικά. **μη² & μμη²** (σύνδ.): μήπως.

μηδαιμινός -ή -ό: **1** αυτός που υπάρχει σε πολύ μικρή ποσότητα = ελάχιστος, αμελητέος: ~ έξοδα/πιθανότητες. **2** (μτφ.) αυτός που δεν αξίζει να ασχοληθεί κπ μαζί του = ασήμαντος: ~ αιτία/αποτέλεσμα. **μηδαιμινά** (επίρρ.).

μηδέ (σύνδ.): [λαϊκ.] (σπάν.) μήτε.

μηδέν το: **1** μαθ ο αριθμός 0 που δεν αντιπροσωπεύει καμία ποσότητα ή μέγεθος: Εφτά μείον ~ ίσον εφτά. **2** το τίποτα, η απόλυτη ανυπαρξία: Οι συνομιλίες άρχισαν από το ~ μετά τον πόλεμο. **3** (μτφ.) κτ ή κπ που δεν αξίζει: Αν και καλλιεργημένος, στη συμπεριφορά του είναι ~! **μηδενίζω -ομαι**: (μτβ.) **1** κάνω κτ ίσο με μηδέν, μειώνω στο ελάχιστο: ~ θερμοκρασία/δαπάνες/αποστάσεις/υποχρεώσεις = εκμηδενίζω. **2** αξιολογώ κτ με μηδέν: Μηδένισε τα γραπτά τους, γιατί αντέγραφαν. **μηδενικός -ή -ό:** **1** αυτός που έχει λάβει ως τιμή το μηδέν: ~ απόσταση/βαθμολογία. **2** αυτός που δεν αξίζει = τιποτένιος, ασήμαντος: ~ επίδοση/προσπάθεια. **μηδενικό** το: το μηδέν.

μήκος το: **1** η απόσταση μεταξύ δύο σημείων = μάκρος: ~ δρόμου/επίπλου. **2** η μεγαλύτερη από τις οριζόντιες διαστάσεις φυσικού αντικειμένου ≠ πλάτος: Μέτρησα το ~ της πρόσκλησης, για να διαλέξω φάκελο που να χωρά. **3** ΓΕΩΓΡ **γεωγραφικό ~**: το μήκος τόξου που σχηματίζεται από τον μεσημβρινό κπ τόπου με τον μεσημβρινό του Γκρήνουιτς.

μήνας ο • γεν. & [επίσ.] **μηνός:** **1** χρονική περίοδος που αντιστοιχεί σε 30 ή 31 ημέρες. **2** καθεμία από τις δώδεκα υποδιαιρέσεις του ημερολογιακού έτους. **μηνιαίος -α -ο:** αυτός που γίνεται κάθε μήνα ή αντιστοιχεί σε έναν μήνα: ~ δαπάνη/περιοδικό. **μηνιαία & [επίσ.] -ως** (επίρρ.).

μήνυμα το: **1** (γραπτή ή προφ.) είδηση που μεταφέρεται σε κπ: Μου έστειλε ~ να πάω σπίτι του. = ειδοποίηση, παραγγελία. Ο στρατιώτης έφερε το ~ της ήττας = μαντάτο, [επίσ.] άγγελμα. **2** (μτφ.) οτιδήποτε εκφράζει ένα έργο, κατάσταση, εποχή κτλ.: Αυτό το έργο περ-

νάει ένα ~ αισιοδοξίας. **3** επίσημος λόγος ή χαιρετισμός σημαντικού προσώπου με αφορμή εορτασμό, εκδήλωση κτλ: Ο πρωθυπουργός απηύθυνε ~ στον λαό. **μηνώ & -άω -ιέμαι:** [λαϊκ.] στέλνω είδηση σε κπ.

μήνυση η: ΝΟΜ καταγγελία αξιόποινης πράξης με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης = έγκληση: καταθέτω/υποβάλλω ~. **μηνύω:** ΝΟΜ (μτβ.) κάνω μήνυση σε κπ: Τον μήνυσε για κλοπή. **μηνυτήριος -α -ο:** ~ αναφορά. **μηνυτής** ο, **μηνύτρια** η: ΝΟΜ αυτός που κάνει μήνυση σε κπ.

μήπως (σύνδ.): εισάγει **1** ερώτηση ολικής άγνωσης: Ρώτησε ~ πάω μαζί του. ~ θέλεις να βγούμε; **2** πρόταση που δηλώνει κτ που φοβόμαστε, ελπίζουμε κτλ. να συμβεί: Σκέφτομαι ~ αγοράσω καινούριο σπύτι.

μήτε (σύνδ.): = ούτε **1** συνδέει αρνητικές προτάσεις, φράσεις ή λέξεις: ~ ήρθε ~ μας τηλεφώνησε. ~ καλός είναι ~ κακός. **2** χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε μια αρνητική πρόταση: ~ να μας χαιρετήσει δεν ήθελε!

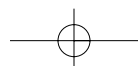
Το ούτε έχει την ίδια σημ. με το μήτε, αλλά χρησιμοποιείται συχνότερα.

μητέρα η • & γεν. [επίσ.] **μητρός:** = [οικ.] μάνα, μαμά **1** η γυναίκα που έχει γεννήσει ή υιοθετήσει παιδιά. **2** το θηλυκό ζώο που έχει γεννήσει μικρά: σκυλάκια που έχουν χάσει τη ~ τους. **3** (μτφ.) καθετί από το οποίο γεννιέται, δημιουργείται κτ: ~ φύση. Η αρχαία Αθήνα είναι ~ του θεάτρου. **μητρικός¹ -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη μητέρα: ~ αγάπη. ~ γλώσσα: ΓΛΩΣΣ η γλώσσα που κατακτά κανείς φυσικά, ως παιδί ≠ δεύτερη/ξένη ~. **μητρικά** (επίρρ.).

μήτρα η: **1** ΑΝΑΤ γεννητικό όργανο των θηλυκών θηλαστικών, μέσα στο οποίο συλλαμβάνεται και αναπτύσσεται το έμβρυο. **2** (μτφ.) χώρος γέννησης ιδεών, πολιτισμών κτλ.: Η αρχαία Ελλάδα είναι η ~ των ανθρωπιστικών αξιών. **3** κοίλο σώμα ορισμένου σχήματος, μέσα στο οποίο στερεοποιείται υγρό υλικό και που χρησιμεύει ως καλούπι = καλούπι, εκμαγείο. **μητρικός² -ή -ό.**

μητροπόλη η: **1** έδρα και περιοχή ευθύνης του μητροπολίτη και (συνεχδ.) το κτίριο όπου στεγάζεται. **2** η πιο μεγαλοπρεπής εκκλησία μιας πόλης, συνήθως αφιερωμένη στον πολίονχο άγιο, στην οποία λειτουργεί συχνά ο μητροπολίτης. **3** ΙΣΤ αρχαία πόλη ή νεότερο κράτος που έχει ιδρύσει αποικίες: Οι αγγλικές αποικίες διατηρούσαν στενούς δεσμούς

μηδαιμινά → μηδαιμινός
μηδαιμινός
μηδέ
μηδενίζω → μηδέν
μηδενικό → μηδέν
μηδενικός → μηδέν
μήκος
μμη¹ → μη¹
μμη² → μη¹
μήνας
μηνιαία → μήνας
μηνιαίος → μήνας
μηνιαίως → μήνας
μήνυμα
μήνυση
μηνυτήριος → μήνυση
μηνυτής → μήνυση
μηνύτρια → μήνυση
μηνύω → μήνυση
μηνώ → μήνυμα
μήπως
μήτε
μητέρα
μήτρα
μητρικά → μητέρα
μητρικός¹ → μητέρα
μητρικός² → μήτρα
μητροπόλη
μητροπολίτης → μητροπόλη
μητροπολιτικός → μητροπόλη
μητρός → μητέρα

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- μητρώο
- μηχανάκι → μηχανή
- μηχανέλαιο → σχ. λάδι
- μηχανή
- μηχάνημα → μηχανή
- μηχανικά → μηχανή
- μηχανικός → μηχανή
- μηχανισμός → μηχανή
- μηχανορραφία → μηχανορραφώ
- μηχανορράφος → μηχανορραφώ
- μηχανορραφώ
- μια → ένας¹
- μία → ένας¹
- μιαίνω
- μιαν → ένας²
- μιαν → ένας²
- μιανής → ένας¹
- μιανής → ένας²
- μιαρός → μιαίνω
- μιάσμα → μιαίνω
- μιγάδα → μιγάς
- μιγαδικός → μιγάς
- μιγάς
- *μίγμα → μείγμα
- μιζέρια
- μικραίνω → μικρός
- μικροβιακός → μικρόβιο
- μικρόβιο
- μικροπρέπεια → μικροπρεπής
- μικροπρεπής
- μικροπρεπώς → μικροπρεπής
- μικρός
- μικροσκοπικός → μικροσκόπιο
- μικροσκόπιο
- μικρότητα
- μικροφέρον → σχ. φέρον
- μικροφωνικός → μικρόφωνο
- μικρόφωνο
- *μικτά → μείγμα
- *μικτής → μείγμα
- *μικτός → μείγμα
- μίλημα → μιλώ
- μιλητό → μιλώ
- μιλητός → μιλώ
- μίλι
- μιλιά → μιλώ
- μιλώ

με τη ~. ④ (μτφ.) πόλη που αποτελεί σημαντικό πολιτικό, θρησκευτικό, πολιτιστικό κτλ. κέντρο: *Το Παρίσι είναι η ~ της σύγχρονης μόδας.* **μητροπολίτης** ο: επίσκοπος, ο οποίος είναι επικεφαλής μητροπόλης. **μητροπολιτικός -ή -ό**.

μητρώο το: κατάλογος, συνήθως με στοιχεία προσώπων, που τηρείται κυρίως από επίσημους φορείς: ~ *αρρένων.* **ποινικό ~:** οι ποινές που έχουν επιβληθεί σε κπ: *Έχει λευκό ποινικό ~:* δεν του έχει επιβληθεί καμία ποινή.

Από το ΑΕ *Μητρώον*, ναό της Κυβέλης, *μητέρας* των θεών, στην αρχαία Αθήνα όπου φυλάσσονταν τα δημόσια αρχεία της πόλης.

μηχανή η: ① φvs ειδική τεχνική κατασκευή που χρησιμοποιείται για την παραγωγή έργου: ~ που λειτουργεί με ηλεκτρισμό. = μηχανήμα. *Αγόρασα ψηφιακή φωτογραφική ~.* **από μηχανής θεός:** (μτφ.) κπ ή κτ που με την ξαφνική παρέμβασή του δίνει λύση σε αδιέξοδη κατάσταση. ② κινητήρας οχήματος: *Χάλασε η ~ του αυτοκινήτου.* ③ μηχανοκίνητο όχημα με δύο τροχούς = μοτοσυκλέτα: ~ *μεγάλου κυβισμού.* ④ (μτφ.) οργανωμένο σύνολο προσώπων, υπηρεσιών κτλ. = μηχανισμός: *Η κινητοποίηση της κρατικής ~ στον πρόσφατο σεισμό ήταν άμεση.* **μηχανάκι** το: ① μηχανή (σημ. 3) μικρού κυβισμού. ② μικρή μηχανή. **μηχάνημα** το: τεχνολογική κατασκευή με κατάλληλα εξαρτήματα για ορισμένη εργασία: *Η εταιρεία έχει σύγχρονα ψυκτικά ~.* **μηχανικός -ή -ό. μηχανικά** (επίρρ.). **μηχανικός** ο, η: ειδικός επιστήμονας που ασχολείται με τη μελέτη και την επίβλεψη εργασιών κατασκευής ή συντήρησης μηχανημάτων, κατασκευαστικών έργων κτλ.: ~ *αεροσκαφών. πολιτικός / ηλεκτρολόγος ~.* **μηχανισμός** ο: ① τμήμα μηχανικής κατασκευής με συγκεκριμένη λειτουργία: *Η αστυνομία εξουδετέρωσε έναν πολύπλοκο εκρηκτικό ~.* ② μηχανή (σημ. 4).

μηχανορραφώ: (αμτβ.) σχεδιάζω ή κάνω ενέργειες με δόλιο και ύπουλο τρόπο = δολοπλοκώ, ραδιουργώ: *Τα στελέχη ~ κατά της ηγεσίας του κόμματος.* **μηχανορραφία** η: πονηρό και δόλιο σχέδιο ή ενέργεια = σκευωρία, δολοπλοκία, ραδιουργία. **μηχανορράφος** ο, η.

Από το ΑΕ *μηχανορραφῶ*, σύνθετο από το ουσ. *μηχανή* + θέμα *ραφ-* του ρ. *ράπτω*. Για τον διπλασιασμό του -ρ- σχ. **ισορροπία**.

μιαίνω -ομαι: (μτβ.) μολύνω κτ ή κπ ηθικά: *Με την ανόσια πράξη του ~ το όνομα της οικογένειας.* **μιάσμα** το. **μιαρός -ή -ό**.

μιγάς ο, η & **μιγάδα** η: πρόσωπο που έχει γεννηθεί από γονείς διαφορετικής φυλής. **μιγαδικός -ή -ό:** μαθ ~ **αριθμός:** αριθμός που αποτελείται από πραγματικές και φανταστικές μονάδες. σχ. **μείγμα**.

Από το ελνστ. *μιγάς* (από το *μείγνυμι*) «μισός ξένος & μισός Έλληνας».

μιζέρια η: ① η μεγάλη φτώχεια: *Οι άνθρωποι στις παραγκοντόλεις της Βραζιλίας ζουν μέσα στη ~.* ② κακομοιριά, τσιγκουνιά: *Η εμφάνισή του δείχνει ~ και κακογουσία.*

μικρόβιο το: βιολ οργανισμός, συνήθως μονοκύτταρος, ορατός με μικροσκόπιο, που προκαλεί ζυμώσεις ή ασθένειες. = μικροοργανισμός. **μικροβιακός -ή -ό**.

μικροπρεπής -ής -ές: αυτός που συμπεριφέρεται με τρόπο μειωτικό προς τους άλλους και όχι όπως πρέπει = αναξιοπρεπής ≠ αξιοπρεπής. σχ. **αγενής. μικροπρεπώς** (επίρρ.).

μικροπρέπεια η: μικροπρεπής στάση, συμπεριφορά = μικρότητα.

μικρός -ή -ό: αυτός που έχει περιορισμένο μέγεθος, διαστάσεις, ηλικία, ποσότητα, ένταση, αξία κτλ. ≠ μεγάλος: ~ *κουτί/δωμάτιο/σπίτι. Είσαι ακόμα πολύ ~ για να βγάλεις δίπλωμα. Το αυτοκίνητο πηγαίνει σιγά, με ~ ταχύτητα.* **μικραίνω** • αόρ. **μίκρυνα:** ① (αμτβ.) γίνομαι πιο μικρός ≠ μεγαλώνω: *Είναι Δεκέμβριος κι έχει μικρύνει η μέρα.* ② (μτβ.) κάνω ή δείχνω κτ μικρότερο: *Μου ~ λίγο τη φούστα; = στενεύω. Το νέο κούρεμα σε ~. ≠ μεγαλώνω.*

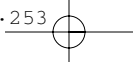
μικροσκόπιο το: όργανο το οποίο μεγεθύνει αντικείμενα που δε φαίνονται με γυμνό μάτι.

μικροσκοπικός -ή -ό: ① αυτός που είναι τόσο μικρός, ώστε να τον βλέπεις μόνο με μικροσκόπιο. ② αυτός που είναι πολύ μικρός: *Αυτό το κείμενο δε διαβάζεται, είναι γραμμένο με ~ γράμματα.*

μικρότητα η: μικροπρεπής ενέργεια ή συμπεριφορά = μικροπρέπεια.

μικρόφωνο το: συσκευή που βοηθά ή επιτρέπει τη μαγνητοφώνηση ή ενίσχυση ήχων. **μικροφωνικός -ή -ό**.

μίλι το: μονάδα μήκους μεγάλων αποστάσεων. **μιλώ & -άω -ιέμαι:** ① (αμτβ.) λέω λέξεις, εκφράζομαι προφορικά ή έχω την ικανότητα της ομιλίας: *Θα μιλήσω με θάρρος. Μη ~, δε*

σε ρώτησε κανείς! Το μωρό μίλησε! ~ **μια γλώσσα**: τη γνωρίζω καλά: ~ τρεις γλώσσες. ❷ (αμτβ.) αναφέρομαι σε κτ ή κπ: Στο μυθιστόρημά του ~ για τη μικρασιατική καταστροφή. ❸ (μτβ.) συμβουλευώ: Να του μιλήσεις, μήπως βάλει μινάλο! ❹ (αμτβ.) ανταλλάσσω λόγια με κπ = κουβεντιάζω, συζητώ: Θα μιλήσουμε το βράδυ στο τηλέφωνο. **μιλιά** η: [οικ.] η ικανότητα κπ να μιλάει: Έχασε τη ~ του από το ξάφνιασμα! **δε βγάζω ~**: δε λέω τίποτα. **μίλημα** το: η ενέργεια του μιλάω, κυρ. [οικ.] στη σημ. 3. **μιλητός -ή -ό, μιλητό** το: μίλημα.

Από το ελνστ. *όμιλω* «συναναστρέφομαι».

μιμούμαι: (μτβ.) ❶ συμπεριφέρομαι, μιλάω ή ενεργώ όπως κπ άλλος: Αυτός ο μαθητής ~ τέλεια τον γυμνασιάρχη. ❷ υιοθετώ, χρησιμοποιώ κπ ως πρότυπο: Πολλοί νέοι ποιητές ~ δημιουργικά τον Ελύτη. **μίμηση** η. **μιμητής ο, -ήτρια** η. **μιμητικός -ή -ό**: ❶ αυτός που μιμείται: Ο άνθρωπος πάνω απ' όλα είναι ~ ον. ❷ αυτός που έχει σχέση με τη μίμηση: Έχει τέτοια ~ ικανότητα, που μας εξέπληξε όλους. **μιμητισμός ο, μίμος ο**: πρόσωπο που μιμείται, κυρίως επαγγελματικά.

μισαλλοδοξία η: μίσος και προκατάληψη απέναντι σε κπ που έχει αντίθετη ιδεολογία ή απόψεις: Είμαι ενάντιος σε κάθε φανατισμό, δογματισμό και ~. **μισαλλόδοξος -η -ο**: αυτός που χαρακτηρίζεται από μισαλλοδοξία.

Από το μισώ + αλλόδοξος (< ΑΕ ἄλλος + δόξα «γνώμη» < δοκῶ «πιστεύω»).

μισθός ο: μηνιαία συνήθως χρηματική αμοιβή ενός εργαζόμενου: Με προσέλαβαν με βασικό ~ 1.000 ευρώ. = αποδοχές. **μισθωτός -ή -ό**: αυτός που προσφέρει εργασία σε κπ με ορισμένη αμοιβή. **μισθωτός ο**: εργαζόμενος που πληρώνεται με καθορισμένο μηνιαίο μισθό.

μισθώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ νοικιάζω την κινητή ή ακίνητη περιουσία κπ για να τη χρησιμοποιήσω: Ψάχνω να μισθώσω έναν χώρο κατάλληλο για κατάστημα. ❷ προσλαμβάνω κπ για συγκεκριμένη εργασία με καθορισμένη αμοι-

βή: **Μίσθωσα** συνεργείο για τον καθαρισμό του χώρου. **μίσθωση** η: ΝΟΜ σύμβαση με την οποία ένα πρόσωπο νοικιάζει σε κπ, για καθορισμένο χρόνο και ορισμένο ποσό, κινητή ή ακίνητη ιδιοκτησία. **μίσθωμα** το: ΝΟΜ χρηματικό ποσό μίσθωσης. **μισθωτής ο, -τρια** η ΝΟΜ. **μισθωτήριο** το: ΝΟΜ συμβόλαιο ή ιδιωτικό συμφωνητικό με τους όρους μιας μίσθωσης.

μισο-¹ & μισό- & μισο-¹: ως α΄ συνθ. δηλώνει ❶ (με ουσ.) το ένα από τα δύο ίσα μέρη στα οποία χωρίζεται αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.: **μισόκιλο**. ❷ (με επίθ.) ότι δεν εμφανίζονται όλες οι ιδιότητες που χαρακτηρίζουν το β΄ συνθ. μόνο του: **μισότρελος**. ❸ (με ρήματα) ότι η ενέργεια του ρήματος γίνεται σε μικρό βαθμό ή δεν ολοκληρώνεται: **μισοκλείνω**.

μισο-² & μισο-²: ως α΄ συνθ. δηλώνει αυτόν που απεχθάνεται ή μισεί ό,τι δηλώνει το β΄ συνθ.: **μισαλλόδοξος, μισάνθρωπος, μισέλληνας, μισογύνης**.

Το α΄ συνθ. **μισο-¹** προέρχεται από το επίθ. **μισός**, ενώ το **μισό-²** από το ρ. **μισώ**.

μισός -ή -ό: ❶ αυτός που αποτελεί το ένα από τα δύο ίσα τμήματα ενός συνόλου: ~ κίλο μήλα, παρακαλώ! Ήρθαν οι **μισοί** μαθητές στην εκδρομή. ≠ όλος. ❷ αυτός που δεν έχει ολοκληρωθεί ή συμπληρωθεί ≠ ολόκληρος: Αφησε τη δουλειά ~ και έφυγε. ❸ [μειωτ.] για έμφαση: Είναι ένας βλάκας και ~.

Από το ΑΕ ἥμισυς (εϛ λ.).

μισώ -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) ❶ νιώθω μεγάλη έχθρα για κπ ≠ αγαπώ. ❷ δε μου αρέσει καθόλου κπ = απεχθάνομαι: ~ το ψέμα και την κολακεία. **μισός** το: έντονο συναίσθημα έχθρας ή απέχθειας ≠ αγάπη.

μνημείο το: ❶ αρχιτεκτονική δημιουργία ή γλυπτό για να τιμηθεί σημαντικό πρόσωπο ή γεγονός: Το ~ του Αγνώστου Στρατιώτη. ❷ κτίριο που έχει διασωθεί από άλλες εποχές και είναι αξιόλογο από αρχαιολογική ή ιστορική

- μίμηση → μιμούμαι
- μιμητής → μιμούμαι
- μιμητικός → μιμούμαι
- μιμητισμός → μιμούμαι
- μιμήτρια → μιμούμαι
- μίμος → μιμούμαι
- μιμούμαι
- μιξάζ → σχ. μείγμα
- μίξη → μείγμα
- μισο-¹ → μισο-¹
- μισο-² → μισο-²
- μισαλλόδοξια
- μισαλλόδοξος → μισαλλόδοξια
- μισαλλόδοξος → μισο-²
- μισάνθρωπος → μισο-²
- μισανόγω → μισο-¹
- μισάωρο → μισο-¹
- μισέλληνας → μισο-²
- μηση → σχ. ήμισυς
- μησης → σχ. ήμισυς
- μισθός
- μισθωμα → μισθώνω
- μισθώνω
- μισθωση → μισθώνω
- μισθωτήριο → μισθώνω
- μισθωτής → μισθώνω
- μισθωτός → μισθός
- μισθώτρια → μισθώνω
- μισο → σχ. ήμισυς
- μισό- → μισο-¹
- μισο-¹
- μισο-²
- μισοάδειος → μισο-¹
- μισογεμάτος → μισο-¹
- μισογύνης → μισο-²
- μισογύνης → μισο-²
- μισοκακόμοιρος → μισο-¹
- μισοκαμένος → μισο-¹
- μισόκιλο → μισο-¹
- μισοκλείνω → μισο-¹
- μισόκλειστος → μισο-¹
- μισοκοιμάμαι → μισο-¹
- μισοκρυμμένος → μισο-¹
- μισοπάλαβος → μισο-¹
- μισός
- μισός → μισώ
- μισόσβητος → μισο-¹
- μισότρελος → μισο-¹
- μισοσφήνω → μισο-¹
- μισώ
- μνημείο
- μνημειώδης → μνημείο

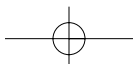
Σύνθετα με μισο-¹

ένα από δύο ίσα μέρη
μισάωρο

όχι όλες οι ιδιότητες
μισοπάλαβος
μισοάδειος
μισογεμάτος
μισογύνης
μισόγυμνος

μισοκακόμοιρος
μισοκαμένος
μισόκλειστος
μισοκρυμμένος
μισόσβητος

σε μικρό βαθμό ή όχι
πλήρως
μισανόγω
μισοσφήνω
μισοκοιμάμαι

που στο εσωτερικό του περιέχει γραφίτη ή άλλη χρωστική ουσία και χρησιμοποιείται στη γραφή, στο σχέδιο ή ως καλλυντικό: *Γράφω με ~. ~ για τα μάτια/χείλη.* ② [λαϊκ.] μόλυβδος. ③ (συννεκδ.) σφαιρές: *Τον γέμισαν ~.* ④ (μτφ.) για οτιδήποτε βαρύ ή δυσκίνητο: *Αισθανόμουν τα πόδια μου ~. μολυβένιος -α -ο:* αυτός που έχει κατασκευαστεί από μόλυβδο ή το χρώμα του μοιάζει με το χρώμα του μόλυβδου: *μολυβένια στρατιωτάκια.*

μολύνω -ομαι: (μτβ.) ① μεταδίδω παθογόνα μικρόβια: *Ο θάνατος του νεαρού χρήστη οφείλεται στη χρήση μολυσμένης σύριγγας.* ② βρομίζω το περιβάλλον με χημικές ουσίες ή απορρίμματα: *Αυτή η βιομηχανία μόλυνε τα νερά του ποταμού.* ③ (μτφ.) αλλοιώνω κάτι ηθικά = σπιλώνω, κηλιδώνω: *Τόσο χαμηλό επίπεδο εκπομπές ~ την παιδική αθωότητα.* **μόλυνση η. μολυσματικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί μόλυνση ή μεταδίδεται με τη μόλυνση: ~ ασθένεια.

μονάδα η: ① ΜΑΘ ο μικρότερος θετικός ακέραιος αριθμός. ② μέγεθος που χρησιμοποιείται ως βάση μέτρησης: ~ βάρους είναι το κιλό. ③ στοιχείο συνόλου ή ενιαίο σύνολο που έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί αυτόνομα: *Το κύτταρο είναι βασική ~ ενός ζωντανού οργανισμού.* ④ επιχείρηση: *Θα κτιστεί στην περιοχή μας μεγάλη ξενοδοχειακή ~.* ⑤ ΣΤΡΑΤ τμήμα στρατού ή αστυνομίας με δική του διοίκηση και η έδρα του: *Υπηρετεί σε ~ πεζικού στον Έβρο.* **μοναδικός -ή -ό:** ① αυτός που είναι ένας και μόνος, χωρίς να υπάρχει άλλος όμοιος στο είδος του: *Είναι ο ~ συγγενής που μου έμεινε.* ② αυτός που είναι ξεχωριστός, ανώτερος από τους άλλους = εξαιρετικός, απaráμιλλος: *Είναι ~ ευκαιρία η αγορά αυτού του οικοπέδου.*

Από το ελνστ. *μονάς < μόνος.*

μονάρχης ο: ανώτατος άρχοντας με κληρονομική εξουσία: *Στη Ρώμη ο αυτοκράτορας ήταν απόλυτος ~.* **μοναρχία η:** πολ. πολιτεύμα κληρονομικής εξουσίας που ασκείται από ένα πρόσωπο, συνήθως βασιλιά ή αυτοκράτορα. **μοναρχικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη μοναρχία ή τον μονάρχη. **μοναρχικός ο, -ή η:** υποστηρικτής της μοναρχίας.

Από το ελνστ. *μονάρχης < ΑΕ μοναρχῶ (μόν(ο) + ἄρχω).*

μοναστήρι το: ① το κτίριο μέσα στο οποίο ζουν μοναχοί και το αντίστοιχο σύνολο των μοναχών: *Επισκεφτήκαμε το ~ του Οσίου Λουκά.* ② εκκλησία μοναστηριού: *Θα βαφτίσουν τον γιο τους στο ~ του Προυσού.* **μοναστηριακός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με ή ανήκει σε μοναστήρι: *Θα φορολογήσουν τη μεγάλη ~ περιουσία.* **μονή η:** [επίσ.] μοναστήρι. **μοναχός ο, -ή η:** πρόσωπο που απαρνήθηκε τα εγκόσμια και κλείστηκε σε μοναστήρι για να αφιερωθεί στον Θεό = καλόγερος, καλόγρια. **μοναχισμός ο:** οι αρχές και οι κανόνες που αναφέρονται στον τρόπο ζωής των μοναχών. **μοναχικός¹ -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τους μοναχούς: ~ *τάγμα των Ιησουιτών.* **μοναστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με μοναστήρι ή με μοναχό: η ~ *πολιτεία του Αγίου Όρους.*

Από το ελνστ. *μονή < μένω.*

μοναχός -ή -ό & μονάχος -η -ο: ① αυτός που ζει ή βρίσκεται χωρίς άλλους = μόνος: *Του αρέσει να ζει ~, χωρίς κανέναν να τον ενοχλεί!* ② (χωρίς άρθρο & με τους αδύν. τ. της γεν. της προσωπ. αντων. σχηματίζει οριστ. αντων.) δηλώνει αυτόν που υπάρχει ή ενεργεί χωρίς τη συντροφιά, τη βοήθεια, την παρέμβαση κτλ. άλλων = μόνος: *Ζει ~ του μετά τον θάνατο της γυναίκας του. ~ του αποφασίζει, δεν ακούει κανέναν.* ③ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. μοναχά¹ & μονάχα¹** (επίρρ.) = μόνος: ① όχι περισσότερο από κπ χρονικό ή ποσοτικό όριο: *Βιάζομαι, ~ πέντε λεπτά μπορώ να μείνω!* ② όχι άλλοι άνθρωποι, άλλα πράγματα, άλλες καταστάσεις κτλ.: *~ ένα ποτήρι θα πω και μετά θα φύγω.* **μοναχά² & μονάχα²** (σύνδ.): = μόνος ① συνδέει δύο αντίθετες προτάσεις, μια καταφατική και μια αρνητική: *Θέλω ~ να ξεκουραστώ και τίποτε άλλο.* ② *όχι ~ .. αλλά και:* εκφράζει έντονη αντίθεση: *Όχι ~ δε θα σε βοηθήσω, αλλά θα σε δυσκολέψω κιόλας!* ③ δηλώνει κτ το οποίο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει αυτό που εκφράζει η συνδεόμενη πρόταση: *Κάντε ό,τι θέλετε, ~ μη με ανακατέψετε!* **μοναχικός² -ή -ό:** ① αυτός που είναι, συμβαίνει ή γίνεται χωρίς ή μακριά από άλλους: ~ *σπίτι. ~ ζωή/πορεία. Πέρασε ~ παιδικά χρόνια.* ② (για πρόσ.) αυτός που του αρέσει να ζει μόνος: *Δεν ανοίγεται εύκολα, είναι ~ άνθρωπος.* **μοναχικά** (επίρρ.).

- μόλυνση → μολύνω
- μολύνω
- μολυσματικός → μολύνω
- μομφή → μέμφομαι
- μον- → μονο-
- μονάδα
- μοναδικός → μονάδα
- μοναξιά → μόνος
- μονάρχης
- μοναρχία → μονάρχης
- μοναρχική → μονάρχης
- μοναρχικός → μονάρχης
- μοναστήρι
- μοναστηριακός → μοναστήρι
- μοναστικός → μοναστήρι
- μοναχά¹ → μοναχός
- μονάχα¹ → μοναχός
- μοναχά² → μοναχός
- μονάχα² → μοναχός
- μοναχή → μοναστήρι
- μοναχικά → μοναχός
- μοναχικός¹ → μοναστήρι
- μοναχικός² → μοναχός
- μοναχισμός → μοναστήρι
- μοναχός → μοναστήρι
- μοναχός
- μονή → μοναστήρι

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Το **μοναχός** είναι πιο δυνατό από το **μόνος** και δίνει πιο έντονη της αίσθηση της μοναξιάς.

- μόνιμος → μόνιμος
- μονιμοποιώ → -ποιώ
- μόνιμος
- μονιμότητα → μόνιμος
- μονίμως → μόνιμος
- μονο-
- μονό- → μονο-
- μόνο¹ → μόνος
- μόνο² → μόνος
- μονοδιάστατος → μονο-
- μονόδρομος
- μονοετής → μονο-
- μονοήμερος → μονο-
- μονοκατοικία → μονο-
- μονοκινητήριο → μονο-
- μονόκλινος → μονο-
- μονόλεπτος → μονο-
- μονόλογος
- μονολογώ → μονόλογος
- μονομαχία
- μονομάχος → μονομαχία
- μονομαχιά → μονομαχία
- μονομελής → μονο-
- μονομέρεια → μονομερής
- μονομερής
- μονομερώς → μονομερής
- μονόπλευρος → μονο-
- μονοπωλιακά → μονοπώλιο
- μονοπωλιακός → μονοπώλιο
- μονοπωλιακώς → μονοπώλιο
- μονοπώλιο
- μονοπωλώ → μονοπώλιο
- μόνος
- μόνος
- μονοσέλιδος → μονο-
- μονοσήμαντος → μονο-
- μονοσύλλαβος → μονο-

μόνιμος -η -ο: ≠ προσωρινός ❶ αυτός που δεν αλλάζει: ~ κάτοικος Ηρακλείου. ❷ αυτός που έχει συνέχεια = διαρκής ≠ εφήμερος: Έχει μια ~ θλίψη στο βλέμμα του. ❸ (για εργαζόμενους) αυτός που καλύπτει πάγιες ανάγκες, και συνεπώς δεν μπορεί να απολυθεί. ≠ έκτακτος: ~ δημόσιος υπάλληλος. **μόνιμος ο, -η η:** μόνιμος υπάλληλος. **μόνιμα & μονίμως** (επίρρ.): Είναι ~ καθυστερημένος. **μονιμότητα** η.

μονο- & μονό- & μον-: ως α' συνθ. δηλώνει ότι κτ έχει, περιέχει ή αποτελείται από ένα μόνο στοιχείο από αυτό που εκφράζει το β' συνθ.: **μονομελής, μονόκλινος.**

μονόδρομος ο: ❶ δρόμος όπου επιτρέπεται η κίνηση οχημάτων μόνο προς μία κατεύθυνση: Τον έγραψε η τροχαία, γιατί πήγαινε αντίθετα στον ~. ❷ (μτφ.) η μοναδική επιλογή: Η αύξηση των φόρων αποτελεί ~ για τη μείωση των κρατικών ελλειμμάτων.

μονόλογος ο: ❶ μεγάλη και συνεχής ομιλία που γίνεται από ένα μόνο πρόσωπο ≠ διάλογος: Στη Βουλή δεν ακούς διάλογο, αλλά μονολόγους. **θεατρικός ~. εσωτερικός ~:** συνομιλία του ανθρώπου με τον εαυτό του. **μονολογώ:** (αμτβ.) μιλώ μόνος μου ή στον εαυτό μου = παραμιλώ.

μονομαχία η: ❶ πάλη ή ένοπλη σύγκρουση μεταξύ δύο προσώπων: ~ με πιστόλια/ξίφη. ❷ (μτφ.) έντονη αντιπαράθεση μεταξύ δύο προσώπων ή ομάδων: Η ~ των δύο κορυφαίων ομάδων έληξε ισόπαλη. **μονομάχος ο:** ❶ πρόσωπο που συμμετέχει σε μονομαχία: Οι κορυφαίοι ~ αφήνονταν ελεύθεροι από τον αυτοκράτορα της αρχαίας Ρώμης. ❷ (μτφ.) αντίπαλος: οι μονομάχοι των εκλογών. **μονομαχώ:** (αμτβ.) συμμετέχω σε μονομαχία.

μονομερής -ής -ές: ❶ αυτός που γίνεται μόνο από το ένα μέρος: Οι ΗΠΑ προχώρησαν σε ~ αναγνώριση του κράτους των Σκοπίων. ❷ αυτός που εξετάζει το ένα μόνο μέρος ενός θέματος = μονόπλευρος, μονοδιάστατος: ~ ανάλυση. ~ σχ. **αγενής, μονομερώς** (επίρρ.).

μονομέρεια η.
μονοπώλιο το: ❶ δικαίωμα αποκλειστικής διά-

θεσης στην αγορά προϊόντος ή υπηρεσίας από μία μόνο επιχείρηση, και (συνεκδ.) η επιχείρηση αυτή: Η πώληση αλκοολούχων ποτών στη Σουηδία είναι κρατικό ~. ❷ (μτφ.) ο αποκλειστικός έλεγχος: Θεωρεί ότι έχει το ~ της εξουσίας. **μονοπωλώ -ούμαι:** (μτβ.) ❶ εμπορεύομαι ή παρέχω ένα αγαθό ή μια υπηρεσία κατ' αποκλειστικότητα. ❷ (μτφ.) έχω την αποκλειστική χρήση ή κατοχή: ~ τη συζήτηση και δεν αφήνει κανέναν να μιλήσει. **μονοπωλιακός -ή -ό:** ~ επιχείρηση. **μονοπωλιακά & [επίσ.] -ώς** (επίρρ.).

μόνος -ή -ό: ❶ αυτός που αποτελείται από ένα κομμάτι, στοιχείο, μέρος κτλ.: Θα κοιμηθούμε σε μονά κρεβάτια. ≠ διπλός. ❷ μαθ (για αριθμούς) αυτός που, όταν διαιρεθεί με το δύο, αφήνει υπόλοιπο τη μονάδα = περιττός ≠ άρτιος, ζυγός.

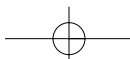

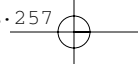
Από το ΑΕ **μόνος** με μετακίνηση τόνου, κατά τα επίθ. **απλός, διπλός.**

μόνος -η -ο: ❶ αυτός που είναι ένας, που υπάρχει ή γίνεται χωρίς άλλους του ίδιου είδους: Η ~ μου ελπίδα είσαι εσύ. = μοναδικός. Νιώθει τόσο ~, χωρίς φίλους σε ξένη χώρα. = μοναχός. ❷ (χωρίς άρθρο & με τους αδύν. τ. της γεν. της προσωπ. αντων. σχηματίζει αντων. οριστ.) δηλώνει αυτόν που υπάρχει ή ενεργεί χωρίς τη συντροφιά, τη βοήθεια, την παρέμβαση κτλ. άλλων = μοναχός: ~ της μένει - οι γονείς της είναι στην επαρχία. Το παιδί έμαθε να τρώει ~ του. (Από) ~ του αποφάσισε να φύγει, κανείς δεν του το είπε. ~ **μοναχός & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. μόνο¹** (επίρρ.) μοναχά: ❶ όχι περισσότερο από κπ χρονικό ή ποσοτικό όριο: ~ δέκα ευρώ έχω μαζί μου. ❷ όχι άλλοι άνθρωποι, άλλα πράγματα, άλλες καταστάσεις κτλ.: ~ στις τρεις μπορώ να σας δω. **μόνο²** (σύνδ.): μονάχα ❶ συνδέει δύο αντίθετες προτάσεις, μια καταφατική και μια αρνητική: Δε θέλω τίποτα, ~ να φύγεις! Έχασε πάλι στο παιχνίδι η ομάδα μας, ~ που αυτή τη φορά δε φταίγαμε εμείς. ❷ **όχι ~ ... αλλά και:** εκφράζει έντονη αντίθεση: Όχι ~ δεν ήρθε στο πάρτι, αλλά δεν έδωσε και καμία εξήγηση γι' αυτό. ❸ δηλώνει κτ το οποίο είναι απαραίτητη προϋπό-

Σύνθετα με μονο-

μονοδιάστατος	μονοκατοικία	μονόπλευρος	μονοσύλλαβος
μονοετής	μονοκινητήριο	μονοσέλιδος	μονόφθαλμος
μονοήμερος	μονόλεπτος	μονοσήμαντος	μονοσήμιος

θεση για να γίνει αυτό που εκφράζει η συνδεόμενη πρόταση: *Κάντε ό,τι θέλετε, ~ μη με ανακατέψετε!* **μοναξιά** η: η κατάσταση του ανθρώπου που είναι ή ζει μόνος, χωρίς άλλους, και το αντίστοιχο συναίσθημα.

μονότονος -η -ο: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από συνεχή επανάληψη των ίδιων τόνων, ρυθμών ή γενικά ήχων: ~ μουσική. ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από συνεχή επανάληψη των ίδιων ενεργειών, καταστάσεων ή πραγμάτων = πληκτικός: *Ζουν μια ~ ζωή: δουλειά και τίποτ' άλλο.* **μονότονα** (επίρρ.). **μονοτονία** η.

μοντέλο το: ❶ πρόσωπο ή πράγμα που χρησιμοποιεί ως πρότυπο ένας καλλιτέχνης για να δημιουργήσει νέο έργο: *Ποζάρει συχνά ως ~ στη Σχολή Καλών Τεχνών.* ❷ οτιδήποτε χρησιμοποιείται ως πρότυπο: *Θα εφαρμόσει στην ελληνική εκπαίδευση το φινλανδικό ~.* ❸ τύπος προϊόντος: *Αύριο θα παρουσιαστεί το νέο ~ της γαλλικής αυτοκινητοβιομηχανίας.* ❹ πρόσωπο που παρουσιάζει επαγγελματικά νέες δημιουργίες σε επιδείξεις μόδας = **μανεκέν**.

μοντέρνος -α -ο: ❶ αυτός που ακολουθεί ή χρησιμοποιεί τις εξελίξεις της εποχής, σύγχρονες ιδέες, θεωρίες κτλ. = σύγχρονος, καινοτόμος ≠ παραδοσιακός: ~ τέχνη. ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει σύγχρονες αντιλήψεις = προοδευτικός. ≠ συντηρητικός, οπισθοδρομικός. ❸ αυτός που ακολουθεί τη μόδα: ~ χτένισμα /ρούχο. **μοντέρνα** (επίρρ.).

μονώνω -ομαι: (μτβ.) καλύπτω κτ με ειδικό υλικό, ώστε να εμποδίσω την κυκλοφορία του ηλεκτρικού ρεύματος, του ήχου, της θερμότητας κτλ.: *Αν δεν είναι μονωμένο το καλώδιο, θα πάθει ηλεκτροπληξία.* **μόνωση** η. **μονωτικός -ή -ό.** σχ. **μεμονωμένος**

Από το ΑΕ *μονῶ*, και αυτό από το *μόνος*.

μόριο το: ❶ ΦΥΣ ΧΗΜ σωματίδιο που αντιπροσωπεύει τη μικρότερη ποσότητα από την ύλη κάθε σώματος. ❷ (γενικά) πολύ μικρό σωματίδιο: ~ σκόνης και μικρόβια περιέχει ο αέρας που αναπνέουμε. ❸ τα γεννητικά όργανα: το αντρικό ~. ❹ ΓΛΩΣΣ μικρή άκλιτη λέξη που χρησιμοποιείται συχνά στη γλώσσα με ποικίλες σημασίες (π.χ. δήλωση προτροπής, δείξης, σχηματισμό έγκλισης ή χρόνου κτλ.): *Το δεικτικό «να» και το μελλοντικό «θα» είναι ~.* **μοριακός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με το μόριο της ύλης: ~ βάρος.

μορφασμός ο: σύσπαση των μυών του προσώ-

που, κυρίως από έντονα συναισθήματα = γκριμάτσα: ~ πόνου/χαράς **μορφάζω** (αμτβ.). σχ. **μορφώνω**.

μορφή η: ❶ εξωτερική εμφάνιση αντικειμένου: *Είναι το ίδιο φάρμακο, αλλά κυκλοφορεί με νέα ~.* ❷ πρόσωπο ανθρώπου: *ωραία/συμπαθητική ~.* ❸ άνθρωπος με αξιολογη προσωπικότητα: *Ο Ελ. Βενιζέλος είναι μεγάλη ~ της πολιτικής μας ιστορίας.* ❹ ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κατάστασης: *δραστηριότητες ομαδικής/ατομικής ~.* *Η τρομοκρατία είναι μια σύγχρονη ~ πολέμου.* ❺ συνήθ. πληθ. είδος, τύπος: *Πολλές μορφές ρατσισμού συναντάμε και στη χώρα μας.* σχ. **μορφώνω**.

μορφώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ παρέχω σε κπ πνευματική καλλιέργεια: *Το σχολείο έχει ως αποστολή να μορφώσει και να διαπαιδαγωγήσει τους νέους.* ❷ παθ. αποκτώ γνώσεις μέσα από σπουδές. **μόρφωση** η: ❶ πνευματική και ψυχική καλλιέργεια: *Χάρη στη ~ που πήρε, έχει αναπτύξει ένα ερευνητικό μυαλό.* ❷ το να έχει κανείς πολλές γνώσεις: *Έχει βαθιά φιλολογική ~.* = παιδεία. **μορφωτικός -ή -ό:** χαμηλό/υψηλό ~ επίπεδο.

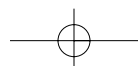
Από το ελνστ. *μορφῶ*, που προέρχεται από τη λ. *μορφή*. Από τη λ. *μορφή*, που αναφερόταν στα εξωτερικά χαρακτηριστικά, παράγονται οι λ. *μορφάζω, μορφασμός*, καθώς και σύνθ. όπως *ομοιόμορφος* κτλ.

μουγγός -ή -ό: αυτός που δεν μπορεί να μιλήσει = βουβός: *Γεννήθηκε ~. Τον βρήκε να κάθεται ~ προσπαθώντας να συνέλθει από το σοκ.* = άφωνος, σιωπηλός. **μουγγά** (επίρρ.): στα σιωπηλά. **μουγγαμάρα** η: ❶ η κατάσταση του μουγγού = [οικ.] μούγγα. ❷ σιωπή, απόλυτη ησυχία: *Έπεσε ~ όταν μπήκε μέσα ο δάσκαλος.* **μούγγα** η. **μουγγαίνω -ομαι:** (μτβ.) *συνήθ. παθ. αόρ. κάνω κπ μουγγό: Μουγγάθηκε από την έκπληξη.*

μουρμούρα¹ η: είδος ψαριού.

μουρμουρίζω & [προφ.] μουρμουράω: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ μιλάω με χαμηλή φωνή: *Κάτι μουρμουρίζε, αλλά δεν κατάλαβα τι.* ❷ γκρινιάζω, παραπονιέμαι γενικά και αόριστα: *Βρήκε πάλι αιτία για να μουρμουράει!* **μουρμούρα**² η: γκρινία: *Άσε τη ~ και βοήθησέ μας!* **μουρμουρητό** το: ❶ ο ήχος που ακούγεται όταν μουρμουρίζει κπ. ❷ = μουρμούρα. **μουρμούρης** ο, **μουρμούρα**³ η: πρόσωπο που μουρμουρίζει (σημ. 2) συνέχεια = γκρι-

μονότονα → μονότονος
 μονοτονία → μονότονος
 μονότονος
 μονόφθαλμος → μονο-
 μονοψήφιος → μονο-
 μοντέλο
 μοντέρνα → μοντέρνος
 μοντέρνος
 μονώνω
 μόνωση → μονώνω
 μονωτικός → μονώνω
 μοριακός → μόριο
 μόριο
 μορφάζω → μορφασμός
 μορφασμός
 μορφή
 μορφοποίηση → -ποιώ
 μορφώνω
 μόρφωση → μορφώνω
 μορφωτικός → μορφώνω
 μου → εγώ
 μουγγά → μουγγός
 μούγγα → μουγγός
 μουγγαίνω → μουγγός
 μουγγαμάρα → μουγγός
 μουγγός
 *μουγγός → μουγγός
 μουρμούρα¹
 μουρμούρα² → μουρμουρίζω
 μουρμούρα³ → μουρμουρίζω
 μουρμουράω →
 μουρμουρίζω
 μουρμουρητό →
 μουρμουρίζω
 μουρμουρίζω
 μουρμουριστά →
 μουρμουρίζω
 μουρμουριστός →
 μουρμουρίζω
 μουρουνέλαιο → σχ. έλαιο

M

μουσείο
μπαίνω

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

μουσειακός → μουσείο
μουσείο
μουσικά → μουσική
μουσική
μουσικός → μουσική
μουσικότητα → μουσική
μουσουλμάνοι → μουσουλμα-
νισμός
μουσουλμανικός → μου-
σουλμανισμός
μουσουλμανισμός
μουσουλμάνος → μουσουλ-
μανισμός
μούτρο
μουτρώω → μούτρο
μοχθηρά → μοχθηρία
μοχθηρία
μοχθηρός → μοχθηρία
μόχθος → μόχθος
μοχθός
μοχθός
μπαζώ
μπαίνω

νιάρης, **μουρμουριστός -ή -ό**: (για φωνή) αυ-
τή που ακούγεται χαμηλά. **μουρμουριστά**
(επίρρ.).

μουσείο το: χώρος όπου φυλάσσονται, συντη-
ρούνται και εκτίθενται έργα τέχνης και αντι-
κείμενα σημαντικής ιστορικής ή καλλιτεχνι-
κής αξίας: ~ Μοντέρνας Τέχνης. **μουσειακός**
-ή -ό: ❶ αυτός που έχει σχέση με το μουσείο:
~ χώρος. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι σύμ-
φωνος με το πνεύμα της εποχής = συντηρη-
τικός, αναχρονιστικός: Εκφράζει μία ~ αντί-
ληψη για τον ρόλο της ελληνικής μουσικής
σήμερα.

Από το λατ. *museum* < ΑΕ *Μουσείον* «ιερό των
Μουσών».

μουσική η: ❶ είδος τέχνης που βασίζεται σε κα-
τάλληλο συνδυασμό ήχων που εξασφαλίζουν
μελωδία, αρμονία και ρυθμό, καθώς και το
αντίστοιχο έργο: *Η παρέα μου ακούει ~ ροκ*.
❷ απεικόνιση των μουσικών ήχων με σύμβο-
λα = παρτιτούρα: Διαβάξει τη ~ και παίζει το
όργανο. ❸ σύνολο ήχων που μοιάζει με μου-
σική: *Ακούγαμε τη ~ των κυμάτων*. **μουσικός**
-ή -ό: ~ κομμάτι/όργανο/εκπομπή. **μουσικά**
(επίρρ.). **μουσικός** ο, η: πρόσωπο που παίζει,
συνθέτει ή διδάσκει μουσική. **μουσικότητα** η:
ιδιότητα αυτού που έχει μελωδία, αρμονία
και ρυθμό = μελωδικότητα.

μουσουλμανισμός ο: μονοθεϊστική θρησκεία
της οποίας ιδρυτής είναι ο Μωάμεθ και θεός
ο Αλλάχ = ισλαμισμός, μωαμεθανισμός. **μου-
σουλμάνος** ο, **-α** η: οπαδός του μουσουλμα-
νισμού = μωαμεθανός, ισλαμιστής. **μουσουλ-
μανικός -ή -ό**. *σχ. ισλάμ*.

μούτρο το: ❶ *συνήθ. πληθ. [οικ.]* πρόσωπο:
Πλύνε καλά τα μούτρα σου! κάνω/κρατάω
μούτρα σε κπ. θυμώνω. *πέφτω/ρίχνομαι σε*
κπ με τα μούτρα: ασχολούμαι πολύ με κτ:
Έπεσε με τα μούτρα στο διάβασμα να περά-
σει την τάξη. *ρίχνω τα μούτρα μου*: ταπει-
νώνομαι. ❷ *πληθ. [μειωτ.]* ως υποτιμητική
αναφορά σε κπ, στα *δεν είναι για τα μούτρα*
σου: δε σου αξίζει & *κάνω κτ σαν τα μούτρα*
μου: καταστρέφω κτ: *Σαν τα μούτρα σου το*
έκανες το ρούχο, το κατατσαλάκωσες! ❸
[μειωτ.] άνθρωπος πονηρός, απατεώνας.
μουτρώω • μπλ. *μουτρωμένος*: (αμτβ.) νιώ-
θω δυσαρεστημένος και φαίνεται στο πρό-
σωπό μου: *Μούτρωσε, γιατί τον επέπληξε ο*
γυμνασιάρχης.

μοχθηρία η: ιδιότητα αυτού που επιθυμεί έντο-
να το κακό των άλλων, που χαιρέται με την
κακή τους τύχη = χαιρεκακία. **μοχθηρός -ή -ό**.
μοχθηρά (επίρρ.).

μοχθός: (αμτβ.) εργάζομαι σκληρά = κοπιάζω,
πασχίζω: *Μοχθούν για να μεγαλώσουν τρία*
παιδιά. **μόχθος** ο: ❶ πολύ μεγάλος κόπος,
κούραση: *Χρειάζεται ~ για να εισαχθείς σε*
μια καλή ανώτατη σχολή. ❷ (συνεκδ.) ό,τι
αποκτά κανείς με κόπο: *Οι πλημμύρες κατέ-*
στρεψαν τον ~ της χρονιάς.

μοχλός ο: ❶ φγς απλή μηχανή που αποτελείται
από μία ράβδο η οποία μπορεί να κινείται γύ-
ρω από σταθερό σημείο αυξάνοντας τη δύ-
ναμη που ασκείται πάνω της: *Χρησιμοποιή-*
σε τη σιδερόβεργα ως ~ για να μετακινήσει το
βαρύ φορτίο. ❷ παρόμοιο εξάρτημα μηχανή-
ματος ή μηχανισμού που το θέτει σε λειτουρ-
γία ή ρυθμίζει τη λειτουργία του: *ο ~ ταχυτή-*
των του αυτοκινήτου. ❸ (μτφ.) παράγοντας
που προκαλεί εξέλιξη ή με τον οποίο επιτυγ-
χάνεται κτ: *Ο τουρισμός λειτουργεί ως ~ της*
οικονομικής ανάπτυξης.

μπάζω: [προφ.] ❶ (μτβ.) βάζω κπ μέσα σ' έναν
χώρο: *Μπάσε τους ξένους στο σαλόνι και πε-*
ρίμενε! ❷ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) επιτρέπω
σε κτ να μπει: *Κλείσε το παράθυρο, μπάζει*
(κρύο)! ❸ (μτφ., μτβ.) κατατοπίζω, ενημερώ-
νω κπ: *Τα εξήγησε λεπτομερώς, για να μας*
μπάσει στο νόημα. ❹ (αμτβ., για ύφασμα, ρού-
χα) γίνομαι μικρότερος = στενεύω, μπαίνω,
μαζεύω: *Έμπασε το πουκάμισο στο πλύσιμο*.

μπαίνω: (αμτβ.) ≠ βγαίνω ❶ προχωρώ από έξω
προς το εσωτερικό ενός χώρου = [επίσ.] ει-
σχωρώ: ~ στην αίθουσα/στο αεροπλάνο. ~ **σε**
κπ: κάνω επίθεση σε κπ (πραγματική ή λεκτι-
κή). ~ **μέσα**: **α.** σχηματίζω βαθούλωμα: *Η*
πόρτα του αυτοκινήτου έχει μπει μέσα. **β.** πα-
θαίνω οικονομική ζημιά: *Τα έξοδα ήταν πολ-*
λά και τα έσοδα λίγα, κι έτσι μπήκα μέσα. **γ.**
πάω φυλακή. ~ **στη ζωή κπ**: ανακατεύομαι
στην προσωπική ζωή κάποιου. **κτ ~ στο μυα-**
λό κπ: το καταλαβαίνει ή του γίνεται έμμονη
ιδέα. ❷ τοποθετούμαι κάπου ή με κπ τρόπο:
Οι μαθητές να μπουν σε τριάδες! ❸ αρχίζω
να βρίσκομαι, εμφανίζομαι σε κπ κατάσταση,
θέση κτλ.: *Η ελληνική εκπαίδευση ~ σε μια*
κρίσιμη περίοδο αλλαγών. ~ **στο Δημόσιο**
(διορίζομαι) / **στο πανεπιστήμιο**. ❹ χωράω:
Πάχυνα και δεν ~ στα ρούχα μου. ❺ (για ύφα-
σμα, ρούχα) γίνομαι μικρότερος = στενεύω,
μπάζω, μαζεύω: *Τα βαμβακερά μπαίνουν στο*

πλύσιμο. **μπάσιμο** το: ❶ [προφ.] το να μπαίνει κανείς κάπου και (συνεκδ.) το σημείο από το οποίο μπαίνει. ❷ ΑΘΛ η είσοδος ενός παίκτη στην περιοχή της αντίπαλης ομάδας για να πετύχει γκολ, καλάθι κτλ.: Έκανε ένα εντυπωσιακό ~ και σούταρε στην αριστερή γωνία.

Από το ΑΕ *εμβαίνο*.

μπάλα η: ❶ σφαιρικό αντικείμενο που κατασκευάζεται από δέρμα, καουτσούκ ή πλαστικό και χρησιμοποιείται σε παιχνίδια ή στον αθλητισμό: ~ μπάσκετ/ποδοσφαίρου. ❷ (συνεκδ.) το ποδόσφαιρο: Αν κάθε απόγευμα παίζεις ~, τότε θα διαβάσεις; ❸ κάθε αντικείμενο ή μάζα σε σχήμα σφαίρας: ~ χιονιού. **μπαίρνει η** ~: παθαίνω κτ κακό μαζί με άλλους, χωρίς ωστόσο να φταίω πραγματικά: Μόνο δύο έκαναν φασαρία στο μάθημα, αλλά πήρε η ~ όλη την τάξη. **μπαλιά** η: το χτύπημα και η πορεία που ακολουθεί η μπάλα: Έκανε μία μακρινή ~ στην αντίπαλη περιοχή.

μπαλόνη το: φούσκα από λεπτό, ελαστικό υλικό που φουσκώνει με αέρα ή αέριο και χρησιμοποιείται στη διακόσμηση ή σε παιχνίδια: Στο τέλος της εκδήλωσης πολλά πολύχρωμα μπαλόνια πέταξαν στον ουρανό. **μπαλονάκι** το: υποκορ. ❶ μικρό μπαλόνη. ❷ ΙΑΤΡ μέθοδος με την οποία ανοίγουν οι φραγμένες αρτηρίες και (συνεκδ.) το ειδικό εργαλείο αυτής της μεθόδου: Ο θεός μου έκανε εγχείρηση με ~.

μπαλώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ επιδιορθώνω φθαρμένο ή σκισμένο σημείο (π.χ. ρούχο, παπούτσι) ράβοντας ή κολλώντας πάνω του άλλο κομμάτι από ίδιο ή ανάλογο υλικό. ❷ κυρ. στο **τα** ~: (μτφ.) διορθώνω ή δικαιολογώ πρόχειρα σφάλμα ή κατάσταση: Προσπάθησε να τα μπαλώσει μουρμουρίζοντας μια δικαιολογία! **μπαλώμα** το: ❶ το να μπαλώνει κπ κτ και το κομμάτι που χρησιμοποιεί για τον σκοπό αυτό. ❷ (μτφ.) πρόχειρη ενέργεια: Χρειάζονται ριζικές αλλαγές, όχι μπαλώματα. **μπαλωματής** ο: [παρωχ.] επαγγελματίας που επιδιορθώνει παπούτσια = τσαγκάρης.

μπάνιο το: ❶ πλύσιμο του σώματος με νερό και σαπούνι. ❷ ειδικά διαμορφωμένος χώρος σε σπίτι ή ξενοδοχείο που διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό για να κάνει κπ μπάνιο = λουτρό: Είμαι στο ~ και ξυρίζομαι. ❸ κολύμπι: Να μην πάτε στα βαθιά, γιατί δεν ξέρετε καλά ~! **μπανιαρίζω -ομαι** & **μπανιαρώ -ομαι**: (μτβ.) κάνω μπάνιο σε κπ: ~ το μαρμό

της. **μπανιέρα** η: μεγάλη λεκάνη στην οποία κπ κάνει μπάνιο: Το μπάνιο τους είχε μία μεγάλη κυκλική ~.

μπάντα¹ & πάντα η: [προφ.] πλευρά, μεριά: Να κοιμηθείς από την άλλη ~, γιατί ροχαλίζεις. **βάζω/αφήνω κτ στην** ~: (για χρήματα) αποταμιεύω: Βάλαμε ένα ποσό στην ~ για τα γενόματά μας. **βάζω κπ στην** ~: τον βάζω στο περιθώριο.

μπάντα² η: ❶ ορχήστρα με κρουστά και πνευστά όργανα: Θα παίξει η ~ του δήμου Κερκυραίων. ❷ ραδιοφωνική ζώνη συχνότητας: η ~ των FM.

μπαρ το • άκλ.: ❶ κατάσταση που λειτουργεί κυρίως βράδυ για κατανάλωση ποτών. ❷ κυλικείο σε θέατρο, κινηματογράφο κτλ. **μπαράκι** το (υποκορ.). **μπαράκι** ο, **μπαρζούμαν** η • άκλ.: πρόσωπο που σερβίρει ποτά σε μπαρ. **μπαρόβιος** ο, **-ια** η: πρόσωπο που συχνάζει σε μπαρ.

μπάρα η: ❶ μακρύ ξύλινο ή μεταλλικό αντικείμενο: Βάλε την ~ στην πόρτα, για να μην μπει κανείς! ❷ μακρόστενος πάγκος σε μπαρ πάνω στον οποίο οι πελάτες ακουμπούν και πίνουν τα ποτά τους.

μπάσκετ (μπολ) το • άκλ.: ΑΘΛ ομαδικό παιχνίδι στο οποίο οι δύο αντίπαλες ομάδες κερδίζουν πόντους βάζοντας την μπάλα στο καλάθι = καλαθοσφαίριση. **μπασκετμπολίστας** ο, **-ίστρια** η.

μπαταρία η: ❶ συσκευή που αποθηκεύει ηλεκτρική ενέργεια ή χρησιμοποιεί ως πηγή ηλεκτρικού ρεύματος: Το αυτοκίνητό μου έμεινε από ~. απλή/αλκαλική ~. **γεμίζω τις μπαταρίες μου**: αποκτώ ξανά ενέργεια, ξεκουράζομαι: ~ όταν πηγαίνω διακοπές. ❷ τμήμα της βρύσης που έχει τη δυνατότητα ανάμειξης ζεστού και κρύου νερού.

μπάτσο¹ ο & μπάτσα η & **μπάτσο** το: [οικ.] χαστούκι: Θα σου ρίξω καμιά ~ αν κοροϊδέψεις πάλι. **μπατσίζω**: (μτβ.) χαστουκίζω κπ.

μπάτσο² ο, μπατσίνα η: [υβρ.] αστυνομικός.

μπερδεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ μπλέκω κτ με κτ άλλο ή βάζω πράγματα μαζί με άτακτο τρόπο, ώστε να μην ξεχωρίζουν: Μπερδεψες τα καλώδια και να δω πώς θα τα ξεχωρίσω! = μπλέκω. Ποιος μπερδεψε τα βιβλία μου με αυτά που ήταν στο τραπέζι; = ανακατεύω. ❷ δεν ξεχωρίζω στο μυαλό μου παρόμοια πράγματα ή κάνω κπ να μην τα ξεχωρίζει: ~ τις δύο λέξεις γιατί έχουν κοντινές σημασίες. = συγχέω, μπλέκω. Με ~ με αυτά που λες. ~ τα λόγια μου /τη γλώσσα μου: λέω ασάφειες ή τραυλίζω. ❸

- μπάλα
- μπαλιά → μπάλα
- *μπαλόνη → μπαλόνη
- μπαλονάκι → μπαλόνη
- μπαλόνη
- μπαλώμα → μπαλόνη
- μπαλωματής → μπαλόνη
- μπαλωματίας → μπαλόνη
- μπαμπάκι → βαμβάκι
- μπανιαρίζω → μπάνιο
- μπανιαρώ → μπάνιο
- μπανιέρα → μπάνιο
- μπάνιο
- μπάντα¹
- μπάντα²
- μπαρ
- μπαράκι
- μπαράκι → μπαρ
- μπαρζούμαν → μπαρ
- μπαρόβια → μπαρ
- μπαρόβιος → μπαρ
- μπάσιμο → μπαίνο
- μπάσκετ
- μπάσκετ - μπολ → μπάσκετ
- μπασκετμπολίστας → μπάσκετ
- μπασκετμπολίστρια → μπάσκετ
- μπαταρία
- μπάτσο → μπάτσο¹
- μπατσίζω → μπάτσο¹
- μπατσίνα → μπάτσο²
- μπάτσο → μπάτσο²
- μπάτσο¹
- μπάτσο²
- μπερδεύω
- μπερδεύω

M

μπήγω
μπουμπούκι

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

μπήγω
μπήζω → μπήγω
μπήχγω → μπήγω
μπλέξιμο → μπλέκω
μπλόκ
μπλοκάκι → μπλοκ
μπλοκάρω → μπλόκο
μπλόκο
μπλούζα
μπλόφα
μπλοφάρο → μπλόφα
μπογιά
μπογιατζής → μπογιά
μπογιατζίζω → μπογιά
μποϊκοτάζ
μποϊκοτάρισμα → μποϊκο-
τάζ
μποϊκοτάρω → μποϊκοτάζ
μπόρα
μπορώ
μπουκάλα → μπουκάλι
μπουκάλι
*μποϊκοτάζ → μποϊκοτάζ
μπουμπούκι
μπουμπούκι

συνήθ. παθ. ασχολούμαι με ύποπτη δραστηριότητα = μπλέκομαι: *Μην μεπερδεύσεις σε ύποπτες συναλλαγές, θα μετανιώσεις!* **μπέρδεμα** το: ❶ μπλέξιμο ή ανακάτεμα πραγμάτων: ~ *σκοινιών*. ❷ σύγχυση: *Υπάρχει ~ στη διατύπωση του τρίτου θέματος*. ❸ *συνήθ. πληθ. δυσκολία, πρόβλημα: Έχει μεπερδέματα με την αστυνομία.*

μπήγω & [σπάν.] μπήξω & μπήχγω -ομαι: [οικ.] (μτβ.) ❶ βάζω κάτι μυτερό και μακρύ μέσα σε στερεό σώμα πιέζοντας ή χτυπώντας το = χώνω: ~ *έναν πάσσαλο στο έδαφος*. ❷ εκδηλώνω συναίσθημα με έντονο και απότομο τρόπο: ~ *τα γέλια/τα κλάματα.*

Από το ΑΕ *έμπήγνυμι* (έν + πήγνυμι).

μπλέκω -ομαι: = μεπερδεύω ❶ (μτβ.) βάζω κτ μαζί με κτ άλλο, έτσι ώστε να μην ξεχωρίζουν: *Έμπλεξα τις κλωστές*. ❷ (μτβ.) δεν ξεχωρίζω στο μυαλό μου παρόμοια πράγματα ή κάνω κτ να μην τα ξεχωρίζει = συγχέω: *Έχω διαβάσει, αλλά ~ τις χρονολογίες στην Ιστορία*. ❸ **α.** (μτβ.) βάζω κτ σε δυσάρεστη, ύποπτη κατάσταση: *Ποιος μας έμπλεξε σ' αυτή την ιστορία*; **β.** (αμτβ.) μπαίνω σε δυσάρεστη, ύποπτη κατάσταση: *Έμπλεξε με κακές παρε-*

μπλόκ το • *άκλ.:* ❶ φύλλα χαρτιού ενωμένα στη μία πλευρά, ώστε να κόβονται εύκολα: ~ *ζωγραφικής*. ❷ σύνολο από αριθμημένα χαρτάκια που εκδίδεται για συγκεκριμένο σκοπό και περιέχει σελίδες: ~ *εισητηρίων/επιταγών*. ❸ συμμαχία επιχειρήσεων, κομμάτων, κρατών κτλ. με κοινούς στόχους: *τα κράτη του πρώην Ανατολικού ~*. **μπλοκάκι** το: υποκορ. στις σημ. 1 & 2.

μπλόκο το: αποκλεισμός ενός χώρου με τοποθέτηση εμποδίων, έτσι ώστε να μην μπορεί να περάσει κανείς: *Οι αγρότες έστησαν ~ στην εθνική οδό*. **μπλοκάρω -ομαι:** ❶ (μτβ.) αποκλείω έναν χώρο, έτσι ώστε να μην μπορεί να περάσει κανείς: *Τα περιπολικά ~ τους δρόμους*. ❷ (μτβ.) διακόπτω ή εμποδίζω κτ: *Η αντιπολίτευση με τις ενστάσεις μπλόκαρε την ψήφιση του νομοσχεδίου*. ❸ **αθλ** (μτβ.) ως τερματοφύλακας πιάνω γερά την μπάλα μετά από σουτ. ❹ (αμτβ.) δεν μπορώ να σκεφτώ ή να θυμηθώ καθαρά, τα χάνω: *Ο μαθητής αυτός ~, όταν τον εξετάζουν προφορικά.*

μπλούζα η: ❶ ρούχο που φοριέται στο πάνω μέρος του σώματος: *Θα φορέσω τη μάλλινη, ~*

γιατί κάνει κρύο. ❷ ρούχο εργασίας που φοριέται πάνω από τα άλλα: *άσπρη ιατρική ~*. = ποδιά.

μπλόφα η: λόγος ή ενέργεια που αποσκοπεί στο να παραπλανήσει κτ: ~ *ήταν η αρωσσία του, για να γυρίσω πίσω*. **μπλοφάρο:** (αμτβ.) δίνω ψευδή εικόνα σε κτ με σκοπό να τον παραπλανήσω.

μπογιά η: ❶ χρωστική ουσία σε στερεή ή υγρή μορφή για το βάψιμο επιφανειών, υλικών κτλ. = βαφή, χρώμα: *Βούτηξε το πινέλο στην κόκκινη ~ κι άρχισε να βάφει*. ❷ ξύλινο μολύβι σε διάφορα χρώματα. **μπογιατζίζω -ομαι:** βάφω. **μπογιατζής ο:** επαγγελματίας που βάφει κτίρια.

μποϊκοτάζ το • *άκλ.:* παροδική και οργανωμένη διακοπή αγοράς ενός ή περισσότερων προϊόντων με σκοπό την άσκηση πίεσης σε εταιρείες, κράτη κτλ., ώστε να ενεργήσουν με ορισμένο τρόπο. **μποϊκοτάρω** • *αόρ.* **μποϊκοτάρισα** το.

μπόρα η: ❶ δυνατή και ξαφνική βροχή μικρής διάρκειας: *Μας έπιασε η καλοκαιρινή ~*. ❷ *συνήθ. πληθ.* (μτβ.) παροδική συμφορά: *Πέπρασε πολλές ~ στη ζωή του.*

Αντιδάνειο από την ιταλική *bora* «βορειοανατολικός άνεμος στην Αδριατική» (< λατ. *Boreas* < ΑΕ *βορέας* «βοριάς»).

μπορώ • *αόρ.* **μπόρεσα:** (μτβ.) ❶ έχω την ικανότητα για κτ: *Δεν μπορούσε να δέσει τα κορδόνια μόνος του*. ❷ έχω τη δυνατότητα ή την ευχέρεια να κάνω κτ: *Δεν ~ να σας μιλήσει τώρα, είναι απασχολημένος!* *Είχε πικνή ομίχλη, δεν μπορούσαμε να δούμε τίποτε γύρω μας*. ❸ έχω το δικαίωμα ή την άδεια να κάνω κτ: *Δεν μπορείτε να μπειτε, απαγορεύεται η είσοδος!* ❹ *ανέχομαι κτ ή κτ:* *Δεν ~ τη φωνή της, με εκνευρίζει*. ❺ *απρόσ.* υπάρχει η πιθανότητα: ~ *και να έρθουμε, αν δεν έχουμε δουλειά.*

Από το ΑΕ *είπορώ* «ευδοκίμω, βρίσκω τον τρόπο».

μπουκάλι το: δοχείο με στενό λαμό για φύλαξη υγρών: ~ *κρασί*. **μπουκάλα η:** μεγάλο μπουκάλι. **μένω/αφήνω κτ ~:** μένω μόνος ή αφήνω κτ μόνο του, εγκαταλείπω: *Έφυγαν όλοι και με άφησαν ~*.

μπουμπούκι το: ❶ μισάνοιχτο άνθος: *Τα δέντρα έβγαζαν νέα φύλλα και μικρά μπουμπούκια.*

② (μτφ.) για νεαρό κορίτσι χαριτωμένο.
μπομπουκιάζω: (αμτβ.) βγάζω μπομπουκία.

Ίσως από το ΑΕ βομβύκιον < βόμβυξ «κοννούλι με-
ταξοσκώληκα».

μπομπουνητό το: δυνατός και παρατεταμένος
ήχος που ακολουθεί αστραπή ή κεραυνό =
βροντή. **μπομπουνίζω:** ① απρόσ., ενστ. &
πρτ. ακούγονται μπομπουνητά: *Εβρεχε και
μπομπουνίζε δυνατά.* ② (μτβ.) χτυπώ κτ δυ-
νατά: *Του μπομπουνίσε μια στα μούτρα.*

μπουνιά η: ① χτύπημα με τα δάχτυλα μαζεμένα:
δίνω/ρίχνω ~ σε κτ. ② η παλάμη του χεριού,
όταν τα δάχτυλα είναι μαζεμένα: *Είχε τα χέ-
ρια μαζεμένα σε ~.*

Από το ιταλ. bugna, και αυτό από το λατ. pugna <
pugnus «γροθιά, πυγμή».

μπούσουλας ο: ① ναυτική πυξίδα. **βρίσκω έναν
/χάνω τον ~:** βρίσκω ή χάνω τον προσανατο-
λισμό μου. ② (μτφ.) κτ που λειτουργεί ως πρό-
τυπο για άλλες ενέργειες: *Να χρησιμοποιήσε-
τε τη δομή αυτή ως ~ για τις εκθέσεις σας.*

μπουσουλώ & -άω: (αμτβ.) κινούμαι προχωρά-
ντας στα τέσσερα, ακουμπώντας στα γόνατα
και στα χέρια. **μπουσουλήμα & μπουσουλητό**
το. **μπουσουλητά** (επίρρ.).

μποφόρ το • άκλ.: κλίμακα για τη μέτρηση της
έντασης του ανέμου.

μπράβο (επιφ.): = εύγε ① για τη δήλωση επιβρά-
βευσης, θαυμασμού: ~ (σου), *τα κατάφερες!* ②
(ως ουσ.) επιβράβευση: *Το πλήθος άρχισε τα ~.*

μπράτσο το: ① τμήμα του ανθρώπινου χεριού
μεταξύ ώμου και αγκώνα: *Τη σήκωσε στα γε-
ρά του μπράτσα. κάνω μπράτσα:* αποκτώ κα-
λογυμνασμένο σώμα, μυς. ② πλαϊνό στήριγ-
μα πολυθρόνας.

μπρίκι¹ το: μικρό μεταλλικό μαγειρικό σκεύος
με λαβή, στο οποίο βράζουμε καφέ, νερό κτλ.

μπρίκι² το: είδος ιστιοφόρου πλοίου με τετρά-
γωνο πανιά.

μπρούντζος ο: κράμα χαλκού και κασσίτερου =
ορείχαλκος. **μπρούντζινος -η -ο:** ορείχαλκινος.

μυαλό το: ① [οικ.] ουσία του εγκεφάλου και (συ-
νεκδ.) ο εγκέφαλος. **τινάζω τα μυαλά (μου/κτ)
στον αέρα:** αυτοκτονώ/σκοτώνω κτ. ② (μτφ.)
σύνολο νοητικών διεργασιών: *Χρειάζεται ~ να
πετύχεις.* ③ η ιδιότητα κτ να ενεργεί μετά από
σκέψη = σύνεση: *έχω/βάζω ~:* είμαι συνετός/
συνετιζομαι. **χάνω το ~:** τρελαίνομαι ή ξεμυα-

λίζομαι. ④ (μτφ., για πρόσ.) πολύ έξυπνος: *Εί-
ναι από τα καλύτερα μυαλά στον τομέα του.*
μυαλωμένος -η -ο: αυτός που ενεργεί μετά από
σκέψη και με σύνεση. **μυαλωμένα** (επίρρ.).

μύγα η: μικρό δίπτερο έντομο. **σαν τη ~ μες στο
γάλα:** για κτ ή κτ που είναι εντελώς διαφο-
ρετικός από το περιβάλλον του. **βαράω/σκο-
τώνω μύγες:** είμαι αγρόσχολος. **μυγιάζομαι:**
(αμτβ.) παρεξηγούμαι από κτ που θεωρώ
υπαινιγμό για μένα.

μυελός ο: ΑΝΑΤ ΒΙΟΛ λιπώδης ουσία που βρίσκε-
ται μέσα στα οστά. **μυελώδης -ης -ες.** ∞ σχ.
αγενής.

μυθιστόρημα το: ΦΙΛΟΛ πεζογράφημα μεγάλης
έκτασης με πραγματικά ή φανταστικά γεγο-
νότα, και (συνεκδ.) το αντίστοιχο λογοτεχνι-
κό είδος: *αστυνομικό/ιστορικό ~.* **μυθιστορη-
ματικός -ή -ό.**

μυθολογία η: το σύνολο των μύθων και των πα-
ραδόσεων ενός λαού. **μυθολογικός -ή -ό.**

μυθομανής -ής -ές: αυτός που έχει την παθολο-
γική τάση να επινοεί ιστορίες και να τις αφη-
γείται σαν να συνέβησαν πραγματικά. ∞ σχ.
αγενής. μυθομανία η.

μύθος ο: ① φανταστική διήγηση, συνήθως από την
προφορική παράδοση των λαών, για θεούς ή
ήρωες, η οποία συχνά εξηγεί με τρόπο συμβο-
λικό φυσικά φαινόμενα, γεγονότα κτλ.: ο ~ του
Προμηθέα. ② σύντομη πλαστή διήγηση με διδα-
κτικό χαρακτήρα: *οι μύθοι του Αισώπου.* ③
υπόθεση λογοτεχνικού, θεατρικού κτλ. έργου:
*Η εξέλιξη του ~ απαιτεί την εισαγωγή νέων προ-
σώπων στο έργο.* ④ (μτφ.) πρόσωπο ιδιαίτερα
σημαντικό και γνωστό = θρύλος: *Η Μαρίκα
Κοτοπούλη υπήρξε ένας ~ για το ελληνικό θέα-
τρο.* ⑤ φανταστική ή μη αληθής άποψη για κτ ή
κτ στην οποία πιστεύουν πολλοί: *Η άποψη ότι
χρησιμοποιούμε μόνο το 10% του εγκεφάλου εί-
ναι ~.* **μυθικός -ή -ό. μυθικά** (επίρρ.).

μύκητας ο: ΒΙΟΛ οργανισμός που μοιάζει με φυτό,
αλλά δεν έχει χλωροφύλλη, και ζει ως σαπρό-
φυτο ή παράσιτο. **μυκητίαση** η ΙΑΤΡ: ασθένεια
που προκαλείται από παθογόνους μύκητες.

μύλος ο: ① μηχανήμα που χρησιμεύει για να
αλέθονται δημητριακά, καθώς και το κτίριο
στο οποίο στεγάζεται. **έγινε ~:** για κατάστα-
ση εκτός ελέγχου ή έντονη διαμάχη. ② συ-
σκευή για το άλεσμα σπόρων: ~ του καφέ.

μυρωδιά η: ιδιότητα προσώπου ή πράγματος που
αντιλαμβάνομαστε με την όσφρηση = [επίσ.]
οσμή. **μυρωδάτος -η -ο:** αυτός που έχει ωραία
μυρωδιά. **μυρίζω:** ① (αμτβ.) α. αναδίδω μυρω-

μπομπουνητό
μπομπουνίζω →
μπομπουνητό
μπουνιά
μπούσουλας
μπουσουλήμα →
μπουσουλώ
μπουσουλητά →
μπουσουλή
μπουσουλητό →
μπουσουλώ
μποφόρ
μπράβο
μπράτσο
μπρίκι¹
μπρίκι²
μπρος → εμπρός
μπροστινή → εμπρός
μπροστινός → εμπρός
μπρούντζινος →
μπρούντζος
μυαλό
μυαλωμένα →
μυαλό
μυαλωμένος →
μύγα
μυγιάζομαι →
μυελός
μυελώδης →
μυελός
μύηση → μύω
μυθικά → μύθος
μυθικός → μύθος
μυθιστόρημα
μυθιστορηματικός →
μυθιστόρημα
μυθολογία
μυθολογικός →
μυθολογία
μυθομανής
μυθομανία →
μυθομανής
μυθοπλάστης →
σχ. πλάθω
μύθος
μυτικά → μυσ
μυτικός → μυσ
μύκητας
μυκητίαση →
μύλος
μυρίζομαι →
μυρωδιά
μυρίζω →
μυρωδιά
μυρωδάτος →
μυρωδιά

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- μυσ
- μυστηριακός → μυστήριο
- μυστήριο
- μυστήριος → μυστήριο
- μυστηριώδης → μυστήριο
- μυστηριώδως → μυστήριο
- μύστης → μύω
- μυστικά → μυστικός
- μυστικό → μυστικός
- μυστικός
- μυστικότητα → μυστικός
- μύστρια → μύω
- μυτερός → μύτη
- μύτη
- μύω
- μυώδης → μυσ
- μύωπας → μωπία
- μωπία
- μωπικός → μωπία
- μύωψ → μωπία
- μώλωπας
- μωλωπίζω → μώλωπας
- μωρία → μωρός
- μωρό
- μωρός

διά: *Ωραία ~ το φαγητό!* β. αναδίδω άσχημη μωρωδιά = βρομάω: *Το σπίτι ~, άνοιξε να αεριστεί!* ❷ (μτβ.) αντιλαμβάνομαι τη μωρωδιά πράγματος: ~ *ένα λουλουδι.* **μυρίζομαι** (μτφ., μτβ.) καταλαβαίνω κτ που έγινε κρυφά ή υποψιάζομαι κτ που πρόκειται να συμβεί: *Καλά το μυρίστηκα εγώ ότι πήγαινες να ξεφύγεις!*

μυς ο • γεν. *μυός*, αιτ. *μυ*, πληθ. ον. *μύες*, γεν. *μυών*, αιτ. *μυς*: ❶ ΑΝΑΤ ιστός στο σώμα ανθρώπων και ζώων: *καρδιακός / σκελετικός / σπλαχνικός ~.* ❷ [επίσ.] ποντίκι. **μυϊκός -ή -ό. μυϊκά** (επίρρ.). **μυώδης -ης -ες**. σχ. **αγενης**.

Από την ΑΕ λ. *μῦς* «ποντίκι». Σχηματίζει, επίσης, καταχρηστικά, τους εναλλακτικούς κλιτικούς τ. *μυ* στη γεν. ενικού και *μύες* στην αιτ. πληθ.

μυστήριο το: ❶ ανεξήγητο ή περιεργό γεγονός: ~, *πού να πήγε άραγε; ~ της φύσης.* ❷ ΘΡΗΣΚ τελετή στην οποία συμμετέχουν μόνο οι μνημένοι: *Ελευσίνα Μυστήρια.* ❸ (στην ορθοδοξία) τελετή με την οποία μεταδίδεται η Θεία Χάρη: *το ~ του γάμου/της βάπτισης.* **μυστήριος -α -ο**: ❶ αυτός που δεν μπορεί να εξηγηθεί με τη λογική. ❷ αυτός που έχει περιέργη ή ιδιότροπη συμπεριφορά: *Μη γίνεσαι ~, έλα, θα περάσουμε ωραία!* **μυστηριακός -ή -ό. μυστηριώδης -ης -ες**. σχ. **αγενης. μυστηριωδώς** (επίρρ.).

μυστικός -ή -ό: = κρυφός ≠ φανερός ❶ αυτός που γίνεται με τρόπο ώστε να μην το μάθουν άλλοι. ❷ αυτός που ενεργεί ή υπάρχει χωρίς να το

γνωρίζουν άλλοι: ~ *πράκτορας / αστυνομία.* **μυστικό** το: γεγονός που δε γνωρίζουν ή δεν πρέπει να μάθουν οι άλλοι: *Είναι ~, μην το πεις πουθενά!* **μυστικά** (επίρρ.). **μυστικότητα** η.

μύτη η: ❶ ΑΝΑΤ όργανο της όσφρησης σε ζώα και ανθρώπους: *μακριά / κοντή / γαλλική ~.* ❷ (μτφ.) η αίσθηση της όσφρησης: *έχω ~:* αντιλαμβάνομαι πράγματα με ευκολία: *Θα τον βρω, έχω ~ εγώ!* ❸ (μτφ.) άκρη αντικειμένου που μοιάζει με μύτη: ~ *μολυβιού / κουταλιού / παπουτσιού.* **στη ~ του κουταλιού**: για πολύ μικρή ποσότητα. **μυτερός -ή -ό** = αιχμηρός.

μυώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κπ μέλος θρησκείας, οργάνωσης κτλ., συνήθως μέσω κπ τελετουργίας. ❷ μαθαίνω σε κπ τα βασικά στοιχεία επιστήμης, τέχνης, θεωρίας κτλ.: *Μυήθηκε στην τέχνη της φωτογραφίας.* **μύηση** η. **μύστης** ο, **-τρια** η.

μωπία η: ΙΑΤΡ αδυναμία της όρασης, η οποία δυσκολεύει κπ να δει καθαρά σε μακρινή απόσταση. **μύωπας** ο & [επίσ.] **μύωψ** ο, η. **μωπικός -ή -ό**.

Από το ΑΕ *μύω* «κλείνω» + *ᾠψ* - *ᾠπός* «βλέμμα».

μώλωπας ο: σημάδι στο σώμα από χτύπημα = μελανιά. **μωλωπίζω -ομαι**.

μωρό το: ❶ άνθρωπος ή ζώο σε πολύ μικρή ηλικία = βρέφος. ❷ [χαϊδ.] προσφώνηση αγαπημένου προσώπου: ~ *μου!* σχ. **βρέφος**.

μωρός -ή -ό: [επίσ.] ανόητος. **μωρία** η.

ν' → να¹
να¹
να²

Να¹ & ν' πριν από α (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ (με ρ., ουσ. και επίθ. που σημαίνουν βούληση, αναγκαιότητα, απαγόρευση κτλ.) αυτό που επιθυμούμε, επιδιώκουμε, είναι αναγκαίο, απαγορεύουμε κτλ.: *Θέλει ~ γίνει γιατρός. Μπορεί ~ έλθει κι αυτός. Δεν είναι ανάγκη ~ φύγεις αμέσως. Είναι ικανός ~ μας σταματήσει.* ❷ σκοπό ενέργειας = για να: *Έφυγε τρέχοντας ~ τον προλάβει.* ❸ την προϋπόθεση για να συμβεί ό,τι εκφράζει η κύρια πρόταση = αν: ~ *μπορούσα, θα σας βοηθούσα.* ❹ (σε ερώτ.) απορία, έκπληξη, επι-

θυμία κτλ.: *Τι ~ απαντήσω; ~ έρθω κι εγώ μαζί σας; Με ρώτησε τι ώρα ~ έρθει.* ❺ (με ορισμένες προθ. και επιρρ. όπως *αντί/μέχρι/προκειμένου/παρά/σαν/χωρίς* κτλ.) δηλώνει επιρρηματική σχέση ανάλογη της λέξης που συνοδεύει: *Αντί ~ με βοηθήσει, μου βάζει συνέχεια εμπόδια. Έφυγε χωρίς ~ μου μιλήσει.*

Από τον ΑΕ σύνδ. *ίνα*.

να² (μόρ.): ❶ χρησιμοποιείται για να δείξουμε κπ ή κτ: ~ *ο αδερφός / το σπίτι μου. ~ το αυ-*

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

τός που γύρευες! ~, εδώ βάλε το κλειδί! ❷ εκφράζει ευχή, επιθυμία, διαταγή, συμβουλή κτλ.: ~ ήμουν πλούσιος τώρα! ~ φύγεις αμέσως! ❸ (με πρότ.) χρησιμοποιείται για να τραβήξουμε την προσοχή του ακροατή σε αυτό που θα ακολουθήσει: ~, ήμουν άρρωστος και δεν πήγα σχολείο.

Από το μsn. να και αυτό από το ΑΕ ἴν με προσθήκη του -α των επιρρ.

ναδίω το • άκλ.: ≠ ξενίθ ❶ ΑΣΤΡΟΝ το σημείο στην ουράνια σφαίρα που βρίσκεται ακριβώς κάτω από τον παρατηρητή. ❷ (μτφ.) το κατώτερο σημείο όπου μπορεί να φτάσει κπ ή κτ: Μετά τα νέα αντιλαϊκά μέτρα, η κυβέρνηση είναι στο ~ της δημοτικότητάς της.

ναζί ο, η • άκλ.: ❶ ΙΣΤ μέλος του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος της Γερμανίας (με ηγέτη τον Χίτλερ) = εθνικοσοσιαλιστής. ❷ (γενικ.) οπαδός του ναζισμού. **ναζισμός** ο: η ιδεολογία του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος της Γερμανίας = εθνικοσοσιαλισμός. **ναζιστικός -ή -ό. ναζιστικά** (επίρρ.). **ναζιστής** ο, **ναζίστρια** η: οπαδός του ναζισμού.

νάζι το: προσποιητή και χαριτωμένη συμπεριφορά με σκοπό να τραβήξει το ενδιαφέρον ή (συνήθ. πληθ.) να εκφράσει ψεύτικη άρνηση: Είναι όλο ~ και καμώματα! Έκανε νάζια πριν πει το ναί. **ναζιάρης -α -ικο**: αυτός που κάνει νάζια. **ναζιάρικός -η -ο. ναζιάρικά** (επίρρ.).

ναί (επίρρ.): για θετική απάντηση, συμφωνία, αποδοχή κτλ. σε ερώτηση, αίτηση, παράκληση κτλ. ≠ όχι: Θέλεις να έρθεις; ~, (θέλω). ~, μπορείς να φύγεις. ~, έχετε δίκιο. **ναί** το • άκλ.: θετική απόκριση: Είπε το τελικό ~ στην προσφορά.

νανο- & νανό-: ως α΄ συνθ. ❶ ΦΥΣ (για μονάδες μέτρησης μεγέθους) σημαίνει το ένα δισεκατομμυριοστό αυτού που δηλώνει το β΄ συνθ.: **νανοδευτερόλεπτο**. ❷ προσδίδει στο β΄ συνθ. την έννοια του μικροσκοπικού σε μέγεθος: **νανοεξάρτημα, νανοτεχνολογία**.

νάνος ο: ≠ γίγαντας ❶ πρόσωπο α. πολύ πιο κοντό από το φυσιολογικό. β. (μτφ.) χωρίς αξία: οι ~ της πολιτικής μας ζωής. ❷ (για φυτά ή ζώα) με πολύ μικρές διαστάσεις, αλλά φυσιολογικές αναλογίες: **καλαμπόκι ~**. ❸ ΑΣΤΡΟΝ αστέρας με μικρές διαστάσεις και λίγη λαμπρότητα.

νάος ο: ❶ κτίριο όπου λατρεύεται θεότητα: **χριστιανικός/βουδιστικός ~**. ο ~ της Αθηνάς. ❷

(μτφ.) τόπος που θεωρείται σύμβολο συγκεκριμένης δραστηριότητας: ~ του ποδοσφαίρου/της επιστήμης.

Από το ΑΕ ρ. **ναίω** «κατοικώ». Ο ναός στην Αρχ. Ελλ. δήλωνε τον τόπο όπου κατοικούσε ο θεός. Η λ. **εκκλησία** χρησιμοποιείται κατεξοχήν για τον χριστιανικό ναό.

νάρθηκας ο: ❶ ΙΑΤΡ κατασκευή που χρησιμοποιείται για να κρατηθεί ακίνητο μέλος του σώματος που έχει πάθει κάταγμα ή άλλη κάκωση: **Βάλανε το σπασμένο χέρι σε ~**. ❷ ΑΡΧΙΤ το δυτικό μπροστινό μέρος στο εσωτερικό χριστιανικού ναού.

νάρκη¹ η: ❶ ΒΙΟΛ κατάσταση παρόμοια με βαθύ ύπνο (επιβράδυνση των λειτουργιών του οργανισμού), στην οποία βρίσκονται ορισμένα ζώα κατά τη διάρκεια του χειμώνα: **Οι αρκούδες πέφτουν σε χειμερία ~**. ❷ (μτφ., για πρόσ.) έντονη υπνηλία = λήθαργος. **ναρκώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ χρησιμοποιώντας ειδικές ουσίες, κάνω άνθρωπο ή ζώο να χάσει ολικώς ή μερικώς τις αισθήσεις του, για να μην αισθάνεται πόνο: **Πριν από την εγχείρηση, ναρκώνουν τον ασθενή**. ❷ προκαλώ σε κπ νάρκη (σημ. 2): **Το κρασί με ~, γι' αυτό δεν πίνω όταν δουλεύω**. **νάρκωση** η: ΙΑΤΡ η διαδικασία και (συνεκδ.) η ουσία με την οποία κπ ναρκώνεται: **Πότε θα δώσουν τη ~; ναρκωτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί νάρκωση. **ναρκωτικό** το: ❶ τοξική ουσία που προκαλεί αισθήματα ευχαρίστησης σε όποιον τη χρησιμοποιεί, αλλά που με τον καιρό προκαλεί εξάρτηση και βλάβες στον οργανισμό: **Η ηρωίνη και το χασίς είναι ~**. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε προκαλεί εξάρτηση και εθισμό: **Ο τζόγος είναι το ~ του**. **ναρκομανής** ο, η: πρόσωπο που έχει εθιστεί στα ναρκωτικά = τοξικομανής.

νάρκη² η: εκρηκτικός μηχανισμός που τοποθετείται στην ξηρά ή στον βυθό της θάλασσας και ανατινάζεται, όταν πιεστεί από κπ στερεό σώμα: **βάζω/εξουδετερώνω ~**. **ναρκοθετώ -ούμαι**: (μτβ.) βάζω νάρκες σε μια περιοχή. **ναρκοθέτηση** η. **ναρκοπέδιο** το: έκταση στην οποία είναι τοποθετημένες νάρκες.

Από την ΑΕ λ. **νάρκη** «ηλεκτροφόρο χέλι, που προκαλεί μούδιασμα ή και θάνατο σε όποιον το ακουμπά».

νάρκισσος ο: ❶ φυτό με άσπρα ή κίτρινα λουλούδια. ❷ (μτφ.) άνθρωπος φιλάρεσκος, που

- ναδίω
- ναζί
- νάζι
- ναζιάρης → νάζι
- ναζιάρικός → νάζι
- ναζισμός → ναζί
- ναζιστής → ναζί
- ναζιστικά → ναζί
- ναζιστικός → ναζί
- ναζίστρια → ναζί
- ναί
- νανο-
- νανό- → νανο-
- νανοδευτερόλεπτο → νανο-
- νανοεξάρτημα → νανο-
- νανός
- νανοτεχνολογία → νανο-
- νάος
- νάρθηκας
- νάρκη¹
- νάρκη²
- ναρκισσιμός → νάρκισσος
- νάρκισσος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- ναρκοθέτηση → νάρκη²
- ναρκοθετώ → νάρκη²
- ναρκομανής → νάρκη¹
- ναρκοπέδιο → νάρκη¹
- ναρκώνω → νάρκη¹
- νάρκωση → νάρκη²
- ναρκωτικό → νάρκη¹
- ναρκωτικός → νάρκη¹
- νάτριο
- νανάγιο
- ναναγός → νανάγιο
- ναναγοςώστης
- ναναγοςσωστικό → ναναγοςώστης
- ναναγοςσωστικός → ναναγοςώστης
- ναναγοςώστρια → ναναγοςώστης
- ναναγώ → νανάγιο
- ναναρχείο → ναύαρχος
- ναναρχίδα → ναύαρχος
- ναύαρχος
- ναύλο → ναύλος
- ναύλος
- ναυλώνω → ναύλος
- ναύλωση → ναύλος
- ναυμαχία
- ναυμαχώ → ναυμαχία
- ναύτης
- ναυτία
- ναυτικό → ναύτης
- ναυτικός → ναύτης
- ναυτιλία
- ναυτιλιακός → ναυτιλία
- ναφθαλίνη
- νεανικά → νέος
- νεανικός → νέος
- νεανικότητα → νέος
- νεαρά → νεαρός
- νεαρή → νεαρός
- νεαρός
- νεκρά → νεκρός
- νέκρω → νεκρός
- νεκρικός → νεκρός
- νεκροθάφτης → νεκροταφείο
- νεκρός

αγαπά υπερβολικά τον εαυτό του. **ναρκισσι-σμός** ο: τάση αυτοθαυμασμού.

Η σημ. 2 της λ. **νάρκισσος** έχει τις ρίζες της στον μύθο του ωραίου νέου Νάρκισσου, που, όταν είδε το πρόσωπό του να καθρεφτίζεται στο νερό μιας πηγής, ερωτεύτηκε τον εαυτό του και πνίγηκε προσπαθώντας να πιάσει την αντανάκλασή του. Στο σημείο εκείνο φύτευσε το ομώνυμο λουλούδι.

νάτριο το: ΧΗΜ μεταλλικό στοιχείο που ανήκει στην ομάδα των αλκαλίων, έχει αργυρόλευκο χρώμα και οξειδώνεται εύκολα.

νανάγιο το: ❶ βύθιση πλοίου: *Πολλοί άνθρωποι πνίγηκαν στο ~ του Τιτανικού.* ❷ (μτφ.) ολοκληρωτική αποτυχία σχεδίου, στόχου κτλ.: *Οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν σε ~.*

ναναγός ο, η. **ναναγώ** (αμτβ.). *σχ. ναύτης.*

ναναγοςώστης ο, **-τρια** η: ❶ ειδικά εκπαιδευμένο πρόσωπο που εργάζεται σε οργανωμένες παραλίες με καθήκον να σώζει από πνιγμό όσους κολυμβητές κινδυνεύουν. ❷ ειδικά εκπαιδευμένο πρόσωπο που εργάζεται για τη διάσωση ναυαγών. **ναναγοςσωστικός -ή -ό.**

ναναγοςσωστικό το: σκάφος που επεμβαίνει σωστικά σε νανάγιο. *σχ. ναύτης.*

ναύαρχος ο: ❶ ο αρχηγός του στόλου. ❷ αξιωματικός του πολεμικού ναυτικού με τον ανώτατο βαθμό. **ναυαρχείο** το: το ανώτατο διοικητικό όργανο του πολεμικού ναυτικού και το κτίριο όπου στεγάζεται. **ναυαρχίδα** η: πλοίο στο οποίο επιβαίνει ο ναύαρχος, και που είναι επικεφαλής όλων των πλοίων του στόλου. *σχ. ναύτης.*

ναύλος ο & **ναύλο** το: χρήματα που δίνει κπ, για να χρησιμοποιήσει μέσο μαζικής μεταφοράς. **ναυλώνω -ομαι:** (μτβ.) μισθώνω πλοίο ή αεροπλάνο για τη μεταφορά ανθρώπων ή εμπορευμάτων. **ναύλωση** η.

ναυμαχία η: μάχη που γίνεται με πολεμικά πλοία: η ~ της Σαλαμίνας. **ναυμαχώ** (αμτβ.). *σχ. ναύτης.*

ναύτης ο: ❶ πρόσωπο που υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία στο πολεμικό ναυτικό και δεν είναι βαθμοφόρος. ❷ πρόσωπο χωρίς εξειδίκευση που εργάζεται σε εμπορικό πλοίο. **ναυτικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τους ναύτες ή τη ναυτιλία: ~ βάση/ατύχημα. **ναυτικός** ο, η: πρόσωπο που εργάζεται σε πλοίο. **ναυτικό** το: το σύνολο των πλοίων μιας χώρας = στόλος: *εμπορικό/πολεμικό ~.*

Από την ΑΕ λ. **ναῦς** «πλοίο» (γεν. *νηός & νεός*), η οποία χρησιμοποιείται στη σύνθεση διαφόρων λ. της ΝΕ: *νανάγιο, ναναρχίδα, ναύαρχος, ναυπηγώ* κτλ.

ναυτία η: αίσθημα ζαλάδας και τάσης για εμετό = [οικ.] αναγούλα: *Το κούνημα του πλοίου μου έφερε ~.*

ναυτιλία η: ❶ το σύνολο της κίνησης των πλοίων από τόπο σε τόπο = ναυσιπλοΐα: *Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες που ανέπτυξαν τη ~.* ❷ ο εμπορικός στόλος μιας χώρας. **ναυτιλιακός -ή -ό.**

ναφθαλίνη η: χημ λευκή κρυσταλλική ουσία με χαρακτηριστική μυρωδιά, που χρησιμοποιείται κυρίως για την προστασία των μάλλινων ρούχων από τον σκόρο.

νεαρός -ή & [επίσ.] -ά -ό: αυτός που είναι νέος σε ηλικία: *Το νεαρότερο μέλος της οικογένειάς μας είναι δέκα χρονών.* **νεαρός** ο, **νεαρή & -ά** η: νέος άνθρωπος: *Σε ζήτησε ένας ~.*

νεκρός -ή & [επίσ.] -ά -ό: ❶ (για ανθρ., ζώα & φυτά) αυτός που έπαψε να ζει = πεθαμένος ≠ ζωντανός: *Βρέθηκε ~ στο κρεβάτι του.* **κλινικά ~:** κπ που ο εγκέφαλός του δε λειτουργεί, αλλά συνεχίζει να ζει με τη βοήθεια ιατρικών μηχανημάτων. ~ *φάλαινα* = ψόφιος. ~ *φυτό* = ξερός. ~ *φύση:* πίνακας με φρούτα, νεκρά ζώα ή μικρά αντικείμενα. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ζωντάνια ή χαρακτηρίζεται από έλλειψη δραστηριότητας ≠ ζωντανός: *Τίποτε δε συμβαίνει εδώ, είναι μια ~ πόλη.* ❸ (για τόπο) αυτός στον οποίο δεν υπάρχει η δυνατότητα επιβίωσης ζωντανών οργανισμών: *Η λίμνη είναι ~ εξαιτίας της ρύπανσης. Νεκρά Θάλασσα.* ❹ αυτός που δεν έχει πλέον ισχύ, εφαρμογή ή χρήση: ~ *γλώσσα:* που δε μιλιέται πλέον: *Τα Αρχαία Ελληνικά και τα Λατινικά είναι ~.* ❺ (μτφ.) αυτός που δε λειτουργεί: *Το τηλέφωνο δεν καλεί, είναι ~.* **νεκρός** ο, **νεκρή** η: πρόσωπο που έχει πεθάνει. **νεκρά** η: ΜΗΧΑΝ θέση μηχανισμού η οποία δε συμβάλλει στη μετάδοση ενέργειας ή κίνησης: *Βάλε τον μοχλό ταχυτήτων στη ~ και σβήσε τη μηχανή!* **νεκρικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον νεκρό: ~ *πομπή.* **νέκρω** η: απόλυτη ηρεμία, έλλειψη ζωντάνιας ή δραστηριότητας: *Έφυγαν τα παιδιά κι επικρατεί ~!* **νεκρώνω -ομαι:** ❶ (μτβ., για ζωντανούς οργανισμούς ή μέλη του σώματος) προκαλώ θάνατο, αναισθησία ή παράλυση: *Η ατυχής επέμβαση του νέκρωσε το νεύρο.* ❷ (μτφ., μτβ.) προκαλώ διακοπή δραστηριότητας, ενέργειας, εξέλιξης: *Η πετρελαϊκή κρίση*

νέκρωσε την οικονομία. ❸ (αμτβ.) παύω να έχω δραστηριότητα, ενέργεια ή εξέλιξη: *Νέκρωσε η αγορά.* ❹ (αμτβ.) παύω να λειτουργώ: *Το τηλέφωνο νέκρωσε.* **νέκρωση** η. **νεκρώσιμος -η -ο:** αυτός που σχετίζεται με τον νεκρό: ~ τελετή (κηδεία). ~ **ακολουθία:** ακολουθία που ψάλλεται στην κηδεία.

νεκροταφείο το: τόπος όπου ενταφιάζουμε τους νεκρούς = κοιμητήριο. **νεκροθάφτης** ο.

νεο- & νεό-: α΄ συνθ. που προσδίδει στο β΄ συνθ. την ιδιότητα ❶ του πρόσφατου: *νεογέννητος, νεοσύστατος, νεόφερτος.* ❷ του μεταγενέστερου σε σχέση με κτ ανάλογο που έχει προηγηθεί: *νεολιθικός, νεορεαλισμός, νεοορθόδοξος.*

νεολαία η: ❶ το σύνολο των νέων ή ορισμένη ομάδα νέων με κοινά χαρακτηριστικά: *Η ανεργία πλήττει σημαντικά τη ~ φοιτητική/μαθητική ~.* ❷ ομάδα νέων που ανήκουν σε πολιτική οργάνωση: η ~ του *Κομμουνιστικού Κόμματος (ΚΝΕ).*

νέος -α -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που βρίσκεται μεταξύ εφηβικής και ώριμης ηλικίας. ❷ αυτός που μόλις έχει εμφανιστεί, δημιουργηθεί, τεθεί σε λειτουργία κτλ. ή που εμφανίζεται, δημιουργείται κτλ. για πρώτη φορά = καινούριος ≠ παλιός: ~ *εταιρεία/κτίρια. τα ~ μέτρα της τροχαίας. εκ νέου:* [επίσ.] πάλι. ❸ αυτός που εμφανίζεται μετά από κπ ή κτ άλλο, το(ν) διαδέχεται ή το(ν) αντικαθιστά = καινούριος ≠ παλιός: ~ *διευθυντής.* ❹ αυτός που έχει χαρακτηριστικά πρωτοποριακά: ~ *τεχνολογίες/μέθοδος/ιδέα.* **νέος** ο, **νέα** η: πρόσωπο νεαρής ηλικίας. **νέο** το: ❶ είδηση: *Θα σου πω ένα ~ απίστευτο!* ❷ πληθ. οι ειδήσεις στον Τύπο: *καλλιτεχνικά/αθλητικά ~.* **νεότητα** η: ❶ σύνολο νέων = νεολαία. ❷ νεαρή ηλικία: *Στη ~ του ήταν αθλητής.* **νεανικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή ταιριάζει σε νέους: ~ *ντύσιμο.* **νεανικά** (επίρρ.). **νεανικότητα** η.

νερό το: ❶ υγρό στοιχείο της φύσης, άχρωμο, άοσμο και άγευστο, βασικό συστατικό θαλασσών, ποταμών και λιμνών, το οποίο, σε κανονικές συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας, αποτελείται από δύο άτομα υδρογόνου και ένα οξυγόνο: *αλμυρό/γλυκό/μεταλλικό/τρεχούμενο ~. ιαματικά νερά. μοιάζουν σαν δυο σταγόνες ~:* μοιάζουν πάρα πολύ. **λέω το μάθημα ~/νεράκι:** το λέω πολύ καλά. **πνίγομαι σε μια κονταλιά ~:** τα χάνω στην παραμικρή δυσκολία. ❷ (συννεκδ.) η βροχή: *Σήμερα έριξε πολύ ~.* ❸ πληθ. μεγάλη περιοχή θάλασσας, λίμνης κτλ.: *τα παγωμένα ~ του ακεανού. ρηχά*

/βαθιά ~. είμαι/νιώθω έξω από τα νερά μου: δε νιώθω άνετα. ❹ παροχή πόσιμου νερού στο σπίτι από το δίκτυο ύδρευσης: *Έχω πολλά έξοδα: φως, ~, τηλέφωνο!* ❺ πληθ. οι διαφορετικές αποχρώσεις που φαίνονται στην επιφάνεια ξύλου, μετάλλου ή πετρώματος: *Το μάραρο του τραπεζιού κάνει ωραία ~.* **νερόνω:** (μτβ.) αραιώνω κτ με νερό. **νέρομα** το.

Από το επίθ. *νηρόν:* *νηρόν ύδωρ* «φρέσκο νερό».

νετρόνιο το: χημ συστατικό στοιχείο του ατομικού πυρήνα με ουδέτερο ηλεκτρικό φορτίο: *βόμβα ~.*

Από το αγγλ. *neutron* (neutral «ουδέτερο») + *-ιο.*

νεύμα το: κίνηση του κεφαλιού, των χεριών ή των ματιών, με την οποία επικοινωνούμε με κπ χωρίς να μιλήσουμε = νόημα: *Κάνε του ~ να έρθει κοντά.* **νεύω** • *αόρ. ένευσα:* (μτβ.) κάνω *νεύμα* σε κπ = γνέφω: *Μου ένευσε καταφατικά.*

νεύρο το: ❶ βιολ λεπτή και μακριά κυλινδρική χορδή από ίνες, υπεύθυνη για την επικοινωνία του εγκεφάλου και του νωτιαίου μυελού με τα άλλα όργανα του σώματος και αντίστροφα: *εγκεφαλικό/ακουστικό/οπτικό ~.* ❷ πληθ. το νευρικό σύστημα, και ειδικά η ρύθμιση της ψυχολογικής κατάστασης του ανθρώπου (ηρεμίας, ταραχής κτλ.): *πόλεμος νευρών. Έχω γερά/ατσάλινα ~.* ❸ πληθ. κατάσταση έντονης ψυχικής αναταραχής (θυμός, αγωνία κτλ.): *Από τα ~ του, έβαλε κάτι φωνές! έχω τα ~ μου/είμαι όλο ~:* είμαι πολύ εκνευρισμένος. ❹ (μτφ.) έντονη διάθεση κπ για δραστηριότητα = ενεργητικότητα. *ζωντάνια: Έχει φοβερό ~, στιγμή δεν ξεκουράζεται!* ❺ (μτφ., για φυτά, καρπούς) η ίνα και (γενικότερ.) ό,τι μοιάζει στο σχήμα με νευρική ίνα: *τα ~ στα φασολάκια.* **νευρώδης -ης -ες:** ❶ αυτός που είναι γεμάτος *νεύρα:* ~ *ιστός.* ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ζωντάνια, δυναμισμό: ~ *γράφω.* ❸ (συννεκδ.) αυτός που έχει μυώδες και λεπτό σώμα ≠ πλαδαρός. ❹ σχ. *αγενής. νευρικός -ή -ό:* ❶ αυτός που σχετίζεται με τα *νεύρα:* ~ *σύστημα.* ❷ αυτός που εκνευρίζεται εύκολα = *ευέξαπτος.* ❸ αυτός που έχει νευρικότητα. **νευρικά** (επίρρ.). **νευρικότητα** η: κατάσταση υπερέντασης, ανησυχίας ή έλλειψης ψυχραιμίας. **νευριάζω:** ❶ (αμτβ.) χάνω την ηρεμία, την ψυ-

νεκροταφείο
νεκρώνω → νεκρός
νέκρωση → νεκρός
νεκρώσιμος → νεκρός
νέο → νέος
νεο-
νεό- → νεο-
νεογέννητος → νεο-
νεογνό → σχ. βρόφος
νεολαία
νεολιθικός → νεο-
νεοορθόδοξος → νεο-
νεορεαλισμός → νεο-
νέος
νεοσύστατος → νεο-
νεότητα → νέος
νεόφερτος → νεο-
νερό
νέρομα → νερό
νερώνω → νερό
νετρόνιο
νεύμα
νευριάζω → νεύρο
νευρικά → νεύρο
νευρικός → νεύρο
νευρικότητα → νεύρο
νεύρο
νευρώδης → νεύρο
νεύω → νεύμα

N

νέφος
νόημα

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

νέφος
νεφροικός → νεφρός
νεφρό → νεφρός
νεφρός
νέφωση → νέφος
νήμα
νησί
νησίδα
νησιώτης → νησί
νησιωτικός → νησί
νησιώτισσα → νησί
νήσος → νησί
νηστεία
νηστεύω → νηστεία
*νηστήσιμος → νηστήσιμος
νησιτικός
νηστήσιμος → νηστεία
νηφάλια → νηφάλιος
νηφάλιος
νηφαλιότητα → νηφάλιος
νιάτα
νίβω
νίκελ → νικέλιο
νικέλινος → νικέλιο
νικέλιο
νικελώνω → νικέλιο
νίκη → νικώ
νικητήριος → νικώ
νικητής → νικώ
νικητήρια → νικώ
νικηφόρα → νικηφόρος
νικηφόρος
νικωτήνη
νικώ
νίπτω → σχ. νίβω
νιώθω
νοερά → νοερός
νοερός
νοερός → νοερός
νόημα
νοηματικά → νόημα
νοηματικός → νόημα

χραμιά μου = εκνευρίζομαι, θυμώνω: ~ όταν με μαλώνουν άδικα. ❷ (μτβ.) κάνω κπ να χάσει την ηρεμία, την ψυχραιμία του = εκνευρίζω: *Μη με ~ άλλο, φύγε!*

νέφος το: ❶ [επίσ.] σύννεφο. ❷ (συνεκδ.) οτιδήποτε μοιάζει με σύννεφο: ~ από ακρίδες σκέπασε την περιοχή. ~ φωτονίων. ❸ σύννεφο από ρυπαντικές ουσίες που σχηματίζεται κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα: το ~ της Αθήνας. ❹ πλθ. (μτφ.) προμηνύματα για κτ κακό: *Νέφη παρατηρούνται στον ουρανό της πολιτικής μας ζωής.* **νέφωση** η: συνήθ. πλθ. πυκνή συννεφιά: *τοπικές νεφώσεις.*

νεφρός ο & [προφ.] **νεφρό** το: ΑΝΑΤ όργανο του ανθρώπου και των σπονδυλωτών ζώων που καθαρίζει το αίμα από τα κατάλοιπα του μεταβολισμού και τα αποβάλλει μέσω του ουροποιητικού συστήματος: *μεταμόσχευση ~. πέτρα στο ~.* **νεφρικός -ή -ό.**

νήμα το: ❶ λεπτό σε διάμετρο σύνολο πλεγμένων μεταξύ τους φυσικών ή τεχνητών ινών που χρησιμοποιεί στην ύφανση: *μάλλινο/βαμβακερό ~.* ~ για πλέξιμο. **κόβω το ~**: τεματίζω πρώτος σε αγώνα δρόμου. ❷ (μτφ.) σειρά, συνέχεια σε στοιχεία (γεγονότα, ιδέες κτλ.) που ακολουθούν το ένα το άλλο: *Ας ξαναπιάσουμε το ~ της σκέψης μας! η άκρη του ~*: η αρχή, η αιτία υπόθεσης. ❸ ΗΛΕΚΤΡΟΛ λεπτό σύρμα που χρησιμοποιείται στις λάμπες.

Από την ΑΕ λ. *νήμα*, από το ρ. *νέω* «αλώθω, γνέθω».

νησί το: τμήμα ξηράς που περιβάλλεται από θάλασσα, λίμνη ή ποταμό: *Η Ίος είναι πανέμορφο ~.* **νησιώτης** ο, **-ισσα** η: πρόσωπο που μένει σε ή κατάγεται από νησί. **νησιωτικός -ή -ό.** **νήσος** η: [επίσ.] νησί.

νησίδα η: ❶ [επίσ.] μικρό νησί. ❷ στενή διαχωριστική λωρίδα ανάμεσα στα δύο ρεύματα διέλευσης των οχημάτων σε δρόμο ταχείας κυκλοφορίας.

νηστεία η: αποχή από συγκεκριμένες τροφές σε καθορισμένες περιόδους, για θρησκευτικούς κυρίως λόγους, και η αντίστοιχη χρονική περίοδος: *η ~ των Χριστουγέννων/του Πάσχα.* **νηστεύω**: ❶ (αμτβ.) κάνω νηστεία. ❷ (μτβ.) δεν τρώω συγκεκριμένη τροφή: ~ και το λάδι. **νησιτισμός -ή -ο**: (για τροφές) αυτός που επιτρέπεται σε άτομα που νηστεύουν: ~ *κοιλουράκια.*

νησιτικός -ή & -ιά -ό: αυτός που δεν έχει φάει ≠ φαγωμένος, χορτάτος.

νηφάλιος -α -ο: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται

από λογική και διαύγεια ή ηρεμία, ψυχραιμία = ψύχραιμος: *Παρά τον γενικό εκνευρισμό, παρέμεινε ~.* ❷ αυτός που δε βρίσκεται σε κατάσταση μέθης ≠ μεθυσμένος: *Το αλκοτέστ επιβεβαίωσε ότι ήταν ~.* **νηφάλια** (επίρρ.). **νηφαλιότητα** η ≠ μέθη.

νιάτα τα: ❶ νεανική ηλικία = νιότη, νεότητα: *Τα ~ είναι η καλύτερη περίοδος της ζωής του ανθρώπου.* ❷ (συνεκδ.) το σύνολο των νέων ανθρώπων = νεολαία, νεότητα: *οργισμένα ~.*

νίβω -ομαι: ❶ [παρωχ.] (μτβ.) πλένω με νερό το πρόσωπο και τα χέρια κπ. ❷ παθ. πλένω τα χέρια και το πρόσωπό μου: *Σηκώθηκα, νίφθηκα, κι έφυγα από το σπίτι.*

Από το ελνστ. ρ. *νίβω*. Ο τ. *νίπτω* (από το ελνστ. *νίπτω*) με την ίδια σημ. χρησιμοποιείται σήμερα μόνο στην εκφρ. *νίπτω τας χείρας μου* «δεν αναλαμβάνω καμιά ευθύνη», που, σύμφωνα με την Καινή Διαθήκη, την είπε ο Πόντιος Πιλάτος όταν παρέδιδε τον Χριστό στον εξαργιωμένο όγλο.

νικέλιο & νίκελ το • άκλ.: χημ σκληρό μέταλλο με αργυρόλευκο χρώμα, που οξειδώνεται δύσκολα. **νικέλινος -η -ο.** **νικελώνω -ομαι**: (μτβ.).

νικηφόρος -α -ο: αυτός που νικά, που φέρνει τη νίκη: ~ *εκστρατεία/μάχη.* **νικηφόρα** (επίρρ.).

νικοτήνη η: δηλητηριώδης χημική ουσία που βρίσκεται στα φύλλα του καπνού και προκαλεί εθισμό: *τσιγάρα με χαμηλή περιεκτικότητα σε ~.*

νικώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ καταφέρνω να φανώ ανώτερος από τον αντίπαλό μου = κερδίζω ≠ χάνω, ηττώμαι: *Οι Έλληνες νίκησαν τους Πέρσες.* ❷ (μτφ.) καταφέρνω να ξεπεράσω άσχημη κατάσταση: ~ *τους φόβους/τις αδυναμίες μου.* **νίκη** η. **νικητής** ο, **-ήτρια** η. **νικητήριος -α -ο.**

νιώθω: (μτβ.) ❶ έχω κπ αίσθημα ή συναίσθημα, βρίσκομαι σε ορισμένη ψυχική κατάσταση = αισθάνομαι: ~ *ευτυχιμένος/όμορφα/φυλακισμένος.* ~ *πόνος/χαρά.* ❷ έχω την αίσθηση ότι κτ θα συμβεί = προαισθάνομαι, διαισθάνομαι: ~ *ότι αυτή η σχέση σύντομα θα τελειώσει.* ❸ αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω κτ: *Δε ~ ότι όσα λέει τον γελοιοποιούν.*

νοερός -ή -ό: αυτός που γίνεται με τον νου ή τη φαντασία: *Ας κάνουμε ένα ~ ταξίδι στην αρχαία Αθήνα!* **νοερά & -ώς** (επίρρ.).

νόημα το: ❶ αυτό που εκφράζει μια λέξη, μια πρόταση ή ένα κείμενο = σημασία, έννοια:

Ποιος θα μας πει το ~ του διηγήματος; ❷ ο σκοπός, ο λόγος για τον οποίο λέγεται ή γίνεται κτ: *Τι ~ έχει να δουλεύεις τόσες ώρες χωρίς ανταπόδοση;* ❸ κίνηση του κεφαλιού, των χεριών ή και των ματιών, με την οποία επικοινωνούμε με κπ χωρίς να μιλάμε = νεύμα: *Ο τροχονόμος έκανε ~ να σταματήσουμε.* **νοηματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχέση με το νόημα (σημ. 1): *Το γραπτό σου έχει ένα ~ κενό στον πρόλογο.* ❷ αυτός που γίνεται με νοήματα (σημ. 3): *ειδήσεις στη ~ γλώσσα* (γλώσσα των κωφών). **νοηματικά** (επίρρ.). *σχ. νους.*

Από το ΑΕ νόημα «σκέψη, αντίληψη» < νοῶ.

νομισμένη η: το σύνολο των νοητικών ικανοτήτων: *Δε χρειάζεται να έχει κανείς υψηλή ~ για να κάνει αυτήν τη δουλειά.* **τεχνητή ~:** ΠΛΗΡΟΦ κλάδος της πληροφορικής που επιδιώκει την κατασκευή υπολογιστικών εφαρμογών ικανών να μιμούνται την ανθρώπινη ευφυΐα. **νοήμων & νοήμονας -ων -ον:** αυτός που έχει την ικανότητα να σκέφτεται. *σχ. νους.*

νόθος -α & [επίσ.] -ος -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που γεννήθηκε από γονείς που δεν ήταν παντρεμένοι μεταξύ τους = εξώγαμος ≠ νόμιμος. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει αλλοιωθεί ή παραποιηθεί, που έχει χάσει τη γνησιότητά του = νοθευμένος ≠ γνήσιος, ανόθευτος: ~ εκλογές. **νοθεύω -ομαι:** (μτβ.) ❶ προσθέτω σε κτ ένα στοιχείο κατώτερης ποιότητας, συνήθως με σκοπό το παράνομο κέρδος: *νοθευμένο λάδι.* ❷ (μτφ.) προσθέτω σε κτ (ιδέα, κατάσταση κτ.) στοιχεία ξένα προς αυτό ή δίνω ερμηνείες που καταστρέφουν την αρχική μορφή ή το νόημά του = παραποιώ. **νοθεία η.**

νοίκι το: [οικ.] ενοίκιο. **νοικάρης ο, νοικάρισσα η:** [οικ.] ενοικιαστής -άστρια. **νοικιάζω -ομαι:** (μτβ.) ενοικιάζω.

νοικοκύρης ο • πληθ. -ηδες & [οικ.] (στις σημ. 1 & 3) νοικοκυραίοι, νοικοκυρά η: ❶ ο κύριος /η κυρία του σπιτιού και της οικογένειας: *Όταν λείπει η ~, το σπίτι γίνεται άνω κάτω.* ❷ *συνήθ. θηλ. η γυναίκα που τα καταφέρνει καλά ή ασχολείται αποκλειστικά με τις δουλειές του σπιτιού: Εκτός από επιτυχημένη επαγγελματία είναι και καλή ~.* ❸ *αρσ. πρόσωπο με οικονομική άνεση: Είναι ο πρώτος ~ του χωριού.* ❹ ως χαρακτηρισμός, πρόσωπο που τακτοποιεί τα πράγματα ή τις υποθέσεις του ≠ ανοικοκύρευτος: *Είναι ~ άνθρωπος: το γραφείο του είναι φοβερά τακτικό!* **νοικοκυ-**

ριό το: ❶ [οικ.] η φροντίδα του σπιτιού (καθαριότητα, μαγείρεμα κτλ.): *Κάνω το ~.* ❷ ο εξοπλισμός που είναι απαραίτητος για ένα σπίτι: *Φτιάχνουν το ~ τους για να παντρευτούν.* ❸ το σύνολο των ανθρώπων (συνήθως οικογένεια) που ζουν μαζί σε ένα σπίτι, ως οικονομική μονάδα: *Η οικονομική κρίση πλήττει πρώτα τα φτωχά ~.* **νοικοκυρεύω -ομαι:** (μτβ.) ❶ καθαρίζω και τακτοποιώ κπ χώρο = συγυρίζω. ❷ (μτφ.) τακτοποιώ ή οργανώνω κπ ή κτ: *Ο νέος δήμαρχος νοικοκύρευσε τα οικονομικά του δήμου.* ❸ *παθ. αποκτώ δική μου οικογένεια: Παντρεύτηκε και νοικοκυρεύτηκε.* **νοικοκυροσύνη η:** ❶ το ενδιαφέρον και η επιμέλεια για τις δουλειές του σπιτιού, καθώς και η προθυμία στην εκτέλεσή τους. ❷ η σωστή διαχείριση των οικονομικών.

Από το μσν. νοικοκύρης < ΑΕ οικόκυρης (από τα οίκος + κύριος).

νομάδας ο: *συνήθ. πληθ.* πρόσωπο που δεν έχει μόνιμη κατοικία και μετακινείται από περιοχή σε περιοχή: *Όλο και λιγότεροι τσιγγάνοι σήμερα είναι ~.* **νομαδικός -ή -ό. νομαδικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ νομάδες «μετακινούμενοι βοσκοί», και αυτό από το νομή «βοσκή» < νέμω «μοιράζω».

νομάρχης ο, η & [λαϊκ.] -ισσα η: ο εκλεγμένος πολιτικός διοικητής ενός νομού ή τμήματός του. **νομαρχία η:** ❶ διοικητική περιφέρεια που διοικεί ο νομάρχης: ~ *Δυτικής Αττικής.* ❷ το αξίωμα του νομάρχη και το χρονικό διάστημα της θητείας του: *Κατά την περίοδο της ~ του έγιναν πολλά έργα.* ❸ οι υπηρεσίες που διοικεί ο νομάρχης και το κτίριο όπου έχει την έδρα του. **νομαρχιακός -ή -ό.**

Από το ΑΕ νομάρχης «διοικητής επαρχίας» < νομός + ἄρχω.

νομίζω -ομαι: (μτβ.) = πιστεύω, θεωρώ ❶ έχω ορισμένη γνώμη, άποψη για κτ = κρίνω: ~ ότι *έχεις άδικο.* ❷ έχω την εντύπωση ότι κτ ισχύει ή θα γίνει, χωρίς να είμαι βέβαιος = υποθέτω, φαντάζομαι: *Αρχικά νομίζαμε ότι ο τραυματισμός του ήταν σοβαρός, αλλά ευτυχώς δεν ήταν τίποτε. Νόμιζα πως θα είχες αλλάξει στάση.* ❸ αποδίδω ορισμένη ιδιότητα σε κπ: *Τους νόμιζαν νεκρούς, αλλά τελικά ήταν αιχμάλωτοι.*

νοήμονας → νομισμένη νομισμένη
νοήμων → νομισμένη
νόηση → νους
νοητικά → νους
νοητικός → νους
νοητός → νους
νοθεία → νόθος
νοθεύω → νόθος
νόθος
νοιάζει → έννοια²
νοιάζομαι → έννοια²
νοικάρης → νοίκι
νοικάρισσα → νοίκι
νοικιάζω → νοίκι
νοικοκυρά → νοικοκύρης
νοικοκυρεύω → νοικοκύρης
νοικοκύρης
νοικοκυριό → νοικοκύρης
νοικοκυροσύνη → νοικοκύ-
ρης
*νοιώθω → νιώθω
νομάδας
νομαδικά → νομάδας
νομαδικός → νομάδας
νομάρχης
νομαρχία → νομάρχης
νομαρχιακός → νομάρχης
νομάρχησσα → νομάρχης
νομίζω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- νομικά → νόμος
- νομική → νόμος
- νομικός → νόμος
- νομικώς → νόμος
- νόμιμα → νόμιμος
- νομιμοποιώ → -ποιώ
- νόμιμος
- νομιμότητα → νόμιμος
- νομίμως → νόμιμος
- νόμισμα
- νομισματικός → νόμισμα
- νομοθεσία
- νομοθέτης → νομοθεσία
- νομοθετικά → νομοθεσία
- νομοθετικός → νομοθεσία
- νομοθετώ → νομοθεσία
- νόμος
- νόμος
- νομοσχέδιο
- νομοταγής
- νομοτέλεια
- νομοτελειακά → νομοτέλεια
- νομοτελειακός → νομοτέλεια
- νονά → νόνος
- νονός
- νοοτροπία
- νοούμαι → νους
- νοσηλεία → νοσηλεύω
- νοσηλευτής → νοσηλεύω
- νοσηλευτικός → νοσηλεύω
- νοσηλεύτρια → νοσηλεύω
- νοσηλεύω
- νοσήλια → νοσηλεύω
- νόσημα → νόσος
- νοσηρά → νόσος
- νοσηρός → νόσος
- νοσηρότητα → νόσος

Από το ΑΕ ρ. **νομίζω** «δέχομαι κτ ως νόμιμο» < νόμος.

νόμιμος -η -ο: αυτός που υπάρχει ή γίνεται σύμφωνα με τον νόμο ≠ παράνομος: ~ *διαδικασία / αμοιβή. νόμιμα & [επίσ.] νομίμως* (επίρρ.). **νομιμότητα** η.

νόμισμα το: ❶ μικρό, συνήθως στρογγυλό κομμάτι από μέταλλο, που χρησιμοποιείται ως μέσο οικονομικής συναλλαγής = κέρμα. **η άλλη όψη/πλευρά του ~:** η αντίθετη άποψη σε ένα ζήτημα. ❷ το χρήμα που κυκλοφορεί είτε με χάρτινη μορφή είτε ως νόμισμα, η βασική χρηματική μονάδα μιας χώρας: *Τα κράτη της ευρωζώνης έχουν ενιαίο ~, το ευρώ. πληρώνω κπ με το ίδιο ~:* ανταποδίδω σε κπ το κακό που μου έκανε. **νομισματικός -ή -ό:** ~ *σταθερότητα/μουσείο.*

Από το ΑΕ **νόμισμα** (αρχική σημ. «καθιερωμένος θεσμός») < **νομίζω** (αρχική σημ. «δέχομαι ως νόμιμο»).

νομοθεσία η: σύνολο νόμων που ισχύουν σε ένα κράτος και ρυθμίζουν τις σχέσεις σε ορισμένο τομέα: *Αυτά ισχύουν με βάση την ελληνική ~. εργατική ~. νομοθετώ -ούμαι:* ❶ (αμτβ.) ψηφίζω και επιβάλλω νόμους = θεσμοθετώ: *Η κυβέρνηση προτείνει και το κοινοβούλιο ~.* ❷ (μτβ.) συντάσσω νόμους: *νομοθετημένες διατάξεις. νομοθέτης ο:* ❶ το σώμα που νομοθετεί, δηλ. η Βουλή, η νομοθετική εξουσία. ❷ πρόσωπο που συντάσσει νόμους σε μια πολιτεία. **νομοθετικός -ή -ό. νομοθετικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ **νομοθέτης** < νόμος + θ. *θετ-* του ρ. *τίθημι.*

νομός ο: μεγάλη διοικητική περιφέρεια ενός κράτους: ~ *Έβρου/Αρκαδίας.*

Από το ΑΕ **νομός** < νέμω.

νόμος ο: ❶ γραπτός κανόνας δικαίου σ' ένα κράτος, που ρυθμίζει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και με το κράτος: *Το Σύνταγμα είναι ο θεμελιώδης ~ της Πολιτείας.* ❷ σύνολο νόμων σ' ένα κράτος = νομοθεσία. ❸ κανόνας που ρυθμίζει την κοινωνική ζωή και την ηθική συμπεριφορά των ανθρώπων και που βασίζεται στη συνήθεια και την παράδοση: *Στην Ιαπωνία είναι ~ να μη δίνεις φιλοδώρημα. άγραφος ~:* κανόνας, κυρίως

ηθικός, με γενική ισχύ, που δεν έχει ωστόσο καταγραφεί. ❹ γενίκευση των επιστημονικών συμπερασμάτων, που αφορούν σχέσεις μεταξύ φαινομένων: *ο ~ της παγκόσμιας έλξης. οι ~ του Μέντελ. νομικός -ή -ό:* αυτός που σχετίζεται με τους νόμους ή τη μελέτη των νόμων: ~ *Σχολή/θέμα. νομική η & [οικ.] νομικά* τα: η νομική επιστήμη. **νομικός ο, η:** πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τα νομικά. **νομικά & -ώς** (επίρρ.).

νομοσχέδιο το: πρόταση νόμου που υποβάλλει η κυβέρνηση στη βουλή για να ψηφιστεί: *Κατατέθηκε το ~ για την Παιδεία.*

νομοταγής -ής -ές: αυτός που σέβεται και δεν παραβιάζει τους νόμους: ~ *πολίτης. ~ σχ. αγενής.*

Από τα **νομο-** + θ. *ταγ-* από τον β' παθ. αόρ. *ἐτάγην* του ΑΕ ρ. *τάσσω* «τοποθετώ».

νομοτέλεια η: η λειτουργία ενός φαινομένου σύμφωνα με ορισμένους σταθερούς και απαράβατους νόμους: *Ο χώρος του διαστήματος έχει τη δική του ~. νομοτελειακός -ή -ό:* αυτός που διέπεται από νομοτέλεια. **νομοτελειακά** (επίρρ.): *Με τέτοια επίδοση οδηγούμαστε ~ στην ήττα.*

νονός ο, νονά η & [οικ., στη σημ. 1] νουνός ο, νουνά η: ❶ πρόσωπο που βαφτίζει ένα παιδί. ❷ άνθρωπος του υποκόσμου που με τη βία επιβάλλεται ως προστάτης νυχτερινών κέντρων, για να αποσπά από τους ιδιοκτήτες τους χρήματα: ~ *της νύχτας.*

νοοτροπία η: οι αντιλήψεις ατόμου ή ομάδας, που καθορίζουν τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς του(ς): *Είναι άτομο με συντηρητική ~.*

Από τα **νοο-** (< νους) + **τρόπος.**

νοσηλεύω -ομαι: (μτβ.) παρέχω σε ασθενή την κατάλληλη ιατροφαρμακευτική φροντίδα: *Ο ασθενής νοσηλεύεται στο νοσοκομείο. νοσηλεία η:* το να νοσηλεύεται κανείς: *Επέστρεψε στο σπίτι του μετά από δίμηνη ~. νοσηλευτικός -ή -ό. νοσηλευτής ο, -εύτρια η:* πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τη νοσηλεία ασθενών = νοσοκόμος -α. **νοσήλια** τα: τα έξοδα της νοσηλείας.

Από το ΑΕ ρ. **νοσηλεύω** < **νοσηλός** «άρρωστος» < νόσος.

νοσοκομείο το: δημόσιο ή ιδιωτικό ίδρυμα με σκοπό την ιατροφαρμακευτική φροντίδα ασθενών και τραυματιών: ~ *παιδων/ατυχημάτων*. **νοσοκομειακός -ή -ό:** ~ *γιατροί*. **νοσοκόμος** ο, -α η: πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με την περιποίηση των ασθενών = νοσηλεύτης -εύτρια.

νόσος η: [επίσ.] διαταραχή της φυσιολογικής λειτουργίας του οργανισμού = αρρώστια, ασθένεια, πάθηση, νόσημα: *Η ~ καταπολεμήθηκε αποτελεσματικά*. **η επάρατη ~:** ο καρκίνος. **νοσώ:** (αμτβ.) ❶ [επίσ.] προσβάλλομαι από ασθένεια, είμαι άρρωστος = ασθενώ, αρρωσταίνω. ❷ (μτφ.) είμαι σε κακή κατάσταση: *Ο χώρος της δικαιοσύνης ~*. **νόσημα** το. **νοσηρός -ή -ό:** ❶ αυτός που βλάπτει την υγεία, προκαλεί ασθένειες: ~ *περιβάλλον*. ❷ (μτφ.) αυτός που αποκλίνει από το φυσιολογικό = αρρωστημένος ≠ υγιής: *Οι κακίες αυτές είναι προϊόν ~ φαντασίας*. **νοσηρά** (επίρρ.). **νοσηρότητα** η.

νοσταλγία η: συναίσθημα ευχάριστης μελαγχολίας που νιώθουμε όταν σκεφτόμαστε κτ ή κτ αγαπημένο ή ευχάριστο από το παρελθόν: *Θυμάμαι πάντα με ~ τα όμορφα χρόνια στο σχολείο*. **νοσταλγώ:** (μτβ.) αισθάνομαι νοσταλγία για κτ: ~ *(να φάω) σπιτικό φαγητό*. **νοσταλγικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί ή σχετίζεται με τη νοσταλγία: ~ *μουσική*. **νοσταλγικά** (επίρρ.). **νοσταλγός** ο, η: πρόσωπο που νιώθει νοσταλγία για κτ.

Από το γαλλ. *nostalgie*, και αυτό από τα ΑΕ *νόστος* «επιστροφή στην πατρίδα» + *άλγος* «πόνος».

νόστιμος -η -ο: ≠ άνοστος ❶ (για τροφές) αυτός που έχει ευχάριστη γεύση = γευστικός ≠ άγευστος. ❷ (μτφ.) αυτός που προκαλεί ευχάριστα συναισθήματα = χαριτωμένος: *Σε είδα μ' έναν ~ νεαρό*. *Λέει ~ ανέκδοτα*. **νόστιμα** (επίρρ.). **νοστιμιά** & [οικ.] **νοστιμάδα** η: η ιδιότητα του νόστιμου. **νοστιμεύω -ομαι:** ❶ (μτβ.) κάνω κτ νόστιμο: *Να βάλεις δάφνη, που ~ τις φακές!* ❷ (αμτβ.) γίνομαι νόστιμος. ❸ *παθ.* (μτφ., μτβ.) έχω μεγάλη επιθυμία για κτ ή κπ: ~ *μια κοπέλα*. **νοστιμίζω:** (μτβ. & αμτβ.) νοστιμεύω (σημ. 1, 2).

Από το ΑΕ *νόστιμος* (< *νόστος*). Από τη σημ. της λ. *νόστος* (σχ. *νοσταλγία*) προέκυψε η σημ. του *νόστιμος* («αυτός που αναφέρεται στην επιστροφή στην πατρίδα», άρα «ευχάριστος»), η οποία επεκτάθηκε και χρησιμοποιήθηκε και για άλλες λέξεις (φαγητά, πρόσωπα κτ.).

νότα η: ❶ ΜΟΥΣ σημείο με το οποίο παριστάνουμε έναν μουσικό φθόγγο στο πεντάγραμμο, και (κατ' επέκτ.) ο αντίστοιχος ήχος: *Παίζει βιολί διαβάζοντας τις ~*. *Παίξε τη ~ λα!* ❷ (μτφ.) στοιχείο που επηρεάζει τη διάθεση ή μία κατάσταση: *Έδωσε μια ευχάριστη ~ στα γεγονότα, παρόλο που ήταν θλιβερά*.

νοτίζω • μπλ. **νοτισμένος:** = μουσεύω ❶ (αμτβ.) γίνομαι υγρός, απορροφώ υγρασία: *Νότισε ο τοίχος του μπάνιου*. ❷ (μτβ.) *κάνω* κτ υγρό βρέχοντάς το ελαφρά = υγραίνω: *Η υγρασία νότισε τα απλωμένα ρούχα*.

νότος ο: ≠ βορράς ❶ σημείο του οριζοντα προς την κατεύθυνση του Νότιου Πόλου. ❷ γεωγραφική περιοχή στο νότιο ημισφαίριο. ❸ το νότιο τμήμα περιοχής: *Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες του ευρωπαϊκού ~*. **νότιος -α -ο:** αυτός που βρίσκεται, ανήκει, είναι προσανατολισμένος προς ή προέρχεται από τον νότο ≠ βόρειος: ~ *πόλος/άνεμος*. *σπίτι με ~ προσανατολισμό*. **νότια** & [επίσ.] **νοτίως** (επίρρ.): *Η Γαύδος βρίσκεται ~ της Κρήτης*. **νότια** τα: νότιο τμήμα γεωγραφικού χώρου. **Νότιος** ο, **Νότια** η: κάτοικος νότιων χωρών. **νοτιάς** ο & **νοτιά** η: άνεμος που προέρχεται από τον νότο.

νουβέλα η: φιλοο πεζογράφημα με έκταση μικρότερη από του μυθιστορήματος, αλλά μεγαλύτερη από του διηγήματος: *κοινωνική/ιστορική/αστυνομική ~*.

νουθετώ -ούμαι: (μτβ.) δίνω συμβουλές σε κπ, κυρίως για θέματα συμπεριφοράς = συμβουλεύω: *Οι γονείς ~ τα παιδιά τους, ώστε να σέβονται τους συνανθρώπους τους*. **νουθεσία** η: συμβουλή: *Πάντα άκουγε τις νουθεσίες των δασκάλων του*.

Από το ΑΕ ρ. *νουθετώ* (< *νοῦς* + *θη*- του *τίθημι*) «βάζω σε κπ μυαλό».

νούμερο το: ❶ αριθμός: ~ *τηλεφώνου*. *Γράψτε τα ~ 3 και 5*. = ψηφίο. ❷ (ειδικ.) αριθμός που προσδιορίζει μέγεθος ρούχου ή παπουτσιού: *Φοράει 38 ~ παπούτσι*. ❸ αυτοτελής σκηνή θεατρικής επιθεώρησης ή προγράμματος νυχτερινής διασκέδασης, τσίρκου κτλ.: *χορευτικό ~*. ❹ [προφ.] πρόσωπο που είναι γελοίο ή γίνετα ρεζίλι: *Τι ~ είναι τούτος, λέει κάτι κοτσάνες!* ❺ *πληθ.* [οικ.] συμπεριφορά με καπρίτσια: *Πάψε να κάνεις ~!*

νους ο: = μυαλό: η ικανότητα του ανθρώπου να σκέφτεται λογικά: *Ο ανθρώπινος ~ είναι εξαιρετικά εφευρετικός*. **κοινός ~:** αυτό που

νοσοκόμα → νοσοκομείο
νοσοκομειακός → νοσοκομείο
νοσοκομείο
νοσοκόμος → νοσοκομείο
νόσος
νοσταλγία
νοσταλγικά → νοσταλγία
νοσταλγικός → νοσταλγία
νοσταλγός → νοσταλγία
νοσταλγώ → νοσταλγία
νόστιμα → νόστιμος
νοστιμάδα → νόστιμος
νοστιμεύω → νόστιμος
νοστιμιά → νόστιμος
νοστιμίζω → νόστιμος
νόστιμος
νοσώ → νόσος
νότα
νοτιά → νότος
νότια → νότος
νοτιάς → νότος
νοτιάζω
νότιος → νότος
νοτίως → νότος
νότος
νουβέλα
νουθεσία → νουθετώ
νουθετώ
νούμερο
νουνά → νονός
νουνός → νονός
νους

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- ντοκιμαντέρ
- ντοκουμέντο
- *ντοκιμανταίρ → ντοκιμα-
ντέρ
- ντομάτα
- ντοματιά → ντομάτα
- ντόμπρα → ντόμπρος
- ντόμπρος
- ντομπροσύνη → ντόμπρος
- ντόπια → ντόπιος
- ντόπιος
- ντουέτο
- ντουλάπα
- ντουλάπι → ντουλάπα
- ντουφέκι → τουφέκι
- ντουφεκιά → τουφέκι
- ντουφεκίζω → τουφέκι
- ντουφεκίσμα → τουφέκι
- ντρέπομαι → ντροπή
- ντροπαλά → ντροπή
- ντροπαλός → ντροπή
- ντροπαλοσύνη → ντροπή
- ντροπαλότητα → ντροπή
- ντροπιάζω → ντροπή
- ντύνω
- ντύσιμο → ντύνω

μπορεί να σκεφτεί ο μέσος άνθρωπος = κοι-
νή λογική. **δεν το χωράει ο ~ μου:** δεν μπορώ
να το πιστέψω. **βάζω (κτ) στον/με τον νου
μου:** α. βάζω κπ στόχο. β. κάνω υπόθεση:
*Έβαλα με τον ~ μου τα χειρότερα! έχω κτ
στον νου μου/έχω στον νου μου να...:* σκέ-
φτομαι, σκοπεύω να... **νοούμαι:** ❶ (συνήθ. σε
άρνηση ή ερώτηση) γίνομαι αντιληπτός με
τον νου, το μυαλό: *Δε ~ δημοκρατικό καθε-
στώς χωρίς ελευθερία Τύπου.* ❷ γίνομαι
αντιληπτός με ορισμένο τρόπο = εκλαμβάνο-
μαι, θεωρούμαι: *Η δήλωσή του μπορεί να
νοηθεί και ως υποβολή παραίτησης.* **νόηση η:**
η ικανότητα του νου να σχηματίζει έννοιες,
να συλλογίζεται και να κρίνει. **νοητικός -ή -ό.**
νοητικά (επίρρ.). **νοητός -ή -ό:** ❶ αυτός που
δημιούργησε ο νους, που δε γίνεται αντιλη-
πτός με τις αισθήσεις = φανταστικός ≠ πραγ-
ματικός: ~ *άξονας της γης.* ❷ αυτός που μπο-
ρεί να νοηθεί, να τον καταλάβει κπ = κατα-
νοητός ≠ αδιανόητος: *Ο πόλεμος δε γίνεται ~
εκτός των συνθηκών που τον προκάλεσαν.*

Από το ΑΕ νοῦς έχει προέλθει το ρ. νοῶ, και από
αυτό τα *νόησις, νοήμων, νοητός* κτλ.

ντοκιμαντέρ το • άκλ.: ταινία που βασίζεται
στην καταγραφή πραγματικών στοιχείων ή
γεγονότων, και αντλεί θέματα από την ιστο-
ρία, την πολιτική, τον πολιτισμό ή τον φυσι-
κό κόσμο.

Από το γαλλ. documentaire.

ντοκουμέντο το: οτιδήποτε χρησιμεύει ως απο-
δεικτικό στοιχείο ή ιστορική πηγή και δίνει
αξιόπιστες πληροφορίες για κτ = τεκμήριο,
απόδειξη: *ηχητικά/φωτογραφικά ~.*

ντομάτα & τομάτα η: κόκκινος μαλακός καρ-
πός που χρησιμοποιείται στη μαγειρική ή
τρώγεται ωμός σε σαλάτες. **ντοματιά & το-
ματιά η:** φυτό από το οποίο προέρχεται η
ντομάτα. *σχ. τουφέκι.*

ντόμπρος -α -ο: [οικ.] αυτός που έχει ευθύ χα-
ρακτήρα, που είναι ξεκάθαρος και ειλικρι-
νής: ~ *άνθρωπος/λόγια.* **ντόμπρα** (επίρρ.).
ντομπροσύνη η.

Από το σλαβικό *dobr̃, dobro* «καλός».

ντόπιος -α -ο: ❶ αυτός που κατοικεί στον τόπο
γέννησης ή καταγωγής του = [επίσ.] αυτό-

χθων, γηγενής ≠ ξένος. ❷ αυτός που κατανα-
λώνεται ή χρησιμοποιείται στον τόπο από
τον οποίο προέρχεται = [επίσ.] εγχώριος: ~
κρέατα. **ντόπιος ο, ντόπια η.**

Από το ΑΕ *ἐντόπιος* < ἐν + τόπος.

ντουέτο το: ❶ ΜΟΥΣ μουσική σύνθεση για δύο
όργανα ή για δύο φωνές και (συνεκδ.) η εκτέ-
λεσή της. ❷ δύο καλλιτέχνες που τραγουδούν
ή εμφανίζονται μαζί: *Τραγουδάει ~ με τον
άντρα της.*

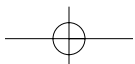
ντουλάπα η: ❶ επίπλο ψηλό, ορθογώνιου σχή-
ματος, με πόρτα, που τοποθετείται στο δά-
πεδο και χρησιμοποιείται κυρίως για φύλα-
ξη ρούχων. ❷ [μειωτ.] (μτφ.) χαρακτηρισμός
πολύ χοντρού ανθρώπου. **ντουλάπι** το: επί-
πλο δαπέδου ή τοίχου για φύλαξη τροφίμων,
σκευών κτλ.: ~ *κουζίνας/μπάνιου.*

ντροπή η: ❶ δυσάρεστο συναίσθημα που έχου-
με όταν νιώθουμε ένοχοι ή ταπεινωμένοι για
κτ που κάναμε ή μας συνέβη: *Κοκκίνισε από
~, όταν φάνηκε ότι δεν ήξερε το μάθημα.* ❷ το
συναίσθημα αμηχανίας που έχουμε σε επαφές
με αγνώστους ή εξαιτίας θεμάτων που θίγουν
την ηθική = [επίσ.] συστολή: *Από την ~ της
δεν τολμούσε να πει ούτε «καλημέρα».* ❸ τα-
πείνωση, εξευτελισμός: η ~ *της ήττας ≠ καύ-
χημα.* **ντρέπομαι:** (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶
νιώθω ντροπή μπροστά σε άτομο το οποίο
σέβομαι ή εκτιμώ: ~ *τους γονείς μου μετά απ’
αυτό που έκανα.* ❷ διστάζω να κάνω κτ: *Μην
~, όταν δεν καταλαβαίνεις, να ρωτάς τον κα-
θηγητή! ~ να βγει στη σκηνή.* **ντροπιάζω -ομαι:**
(μτβ.) ❶ κάνω κπ να αισθανθεί ντροπή =
εξευτελίζω, ταπεινώνω, προσβάλλω: *Τον
ντρόπιασε μπροστά σ’ όλη την τάξη, επειδή
αντέγραφε.* ❷ κάνω κπ να νιώσει ντροπή
εξαιτίας της συμπεριφοράς μου: *Με την πρά-
ξη σου αυτή μας ντρόπιασες.* **ντροπαλός -ή -ό:**
αυτός που νιώθει εύκολα ντροπή (σημ. 2) =
συνεσταλμένος ≠ θαρραλέος. **ντροπαλά**
(επίρρ.). **ντροπαλοσύνη & ντροπαλότητα η.**

Από το ΑΕ *ἐντροπή* < ἐντρέπω -ομαι (αρχική ση-
μασία «κάνω κπ να στρέψει τα νότα»).

ντύνω -ομαι: (μτβ.) ❶ φοράω σε κπ ρούχα ≠ γδύ-
νω: *Έντυσε το παιδί για τη γιορτή;* ❷ παθ.
α. φοράω ρούχα: *Σηκώθηκα, πλύθηκα και
ντύθηκα.* β. (ειδικ.) φοράω ρούχα συγκεκρι-
μένου είδους: *Ντύνεται μοντέρνα/στα μαύρα.*

❸ βάζω προστατευτικό κάλυμμα σε κτ: Έντυσα τα βιβλία με διαφανές αυτοκόλλητο. **ντύσιμο** το: ❶ το να ντύνεται κανείς ή να ντύνει κτ ή κτ ≠ γδύσιμο. ❷ ο τρόπος που ντύνεται κτ, το είδος των ρούχων που φοράει: Κάνει ακριβό ~, απλό/σπορ/καλό/πρόχειρο ~.

Από το ΑΕ ρ. ένδύω.

Από το ΑΕ όνύχιον, υποκορ. του δνύξ.

νυκτόβιος & [οικ.] **νυχτόβιος -α -ο:** ❶ ΖΩΟΛ (για ζώα και πτηνά) αυτός που κοιμάται στη διάρκεια της ημέρας και κυκλοφορεί μόνο τη νύχτα: Οι κοκκοβόγες και οι νυχτερίδες είναι ~ ζώα. ❷ (για πρόσ.) αυτός που του αρέσει να ξενυχτά, συνήθως για διασκέδαση. **νυχτόβιος ο, -βια η.**

νυν (επίρρ.): [επίσ.] ❶ τώρα, κυρ. στην έκφρ. ~ και αεί: τώρα και πάντα. ❷ (ως επίθ.) αυτός που είναι, γίνεται ή ισχύει τώρα: Ο ~ διευθυντής είναι πιο αυστηρός από τον παλιό.

νύξη η: περιορισμένη ή έμμεση αναφορά σε κτ: Θα κάνω ορισμένες νύξεις, χωρίς να επεκταθώ.

νύστα η: τάση για ύπνο: Αυτή η βαρετή ταινία μου έφερε ~. **νυστάζω** • μπλ. νυσταγμένος: ❶ (αμτβ.) νιώθω νύστα. ❷ (μτβ.) φέρνω νύστα σε κτ. **νυσταλέος -α -ο:** ❶ αυτός που νυστάζει πολύ ή συχνά. ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ζωντάνιας, ενεργητικότητας = νοθρός: Ένας ~ σερβιτόρος μας υποδέχτηκε στην είσοδο. **νυσταλέα** (επίρρ.).

νυστέρι το: ❶ χειρουργικό εργαλείο που μοιάζει με μαχαίρι και χρησιμοποιείται για να γίνονται τομές: Η εγχείρηση θα γίνει χωρίς ~, με λείζερ. ❷ (συνεκδ.) εγχείρηση: Το πόδι του ήταν τόσο άσχημα, που δε γλίτωσε το ~! **βάζω/μπαίνει ~:** ερευνώ σε βάθος μια υπόθεση, προκειμένου να αποδώσω ευθύνες.

νύφη η • πληθ. & **νυφάδες** (κυρ. στη σημ. 2): ❶ γυναίκα που παντρεύεται ή πρόκειται να παντρευτεί: Με ποιο αυτοκίνητο θα πάει η ~ στην εκκλησία; ❷ (για συγγένεια) η παντρεμένη γυναίκα, σε σχέση με τους γονείς ή τα αδέρφια του άντρα της: Έκανα ~ την καλύτερη κοπέλα, ο γιος μου είναι τυχερός! **νυφικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη νύφη ή το ζευγάρι που παντρεύεται: ~ κρεβάτι. **νυφικό το:** λευκό συνήθως φόρεμα που φοράει η νύφη στην τελετή του γάμου. **νυφιάτικος -η -ο:** [λαϊκ.] νυφικός. **νυφιάτικα τα:** [παρωχ.] ρούχα ή τραγούδια γάμου.

νύχι το: ❶ ΑΝΑΤ πλάκα από σκληρή ουσία (την κερατίνη) που καλύπτει τις άκρες των δαχτύλων των χειρών και των ποδιών των ανθρώ-

πων: Κόβω/βάζω τα ~ μου. **με νύχια και με δόντια:** με όλες τις δυνάμεις μου. **ξύνω τα νύχια μου για καβγά:** επιδιώκω να καβγαδίσω. ❷ σκληρή πλάκα με μυτερό και γαμψό σχήμα στην άκρη των ποδιών ζώων και πουλιών: Το γεράκι άρπαξε με τα ~ του έναν ποντικό.

νύχτα & [επίσ.] **νύκτα η** • γεν. & [επίσ.] **νυκτός:** ≠ ημέρα ❶ το χρονικό διάστημα ανάμεσα στη δύση και την ανατολή του ήλιου: Ήταν μια όμορφη, ξάστερη ~. ❷ το σκοτάδι που καλύπτει τη γη μετά τη δύση του ήλιου: Δεν έβλεπα τίποτα μέσα στη ~! ❸ (ως επίρρ.) στη διάρκεια της νύχτας: Έφυγε ~, για να μην τον καταλάβουν. **νυχτερινός** & [σπάν.] **νυκτερινός -ή -ό:** = βραδινός ≠ ημερήσιος ❶ αυτός που γίνεται ή έχει σχέση με τη νύχτα: Απολάμβανε τη ~ ησυχία. ❷ αυτός που δουλεύει, εργάζεται ή λειτουργεί τη νύχτα: ~ σχολείο/νοσοκόμα. **νυχτώνω -ομαι:** (αμτβ.) με βρίσκει η νύχτα: Νυχτώσαμε/Νυχτωθήκαμε μέχρι να φτάσουμε σπίτι. **μακριά νυχτωμένος:** αυτός που δεν ξέρει τι του γίνεται, που δεν έχει καμία επαφή με την πραγματικότητα. **νυχτώνει:** απρόσ. έρχεται η νύχτα, πέφτει το σκοτάδι = βραδιάζει: Φεύγω, νύχτωσε!

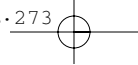
νυχτερίδα η: μικρό νυκτόβιο θηλαστικό που μπορεί να πετάει χάρη στις μεμβράνες που έχει σε κάθε πλευρά του. **έχει το κοκαλάκι της ~:** έχει μεγάλη τύχη.

νοθρός -ή -ό: αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ενεργητικότητας, ζωντάνιας = τεμπέλης, [επίσ.] οκνηρός: ~ άνθρωπος/περπάτημα. **νοθρότητα η.**

νωπός -ή -ό: ❶ (για τρόφιμα) αυτός που καταναλώνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα από την παραγωγή του, χωρίς να έχει συντηρηθεί με τεχνητά μέσα = φρέσκος ≠ κατεψυγμένος. ❷ (για ρούχα, δέρμα κτλ.) αυτός που δεν έχει ακόμα στεγνώσει ≠ στεγνός: Βάζετε την κρέμα σε ~ μαλλιά, αμέσως μετά το λούσιμο. ❸ (μτφ.) αυτός που έχει γίνει ή συμβεί πρόσφατα ή αναφέρεται σε κτ πρόσφατο: Είναι ~ οι μνήμες του πολέμου.

νωρίς (επίρρ.) • **νωρίτερα:** ❶ κοντά στην αρχή κτ χρονικού διαστήματος, διαδικασίας κτλ. ≠ αργά: ~ το απόγευμα. ❷ πιο πριν από την καθορισμένη, αναμενόμενη ή κατάλληλη στιγμή: Βγήκε ~ στη σύνταξη, από τα πενήντα του. Αυτό έπρεπε να το σκεφτείς νωρίτερα!

νύκτα → νύχτα
 νυκτερινός → νύχτα
 νυκτόβια → νυκτόβιος
 νυκτόβιος
 νυν
 νύξη
 νύστα
 νυστάζω → νύστα
 νυσταλέα → νύστα
 νυσταλέος → νύστα
 νυστέρι
 νύφη
 νυφιάτικα → νύφη
 νυφιάτικος → νύφη
 νυφικό → νύφη
 νυφικός → νύφη
 νύχι
 νύχτα
 νυχτερίδα
 νυχτερινός → νύχτα
 νυχτόβια → νυκτόβιος
 νυκτόβιος → νυκτόβιος
 νυχτώνει → νύχτα
 νυχτώνω → νύχτα
 νοθρός
 νοθρότητα → νοθρός
 νωπός
 νωρίς
 νωρίτερα → νωρίς

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

η: η κατάσταση του ξάστερου ουρανού, κυρίως τη νύχτα = αστροφεγγιά.

ξαφνιάζω -ομαι • μππ. ξαφνιασμένος: (μτβ.) προκαλώ σε κπ απορία, έκπληξη ή φόβο με κπ που δεν περίμενε = εκπλήσσω, αιφνιδιάζω: *Μας ξάφνιασε ευχάριστα η απόφασή της να έρθει μαζί μας. Ο ξαφνικός θόρυβος μας ξάφνιασε και πεταχτήκαμε τρομαγμένοι. Ξαφνικός -ή -ό:* αυτός που συμβαίνει απότομα και χωρίς να το περιμένουμε = αιφνίδιος, αναπάντεχος, απροσδόκητος, απρόσμενος ≠ αναμενόμενος: ~ επίσκεψη. **ξαφνικά** (επίρρ.). **ξαφνικό** το: γεγονός που δεν περιμένουμε. **ξάφνιασμα** το: αυτό που νιώθουμε όταν ξαφνιαζόμαστε: *Όταν της έκανε πρόταση γάμου, ένιωσε ~.*

ξε- & ξέ- & ξ- (πριν από φωνήεν): πρόθημα που δηλώνει ❶ α. ενέργεια ή κατάσταση αντίθετη από αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ.: *ξεβάφω. β.* το τέλος μίας κατάστασης & (ειδικ.) του χρονικού διαστήματος που εκφράζει το β΄ συνθ.: *ξεμεθώ, ξεκαλοκαιριάζω. γ.* κίνηση προς τα έξω ή μακριά (από αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ.): *ξεπορτίζω. δ.* επιτακτική σημασία: *ξεκουφαίνω. ❷* [οικ.] (συνήθ. με ονόματα & σε στερεότυπες εκφρ.) αδιαφορία ή ένσταση σε κάτι που έχει ήδη ειπωθεί: *Ωραίος ξε-ωραίος, δεν μπορεί να κάνει ό,τι θέλει!*

ξεγελώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ *κάνω* κπ να με πιστεύει λέγοντάς του ψέματα = εξαπατώ, κοροϊδεύω, παραπλανώ: *Με ξεγέλασε και του έδωσα όλα μου τα χρήματα. ❷* *κάνω* κπ να σφάλει, να κάνει λάθος = παραπλανώ: *Με ξεγέλασε ο κακός φωτισμός και νόμισα ότι σε είδα. ξεγέλασμα* το.

ξεγλιστρώ & -άω: (αμτβ.) καταφέρνω με ευέλικτες κινήσεις να αποφύγω ή να ξεφύγω από κπ ή κτ: *Ξεγλίστρησε από αυτούς που τον κυνηγούσαν. = διαφεύγω, ξεφεύγω. ~ από τις δύσκολες ερωτήσεις με άσχετα σχόλια. ξεγλίστρημα* το.

ξεγράφω -ομαι • αόρ. *ξέγραφα*, μππ. *ξεγραμμένος:* (μτβ.) ❶ αφαιρώ κτ γραμμένο, κάνω να πάψει να υπάρχει = σβήνω, διαγράφω: *Ξέγραψε τον από τους μαθητικούς καταλόγους! ❷* *σταματώ να ασχολούμαι με κπ ή κτ ή να υπολογίζω σε αυτό(ν): Αν δε διαβάσεις, ξέγραψε το απολυτήριο! ❸* (μτφ.) θεωρώ κπ ετοιμοθάνατο: *Τον είχαν ξεγραμμένο οι γιατροί, αλλά συνήλθε.*

ξεθεώνω -ομαι • μππ. *ξεθεωμένος:* [οικ.] (μτβ.) κουράζω κπ πάρα πολύ = εξαντλώ, [οικ.] *ξεκάνω*, [οικ.] *ξεπατώνω:* *Με ξεθέωσε στο περπάτημα! ξεθέωμα* το. **ξεθεωτικός -ή -ό.**

ξεθυμαίνω • αόρ. *ξεθύμανα*, μππ. *ξεθυμασμένος:* (αμτβ.) ❶ (για υγρά) χάνω τη δύναμή μου: *Το αναψυκτικό στο ποτήρι ~. ❷* (μτφ.) χάνω την έντασή μου: *Ξεθύμανε το πάθος του για τα πολιτικά. ~ ο αέρας/η μπόρα. ❸* (μτφ.) αποβάλλω έντονο συναίσθημα μετά από ξέσπασμα: ~ με το κλάμα. **ξεθύμασμα** το.

Από το μsn. *ξεθυμαίνω* (< ελνστ. *έκθυμαίνω* «θυμώνω») (έκ + θυμός), με επικράτηση της αντίθετης σημασίας.

ξεθωριάζω • μππ. *ξεθωριασμένος:* ❶ α. (αμτβ., για χρώμα) αλλοιώνομαι και αποκτώ πιο ανοιχτόχρωμη χροιά = ξασπρίζω, ξεβάφω: *Ξεθώριασε το ύφασμα του καναπέ από τον ήλιο. β.* (μτβ.) αλλοιώνω χρώμα και το κάνω πιο ανοιχτό. ❷ (μτφ., αμτβ.) χάνω την αρχική ένταση = ατονώ, εξασθενώ ≠ δυναμώνω: *Μετά από τόσα χρόνια, ξεθώριασε ο έρωτάς τους. ξεθώριασμα* το.

ξεκάθαρος -η -ο: ❶ αυτός που έχει καθαρό νόημα = σαφής: *Έχει ~ προθέσεις, το έχει πει τι θα κάνει. ❷* αυτός που είναι ειλικρινής ή ματτυρά ειλικρίνεια = [οικ.] ντόμπρος: *Θέλω μια ~ απάντηση εδώ και τώρα! ~ ματιά. ξεκάθαρα* (επίρρ.). **ξεκαθαρίζω -ομαι** • μππ. *ξεκαθα-*

ξαφνιάζω
 ξάφνιασμα → ξαφνιάζω
 ξαφνικό → ξαφνιάζω
 ξέ- → ξέ-
 ξεβάφω → ξέ-
 ξεβιδώνω → ξέ-
 ξεβולהύω → ξέ-
 ξεβουλώνω → ξέ-
 ξεβρομίζω → ξέ-
 ξεγελώ
 ξεγλιστρώ
 ξεγνοιασιά → ξεγνοιάζω
 ξεγράφω
 ξεγυμνώνω → ξέ-
 ξεδιαλέγω → ξέ-
 ξεδιπλώνω → ξέ-
 ξεδιψώ → ξέ-
 ξεθαρορεύω → ξέ-
 ξεθεώνω
 ξεθολώνω → ξέ-
 ξεθυμαίνω
 ξεθυμασμένος → ξεθυμαίνω
 ξεθωριάζω
 *ξείδι → ξίδι
 ξείδρονω → ξέ-
 ξείπα → ξέλεω
 ξεκαθάρισμα → ξεκάθαρος
 ξεκαθαρός
 ξεκαλοκαιριάζω → ξέ-
 ξεκάνω → ξέ-
 ξεκάθαρος

Σύνθετα με ξε- αντίθετο ενέργειας ή κατάστασης

ξεβιδώνω
 ξεβולהύω
 ξεβουλώνω
 ξεβρομίζω
 ξεδιπλώνω
 ξεδιψώ
 ξεθολώνω
 ξεκλειδώνω
 ξεκουμπώνω
 ξεκουράζω
 ξεκουρδίζω
 ξεκουρεμώ

ξεμαθαίνω
 ξεματιάζω
 ξεμπερδεύω
 ξεμπλέκω
 ξεντώνω
 ξεπαγώνω
 ξεπλέκω
 ξεσκεπάζω
 ξεσκονίζω
 ξεσκουριάζω
 ξεσφίγω
 ξετυπώνω
 ξετυλίγω
 ξεφορτώνω

ξεφουσκώνω
 ξεχρεώνω
 ξεχτενίζω

τέλος κατάστασης ή χρονικής διάρκειας

ξεϊδρώνω
 ξεινσταάζω
 ξεχειμαζώ & ξεχειμωνιάζω

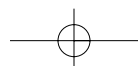
κίνηση προς τα έξω

ξεμυτίζω
 ξεπηδώ
 ξεπροβάλλω

ξεσπιτώνω
 ξεστομίζω
 ξεφυσώ
 ξεφυτρώνω
 ξεχύνομαι

επιτακτική σημασία

ξελαφρώνω & ξελαφρώνω
 ξεγυμνώνω
 ξεδιαλέγω
 ξεθαρορεύω
 ξελαργγιάζομαι

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- Ξεκαρδίζομαι
- Ξεκινώ
- Ξεκλειδώνω → Ξε-
- Ξεκληρίζω
- Ξεκόβω
- Ξεκολλώ
- Ξεκουμπώνω → Ξε-
- Ξεκουράζω → Ξε-
- Ξεκουρδίζω → Ξε-
- Ξεκουφαίνω → Ξε-
- Ξεκρεμώ → Ξε-
- Ξελαργυγιάζομαι → Ξε-
- Ξελασπώνω
- Ξελαφρώνω → Ξε-
- Ξελέω
- Ξελογιάζω
- Ξεμαθαίνω → Ξε-
- Ξεμακραίνω
- Ξεματιάζω → Ξε-
- Ξεμεθώ → Ξε-
- Ξέμεινα → Ξεμένω
- Ξεμένω
- Ξεμπερδεύω → Ξε-
- Ξεμπλέκω → Ξε-
- Ξεμυτίζω → Ξε-
- Ξένα → Ξένος
- Ξεναγώ
- Ξενίζω
- Ξενικός → Ξένος
- *Ξενιτεία → Ξενιτιά
- Ξενιτιά

ρισμένοι: **1** α. (μτβ.) κάνω κτ ξεκάθαρο: ~ τη στάση μου/ένα ζήτημα. **β.** (αμτβ.) γίνομαι ξεκάθαρος: Ξεκαθάρισε η υπόθεση. **2** (μτβ.) καθαρίζω κτ αφαιρώντας οτιδήποτε άχρηστο: ~ τα χαρτιά μου/το συρτάρι. **Ξεκαθάρισμα** το.

Ξεκάνω • αόρ. **Ξέκανα:** [οικ.] (μτβ.) **1** σκοτώνω, εξοντώνω κπ: Τον **ξέκαναν** για να μη μιλήσει στην αστυνομία. **2** (μτφ.) εξαντλώ σωματικά κπ = ξεθεώνω: *Με **ξέκανε** στη δουλειά!*

Ξεκαρδίζομαι: (αμτβ.) γελάω πάρα πολύ: *Ξεκαρδίστηκαν με τις αστείες γκρομάτσες του.* **Ξεκαρδιστικός -ή -ό. Ξεκάρδισμα** το.

Ξεκινώ & -άω: **1** (μτβ.) κάνω κτ που δεν έκανα πριν = αρχίζω: ~ να διαβάζω/το διάβασμα. **2** (αμτβ.) η αρχή μου τοποθετείται σε ορισμένο χρονικό σημείο = αρχίζω: *Οι αγώνες ~ σε δέκα μέρες.* **3** (αμτβ.) φεύγω από κπ μέρος προς κπ άλλο = αναχωρώ ≠ φτάνω: ~ για το γραφείο. *Ξεκίνησα από το χωριό μου και ήρθα στην πρωτεύουσα.* **Ξεκίνημα** το.

Ξεκληρίζω -ομαι: (μτβ.) αφανίζω ολόκληρη οικογένεια ή γενιά, κυρ. χωρίς να αφήσω απογόνους τους: *Στο τροχαίο δυστύχημα **ξεκληρίστηκε** ολόκληρη οικογένεια.* **Ξεκλήρισμα** το.

Ξεκόβω -ομαι • αόρ. **Ξέκοψα,** παθ. αόρ. **Ξεκόπηκα,** μππ. **Ξεκομμένος:** **1** (αμτβ.) απομακρύνομαι, συνήθ. απότομα, από συντροφιά ή ομάδα. **2** (μτβ.) απομακρύνω κπ από συντροφιά ή ομάδα: *Ξέκοψέ την από την παρέα αυτή, προτού καταστραφεί!* **3** (αμτβ.) παύω να έχω μια συνήθεια: ~ από το ποτό/τα ναρκωτικά. **το ~: α.** αρνούμαι κτ κατηγορηματικά: *Ζήτησα από τους γονείς μου να μου πάρουν αυτοκίνητο, αλλά μου το **ξέκοψαν**.* **β.** δηλώνω κτ κατηγορηματικά: *Τους το **ξέκοψα** θα σπουδάσω στο εξωτερικό είτε το θέλουν είτε όχι!*

Ξεκολλώ & -άω -ιέμαι: ≠ κολλώ **1** (μτβ.) αποσπώ κτ από εκεί που ήταν κολλημένο: ~ αυτοκόλλητα / γραμματόσημα. ~ **το βλέμμα / τα μάτια:** απομακρύνω το βλέμμα από κπ η κτ που μου έχει τραβήξει ολοκληρωτικά την προσοχή, το ενδιαφέρον: *Δεν **ξεκολλούσε** τα μάτια του από πάνω μου!* **2** (αμτβ.) αποσπώμαι από εκεί που ήμουν κολλημένος: *Ξεκόλλησε η ταπετσαρία από τον τοίχο.* **3** (μτφ., αμτβ.) απομακρύνομαι από κπ ή κτ στο(ν) οποίο έχω προσκολληθεί: *Μου είναι αδύνατον να **ξεκολλήσω** από αυτό το νησί.* **Ξεκόλλημα** το ≠ κόλλημα.

Ξελασπώνω: (μτφ.) **1** (μτβ.) βοηθώ κπ να βγει από δύσκολη κατάσταση, κυρίως οικονομι-

κή: *Με **ξελάσπωσε** από τα χρέη μου.* **2** (αμτβ.) βγαίνω από δύσκολη κατάσταση, κυρ. οικονομική. **Ξελάσπωμα** το.

Ξελέω • αόρ. **Ξεείπα & Ξείπα:** (αμτβ.) αρνούμαι κτ που έχω πει ή για το οποίο έχω δεσμευτεί, κυρ. στην εκφρ. **λέω και ~!:** *Οι σωστοί άντρες δε λένε και **ξελένε:** ό,τι πουν, το κάνουν!*

Ξελογιάζω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ να χάσει τα λογικά του, εμπνέοντάς του παράφορο έρωτα = ξεμυαλίζω: *Τον **ξελόγιασε** και εγκατέλειψε την οικογένειά του.* **Ξελόγιασμα** το.

Ξεμακραίνω • αόρ. **Ξεμάκρυνα:** (αμτβ.) **1** απομακρύνομαι με αργό ρυθμό ≠ πλησιάζω: *Έβλεπε τα καράβια να ~ από το λιμάνι.* **2** (μτφ.) παύω να κάνω παρέα με κπ = αποξενώνομαι. **Ξεμακρος -η -ο:** αυτός που είναι μακριά = απόμακρος, απομακρυσμένος ≠ κοντινός: ~ μέρος/κτήμα/σπίτι. **Ξεμακρο** (επίρρ.).

Ξεμένω • αόρ. **Ξέμεινα:** (αμτβ.) **1** (+ από) παύω να έχω κτ, μου τελειώνει κτ, κυρίως επειδή δε φρόντισα να εφοδιαστώ = μένω: *Ξέμεινα από τρόφιμα.* **2** παραμένω σε ένα μέρος ή σε μια κατάσταση, παρά τη θέλησή μου ή αντίθετα με άλλους: *Ξέμεινε στο χωριό φροντίζοντας τα χωράφια. Τέλος Αυγούστου λίγοι τουρίστες μόνο είχαν **ξεμείνει** στο νησί.* **3** μένω πίσω από την υπόλοιπη ομάδα ή παρέα: *Όλη η τάξη περίμενε δύο μαθητές που είχαν **ξεμείνει** στην αυλή!*

Ξεναγώ -ούμαι: (μτβ.) δείχνω στους επισκέπτες ενός τόπου τα αξιοθέατά του δίνοντας σχετικές πληροφορίες (ιστορικές, αρχαιολογικές κτλ.): *Μας **ξενάγησαν** στον χώρο της Ακρόπολης.* **Ξενάγηση** η. **Ξεναγός** ο, η: πρόσωπο που κάνει ξεναγήσεις. **σχ. διεξάγω.**

Από τα ξέν(ος) + ἄγω «οδηγώ».

Ξενίζω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ σε κπ έκπληξη, συνήθως δυσάρεστη = παραξενεύω: *Δε με ~ η επιτόλαιη συμπεριφορά του, την περίμενα.*

Ξενιτιά η: ξένος τόπος ή χώρα όπου πάει κπ συνήθως για να εργαστεί, λόγω μεγάλης οικονομικής δυσχέρειας, και (συνεκδ.) η διαμονή στον συγκεκριμένο τόπο = τα ξένα: *Λείπει χρόνια στην ~.* **Ξενιτεύομαι** • μππ. **Ξενιτεμένος:** (αμτβ.) φεύγω στην ξενιτιά = μεταναστεύω, αποδημώ. **Ξενιτεμός** ο.

Από το ἔλνστ. **Ξενιτεία** (από το ΑΕ ρ. **Ξενιτεύομαι**). Επομένως, η γραφή με -ει- είναι πιο σωστή. Ο τ. **Ξενιτιά** προέκυψε από ορθογραφική απλοποίηση.

Ξενοδοχείο το: κτίριο ή συγκρότημα ειδικά διαμορφωμένο για σύντομη διαμονή: ~ *πολυτελείας/α΄, β΄, γ΄ κατηγορίας*. **Ξενοδόχος** ο, η & [οικ.] **Ξενοδόχα** η: ιδιοκτήτης ή υπεύθυνος ξενοδοχείου. **λογαριάζω χωρίς τον ~**: εκτιμώ κατάσταση ή παίρνω απόφαση χωρίς να λάβω υπόψη κτ σημαντικό παράγοντα: *Για το πάρτι ~, αφού το σπίτι δεν είναι δικό σου!* **Ξενοδοχειακός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με ή ανήκει σε ξενοδοχείο: ~ *εγκαταστάσεις/υπηρεσίες/εξοπλισμός*.

Ξε(γ)νοιάζω: (αμτβ.) απαλλάσσομαι από έγνοιες, ανησυχίες: *Ανέλαβε άλλος το μαγαζί και ξένοιασα*. **Ξέ(γ)νοιαστος -η -ο**: αυτός που δεν έχει έγνοιες = ανέμελος: ~ *άνθρωπος/διακοπές/ζωή*. **Ξέ(γ)νοιαστα** (επίρρ.). **Ξε(γ)νοιασιά**: η ιδιότητα ή κατάσταση του ξένοιαστου = ανεμελιά.

Ξένος -η -ο: ❶ αυτός που προέρχεται από άλλον τόπο ή άλλη χώρα ≠ ντόπιος: ~ *προϊόντα/γλώσσα*. ❷ αυτός που δε μας ανήκει ≠ δικός μου: *Μην παίρνεις το ~ βιβλίο!* **Ξένος** ο, -η η: ❶ πρόσωπο που δεν είναι πολίτης της χώρας όπου βρίσκεται μόνιμα ή προσωρινά = [επίσ.] αλλοδαπός ≠ ντόπιος, ιθαγενής: *Οι ~ ενισχύουν τον τουρισμό μας*. ❷ πρόσωπο που δε γνωρίζουμε = άγνωστος ≠ γνωστός: *Μη μιλάς σε ξένους!* **Ξένα** τα • μόνο ον. και αιτ.: [οικ.] ξενιτιά. **Ξενικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με ή ανήκει σε ξένους (ουσ., σημ. 1): ~ *συνήθεια/προφορά*.

Ξενοφοβία η: φόβος ή απέχθεια απέναντι στους ξένους (ουσ., σημ. 1) ≠ ξενοφιλία. **Ξενοφοβος -η -ο**. **Ξενοφοβικός -ή -ό**.

Ξενυχτώ & -άω • μππ. **Ξενυχτισμένος**: ❶ (αμτβ.) περνά όλη τη νύχτα, ή ένα μεγάλο μέρος της, χωρίς να κοιμηθώ, συνήθως για να κάνω κτ ≠ κοιμάμαι: ~ *κάθε βράδυ, για να διαβάσει*. *Χθες ξενύχτησαν σε κάποιο μπαρ*. ❷ (μτβ.) δεν αφήνω κτ να κοιμηθεί: *Κάθε βράδυ μας ~ το μαρό*. **Ξενύχτης** ο • πληθ. **Ξενύχτηδες, -ισσα** η: ❶ πρόσωπο που ξενυχτά πολύ συχνά διασκεδάζοντας. ❷ αυτός που δεν έχει κοιμηθεί την προηγούμενη νύχτα = ξενυχτισμένος. **Ξενύχτι** το: το να ξενυχτά κτ: *Με τόσο ~ στη δουλειά, γρήγορα πήρε προαγωγή*. *Έφαγε τα λεφτά του στα ξενύχτια*. ✎ σχ. **Ξαγρυπνώ**.

Ξεπαγιάζω • μππ. **Ξεπαγιασμένος**: = παγώνω ❶ (αμτβ.) κρυώνω πάρα πολύ, υποφέρω από το κρύο. ❷ (μτβ.) κάνω κτ να νιώθει έντονο κρύο: *Μας ξεπάγιασες, κλείσε το παράθυρο!* **Ξεπάγιασμα** το.

Ξεπατώνω -ομαι: [οικ.] (μτβ.) ❶ κουράζω υπερβολικά κτ, συνήθως λόγω πολλής δουλειάς, ή φθείρω, καταστρέφω κτ λόγω υπερβολικής χρήσης = ξεθεώνω, εξαντλώ. ❷ (για φυτά) βγάζω από το έδαφος φυτό μαζί με τις ρίζες του = ξεριζώνω. **Ξεπάτομα** το.

Ξεπερνάω & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ αποδεικνύομαι καλύτερος ή ανώτερος από κτ άλλο σε αναμέτρηση ή σύγκριση = περνάω: *Τον ~ σε εξυπνάδα*. ❷ αντιμετωπίζω δύσκολη κατάσταση ή εμπόδιο με επιτυχία: ~ *τον κίνδυνο/την κρίση*. ❸ περνάω σημείο ή όριο, πραγματικό ή νοητό = [επίσ.] υπερβαίνω: *Ο πληθωρισμός ξεπέρασε το 3,5%*. ❹ παθ. (για ιδέες, ενέργειες κτ.) δεν είμαι σύμφωνος με το πνεύμα της εποχής μου, έχω αντικατασταθεί από κτ νεότερο, σύγχρονο: *Πρόκειται για ένα έργο διαχρονικό, που δε θα ξεπεραστεί ποτέ!* **Ξεπερασμένες αντιλήψεις/ιδέες**. **Ξεπέρασμα** το.

Ξεπέφτω • μππ. **Ξεπεσμένος**: (αμτβ.) ❶ χάνω σε ηθική αξία, κύρος, κοινωνική θέση, οικονομική δύναμη κτ. = παρακαμάζω, υποβαθμίζομαι: *Έχασαν την περιουσία τους και ξέπεσαν*. **Ξεπεσμένος αριστοκράτης**. ❷ χάνω την αξιοπρέπειά μου: *Ξέπεσε χαμηλά για λίγα χρήματα*. **Ξεπεσμός** ο: ηθικός/κοινωνικός ~.

Ξεπλένω -ομαι • αόρ. **Ξέπλυνα**, παθ. αόρ. **Ξεπλύθηκα**, μππ. **Ξεπλυμένος**: (μτβ.) ❶ ρίχνω άφθονο νερό σε κτ, για να φύγει η σαπουνάδα ή για να το καθαρίσω πρόχειρα: ~ *ρούχα/μαλλιά* = ξεβγάζω. *Ξέπλυνε το πονκάμισο αμέσως, μήπως και φύγει ο λεκές!* ❷ [οικ.] νομιμοποιώ, μέσω τραπεζικών διαδικασιών, χρήματα από παράνομες ενέργειες: ~ *χρήματα από ναρκωτικά*. ❸ (μτφ.) αφαιρώ ηθικό βάρος, προσβολή: *Τέτοια προσβολή μόνο με αίμα ξεπλένεται*. **Ξέπλυμα** το.

Ξεπουλώ & -άω -ιέμαι • μππ. **Ξεπουλημένος**: [οικ.] (μτβ.) ❶ πουλώ κτ σε πολύ χαμηλή τιμή, λόγω οικονομικής ανάγκης = [επίσ.] εκποιώ: *Για να πληρώσει τα χρέη, ξεπούλησε ό,τι είχε και δεν είχε*. ❷ (& με παράλ. αντικ., για έμπορο) πουλώ όλο μου το εμπόρευμα ή κτ είδη σε πολύ χαμηλή τιμή: *Το κατάστημα ~ λόγω ανακαίνισης*. ❸ [κακός.] (μτφ.) προδίδω κτ ή κτ (ιδέα, ιδανικό κτ.) με αντάλλαγμα κτ υλικό: *Για τα λεφτά ~ και τη μάνα του*. **Ξεπούλημα** το.

Ξέρα η: βράχος που είναι καλυμμένος ή προεξέχει ελάχιστα από την επιφάνεια της θάλασσας: *Το πλοίο ναυάγησε, γιατί έπεσε σε ~*.

Ξεραΐλα η: [οικ.] ❶ έλλειψη βροχής και γενικό-

Ξενοδοχειακός → Ξενοδοχείο
Ξενοδοχείο
Ξένος
Ξενοφοβία
Ξεντώνω → Ξε-
Ξενυστάζω → Ξε-
Ξενύχτι → Ξενυχτώ
Ξενυχτώ
Ξεπαγιάζω
Ξεπατώνω → Ξε-
Ξεπατώνω
Ξεπερνάω
Ξεπέφτω
Ξεπιδώ → Ξε-
Ξεπλένω → Ξε-
Ξεπλούω
Ξεπορτίζω → Ξε-
Ξεπουλώ
Ξεπροβάλλω → Ξε-
Ξέρα
Ξεραΐλα
Ξεραϊνώ → Ξερός
Ξερασα → Ξερονό

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- Ξεριζώνω
- Ξερονώ
- Ξερο-
- Ξερόβηχας → Ξερο-
- Ξερόβηχω → Ξερο-
- Ξεροβόρι → Ξερο-
- Ξερογλείφομαι → Ξερο-
- Ξεροκαταπίνω → Ξερο-
- Ξεροκεφαλιά → Ξερο-
- Ξεροκέφαλος → Ξερο-
- Ξερόκλαδο → Ξερο-
- Ξεροκόμματο → Ξερο-
- Ξερονήσι → Ξερο-
- Ξερός → Ξηρός
- Ξερόσ
- Ξεροσταλιάζω → Ξερο-
- Ξεροσφύρι → Ξερο-
- Ξερότοπος → Ξερο-
- Ξερόχορτο → Ξερο-
- Ξεροψήνω → Ξερο-
- Ξερόψωμο → Ξερο-
- Ξερώ
- Ξεσηκώνω
- Ξεσκεπάζω → Ξε-
- Ξεσκονίζω → Ξε-
- Ξεσκουριάζω → Ξε-
- Ξεσπιτώνω → Ξε-
- Ξεσπώ
- Ξεστομίζω → Ξε-
- Ξεσφίγγω → Ξε-
- Ξετροπώνω → Ξε-
- Ξετυλίγω → Ξε-
- *Ξευτιλίζω → Ξεφτιλίζω
- Ξεφαντώνω

τερα υγρασίας = ξηρασία, [επίσ.] ανομβρία: *Στέγνωσαν τα χωράφια από την ~.* ② (συννεκδ.) τόπος με περιορισμένη ή καθόλου βλάστηση εξαιτίας ξηρασίας: *Τα άγρια ζώα δε βρίσκουν τροφή στην ~.*

Ξεριζώνω -ομαι: (μτβ.) ① τραβώ και βγάζω από το έδαφος φυτό μαζί με τις ρίζες του = ξεπατώνω: ~ *αγριόχορτα.* ② (μτφ.) διώχνω με τη βία κπ από το μέρος όπου κατοικεί: *Το 1922 ξεριζώθηκαν οι Έλληνες από τη Μ. Ασία.* ③ (μτφ.) εξαφανίζω κτ οριστικά, συνήθως με δραστικό τρόπο = εξαλείφω: ~ *το κακό συνήθειο.* **Ξερίζωμα** το: το να ξεριζώνει κπ κτ (σημ. 1 & 3). **Ξερίζωμος** ο: το να ξεριζώνει κανείς κπ (σημ. 2): *ο ~ των Ποντίων.*

Ξερνώ & -άω: ① (αμτβ.) κάνω εμετό: *Ένωθα αηδία, μου ερχόταν να ξεράσω.* ② (μτβ.) βγάζω από μέσα μου κτ, συνήθως ορμητικά: *Από το χτύπημα ξερονούσε αίμα.* (& μτφ.) *Τα πολυβόλα ξερονούσαν φωτιά.* ③ (μτφ., μτβ.) αποκαλύπτω κτ: *Μόλις τη ρώτησαν, το ξέρασε το μυστικό.* **Ξέρασμα** το: ① το αποτέλεσμα του ξερνώ (σημ. 1) = εμετός, ξερατό. ② [κακόσ.] (μτφ.) ως χαρακτηρισμός για κτ αηδιαστικό: *Δεν μπορώ να σε ακούω άλλο, τι ξεράσματα είναι αυτά!* **Ξερατό** το.

Ξερο- & Ξερό-: ως α' συνθ. δηλώνει ① ότι αυτό που σημαίνει το β' συνθ. α. είναι ξερό ή χαρακτηρίζεται από απουσία υγρών: *Ξερόκλαδο, Ξεροκαταπίνω, Ξεροψήνω.* β. δεν έχει βλάστηση: *Ξερονήσι.* γ. δεν έχει ευελιξία: *Ξεροκέφαλος, Ξεροκεφαλιά.*

Ξερογλείφομαι: (αμτβ.) δείχνω ιδιαίτερη επιθυμία ή λαχτάρα για κτ ή κπ: *Βλέπω τα φαγητά και ~.*

Ξερός -ή -ό: ① αυτός που δεν έχει νερό ή υγρασία, που έχει χάσει τα υγρά του: *Τα καλοκαίρια το πηγάδι είναι ~, χωρίς σταγόνα νερό.* = στεγνός. ~ *δέρμα/χείλη/κλίμα.* ~ *σύκα* = αποξηραμένος ≠ φρέσκος. ~ *χόρτα* ≠ γλωρός. ② αυτός που δεν έχει βλάστηση: *Ήταν ένα νησί ~ και άνυδρο.* ③ [οικ.] (μτφ.) α. αυτός που έχει χάσει τις αισθήσεις του ή τη ζωή του = ανίσθητος, νεκρός: *Ακούστηκε μία πιστολιά κι έπεσε ~ στο πάτωμα.* β. αυτός που είναι πολύ κουρασμένος: *Έπεσα ~ για ύπνο.* ④ (μτφ.) αυτός που είναι απότομος: ~ *κρό-*

τος. ⑤ (μτφ.) αυτός που δε συνοδεύεται από κτ άλλο και δεν είναι συνήθως αρακτός = σκέτος: *Με μία ~ σύνταξη πώς να ζήσεις; ~ κεφάλι:* αυτός που δεν ακούει ή δεν πειθεται από τους άλλους = ξεροκέφαλος, πεισματάρης, ισχυρογνώμων. **Ξερά** (επίρρ.). **Ξερό** το: [μειωτ.] ① χέρι ή πόδι: *Μάζεψε το ~ σου!* ② κεφάλι: *Κάνει ό,τι κατεβάσει το ~ του!* **Ξεραίνω -ομαι** • αόρ. *Ξέρανα, παθ. αόρ. Ξεράθηκα, μπτ. Ξεραμένος:* ① (μτβ.) α. *κάνω κτ ξερό* (σημ. 1): *Το καλοριφέρ ~ την ατιμόσφαιρα.* β. [οικ.] προκαλώ έντονο πόνο και μούδιασμα σε μέρος του σώματος: *Έπεσε το σφυρί στο πόδι και με ξέρανε!* ② *παθ. πέφτω σε βαθύ ύπνο, συνήθως από κούραση: Μόλις ήθε σπίτι, έπεσε και ξεράθηκα!*

Από το ΑΕ Ξηρός (α' λ.).

Ξέρω • μόνο ενστ. & πρτ. *ήξερα:* = γνωρίζω (μτβ.) ① έχω κτ υπόψη μου ≠ αγνώω: ~ *ότι θα φύγετε* - μου το *είπε η Μαρία.* ② *κατέχω ως γνώση, συνήθως μετά από μελέτη* ≠ αγνώω: ~ *Αγγλικά/να γράφω.* ③ έχω συναντήσει κπ ή έχω ακούσει για κπ: *Τον ~, πηγαίναμε σχολείο μαζί.* ④ (+ *για*) έχω ορισμένη εντύπωση για κπ ή κτ: *Τον ήξερα για νευρικό, αλλά έπεσα έξω.*

Ξεσηκώνω -ομαι • αόρ. *Ξεσήκωσα, μπτ. Ξεσηκωμένος:* (μτβ.) ① προκαλώ αναστάτωση, έντονες αντιδράσεις: *Η απόφαση Ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων.* ② παροτρύνω κπ με έντονο τρόπο να κάνει κτ: *Τον Ξεσήκωσε να βγουν.* ③ αντιγράφο κπ πιστά: *Ξεσήκωσε το σχέδιο του επίπλου από ένα περιοδικό.* **Ξεσηκωμός** ο: μαζική εξέγερση. **Ξεσήκωμα** το.

Ξεσπώ & -άω: (αμτβ.) ① (συνήθ. για κτ αρνητικό) εκδηλώνομαι ξαφνικά και έντονα: ~ *καταιγίδα/εμφύλιος πόλεμος.* ② (+ *σε*) α. εκφράζω τα συναισθήματά μου με έντονο τρόπο: ~ *σε λυγμούς.* β. εκτονώνω την οργή μου σε κπ ή κτ: *Είχε προβλήματα στη δουλειά και Ξεσπούσε στη γυναίκα του.* **Ξέσπασμα** το.

Ξεφαντώνω: (αμτβ.) διασκεδάζω με έντονο τρόπο = γλεντώ: *Το πάρτι είχε μεγάλη επιτυχία, Ξεφαντώσαμε ως το πρωί.* **Ξεφάντωμα** το.

Από το ελνστ. ρ. *έκφαντῶ*, και αυτό από το ΑΕ *έκφαντος* «φανερωμένος».

Σύνθετα με το Ξερο- Ξερό, χωρίς υγρά
Ξερόβηχας
Ξερόβηχω

Ξεροβόρι
Ξεροκόμματο
Ξερόχορτο
Ξερόψωμο

χωρίς βλάστηση
Ξερότοπος

Ξεφεύγω • αόρ. *ξέφυγα*: ❶ (αμτβ.) γλιτώνω από κπ ή κτ δυσάρεστο, επικίνδυνο κτλ.: ~ από τη μιζέρια. *Ξέφυγε από τα περιπολικά που τον κυνηγούσαν.* = διαφεύγω. ❷ (μτβ.) φεύγω από τη θέση που βρίσκομαι, συνήθως απότομα και γρήγορα, από έλλειψη ελέγχου ή προσοχής: *Του ξέφυγε το τιμόνι/το παιδί από το χέρι.* ❸ (μτβ.) περνά απαρατήρητος, δε γίνομαι αντιληπτός: *Σου ξέφυγε ένα λάθος. δε μου ~ τίποτα:* έχω τον πλήρη έλεγχο ή γνωρίζω καλά μια κατάσταση. ❹ (αμτβ.) δεν είμαι σύμφωνος με τον κανόνα ή το σύνθετες: *Ο πίνακας αυτός ~ από τα στερεότυπα.*

Ξέφτι το: κλωστή που κρέμεται από την άκρη φθαρμένου υφάσματος: *Τα ρούχα της, ξεσκισμένα, κρέμονταν σε ξέφτια.* **ξεφτιζώ & ξεφτιώ & -άω** (μτβ. & αμτβ.). **ξεφτισμα** το.

ξεφτιλίζω -ομαι • μππ. **ξεφτιλισμένος**: (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να φαίνεται γελοίος, μειώνω το κύρος ή την αξιοπρέπεια κπ = γελοιοποιώ: *Με τη νίκη του αυτή ξεφτίλισε όλα τα φαβορί.* **εξευτελίζω**. **ξεφτίλισμα** το. **ξεφτίλας** ο. -α η.

Προέρχεται, κατά άλλους, από το ξεφτιλίζω «βγάζω το φτίλι από το λυχνάρι», ενώ κατά άλλους από το εξευτελίζω «ταπεινώνω» (οπότε και ως ορθή γραφή προκρίνεται ο τ. *ξευτελίζω*).

ξέφωτο το: έκταση γης μέσα σε δάσος, χωρίς δέντρα ή έντονη βλάστηση και, συνεπώς, με πολύ φως.

ξεχειλίζω • μππ. **ξεχειλισμένος**: ❶ (αμτβ.) α. (για υγρά) ξεπερνά τα χείλη δοχείου, με αποτέλεσμα να χύνονται απ' έξω: *Πρόσχε, η μπίρα ~!* β. (για λίμνες, ποτάμια κτλ.) πλημμυρίζω, έχω υπερβολικά μεγάλη ποσότητα νερού: *Η λίμνη ξεχείλισε.* **ξεχείλισε το ποτήρι**: για κατάσταση που ξεπερνά κάθε όριο: *Φτάνει πια, ~!* ❷ (μτβ.) βάζω υγρό σε δοχείο, ξεπερνώντας τα χείλη του, με αποτέλεσμα να χύνεται απ' έξω. ❸ (μτφ., αμτβ.) ξεπερνά τα φυσιολογικά όρια: *Ο πόνος του ξεχείλισε.* **ξεχειλος -η -ο**. **ξέχειλα** (επίρρ.).

ξεχνώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ (& με παρόλ. αντικ.) δε συγκρατώ στη μνήμη μου = λησμονώ ≠ θυμάμαι: *Ξέχασα το όνομά του - πώς είπα ότι τον λένε; Η πρώτη αγάπη δεν ξεχνιέται ποτέ!* ❷ δεν κάνω κτ ή δε φέρνω μαζί μου κτ, επειδή δεν το σκέφτηκα, δεν το θυμήθηκα ≠ θυμάμαι: *Ξέχασα το πορτοφόλι μου στο σπίτι!* ❸ παθ. αφαιρούμαι, σταματώ να σκέφτομαι κτ

που με απασχολεί: *Ξεχνιέται με τη μουσική.* **περασμένα ξεχασμένα**: για δυσάρεστο γεγονός από το παρελθόν που δεν πρέπει να μας απασχολεί πια: *Ας μονιάσουμε, ~ όλα!* **ξεχασιάρης -α -ικο**: αυτός που ξεχνάει εύκολα.

ξεχωρίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) βάζω κτ χωριστά από κτ άλλο = χωρίζω: ~ τα βρόμικα ρούχα από τα καθαρά. ❷ (μτβ.) αναγνωρίζω κπ ή κτ ως συγκεκριμένο ή διαφορετικό από άλλο(ν) της ίδιας κατηγορίας με βάση κπ χαρακτηριστικό = διακρίνω: *Δεν ~ τα δίδυμα - είναι ίδια!* ❸ (μτβ.) κάνω διακρίσεις: *Ποτέ δεν ξεχώρισα κανένα παιδί - όλα τα αγαπούσα το ίδιο.* ❹ (αμτβ.) ξεπερνά τους ομοίους μου σε επιδόσεις = διακρίνομαι: *Ως μαθητής ~ από την υπόλοιπη τάξη.* **ξεχωριστός -η -ό**: ❶ αυτός που ξεχωρίζει (σημ. 4) = διαλεκτός, εκλεκτός: ~ άνθρωπος /ικανότητες. ❷ αυτός που γίνεται ή υπάρχει χωριστά από άλλους της ίδιας κατηγορίας ή αποκλειστικά για κπ ή κτ = χωριστός: *Κοιμούνται σε ~ κρεβάτια.* **ξεχωριστά** (επίρρ. στη σημ. 2). **ξέχωρος -η -ο**: αυτός που έχει ξεχωριστεί (σημ. 1). **ξέχωρα** (επίρρ. + από): ❶ χωριστά: *Περπατούσε ~ από τους υπόλοιπους.* ❷ εκτός: ~ από αυτό, έχεις κάτι άλλο να πεις;

ξεψυχώ & -άω: (αμτβ.) ❶ αφήνω την τελευταία μου πνοή = πεθαίνω: *Ξεψύχησε στα χέρια του γιου της.* ❷ (μτφ.) παύω να υπάρχω: *Ξεψύχησε και η τελευταία μου ελπίδα.* **ξεψυχισμένος -η -ο**: (μππ. ως επίθ., μτφ.) αυτός που κεντεύει να ξεψυχήσει: ~ φωνή (που σχεδόν δεν ακούγεται). **ξεψυχισμένα & ξέψυχα** (επίρρ.).

ξηλώνω -ομαι • μππ. **ξηλωμένος**: (μτβ.) ❶ κόβω τις ραφές υφάσματος σε κπ σημείο ή αποσπώ κτ από το σημείο όπου είναι ραμμένο, κεντημένο κτλ.: *Ξηλώθηκε ο ποδόγυρος.* ❷ διαλύω κτ στα μέρη από τα οποία αποτελείται: *Ξηλώσαμε τη στέγη του σπιτιού.* ❸ [οικ.] (μτφ.) παύω κπ από τη δουλειά του = απολύω. ❹ [οικ.] (μτφ.) παθ. ξοδεύω πολλά χρήματα: *Αυτό το κόσμημα είναι πολύ ακριβό, θα ξηλώθηκαν για τα καλά!* **ξηλώμα** το.

ξημερώνει: ❶ απρόσ. ανατέλλει ο ήλιος = χαράζει ≠ βραδιάζει: *Είναι 5 η ώρα, σε λίγο θα ξημερώσει.* ❷ τριτοπρόσ. α. (αμτβ.) ξεκινά ορισμένη χρονική περίοδος: *Αύριο ~ μια καινούρια μέρα.* β. (μτβ.) επιφυλάσσω κτ για κπ: *Τι θα μας ξημερώσει αύριο ο Θεός; ξημερώνομαι & ξημερώνω: (αμτβ.) με βρίσκει η καινούρια μέρα άπνοο, μένω ξύπνιος μέχρι το πρωί: *Ας τελειώνουμε, ξημερωθήκαμε πια!* *Ξημερώσαμε παίζοντας χαρτιά.* **ξημέρωμα** το.*

ξεφεύγω
ξεφορτώνω → ξε-
ξεφουσκώνω → ξε-
ξέφτι
ξεφτιζώ → ξέφτι
ξεφτίλα → ξεφτιλίζω
ξεφτίλας → ξεφτιλίζω
ξεφτιλίζω
ξέφτισμα → ξέφτι
*ξεφτιζώ → ξεφτιζώ
ξεφτώ → ξέφτι
ξέφυγα → ξεφεύγω
ξεφυσώ → ξε-
ξεφυστώνω → ξε-
ξέφωτο
ξεχειλίζω
ξεχειμάζω → ξε-
ξεχειμωνιάζω → ξε-
ξεχνώ
ξεχωρώνω → ξε-
ξεχτηνίζω → ξε-
ξεχνύομαι → ξε-
ξέχωρα → ξεχωρίζω
ξεχωρίζω
ξέχωρος → ξεχωρίζω
ξέψυχα → ξεψυχώ
ξεψυχώ
ξηλώνω
ξημέρωμα → ξημερώνει
ξημερώνει
ξημερώνομαι → ξημερώνει
ξημερώνω → ξημερώνει

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ξηρά η: έκταση γης που δεν καλύπτεται από νερό και, κατά κανόνα, από θάλασσα = στεριά.

Από το ΑΕ *ξηρά* (ουσιαστικοποιημένο θηλ. του επιθ. *ξηρός*).

ξηρασία η: ❶ παρατεταμένη περίοδος απουσίας βροχής σε έναν τόπο = [επίσ.] ανομβρία. ❷ κατάσταση κατά την οποία παρατηρείται έλλειψη υδρατμών στην ατμόσφαιρα ≠ υγρασία.

ξηρός -ή & [επίσ.] -ά -ό: αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη υγρασίας: ~ *δέρμα/κλίμα*.

ξηροί καρποί: αμύγδαλα, φιστίκια κτλ. που έχουν αποξηρανθεί. **ξηρά τροφή**: πρόχειρη, αμαγείρευτη τροφή, χωρίς υγρά. **ξηρότητα** η. **ξηραίνω -ομαι** (μτβ.). **ξηράνηση** η. ❧ **ξερός**.

ξίδι το: υγρό με έντονη ξινή γεύση, που προέρχεται συνήθως από κρασί και χρησιμοποιείται στη μαγειρική. **ξιδάτος -η -ο**.

Από το μον. *ξίδι(ν)*, και αυτό από το ελνστ. *όξι-διον*, υποκορ. του ΑΕ *όξος*. Συχνή είναι και η γραφή *ξίδι*, που, όμως, δε δικαιολογείται.

ξινός -ή -ό: ❶ (για φαγητό ή τρόφιμο) ≠ γλυκός α. αυτός που μοιάζει στη γεύση με το ξίδι ή το λεμόνι. β. αυτός που δεν είναι ώριμος και γλυκός: ~ *σταφύλια*. ❷ (μτφ., για άνθρω.) αυτός που είναι δύστροπος ή δυσάρεστος στην όψη: *Μας κοιτούσε με ύφος ~, σαν να μη μας ήθελε εκεί. κτ μου βγαίνει ~/βγάζω κτ ~ σε κπ.* κτ ξεκινά με καλές προϋποθέσεις, αλλά καταλήγει άσχημα: *Χτύπησα, και η εκδρομή μου βγήκε ξινή. ξινίζω* • μπτ. *ξινισμένος*: ❶ (μτβ.) κάνω κτ ξινό. ❷ (αμτβ.) γίνομαι ξινός. **ξινίλα** η. **ξίφος** το: είδος όπλου με λεπτή και μακριά λεπίδα. ❧ σχ. **σπαθί**.

ξόανο το: ❶ (στην αρχαιότητα ή σε πρώιμους πολιτισμούς) ξύλινο λατρευτικό ομοίωμα θεού, συνήθως κακότεχνο. ❧ σχ. **άγαλμα**. ❷ [μειωτ.] (μτφ.) άνθρωπος άσχημος ή ανόητος. ❧ σχ. **ξύνω**.

ξοδεύω -ομαι (μτβ.): ❶ διαθέτω χρήματα για την απόκτηση αγαθού, για παροχή υπηρεσίας κτλ. = *δαπανώ, χαλώ*: ~ *πολλά λεφτά σε ταξίδια*. ❷ χρησιμοποιώ αγαθό = *καταναλώνω*: *Το και-*

νούριο μου αυτοκίνητο ~ πολλή βενζίνη. ❸ (μτφ.) χρησιμοποιώ χρόνο, δυνάμεις κτλ., συνήθως με σπατάλη: *Άδικα ξόδεψα τόσες ώρες να του εξηγώ - τίποτε δεν κατάλαβε!* ❹ παθ. *δαπανώ* (μεγάλα) χρηματικά ποσά: *Άσε, μην ξοδεύεσαι, πληρώνω εγώ!* ❧ σχ. **δαπανώ. ξόδεμα** το: το να ξοδεύεται ή να ξοδεύει κπ κτ και αυτό που ξοδεύει: *Δεν έχω λεφτά για ~.*

ξόρκι το: λόγια με μαγική δύναμη. **ξορκίζω -ομαι** (μτβ.).

ξοφλώ & -άω -ιέμαι: ❶ [οικ.] (μτβ.) εξοφλώ. ❷ (αμτβ.) χάνω τις ικανότητές μου και, συνεπώς, δεν έχω μέλλον: *Ξοφλησε πια ως αθλήτης μετά τον τραυματισμό του. ξοφλημένος -η -ο*: (μππ. ως επίθ.) αυτός που έχει ξοφλήσει (σημ. 2).

ξύλο το: ❶ α. σκληρό υλικό από το οποίο αποτελείται ο κορμός και τα κλαδιά των δέντρων: ~ *καρδιάς/αχλαδιάς*. β. (συνεκδ.) κομμάτι ξύλου ή υλικό που προέρχεται από τον κορμό ή τα κλαδιά των δέντρων: ~ *πατώματος. Τον χτύπησε με ένα ~ στο κεφάλι. Τίμιο Ξύλο*: κομμάτι από τον Σταυρό του Χριστού. ❷ (μτφ.) τιμωρία ή βίαιη επίθεση σε κπ με χτυπήματα στο σώμα: *τρώω/δίνω/ρίχνω (ένα χέρι) ~* = *δέρνω. ξύλινος -η -ο & ξυλένιος -α -ο. ξυλιά η: χτύπημα με βέργα ή με το χέρι. **ξυλιάζω** • μπτ. *ξυλιασμένος*: (αμτβ.) γίνομαι άκαμπτος σαν ξύλο από το κρύο: *Ξυλιασαν τα χέρια μου από το κρύο!* **ξυλεία** η: κατεργασμένα ξύλα που προέρχονται από το κόψιμο των δέντρων.*

ξύλο- & ξυλό- & ξυλ- (προστά από φωνήεν): ως ά' συνθ. δηλώνει ότι αυτό που εκφράζει το β' συνθ. ❶ είναι κατάλληλο για ή προέρχεται ή φτιάχνεται από ή ασχολείται με το ξύλο (σημ. 1): *ξυλοκατασκευή, ξυλέμπορος*. ❷ σχετίζεται με το ξύλο (σημ. 2): *ξυλοκοπά*.

ξύνω -ομαι • παθ. αόρ. *ξύθηκα & ξύστηκα*, μππ. *ξυ(σ)μένος*: (μτβ.) ❶ τρίβω με τα νύχια ή άλλο αιχμηρό αντικείμενο το δέρμα μου: *Έξυνε την πλάτη του, γιατί είχε φαγούρα. ~ (παλιές) πληγές*: θυμίζω σε κπ κτ δυσάρεστο από το παρελθόν. ❷ τρίβω με αιχμηρό αντικείμενο επιφάνεια, για να αφαιρέσω επιφανειακό στρώμα: *Έξυσα τα έπιπλα, πριν τα βάψω, για*

- ξηρά
- ξηράνηση → ξηρός
- ξηρασία
- ξηρός
- ξίδι
- ξινός
- ξίφος
- ξόανο
- ξοδεύω
- ξομοιολογώ → εξομοιολογώ
- ξορκίζω → ξοδεύω
- ξοφλώ
- *ξίδι → ξίδι
- ξυλάνθρακας → ξυλο-
- ξυλαποθήκη → ξυλο-
- ξυλεία → ξύλο
- ξυλέμπορος → ξυλο-
- ξυλιά → ξύλο
- ξυλιάζω → ξύλο
- ξυλόπορτα → ξυλο-
- ξυλοδαρμός → ξυλο-
- ξυλοκατασκευή → ξυλο-
- ξυλόκολλα → ξυλο-
- ξυλοκόπος → ξυλο-
- ξυλοκοπά → ξυλο-
- ξυλοπάπουτσο → ξυλο-
- ξυλόπορτα → ξύλο
- ξυλοσκέπη → ξυλο-
- ξυλουργείο → ξυλο-
- ξυλουργός → ξυλο-
- ξυλοφορτώνω → ξυλο-
- *ξυλώνω → ξηλώνω
- *ξυνός → ξινός
- ξύνω → ξυράφι
- ξύνω

Σύνθετα με ξυλο-

ξύλο (σημ. 1)	ξυλογλυπτική
ξυλάνθρακας	ξυλόκολλα
ξυλαποθήκη	ξυλοκόπος
ξυλέμπορος	ξυλοπάπουτσο

ξύλο (σημ. 2)

ξυλοδαρμός
ξυλοφορτώνω

να φύγει το παλιό χρώμα. ❸ χρησιμοποιώ ειδικό όργανο για να κάνω κτ αιχμηρό: ~ τη μύτη του μολυβιού. **ξύσιμο** το. **ξυστός -ή -ό**: αυτός που μπορούμε να ξύσουμε: ~ λαχείο. **ξυστά** (επίρρ.): πολύ κοντά, σχεδόν εξ επαφής: *Πέρασε ~ από τον τοίχο, μόνο που δεν τον ακούμπησε!* **ξύσμα** το: οτιδήποτε βγαίνει από το ξύσιμο επιφάνειας: ~ λεμονιού. **ξύστρα & ξυστήρα η & ξυστήρι** το: εργαλείο με ξυράφι, κατάλληλο για το ξύσιμο μολυβιών.

Από το ΑΕ ρ. ξύο παράγονται τα ξύνω, ξυρίζω, ξυράφι και τα παράγωγά τους, ενώ ετυμολογικά συγγενές είναι και το ρ. ξέω, από το οποίο προέρχεται το ξόανο.

ξυπνώ & -άω: ❶ α. (αμτβ.) παύω να κοιμάμαι ≠ κοιμάμαι: ~ στις 8 το πρωί. β. (μτβ.) κάνω κτ να σταματήσει να κοιμάται ≠ αποκοιμίζω: *Φωνάζετε και θα ξυπνήσετε το μωρό!* ❷ (μτφ.) α. (αμτβ.) αρχίζω να αντιλαμβάνομαι (σωστά) ό,τι συμβαίνει γύρω μου: *Δεν είχα καταλάβει τι συνέβαινε, αλλά τώρα ξύπνησα.* β. (μτβ.) κάνω τους άλλους να καταλάβουν κτ: *Να είσαι καλά που με ξύπνησες και κατάλαβα τι άνθρωπος είναι!* **ξύπνημα** το. **ξύπνιος -α -ο**: ❶ αυτός που δεν κοιμάται ≠ κοιμισμένος. ❷ (μτφ.) έξυπνος: *Κάνω τον ~.* **ξύπνιος** ο: το

Από το ελνστ. ξυράφιον, υποκορ. του ΑΕ ξυρόν «ξυράφι», που διατηρείται στην έκφρ. **επί ξυρού ακμής** «στην κόψη του ξυραφιού».

χρονικό διάστημα που μένει κτ ξύπνιος: *Και στον ~ του ονειρεύεται!* **ξυπόλυτος -η -ο**: αυτός που δε φοράει παπούτσια. **ξυράφι** το: ❶ α. λεπτή μεταλλική λάμα, συνήθως με δύο κόψεις, που χρησιμεύει για να κόβουμε κτ. β. εργαλείο με το οποίο κόβουμε τις τρίχες του σώματος ως το επίπεδο του δέρματος, ώστε να μη φαίνονται. **στην κόψη του ~**: επικίνδυνη ή κρίσιμη κατάσταση. ❷ (μτφ.) πολύ έξυπνος: *Το μυαλό του είναι ~, έχει απίστευτη αντίληψη.* **ξυραφάκι** το: περιορισμένων χρήσεων πλαστική συσκευή ξυρίσματος. **ξυρίζω -ομαι**: (μτβ.) κόβω τις τρίχες του σώματος με ξυράφι: ~ το μουστάκι. **ξυρίζει**: ❶ απρόσ. (αμτβ.) έχει πολύ δυνατό και κρύο αέρα: *Δεν μπορείς να σταθείς έξω, ~!* ❷ τριτοπρόσ. (αμτβ., για πολύ δυνατό και κρύο αέρα) φυσάει πολύ: *Ο αέρας ~.* **ξύρισμα** το. **ξύριστικός -ή -ό**. σχ. **ξύνω**.

ξύφαλτος -η -ο: αυτός που γίνεται επιφανειακά: *Το χτύπημα ήταν ~, δεν τραυματίστηκε σοβαρά.* **ξύφαλτα** (επίρρ.).

Ο η το (άρθρο, οριστ.): ❶ δηλώνει κτ ή κτ συγκεκριμένο, γνωστό, μοναδικό ή που έχει προαναφερθεί: ~ γραφείο μου είναι δεξιά. ~ ημέρα εκείνη, έλειπαν όλοι. ~ Λευκός Πύργος. ❷ χρησιμοποιείται για να αναφερθούμε γενικά σε όλα τα πρόσωπα, πράγματα κτλ. του ίδιου είδους: *Τα δελφίνια είναι θηλαστικά.* ❸ (σε παράθεση) δηλώνει ιδιότητα, προσωνυμία κτλ. κτ: *Ριχάρδος ~ Λεοντόκαρδος.* ❹ ουσιαστικοποιεί λέξεις και προτάσεις: *το χθες/σίμερα/άνριο. οι αριστερά/δεξιά. οι πλούσιοι.* *Το να φύγεις/ότι φεύγεις είναι περιέργο.* ❺ α. (με επίθ. σε συγκρ. βαθμό) σχηματίζει τον υπερθετικό βαθμό: ~ *εξυπνότερο παιδί του κόσμου.* β. (με τονισμό) δίνει έμφαση σε κτ:

Μου έκανε (και) ~ χτένισμα! Μιλάμε για ~ παιδί! γ. (με γεν. ουσ. που δηλώνει χρόνο) δηλώνει το καλύτερο, ανώτερο κτλ. μέλος μιας κατηγορίας: ~ *είδηση της ημέρας/του μήνα.* ❻ δηλώνει επιμερισμό = κάθε: *Πληρώνομαι 1.500 ευρώ τον μήνα.* **όαση η**: ❶ μέρος στην έρση με νερό και βλάστηση: *Το καρβάνι σταμάτησε στην ~ για νερό.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε προσφέρει σωματική, ψυχική ή πνευματική ευχαρίστηση, σε αντίθεση με το περιβάλλον του: *Το πάρκο είναι μια πράσινη ~ μέσα στην ταμμεντούπολη.* **οβελίας ο**: [επίσ.] αρνί που ψήνεται στη σουβλά, συνήθως το Πάσχα. **οβελίσκος ο**: ΙΣΤ μνημείο με μορφή τετραπλευ-

ο
όαση
οβελίας
οβελίσκος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- οβολός
- όγκος
- ογκώδης → όγκος
- οδεύω → οδός
- οδήγηση → οδηγώ
- οδηγία
- οδηγός → οδηγώ
- οδηγώ
- οδικός → οδός
- οδικώς → οδός
- οδογέφυρα → σχ. οδός
- οδοδείκτης → σχ. οδός
- οδοπορεία → οδοιπόρος
- οδοπορικό → οδοιπόρος
- οδοπορικός → οδοιπόρος
- οδοπορικός → οδοιπόρος
- οδοιπόρος
- οδοιπόρος → οδοιπόρος
- οδοκαθαριστής → σχ. οδός
- οδομαχία → σχ. οδός
- οδοντιατρείο → οδοντίατρος
- οδοντιατρική → οδοντίατρος
- οδοντιατρικός → οδοντίατρος
- οδοντίατρος
- οδοντικός
- οδοντογυαλός → οδοντίατρος
- οδοντίατρος
- οδοποιία → σχ. οδός
- οδός
- οδόστρωμα
- οδόστρωση → οδόστρωμα
- οδοστρωτήρας → οδόστρωμα
- οδόφραγμα

ρης ψηλής κολόνας που καταλήγει σε μικρή πυραμίδα: *Ο ~ του τάφου του Αυγούστου βρίσκεται στη Ρώμη.*

οβολός ο: ❶ χρήματα, συνήθως λίγα, τα οποία προσφέρει κπ για ορισμένο σκοπό: *Προσέφεραν τον ~ τους για τους σεισμοπαθείς.* ❷ ΙΣΤ αρχαίο αττικό νόμισμα μικρής αξίας.

όγκος ο: ❶ ΦΥΣ ο χώρος που καταλαμβάνει ένα στερεό, υγρό ή αέριο σώμα: *Ο ~ της δεξαμενής είναι 30 κυβικά μέτρα.* ❷ μεγάλο μέγεθος, αριθμός ή ποσότητα: *τεράστιος ~ πληροφοριών.* ❸ ΙΑΤΡ μάζα κυττάρων που δημιουργείται και αναπτύσσεται ανεξέλεγκτα σε σημείο του σώματος ενός οργανισμού: *καλοήθης/κακοήθης ~. ογκώδης -ης -εις:* αυτός που έχει μεγάλο όγκο. *σχ. αγενής.*

οδηγία η: ❶ υπόδειξη από κπ ειδικό για το πώς πρέπει να γίνει κτ: *Πρέπει να ακολουθείς τις ~ του γιατρού.* ❷ δεσμευτική υπόδειξη ανωτέρου προς κατώτερο = εντολή: *Αυτάμαι, αλλά οι ~ που έχω είναι να μην ανοίξω σε κανέναν.*

οδηγός & -άω -ούμαι: ❶ (μτβ.) χειρίζομαι όχημα ελέγχοντας την πορεία και την ταχύτητά του: *Έμαθε να ~ αυτοκίνητο στα 18 της.* ❷ (μτβ.) α. κινούμαι μπροστά από κπ, δείχνοντάς του τον δρόμο: *Ο υπηρέτης οδήγησε τον επισκέπτη στο σαλόνι.* β. κατευθύνω κπ κάπου ως αρχηγός, ανώτερος ή ικανότερος: *Ο στρατηγός οδήγησε τους άντρες του στο πεδίο της μάχης.* ❸ (μτφ., μτβ.) κάνω κπ να έχει κπ κατάληξη ή αποτέλεσμα: *Η επιμονή του τον οδήγησε στη νίκη.* ❹ (αμτβ.) καταλήγω σε κπ μέρος: *Το μονοπάτι ~ στην κορυφή.* **οδήγηση** η. **οδηγός** ο, η: ❶ πρόσωπο που οδηγεί όχημα. ❷ πρόσωπο που πηγαίνει μαζί με κπ για να του δείχνει τον δρόμο. ❸ (μτφ.) πρόσωπο ή ιδέα που μπορεί να καθοδηγήσει, να κατευθύνει κπ ή κτ: *Η γνώση και η εμπειρία είναι πολύτιμος ~ στη ζωή μας.* ❹ έντυπο με πληροφορίες, συμβουλές ή και οπτικό υλικό για τόπο, δραστηριότητα ή τρόπο συμπεριφοράς: *τουριστικός ~. Χρυσός ~:* κατάλογος με τηλεφωνα επαγγελματιών. ❺ μέλος γυναικείας προσκοπικής οργάνωσης: *Σώμα Ελληνίδων ~.*

οδοιπόρος ο, η: πρόσωπο που διανύει μεγάλη απόσταση με τα πόδια = πεζοπόρος. **οδοπορικό** το: ❶ περιγραφή ταξιδιού σε βιβλίο, στα ΜΜΕ κτλ.: *~ στα μοναστήρια της περιοχής.* ❷ πληθ. χρήματα που παίρνει κπ για την κάλυψη των εξόδων μετακίνησης σε επαγγελματικό ταξίδι: *Οι καθηγητές που πηγαίνουν σε άλλες πόλεις να διδάξουν, θα πάρουν ~. οδοιπορώ • μό-*

νο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) = πεζοπορώ. **οδοπορεία** η. *σχ. αεροπόρος. οδοιπορικός -ή -ό. οδοιπορικός* (επίρρ.). *σχ. οδός.*

οδοντίατρος & [οικ.] οδοντογυαλός ο, η: γιατρός που ασχολείται με την υγεία των δοντιών και γενικότερα του στόματος. **οδοντιατρείο** το: το ιατρείο του οδοντίατρου. **οδοντιατρικός -ή -ό. οδοντιατρική** η: η σχετική επιστήμη και η αντίστοιχη πανεπιστημιακή σχολή.

οδοντικός -ή -ό: ❶ ΙΑΤΡ αυτός που σχετίζεται με τα δόντια: *~ νήμα.* ❷ ΓΛΩΣΣ ~ **σύμφωνο:** τα σύμφωνα τ, δ, θ και ντ, τα οποία προφέρονται με το άγγιγμα της γλώσσας στα πάνω μπροστινά δόντια.

οδός η: ❶ δρόμος σε κατοικημένη περιοχή: *Μένει στην οδό Πάρου. εθνική ~:* δρόμος που συνδέει πόλεις και συνήθως έχει πολλές λωρίδες κυκλοφορίας και υψηλό όριο ταχύτητας. *επαρχιακή ~:* δρόμος που συνδέει μικρές πόλεις ή χωριά. *καθ' οδόν:* κατά τη διαδρομή: *Τον συνάντησαν ~ προς τη Βουλή.* ❷ [επίσ.] τρόπος ενέργειας: *Το ζήτημα θα επιλυθεί διά της δικαστικής οδού. μέση ~:* τρόπος ενέργειας με τον οποίο αποφεύγονται οι αιχρότητες. **οδεύω:** [επίσ.] (αμτβ.) ακολουθώ πορεία = πηγαίνω, κατευθύνομαι: *Η διαδήλωση ~ προς την Πρεσβεία.* (μτφ.) *Η εταιρεία ~ προς διάλυση. οδικός -ή -ό. οδικώς* (επίρρ.).

Η λ. οδός προέρχεται από την ΑΕ λ. ὁδός και χρησιμοποιείται είτε ως α΄ συνθ. σε σύνθετα όπως οδηγώ (ὁδός + ἄγω), οδηγία, οδοιπόρος (ὁδός + πόρος), οδογέφυρα, οδοδείκτης, οδοκαθαριστής, οδομαχία, οδοποιία, οδόστρωμα, οδόφραγμα κτλ. είτε ως β΄ συνθ. σε σύνθετα όπως ἀνοδος, κάθοδος, ἐφοδος, μέθοδος, πρόοδος κτλ.
οδός - δρόμος: Η λ. οδός χρησιμοποιείται συνήθως σε πιο επίσ. λόγο ή μαζί με τα ονόματα των δρόμων πόλεων: *~ Κοραή* (αλλά: *Μένει δύο δρόμους παρακάτω*).

οδόστρωμα το: επιφάνεια δρόμου στρωμένη με υλικά όπως η άσφαλτος ή το τσιμέντο: *Η οδήγηση σε βρεγμένο ~ είναι επικίνδυνη. οδόστρωση* η: κατασκευή οδοστρώματος. **οδοστρωτήρας** ο: όχημα με μεγάλους μεταλλικούς κυλίνδρους που ισοπεδώνει το έδαφος συνήθως για την κατασκευή δρόμων. *σχ. οδός.*
οδόφραγμα το: αυτοσχέδιο εμπόδιο που στήνεται κατά πλάτος ενός δρόμου από διαδηλωτές ή ομάδες σε οδομαχίες: *Οι εργάτες έστησαν οδοφράγματα από βαρέλια.* *σχ. οδός.*

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Από το ΑΕ *οϊανός*, αρχική σημασία «αρπαχτικό πουλί», μαντικό σημάδι με βάση το οποίο οι μάντιες προέβλεπαν το μέλλον.

οκνός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν έχει διάθεση για σωματική ή πνευματική δραστηριότητα ή εργασία = τεμπέλης, νωθρός, οκνηρός ≠ εργατικός, δραστήριος: *Οι ανέσεις σε κάνουν πιο ~.* ❷ αυτός που γίνεται με αργό ρυθμό: ~ κινήσεις. **οκνηρός -ή -ό. οκνηρά** (επίρρ.). **οκνηρία** η.

Από το ΑΕ ρ. *ὄκνω* «διστάζω» ή από το ουσ. *ὄκνος* «δισταγμός, φόβος».

ὄλεθρος ο: ολοκληρωτική καταστροφή: *Ο πυρηνικός ~ αποτελεί απειλή για τον πλανήτη.* **ολέθριος -α -ο:** καταστροφικός: ~ συνέπειες. **ολέθρια** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *ὄλλυμι* «καταστρέφω, αφανίζω» προέρχεται το *ὄλεθρος* αλλά και το επίθ. *λωλός* «τρελός».

ολιγαρκής -ής -ές: αυτός που είναι ικανοποιημένος με τα απολύτως απαραίτητα ≠ άπληστος, πλεονέκτης: *Δε ζητά πολλά, είναι ~.* **ολιγαρκής. ολιγαρκεία** η.

ολιγαρχία η: ❶ ΙΣΤ πολίτευμα στο οποίο κυβερνά μία μικρή κοινωνική ομάδα, συνήθως πλουσίων: *Καθαίρεσαν την ~ και εγκαθίδρυσαν δημοκρατία.* ❷ μικρή ομάδα ατόμων που ασκεί έλεγχο κυρίως στην πολιτική, με στόχο την εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων: *η ~ των οικονομικών κολοσσών.* **ολιγαρχικός -ή -ό. ολιγαρχικά** (επίρρ.).

ολίγος -η -ο: [επίσ.] λίγος, κυρίως σε εκφρ. **εν ολίγοις:** με λίγα λόγια, συνοπτικά: *Θα σας πω τι συνέβη ~.* **εντός ολίγων:** σε λίγη ώρα: *Βιάσου, γιατί το πλοίο ~ αναχωρεί! παρ' ολίγο(ν):* λίγο ακόμα και, σχεδόν = παραλίγο: ~ να γελάσω, αλλά εντυχώς συγκρατήθηκα. **προ ολίγων:** πριν από λίγη ώρα: *Δεν τον προλάβετε· έφυγε ~.*

ολισθαίνω • αόρ. *ολίσθησα:* [επίσ.] (αμτβ.) ❶ κινούμαι πάνω σε λεία ή γυρή επιφάνεια χωρίς να χάνω καθόλου την επαφή μαζί της = γλιστρώ. ❷ (μτφ.) οδηγούμαι σταδιακά προς μια χειρό-

τερη κατάσταση = κατρακυλώ: *Η χώρα ~ προς την καταστροφή.* **ολισθηρός -ή -ό:** ❶ αυτός πάνω στον οποίο μπορεί κπ εύκολα να γλιστρήσει: *δρομός ~ λόγω πάγου.* ❷ (μτφ.) αυτός που οδηγεί σε επικίνδυνες καταστάσεις ή ανήθικες πράξεις. **ολισθηρότητα** η. **ολισθημα** το: λανθασμένη ενέργεια, κυρίως από άποψη ηθικής = παράπτωμα, σφάλμα: *Η διακομώδηση ενός θεσμού αποτελεί σοβαρό ~.* **ολίσθηση** η: κίνηση αντικειμένου που γλιστρά πάνω σε επιφάνεια.

ολο- & ολό-: ως α΄ συνθ. ❶ τονίζει τη σημασία του β΄ συνθ.: *ολομόναχος* (τελείως μόνος). ❷ προσδίδει στο β΄ συνθ. τη σημασία του συνόλου, του ολόκληρου: *ολόψυχος* (με όλη την ψυχή), *ολονυχτία* (όλη τη νύχτα).

ολογράφος (επίρρ.): με όλα τα γράμματα μιας λέξης ή φράσης, ή με γράμματα και όχι με αριθμούς: *Το ποσό πρέπει να γραφτεί αριθμητικώς και ~.*

ολοένα (επίρρ.): [οικ.] χωρίς σταματημό ή διακοπή = συνεχώς: *Τα προβλήματα ~ χειροτερεύουν. ~ και:* σε συνεχώς αυξανόμενο βαθμό: *Το ανέβασμα γινόταν ~ και πιο δύσκολο.*

ολοκαύτωμα το: μαζική και βάρβαρη θανάτωση ανθρώπων, ολική καταστροφή: *πυρηνικό ~.*

ολόκληρος -η -ο: ❶ αυτός που αφορά στο σύνολο, χωρίς καμία εξαίρεση ή έλλειψη: *Έφαγε μόνος του ένα ~ κομμάτι γλυκά!* **εξ ολοκλήρου:** σε απόλυτο βαθμό, στο σύνολο: *Το σπίτι είναι χτισμένο ~ με πέτρα.* ❷ για να τονίσει το μέγεθος ή τη σπουδαιότητα του ουσιαστικού που ακολουθεί: ~ άντρας και φοβάσαι το σκοτάδι:

ολοκληρώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) φέρνω κτ σε πέρας = τελειώνω, [επίσ.] περατώνω: ~ το σχέδιο και θα το παραδώσω. ❷ (αμτβ.) τελειώνω τον λόγο μου: *Με διακόπτει συνέχεια και δε μ' αφήνει να ολοκληρώσω.* **ολοκλήρωση** η: ❶ τελικό στάδιο ή αποτέλεσμα μιας διαδικασίας: *Μετά από χρόνια προσπάθειών, το έργο φτάνει στην ~ του.* ❷ το να γίνει κπ ή κτ πλήρης: *Η ~ της προσωπικότητας συντελείται στη νεανική ηλικία.* **ολοκληρωτισμός** ο: πολ πολιτικό σύστημα στο οποίο το κράτος επιτυγχάνει την απόλυτη εξουσία μέσω του περιορισμού των πολιτικών ελευθεριών και του ελέγχου της κοινωνικής και προσωπικής ζωής των πολιτών = απολυταρχία. **ολοκληρωτικός -ή -ό:** ❶ αυτός

οκνηρά → οκνός
οκνηρία → οκνός
οκνηρός → οκνός
οκνός
ολέθρια → ολέθρος
ολέθριος → ολέθρος
ολέθρος
ολιγαρκεία → ολιγαρκής
ολιγαρκής
ολιγαρχία
ολιγαρχικά → ολιγαρχία
ολιγαρχικός → ολιγαρχία
ολίγος
ολικά → όλος
ολικός → όλος
ολικώς → όλος
ολισθαίνω
ολίσθημα → ολισθαίνω
ολισθηρός → ολισθαίνω
ολισθηρότητα → ολισθαίνω
ολίσθηση → ολισθαίνω
όλο → όλος
ολο-
ολό- → ολο-
ολόασπρος → ολο-
ολόγιμος → ολο-
ολογράφος
ολοένα
ολοζώντανος → ολο-
ολοήμερος → ολο-
ολοίδιος → ολο-
ολοκαίνουριος → ολο-
ολοκαύτωμα
ολόκληρος
ολοκληρώνω → ολόκληρος
ολοκλήρωση → ολόκληρος
ολοκληρωτικός → ολόκληρος
ολοκληρωτικός → ολόκληρος
ολοκληρωτικός → ολόκληρος
ολοκληρωτισμός → ολόκληρος

Σύνθετα με ολο-τελείως

ολόασπρος
ολόγιμος

ολοζώντανος
ολοίδιος

ολοκαίνουριος
ολόχρυσος

στο σύνολο
ολοήμερος
ολομέτωπος

ολονυχτικός
ολοσέλιδος
ολόσωμος

Ο

ολομέλεια
ομιλία

Α'·Β'·Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ολομέλεια
 ολομέτωπος → ολο-
 ολομόναχος → ολο-
 όλον → όλος
 ολονυχτία → ολο-
 ολονυχτικός → ολο-
 όλος
 ολοσέλιδος → ολο-
 ολοσχερής
 ολοσχερώς → ολοσχερής
 ολόσωμος → ολο-
 ολότελα
 ολόχρυσος → ολο-
 ολόψυχος → ολο-
 ολυμπιάδα
 Ολυμπιακοί → ολυμπιάδα
 ολυμπιακός → ολυμπιάδα
 ολυμπιονίκης → ολυμπιάδα
 ολύμπιος
 ομάδα
 ομαδικά → ομάδα
 ομαδικός → ομάδα
 ομαδικότητα → ομάδα
 ομαδικώς → ομάδα
 ομαλά → ομαλός
 ομαλός
 ομαλότητα → ομαλός
 ομαλώς → ομαλός
 *ομηρεία → ομηρία
 ομηρία → όμηρος
 ομηρικός
 όμηρος
 ομιλητής → ομιλία
 ομιλητικός → ομιλία
 ομιλήτρια → ομιλία
 ομιλία

που χαρακτηρίζει το σύνολο μιας κατάστασης: ~ **καταστροφή** = ριζικός, ολοσχερής. ❷ αυτός που σχετίζεται με τον ολοκληρωτισμό: ~ **καθεστώς**, **ολοκληρωτικά** & **-ώς** (επίρρ.).

ολομέλεια η: ❶ το σύνολο των μελών οργάνου (☞ λ. σημ. 4) ή σώματος (☞ λ. σημ. 6) που συνεδριάζει: *Η ~ του Αρείου Πάγου τον έκρινε ένοχο*. ❷ συνεδρίαση όλων των μελών οργάνου ή σώματος: *Οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν κατά την ~ της συνόδου*.

όλος -η -ο: ❶ αυτός που υπάρχει ως σύνολο, που δεν του λείπει μέρος του: *Πήρε ~ τα λεφτά' δεν άφησε τίποτα*. ❷ πληθ. καθένας που ανήκει σε ένα σύνολο: *Όλοι οι δρόμοι οδηγούν στη Ρώμη*. **όλα κι όλα**: για να τονίσουμε την ύπαρξη ορίου, πέρα από το οποίο κτ δε θεωρείται αποδεκτό: *~! Δε θα φύγεις χωρίς εμένα!* **όλοι (κι) όλοι/-ες/-α**: για να δείξουμε ότι κτ αποτελεί σχετικά μικρό σύνολο: *Αυτές είναι ~ οι οικονομίες μου*. **όλο(ν)** το: [επίσ.] ενιαίο σύνολο: *Χρειάζεται να διακρίνουμε τα επιμέρους στοιχεία από το ~*. **όλο** (επίρρ.): χωρίς διακοπή = συνεχώς: ~ **μιλάς**. ~ **και**: με συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό: *Με την εξάσκηση έγινε ~ πιο γρήγορος*. **ολικός -ή -ό**: αυτός που αφορά στο σύνολο: *Η καταστροφή ήταν ~, δε σώθηκε τίποτα*. **ολικά** & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.).

ολοσχερής -ής -ές: αυτός που γίνεται σε απόλυτο βαθμό, συνήθως με αρνητική σημασία = πλήρης, ολοκληρωτικός, ριζικός: ~ **καταστροφή**. ☞ **σχ. αγενής**, **ολοσχερώς** (επίρρ.).

ολότελα (επίρρ.): [λαϊκ.] σε απόλυτο βαθμό = τελείως: *Χάθηκαν τα ίχνη του ~, δεν τον βρήκαν*.

Ολυμπιάδα η: ❶ 1στ α. πανελλήνιοι αθλητικοί αγώνες της αρχαιότητας που διεξάγονταν στην Ολυμπία κάθε τέσσερα χρόνια = τα Ολύμπια. β. χρονική περίοδος των τεσσάρων ετών που μεσολαβούσε μεταξύ δύο διαδοχικών ολυμπιακών αγώνων και αποτελούσε τη βασική χρονολογική μονάδα. ❷ σύγχρονοι διεθνείς αθλητικοί αγώνες που διεξάγονται σε διαφορετική χώρα κάθε τέσσερα χρόνια = ολυμπιακοί (αγώνες). **ολυμπιακός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με την ολυμπιάδα: ~ **πνεύμα**. **Ολυμπιακοί** οι: σύγχρονη ολυμπιάδα. **ολυμπιονίκης** ο, η • γεν. θηλ. **ολυμπιονίκου**: κάτοχος μεταλλίου σε ολυμπιακό αγώνισμα: *χρυσή ~*.

ολύμπιος -α -ο: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον Όλυμπο: *οι δώδεκα ολύμπιοι θεοί*. ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από σιγουριά, γαλήνη ή μεγαλοπρέπεια: ~ **αντιμετώπιση των προβλημάτων**.

ομάδα η: ❶ σύνολο ατόμων με κοινά χαρακτηριστικά, ενδιαφέροντα ή επιδιώξεις: **θεατρική ~**. ❷ αθλ. σύνολο αθλητών που λαμβάνουν μέρος σε αθλητικές συναντήσεις αγωνιζόμενοι εναντίον ισάριθμου συνόλου αθλητών: ~ **ποδοσφαίρου**. ❸ σύνολο πραγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά που ανήκουν στην ίδια κατηγορία: ~ **φαρμάκων για την καρδιοπάθεια**. ~ **αίματος**: κατηγορία αίματος (Α, Β, ΑΒ, Ο) που καθορίζεται από την παρουσία ή μη των αντιγόνων Α και Β στα ερυθρά αιμοσφαίρια. **ομαδικός -ή -ό**: ❶ αυτός που γίνεται από ομάδα: ~ **εργασία** ≠ ατομικός. ❷ αυτός που αφορά ή ανήκει σε μια ομάδα: ~ **φωτογραφία**. **ομαδικά** & **-ώς** (επίρρ.). **ομαδικότητα** η.

ομαλός -ή -ό: ≠ ανώμαλος ❶ αυτός που δεν έχει εσοχές ή προεξοχές: **διαδρομή σε δρόμο ~, χωρίς λακκούβες**. = ίσιος, επίπεδος. ❷ (μτφ.) αυτός που ακολουθεί φυσιολογική ή κανονική πορεία και δεν παρουσιάζει προβλήματα ή απρόσμενες εξελίξεις: *Μετά τη θεραπεία, θα ζήσει μια ~ ζωή*. ❸ γλωσσ. αυτός που ακολουθεί τους κανόνες της γλώσσας: *Μάθε πρώτα πώς κλίνονται τα ~ ρήματα και μετά τις εξαιρέσεις*. **ομαλά** & **-ώς** (επίρρ.). **ομαλότητα** η.

ομηρικός -ή -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον Όμηρο ή τα έπη του: *ο ~ ήρωας Οδυσσεύς*. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει μεγάλη ένταση: ~ **σύγκρουση**.

όμηρος ο, η: πρόσωπο που κρατείται από κπ που ζητά αντάλλαγμα για την απελευθέρωσή του: *Οι ~ αφέθηκαν ελεύθεροι μετά από διαπραγματεύσεις*. **ομηρία** η: ❶ το να κρατείται κπ όμηρος. ❷ (μτφ.) κατάσταση κατά την οποία κπ δεν μπορεί να ενεργήσει σύμφωνα με τη θέλησή του, γιατί εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από κπ άλλο: *Δίνουν την εικόνα κυβέρνησης που τελεί υπό ~*.

ομιλία η: ❶ η ικανότητα κπ να μιλάει = προφορικός λόγος: *Η ακοή παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της ~*. ❷ ο ήχος από κπ που μιλάει: *Ακουσα ομιλίες*. ❸ ο τρόπος που μιλάει κπ = άρθρωση: *Δεν έχει καθαρή ~ και δυσκολεύομαι να τον καταλάβω*. ❹ παρουσίαση ή ανάλυση θέματος μπροστά σε κοινό: *Στην ~ της η υπουργός παρουσίασε το έργο της*. **ομιλητής** ο, **-ήτρια** η: ❶ πρόσωπο που μιλάει μπροστά σε κοινό ≠ ακροατής: *Η ~ απάντησε στις ερωτήσεις του κοινού*. ❷ πρόσωπο που γνωρίζει μια γλώσσα ή διάλεκτο: ~ **της Γαλλικής**. **ομιλητικός -ή -ό**: αυτός που μιλάει αρκετά: *Ήταν ~ και πρόθυμος να μου*

δώσει εξηγήσεις. **ομιλώ -ούμαι**: [επίσ.] (μτβ.) μιλώ: ~ την Αγγλική. **ομιλουμένη** η: η γλώσσα της καθημερινής προφορικής επικοινωνίας = καθομιλουμένη: Στην ~ το οστό το λέμε κόκαλο.

όμιλος ο: ❶ οργανωμένη ομάδα ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα ή στόχους και ειδικό χώρο συναντήσεων = σύλλογος: ορειβατικός ~. ❷ σύνολο επιχειρήσεων με κοινές επιδιώξεις και κοινό ιδιοκτήτη: Οι εταιρείες του ~ συνεργάζονται μεταξύ τους. ❸ αθλ σύνολο ομάδων που κληρώνονται να παίξουν μεταξύ τους στο πλαίσιο διοργάνωσης.

Από το ΑΕ *όμιλος*, που αρχικά σήμαινε «συναναστροφή», από το οποίο επίσης παράγονται το ρ. *όμιλώ* «συναναστρέφομαι» και το ουσ. *όμιλία* «συναναστροφή»

ομίχλη η: ❶ συμπυκνωμένη υγρασία που σχηματίζει σύννεφο σε μικρή απόσταση από το έδαφος και ελαττώνει την ορατότητα: Η πυκνή ~ προκάλεσε ατυχήματα. ❷ (μτφ.) κατάσταση στην οποία κυριαρχεί σύγχυση και ασάφεια: Η ~ του μυαλού του δεν τον άφηνε να δει την αλήθεια. **ομιχλώδης -ης -ες**: ❶ αυτός που έχει ομίχλη: ~ τοπίο. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι δύσκολο να ερμηνευτεί λόγω ασάφειας ή μυστηρίου: Πολλά σημεία της κατάθεσής του παραμένουν ομιχλώδη. ❧ σχ. **αγενής**.

ομο- & ομό-: α΄ συνθ. που δηλώνει ότι αυτός(ς) που εκφράζει το β΄ συνθ. ❶ έχει την ίδια προέλευση ή ταυτότητα με άλλο(ν): ομοεθνής (που ανήκει στο ίδιο έθνος), ομόγλωσσος (που μιλά την ίδια γλώσσα), ομόγραφος (που γράφεται το ίδιο), ομοειδής (του ίδιου είδους), ομόηχος (που ακούγεται το ίδιο). ❷ συμβαίνει ταυτόχρονα ή από κοινού με πολλά άλλα παρόμοια: ομοβροντία.

ομοβροντία η: ❶ ταυτόχρονη εκτόξευση βλημάτων από πυροβόλα όπλα: Ακούστηκε ~ όπλων. ❷ (μτφ.) έντονη αντίδραση σε κτ από πολλά άτομα: ~ διαμαρτυριών.

ομογενής ο, η: ❶ πρόσωπο που κατάγεται από την Ελλάδα, αλλά ζει στο εξωτερικό. ❷ πρόσωπο που κατάγεται από το ίδιο έθνος με άλλους ≠ αλλογενής. **ομογενής -ής -ές**: ❶ αυτός που κατάγεται από την Ελλάδα, αλλά ζει στο εξωτερικό: Οι ομογενείς επιχειρηματίες στηρίζουν την Ελλάδα. ❷ αυτός που σε όλα τα σημεία του έχει ίδιες ιδιότητες και σύσταση: ~ διάλυμα = ομοιογενής. ❧ σχ. **αγενής. ομο-**

γένεια η: ❶ το σύνολο των Ελλήνων ομογενών. ❷ η ιδιότητα του ομογενούς.

ομογενοποίηση η: ❶ διαδικασία με την οποία κτ γίνεται ομογενές (σημ. 2). ❷ (ειδικ.) μέθοδος με την οποία το λίπος του γάλακτος παραμένει διαλυμένο μέσα σε γαλακτοκομικό προϊόν. **ομογενοποιώ -ούμαι** (μτβ.).

ομοιο- & ομοιό-: α΄ συνθ. που δηλώνει ότι αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ. παρουσιάζει ομοιότητα με κτ άλλο: ομοιόμορφος, ομοιοκαταληξία, ομοιόχρωμος, ομοιοπαθής, ομοιόπτωτος.

ομοιογενής -ής -ές: αυτός που αποτελείται από όμοια μέρη οργανωμένα σε ενιαίο σύνολο = ομογενής, ομοιόμορφος ≠ ανομοιογενής. ❧ σχ. **αγενής. ομοιογενώς** (επίρρ.). **ομοιογένεια** η.

ομοιοκαταληξία η: η ύπαρξη ίδιων ήχων στην κατάληξη λέξεων, ιδ. στο τέλος δύο ή περισσότερων στίχων ποιήματος = [οικ.] ρίμα: Οι λέξεις «βήμα» και «κρίμα» κάνουν ~. **ομοιοκατάληκτος -ης -ο**.

ομοιόμορφος -η -ο: ❶ αυτός που μοιάζει με κτ ή κτ άλλο: Οι μαθήτριες φορούσαν ~ ντύσιμο. ❷ αυτός που έχει ενιαία σύσταση ή χαρακτηριστικά = ομοιογενής: ~ χυλός. **ομοιόμορφα** (επίρρ.). **ομοιομορφία** η.

όμοιος -α -ο: ❶ αυτός που είναι ίδιος ή περίπου ίδιος με άλλον ≠ ανόμοιος, διαφορετικός: Οι δύο εικόνες είναι ~, με μικρές διαφορές. ❷ ΓΕΩΜ σχήμα που έχει ανάλογες πλευρές και γωνίες ίσες με αυτές άλλου σχήματος: ~ τρίγωνα.

ομοίως (& (σπάν., στη σημ. 1) **όμοια** (επίρρ.): ❶ με παρόμοιο τρόπο. ❷ επίσης, παρομοίως.

ομοιότητα η: ≠ διαφορά ❶ ύπαρξη όμοιων στοιχείων μεταξύ προσώπων ή πραγμάτων. ❷ στοιχείο που κάνει δύο ή περισσότερα πρόσωπα ή πράγματα να μοιάζουν: Οι δύο εικόνες έχουν πολλές ~ και λίγες διαφορές.

ομοίωμα το: κατασκευάσμα που μοιάζει με κτ πρόσωπο ή αντικείμενο: μουσείο κέρινων ομοιωμάτων.

ομοίωση η: κτρ. στην έκφρ. **κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν**: ακριβώς ίδιος με κτ άλλο.

ομόκεντρος -η -ο: ΓΕΩΜ αυτός που έχει το ίδιο κέντρο με άλλο σχήμα ή σώμα: ~ κύκλοι.

ομόλογος -η -ο: αυτός που έχει ίδια στοιχεία, ιδιότητες, αναλογίες ή αξίωμα με κτ άλλο: ~ πλευρές/σχήματα. Οι δύο ομόλογοι υπουργοί είχαν συνομιλίες. **ομόλογος** ο, η: πρόσωπο που έχει το ίδιο αξίωμα με κτ άλλο: Ο υπουργός Εξωτερικών συναντήθηκε με τον Βούλγαρο ~ του.

ομολογώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) δέχομαι ως αλήθεια ή γεγονός κτ που αρνιόμουν = παραδέχομαι: ~

όμιλος
ομιλουμένη → ομιλία
ομιλώ → ομιλία
ομίχλη
ομιχλώδης → ομίχλη
ομο-
ομό- → ομο-
ομοβροντία
ομογένεια → ομογενής
ομογενής
ομογενοποίηση
ομογενοποιώ →
ομογενοποίηση
ομόγλωσσος → ομο-
ομόγραφος → ομο-
ομοεθνής → ομο-
ομοειδής → ομο-
ομόηχος → ομο-
όμοια → όμοιος
ομοιο-
ομοιό- → ομοιο-
ομοιογένεια → ομοιογενής
ομοιογενής
ομοιογενώς → ομοιογενής
ομοιοκατάληκτος → ομοιο-
καταληξία
ομοιοκαταληξία
ομοιόμορφα → ομοιόμορφος
ομοιομορφία →
ομοιόμορφος
ομοιόμορφος
ομοιοπαθής → ομοιο-
ομοιόπτωτος → ομοιο-
όμοιος
ομοιότητα → όμοιος
ομοιόχρωμος → ομοιο-
ομοίωμα
ομοίως → όμοιος
ομοίωση
ομόκεντρος
ομολογία → ομολογώ
ομόλογος
ομολογουμένως → ομολογώ
ομολογώ

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- ομόνοια
- όμορφα → όμορφος
- ομορφάνω → όμορφος
- ομορφιά → όμορφος
- όμορφος
- ομόσημος
- ομοσπονδία
- ομοσπονδιακός →
- ομοσπονδία
- ομόσπονδος → ομοσπονδία
- ομοφυλόφιλη →
- ομοφυλόφιλος
- ομοφυλοφιλία →
- ομοφυλόφιλος
- ομοφυλοφιλικός →
- ομοφυλόφιλος
- ομοφυλόφιλος
- ομόφωνα → ομοφωνία
- ομοφονία
- ομόφωνος → ομοφωνία
- ομοφώνως → ομοφονία
- ομόψυχα → ομοψυχία
- ομοψυχία
- ομόψυχος → ομοψυχία
- ομπρέλα
- ομφάλιος → ομφαλός
- ομφαλός
- ομώνυμα → ομώνυμος
- ομωνυμία → ομώνυμος
- ομώνυμος
- όμως
- ον
- ονειρεύομαι → όνειρο
- ονειρικός → όνειρο
- όνειρο

ότι δεν το περιμένα. ❷ (μτβ.) φανερώνω κτ που ήταν μυστικό ή άγνωστο σε κπ = αποκαλύπτω, μαρτυρώ: *Αναγκάστηκε να ομολογήσει τα πραγματικά συναισθήματά του.* ❸ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) παραδέχομαι ότι έκανα κτ ανήθικο ή παράνομο: *Ο κατηγορούμενος ομολόγησε την ενοχή του.* **ομολογία** η: παραδοχή αξιόποινης πράξης. **κατά γενική/κοινή ~**: όπως όλοι παραδέχονται: *Η εκδήλωση ήταν ~ η καλύτερη των τελευταίων ετών. ~ πίστωση:* ΕΚΚΛ επίσημη και δημόσια διακήρυξη κτ ότι πιστεύει σε μια θρησκεία ή δόγμα. **ομολογουμένως** (επίρρ.): όπως πρέπει να παραδεχτεί κανείς: ~, *δεν περιμένα ότι θα πήγαινα τόσο καλά.*

ομόνοια η: κλίμα ενότητας και συνεννόησης μεταξύ ανθρώπων ≠ διχόνοια: *Υπάρχει αγάπη και ~ στην ομάδα.*

όμορφος -η -ο: = ωραίος ≠ άσχημος ❶ αυτός που δημιουργεί ευχαρίστηση ή και έλξη λόγω των εξωτερικών χαρακτηριστικών του: *Κάθε μάνα πιστεύει ότι το παιδί της είναι το πιο ~!*

❷ αυτός που ευχαριστεί κπ ψυχικά: *Η μέρα του γάμου μου ήταν η πιο ~ της ζωής μου.*

όμορφα (επίρρ.). **ομορφιά** η: ≠ ασχήμια ❶ η ιδιότητα του όμορφου = [επίσ.] κάλλος. ❷ πληθ. τα όμορφα μέρη κτ τόπου: *Επισκεφτείτε τις ~ του νησιού. κπ είναι στις ~ του:* είναι ιδιαίτερα όμορφος. **ομορφάνω** • αόρ. **ομόρφυνα:** ≠ ασχημαίνω ❶ (αμτβ.) γίνομαι όμορφος ή ομορφότερος. ❷ (μτβ.) κάνω κπ ή κτ όμορφο ή ομορφότερο: *Η αγάπη ~ τη ζωή.*

ομόσημος -η -ο: μαθ αριθμός που έχει το ίδιο πρόσημο, θετικό ή αρνητικό, με κπ άλλο ≠ ετερόσημος.

ομοσπονδία η: ❶ πολ χώρα που αποτελείται από κράτη με αυτόνομη διακυβέρνηση για εσωτερικά ζητήματα, αλλά διαθέτει κοινή κεντρική κυβέρνηση: *Οι Η.Π.Α. είναι ~ 52 πολιτειών.* ❷ συνένωση επιμέρους οργανώσεων με κοινούς στόχους: *παγκόσμια ~ σκακιού.*

ομοσπονδιακός -ή -ό: ❶ (για κράτος) αυτός που αποτελεί ομοσπονδία. ❷ αυτός που σχετίζεται με ομοσπονδία: ~ *κυβέρνηση/αστυνομία.* **ομόσπονδος -η -ο:** αυτός που αποτελεί μέλος ομοσπονδιακού κράτους: ~ *κρατίδια.*

ομοφυλόφιλος -η -ο: αυτός που έχει σεξουαλικές προτιμήσεις για άτομα του ίδιου φύλου. **ομοφυλόφιλος ο, -η η. ομοφυλοφιλία η. ομοφυλοφιλικός -ή -ό.**

ομοφωνία η: απόλυτη συμφωνία απόψεων: *Υπήρξε πλήρης ~ για την ετυμολογία.* **ομόφωνος -η -ο. ομόφωνα & ομοφώνως** (επίρρ.).

ομοψυχία η: διάθεση ομάδας ανθρώπων να δράσουν συλλογικά: *Αντιμετωπίσαμε τον εχθρό με εθνική ~ και συνεργασία.* **ομόψυχος -η -ο:** αυτός που χαρακτηρίζεται από ομοψυχία. **ομόψυχα** (επίρρ.).

ομπρέλα η: ❶ αντικείμενο με θολωτό σκελετό, σκεπασμένο με αδιάβροχο υλικό, και μακριά λαβή για την προστασία (κυρίως ανθρώπων) από τον ήλιο ή τη βροχή. ❷ (μτφ.) μέσο προστασίας από κινδύνους: *η αμυντική ~ του ΝΑΤΟ.* ❸ (μτφ.) ευρύτερος σχηματισμός που περιλαμβάνει επιμέρους στοιχεία: *Οι επιχειρηματίες ενώθηκαν κάτω από την ~ μεγάλης εταιρείας.*

ομφαλός ο: ❶ ΑΝΑΤ σημάδι στο κέντρο της κοιλιάς όπου κατέληγε ο ομφάλιος λώρος του εμβρύου = [οικ.] αφαλός. ❷ (μτφ.) κεντρικό ή κομβικό σημείο = κέντρο: *Η Βιέννη είναι ο ~ του μουσικού κόσμου.* **ομφάλιος -α -ο:** κυρ. στην έκφρ. ~ *λώρος:* ~~σ~~ *λώρος.*

ομώνυμος -η -ο: ❶ αυτός που έχει την ίδια ονομασία με κπ άλλο: *Στο ακρωτήριο Ζαγορά βρίσκεται ο ~ οικισμός.* ❷ ΓΛΩΣΣ ~ *λέξεις:* λέξεις με ίδια ορθογραφία ή προφορά, αλλά διαφορετική σημασία. ❸ ΜΑΘ ~ *κλάσματα:* κλάσματα με ίδιο παρονομαστή. ❹ ΦΥΣ άτομο που έχει ίδιο φορτίο, θετικό ή αρνητικό, με κπ άλλο. **ομώνυμα** (επίρρ.). **ομωνυμία η.** ~~σ~~ *σχ. όνομα.*

Στην πράξη, όταν μιλάμε για ομώνυμες λέξεις, εννοούμε κυρίως τις ομόγραφες, π.χ. σκοπός «στόχος», σκοπός «μελωδία» και σκοπός «φρουρός», και σπανιότερα τις ομόηχες, π.χ. κόμμα και κόμα.

όμως (σύνδ.): = αλλά ❶ συνδέει προτάσεις, φράσεις ή λέξεις που δηλώνουν κτ αντίθετο ή διαφορετικό = μα: *Είναι πολύ εξυπνος, ~ δε νομίζω ότι θα καταφέρει!* ❷ δηλώνει κτ το οποίο είναι απαραίτητος όρος για να ισχύσουν τα προηγούμενα: *Πήγε μαζί τους, ~ μόνο μετά από τις απειλές τους.* ❸ (σε διάλογο) δηλώνει αλλαγή θέματος: ~ *ας περάσουμε στην επόμενη είδηση!*

ον το: καθετί που υπάρχει = ύπαρξη: *Ο άνθρωπος είναι κοινωνικό ~.* **υπέρτατο ον:** ο Θεός.

Πρόκειται για το ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μτχ. ενστ. του ΑΕ ρ. *είμι.*

όνειρο το: ❶ σειρά από σκέψεις, συναισθήματα ή εικόνες που δημιουργούνται από τον εγκέφαλο κατά τη διάρκεια του ύπνου: *Πριν με ξυ-*

πνήσει, έβλεπα ένα ωραίο ~. ❷ (μτφ.) βασικός στόχος, έντονη επιθυμία: Το ~ τους είναι μια πιο δημοκρατική κοινωνία. ❸ χαρακτηρισμός πολύ ωραίου πράγματος: Το φαγητό είναι ~! **των ονειρών μου**: όπως ακριβώς το ήθελα: Βρήκα το σπίτι ~! **ονειρεύομαι**: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) βλέπω (κπ ή κτ σε) όνειρο: Ονειρεύτηκα ότι είχες περάσει στις εξετάσεις. Κοιμάται κι ονειρεύεται. ❷ (μτφ., μτβ.) δημιουργώ κτ με τη φαντασία μου: ~ ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά μου. ❸ (μτβ.) επιθυμώ κτ πολύ = λαχταρώ: ~ μια θέση στο πανεπιστήμιο. ❹ (αμτβ.) απομακρύνομαι από την πραγματικότητα = ονειροπολώ: Πότε θα πάψεις να ~ και να δεις κατάματα τη ζωή; **ονειρικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχέση με το όνειρο: ~ ψευδαίσθηση. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ ωραίος, σαν όνειρο: Απολαύσαμε μια ~ παραλία.

ονειροπόλος -α -ο: αυτός που κάνει όνειρα και ζει μακριά από την πραγματικότητα: Ήταν ένας ~ αγωνιστής, ενάντια στο κατεστημένο.

ονειροπολώ: (αμτβ.) κάνω όνειρα και ζω μέσα απ' αυτά σε μια φανταστική πραγματικότητα.

όνομα το: ❶ **α.** λέξη με την οποία αποκαλείται κπ ή κτ, ώστε να διακρίνεται από όλα τα υπόλοιπα του ίδιου είδους: Το ~ του είναι Γιάννης Μαρός. **β.** (ειδικ.) το μικρό όνομα ενός προσώπου, σε αντίθεση με το επίθετό του. ❷ φήμη, υπόληψη κπ: Έχει καλό ~ στην αγορά. **μου βγαίνει το ~**: αποκτώ κακή φήμη. ❸ ΓΛΩΣΣ

χαρακτηρισμός των ουσιαστικών και των επιθέτων. **ονομάζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ δίνω όνομα σε κπ ή κτ = βγάζω, λέω: Θα ονομάσουν το πλοίο «Χριστίνα». ❷ απονέμω τίτλο ή αξίωμα, ή δίνω συγκεκριμένο χαρακτηρισμό: Οι ηγέτες των Θεσσαλών στην αρχαιότητα ονομάζονταν ταγοί. Ομώνυμα ονομάζονται τα κλάσματα που έχουν ίδιο παρονομαστή. ❸ παθ. έχω όνομα = αποκαλούμαι, λέγομαι: Πώς ονομάζεσαι; Χρήστος. **ονομασία** η: όνομα. **ονομαστικός -ή -ό. ονομαστικά & -ώς** (επίρρ.): με το όνομα: Θα σας καλέσουμε έναν-έναν ~ για συνέντευξη. **ονομαστός -ή -ό**: αυτός που είναι πολύ γνωστός: Η Βοημία είναι ~ για τα κρύσταλλα της. **ονοματικός -ή -ό**: ΓΛΩΣΣ αυτός που έχει σχέση με το όνομα (σημ. 3): ~ φράση.

Προσοχή στην ορθογραφία του ουσ. **όνομα** στη σύνθεση, όπου το αρχικό ο- μετατρέπεται σε -ω-: ανώνυμος, επώνυμος, ομώνυμος, αντωνυμία, επώνυμο, συνώνυμο κτλ.

οντότητα η: ❶ κτ που υπάρχει αυτοτελώς, που έχει δικά του χαρακτηριστικά, χωρίς απαραίτητα υλική υπόσταση: Η χώρα διασπάστηκε σε κρατίδια και δεν αποτελεί πια ενιαία κρατική ~. ❷ προσωπικότητα: Πρόκειται για βουλευτή χωρίς ~.

όντως (επίρρ.): όπως είναι, συμβαίνει κτλ. κτ στην πραγματικότητα = πραγματικά, πράγματι: Το λάθος ήταν ~ δικό μου.

οξειδίο το: ΧΗΜ χημική ένωση που σχηματίζεται μετά από οξείδωση: ~ του ασβεστίου.

οξειδοαναγωγή η: ΧΗΜ χημική αντίδραση στην οποία γίνεται μεταφορά ηλεκτρονίων από μια χημική ένωση σε άλλη.

οξειδώνω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ οξείδωση, κάνω ένα μέταλλο να σκουριάζει. **οξείδωση** η: ΧΗΜ χημική αντίδραση στην οποία γίνεται ένωση οξυγόνου με άτομα άλλου στοιχείου.

οξειδωτικός -ή -ό: αυτός που προκαλεί οξείδωση. **οξειδωτικά** (επίρρ.).

οξιά η: μεγάλο δέντρο του δάσους με λείο κορμό, ωοειδή μυτερά φύλλα και σκληρό κοκκινωπό ξύλο.

οξίνος -η -ο: ❶ [επίσ.] ξινός: ~ γεύση. ❷ ΧΗΜ αυτός που έχει σχέση με τα οξέα: ~ διάλυμα. ~ **βροχή**: βροχή που περιέχει μεγάλες ποσότητες νιτρικού και θειικού οξέος και ρυπαίνει το περιβάλλον.

Από το ΑΕ ὄξος «ξίδι».

οξυγόνο το: ❶ ΧΗΜ χημικό στοιχείο αέριο, άχρωμο, άοσμο και άγευστο, που είναι βασικό συστατικό του ατμοσφαιρικού αέρα και του νερού, απαραίτητο για την αναπνοή των ζωντανών οργανισμών: Η ελάχιστη ποσότητα ~ εδώ ψηλά στο βουνό δυσκολεύει το περπάτημα. ❷ καθαρός αέρας: Πήγαμε στην εξοχή να αναπνεύσουμε ~.

Από το γαλλ. oxygène που προέρχεται από το ὀξύς + -γόνον (από το γόνος).

οξύς -εία -ύ • αρσ. οξύ & οξέος, οξύ, οξείς, οξέων/θελ. οξείας, οξείεις, οξειών/ουδ. οξέος, οξέα, οξέων: [επίσ.] ❶ αιχμηρός, μυτερός ≠ αμβλύς: ~ εργαλείο. ❷ ΜΑΘ ~ **γωνία**: γωνία μικρότερη από 90°. ❸ (μτφ.) αυτός που **α.** έχει μεγάλη ικανότητα αντίληψης: ~ πνεύμα. **β.** είναι πολύ έντονος: ~ διαμάχη μεταξύ κυβερνήσης και αντιπολίτευσης. **γ.** είναι υβριστικός: Μου επιτέθηκε με οξείς χαρακτηρι-

ονειροπόλος
ονειροπολώ → ονειροπόλος
όνομα
ονομάζω → όνομα
ονομασία → όνομα
ονομαστικά → όνομα
ονομαστικός → όνομα
ονομαστικός → όνομα
ονομαστός → όνομα
ονοματικός → όνομα
όνος
οντότητα
όντως
οξεία → οξύς
οξειδίο
οξειδοαναγωγή
οξειδώνω
οξειδωτικός → οξειδώνω
οξειδωτικός → οξειδώνω
οξιά
*οξίδιο → οξειδίο
οξικός → οξύς
όξινος
οξύ → οξύς
οξυγόνο
οξυγόνος
οξύνω → οξύς
οξύς
οξύτητα → οξύς

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- οπαδός
- όπερα
- οπή
- όπισθεν
- οπισθοδρόμηση →
- οπισθοδρομώ
- οπισθοδρομικά →
- οπισθοδρομώ
- οπισθοδρομικός →
- οπισθοδρομώ
- οπισθοδρομώ
- οπλίζω → όπλο
- οπλικός → όπλο
- οπλισμός → όπλο
- όπλο
- οπλοστάσιο
- οπλοφορία → οπλοφορώ
- οπλοφορώ
- οποιανού → όποιος
- όποιος
- όποιος
- οποιοσδήποτε

σμούς. ❸ αυτός που εμφανίζεται ξαφνικά και έχει πολύ γρήγορη εξέλιξη: ~ *αμυγδαλίτιδα*.
οξεία η: ΓΛΩΣΣ τονικό σημάδι που δηλώνει το φωνήεν που προφέρεται πιο έντονα σε σχέση με τα φωνήεντα των άλλων συλλαβών της λέξης. **οξύ** το: ΧΗΜ χημική ένωση που περιέχει ένα ή περισσότερα άτομα υδρογόνου, τα οποία, όταν διαλυθούν, παράγουν κατιόντα: *υδροχλωρικό* ~. **οξύτητα** η: ❶ ιδιότητα σε έντονο βαθμό: *Η ~ της όρασης του μειώθηκε*. ❷ (μτφ.) κατάσταση έντασης: *Προκλήθηκε ~ στη Βουλή*. ❸ χημ ύπαρξη οξέος σε υγρό: *η ~ του λαδιού*. **οξικός -ή -ό**: αυτός που σχηματίζεται με οξέα. **οξύνω -ομαι** • μπλ. *οξύμενος*: (μτβ.) ≠ αμβλύνω ❶ βελτιώνω την ικανότητα αντίληψης: *Το σχολείο πρέπει να ~ την κρίση του μαθητή*. ❷ προκαλώ, αυξάνω την ένταση αρνητικής κατάστασης: *Οι δηλώσεις αυτές ~ τα πάθη*. **όξυνση** η: η αύξηση της έντασης αρνητικής κατάστασης. ≠ αμβλυνση: ~ της βίας στην κοινωνία.

οπαδός ο, η: πρόσωπο που υποστηρίζει πρόσωπα, ιδέες, ομάδες κτλ., συχνά με φανατισμό: *Τα επεισόδια προκάλεσαν φανατικοί ~ της ομάδας*.

όπερα η: ❶ μελοποιημένο δραματικό έργο με κύρια χαρακτηριστικά τη φωνητική μουσική και τη σκηνική δράση = μελόδραμα. ❷ θέατρο όπου δίνονται παραστάσεις όπερας: *η ~ της Βιέννης*.

όπισθεν (επίρρ.): [επίσ.] πίσω ή πίσω από: *Η αυλή βρίσκεται ~ του κτιρίου*. **όπισθεν** η: ταχύτητα αυτοκινήτου με την οποία κινείται προς τα πίσω: *Βάλε την ~ και πήγαινε λίγο πίσω!*

οπισθοδρομώ: (αμτβ.) πορεύομαι αντίθετα προς την πρόοδο και την εξέλιξη της εποχής μου: *Η χώρα μας οπισθοδρόμησε κοινωνικά και πολιτιστικά*. **οπισθοδρόμηση** η. **οπισθοδρομικός -ή -ό**: αυτός που έχει καθηλωθεί σε αναχρονιστικές, ξεπερασμένες αντιλήψεις ≠ προοδευτικός, σύγχρονος, μοντέρνος: *Δε θα σταθούν εμπόδιο στη σχέση μας οι ~ απόψεις των γονέων μας*. **οπισθοδρομικά** (επίρρ.).

όπλο το: ❶ μέσο ή εργαλείο που χρησιμοποιείται από τον άνθρωπο για άμυνα ή επίθεση, ή στο κυνήγι: *Οι αστυνομικοί χρησιμοποίησαν τα ~ τους εναντίον των ληστών*. ❷ (μτφ.) κάθε μέσο που χρησιμοποιείται για την επίτευξη ενός σκοπού: *Ένα από τα πιο αποτελεσματικά ~ για την επιβίωση είναι η μόρφωση*. **οπλίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ δίνω σε κπ όπλο ή άλλο αντικείμενο ως όπλο = εξοπλίζω ≠ αφο-

πλίζω: *Οι χούλιγκανς οπλίστηκαν με ξύλα και πέτρες*. ❷ (μτφ.) ενισχύω κπ με κτ, ώστε να γίνει πιο ικανός: *Οπλίστηκε με υπομονή*. ❸ ρυθμίζω τον μηχανισμό όπλου ή φωτογραφικής μηχανής, ώστε να είναι έτοιμος να λειτουργήσει. **οπλικός -ή -ό**. **οπλισμός** ο: το σύνολο των όπλων στρατιωτή ή στρατιωτικής ομάδας.

οπλοστάσιο το: ❶ το σύνολο των όπλων που διαθέτει κπ: *Η χώρα αύξησε το πυρηνικό της ~*. ❷ (μτφ.) τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη ενός σκοπού: ~ *πληροφοριών/επιχειρημάτων*.

Από τα όπλο- + -στάσιο, από το ΑΕ ρ. ἴστημι -ομαι.

οπλοφορώ • μόνο εν. & πρτ.: (αμτβ.) είμαι οπλισμένος: *Μην τον πλησιάζεις, ~! οπλοφορία* η. **οποίος¹ -α -ο** (αντων. αναφ.): (με άρθρο) εισάγει αναφορική πρόταση, με την οποία δίνουμε πρόσθετες πληροφορίες για κπ ή κτ που έχει αναφερθεί προηγουμένως: *Η επιχορήγηση, την ~ ενέκρινε το συμβούλιο, θα δοθεί αμέσως*. **☞ αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

Το **οποίος¹** προτιμάται έναντι του **που** κυρ. **α**) στον γραπτό ή επίσημο λόγο, **β**) όταν το αναφ. συνοδεύεται από πρόθεση (π.χ. *από τον οποίο*), **γ**) σε περιπτώσεις που πρέπει να προσδιοριστεί με σαφήνεια αυτός στον οποίο αναφέρεται ή **δ**) για να αποφευχθεί η επανάληψη πολλών **που**.

οποίος² -α -ο: [σπάν., επίσ.] (χωρίς άρθρο, σε επιφ. πρότ.) πόσο μεγάλος: ~ *αγένεια - πώς μιλάς έτσι στον παλπού σου!*

όποιος -α -ο (αντων. αναφ. αόρ.) • **όποιου -ας -ου & [προφ.] (κυρ. σε θέση ουσ.) οποιανού -ής -ού, όποιων & [προφ.] (κυρ. σε θέση ουσ.) οποιανών**: αναφέρεται αόριστα σε κπ ή κτ, που χαρακτηρίζεται από μια κατάσταση, ενέργεια κτλ., όταν δε γνωρίζουμε ή δεν έχει σημασία ποιος ή τι είναι: ~ *μπορεί ας με ακολουθήσει*. *Βάλε ~ ρούχα θες*. *Οποιανού δεν του αρέσει, να φύγει*. ~ **κι ~**: ασήμαντος, τυχαίος: *Δεν μπορείς να μιλάς έτσι στον δήμαρχο, δεν είναι ~!* **☞ οποιοσδήποτε & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

οποιοσδήποτε οποιαδήποτε οποιοδήποτε (αντων. αναφ. αόρ.): ❶ αναφέρεται με έντονη αοριστία σε κπ ή κτ, όταν δεν έχει σημασία ποιος ή τι είναι: *Δεν αναφέρθηκε σε ~ άνθρωπο, αλλά σε εσένα*. ❷ [μειωτ.] (συνήθ. με άρθρο) ο

πρώτος τυχών, ο καθένας: *Δεν είμαι ο ~ για να μου φέρεσαι έτσι!* ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

Η αντων. οποιοσδήποτε προέρχεται από την ΑΕ φράση *όποιος δήποτε* (κάποιος κάποτε). Γενικά, το *-δήποτε* ως β΄ συνθ. (με τα *όποιος, ό,τι, όσος, όπου και όποτε*) επιτείνει την αοριστία. Την ίδια λειτουργία επιτελεί και η χρήση του αοριστολογικού και/κι αν: *όποιος και αν = οποιοσδήποτε.*

οπότε (σύνδ.): δηλώνει συμπέρασμα, λογική συνέπεια από τα προηγούμενα = *συνεπώς, άρα, επομένως: Δεν ολοκλήρωσα την άσκηση, ~ δε θα πάρω καλό βαθμό.*

όποτε (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ γεγονός που επαναλαμβάνεται ταυτόχρονα με άλλο = *οποτεδήποτε: ~ με βλέπει, με καλημερίζει.* ❷ γεγονός που μόλις συμβεί, θα ακολουθήσει αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση = *όταν: ~ μπορέσω, θα έρθω να σε δω.*

οποτεδήποτε¹ (επίρρ.): (με έντονα αόριστη αναφορά) σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή: *Μπορεί να έρθει ~. οποτεδήποτε² (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει αόριστη χρονική στιγμή ή περίοδο που συμβαίνει ένα γεγονός = *όποτε: ~ μπορώ, επισκέπτομαι τη γιαγιά μου.**

όπου (επίρρ.): ❶ στον τόπο που: *η πόλη ~ έζησε η μητέρα μου.* ❷ σε οποιονδήποτε τόπο ή σημείο = *οπουδήποτε: Πετάει τα πράγματα ~ βρει.* ❧ *σχ. οποιοσδήποτε.*

οπουδήποτε (επίρρ.): (με έντονα αόριστη αναφορά) σε οποιονδήποτε τόπο = *όπου: Μπορεί να βρίσκεται ~. Άφησε τα πράγματα ~ θέλεις.* ❧ *σχ. οποιοσδήποτε.*

οπτικός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με το μάτι ή την όραση: *~ σήμα. ~ γωνία:* ο προσωπικός τρόπος με τον οποίο ο καθένας βλέπει τα πράγματα. *~ ίνα:* τεχνολογικό λεπτό και διαφανές νήμα που χρησιμοποιείται ως αγωγός ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων. **οπτικός** ο, η: αυτός που κατασκευάζει, επιδιορθώνει ή πουλάει γυαλιά όρασης. **οπτικά** τα: οπτικά όργανα και ιδίως γυαλιά όρασης ή ηλίου, φακοί επαφής κτλ.

οπωροφόρος -α -ο: (για δέντρο) αυτός που παράγει φρούτα: *Η αγλαδιά είναι ~ δέντρο.*

Το α΄ συνθ. των λ. *οπωροπωλείο, οπωροπόλης, οπωροφόρος* κτλ. είναι η ΑΕ λ. *όπώρα* «φρούτο».

όπως¹ (επίρρ.): ❶ με τον ίδιο τρόπο που = *καθώς: Παίζει ~ του έδειξα.* ❷ σύμφωνα με: ~

σημειώνει στο άρθρο του, η οικονομία έχει βελτιωθεί. ❸ χρησιμοποιείται **α.** για να δώσουμε παράδειγμα: *φρούτα, ~ μήλα, αγλάδια* κτλ. **β.** για να εκφράσουμε παρομοίωση, σύγκριση με κτ παρόμοιο: *Άλλαξαν οι απαιτήσεις μας, ~ άλλαξε και η ζωή. όπως² (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο συμβαίνει την ίδια στιγμή με ή διακόπτεται από κπ άλλο = *καθώς, ενώ: ~ έγγραφα, μου ήρθε μια καταπληκτική ιδέα.**

οπωσδήποτε (επίρρ.): (για έμφαση) σε κάθε περίπτωση: *Το θέμα αυτό θα συζητηθεί ~ στη συνέλευση.*

όραμα το: ❶ οτιδήποτε βλέπει κπ σε κατάσταση έκστασης = *οπτασία: Είδε ~ την Αγία Ελένη.* ❷ (μτφ.) ισχυρή επιθυμία, την οποία προσδοκά κανείς να πραγματοποιήσει: *Ο ηγέτης έχει το ~ ενός ισχυρού κράτους. οραματίζομαι:* ❶ (αμτβ.) βλέπω όραμα. ❷ (μτβ.) επιθυμώ να πραγματοποιηθεί μια ιδανική κατάσταση στο μέλλον. **οραματιστής** ο, **-ίστρια** η.

όραση η: μία από τις πέντε αισθήσεις, η οποία μας επιτρέπει να βλέπουμε: *Καθώς γεράμε, η ~ μειώνεται. ορατός -ή -ό:* ❶ αυτός που μπορεί κπ να τον δει ≠ *αόρατος: Η Ακρόπολη δεν είναι ~ από εκεί που μένουμε.* ❷ (μτφ.) αυτός που μπορεί να γίνει αντιληπτός: *~ κίνδυνος. ορατότητα* η: δυνατότητα να βλέπει κπ, σε συνάρτηση με τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν: *περιορισμένη ~ λόγω ομίχλης.*

Από το ΑΕ *όρασις*, από το ρ. *όρω* «βλέπω, παρατηρώ». ❧ *σχ. αθέατος.*

οργανισμός ο: ❶ **α.** το σύνολο των οργάνων και των λειτουργιών κάθε ζωντανού όντος: *Αρρωσταίνει εύκολα, έχει αδύναμο ~. β.* κάθε ον που έχει ζωή: *~ που ζουν στο νερό.* ❷ υπηρεσία ή φορέας με ορισμένο σκοπό και συγκεκριμένους κανόνες λειτουργίας: *~ Λιμένος Πειραιώς. Εθνικός ~ Τουρισμού.* ❸ (μτφ.) σύνολο που αποτελείται από μέρη τα οποία επιτελούν συγκεκριμένη λειτουργία επιδρώντας το ένα στο άλλο: *Η ανθρώπινη κοινωνία είναι ένας ~.*

όργανο το: ❶ αντικείμενο ή εργαλείο με το οποίο κάνουμε μια εργασία: *~ γυμναστικής.* ❷ μουσικό όργανο: *Θέλω να μάθω ένα ~, μάλλον βιολί ή κιθάρα.* ❸ καθένα από τα μέρη του οργανισμού των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών που εκτελεί ορισμένη λειτουργία: *Ποια είναι τα ~ της πέψης;* ❹ υπηρεσία με συγκεκριμένες αρμοδιότητες στα πλαίσια κρά-

- οπότε
- όποτε
- οποτεδήποτε
- όπου
- οπουδήποτε
- οπτικά → οπτικός
- οπτικός
- οπωροπωλείο → σχ. οπωροφόρος
- οπωροπόλης → σχ. οπωροφόρος
- οπωροφόρος
- όπως
- οπωσδήποτε
- όραμα
- οραματίζομαι → όραμα
- οραματιστής → όραμα
- οραματιστρια → όραμα
- όραση
- ορατός → όραση
- ορατότητα → όραση
- οργανικά → οργανικός
- οργανικός
- οργανισμός
- όργανο

Ο

οργανώνω
ορθοδοξία

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

οργανώνω
οργάνωση → οργανώνω
οργανωτής → οργανώνω
οργανωτικά → οργανώνω
οργανωτικός → οργανώνω
οργανώτρια → οργανώνω

οργή
οργίζομαι → οργή
όργωμα → οργώνω
οργώνω
ορειβασία
ορειβάτης → ορειβασία
ορειβατικός → ορειβασία
ορειβάτισσα → ορειβασία
ορειβατώ → ορειβασία
ορεινά → όρος²
ορεινός → όρος²

ορειχάλκινος → ορειχάλκος
ορειχάλκος
ορεκτικός → όρεξη
ορεκτικός → όρεξη
ορεξάτος → όρεξη
όρεξη
ορέων → όρος
ορθά → ορθός
όρθια → όρθιος
όρθιος
ορθογραφία
ορθογραφικός →
ορθογραφία
ορθογράφος → ορθογραφία
ορθογράφω → ορθογραφία
ορθογώνιο → ορθογώνιος
ορθογώνιος
ορθόδοξη → ορθοδοξία
ορθοδοξία
ορθόδοξος → ορθοδοξία

τους, οργανισμού κτλ.: Θα προσφύγουμε στο αμοδίιο ~ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. ⑤ πρόσωπο με συγκεκριμένο έργο στο πλαίσιο του κράτους. ~ της τάξεως: αστυνομικός. ⑥ (μτφ.) κπ που ενεργεί ακολουθώντας τις υποδείξεις ή υπηρετώντας άκριτα τα συμφέροντα άλλου: Έγινε ~ στα χέρια των πολιτικών δημιουργών. **οργανικός -ή -ό:** ① ΙΑΤΡ αυτός που έχει σχέση με κπ όργανο του σώματος ή με τον οργανισμό γενικά: ~ πάθηση. ② ΒΙΟΛ αυτός που προέρχεται από ζωντανούς οργανισμούς: ~ λιπάσματα. ③ ΧΗΜ ~ ένωση: ένωση που περιέχει άνθρακα. ~ Χημεία: κλάδος της Χημείας που μελετά τον άνθρακα και τις ενώσεις του. ④ (μτφ.) αυτός που είναι βασικός, συνήθως μέσα σε ένα οργανωμένο σύνολο: ~ θέση υπαλλήλου. **οργανικά** (επίρρ.) στη σμ. 4: Είναι εργαζόμενοι που δεν εντάσσονται ~ στην επιχείρηση.

οργανώνω -ομαι: (μτβ.) ① καθορίζω τη διάταξη των μερών ενός συνόλου, έτσι ώστε αυτό να λειτουργεί άσπρα: Οργάνωσε το νέο τμήμα της εταιρείας. ② σχεδιάζω και θέτω σε λειτουργία: ~ μια φιλανθρωπική εκδήλωση. ③ παθ. συμμετέχω σε ομάδα ή οργάνωση: Κατά τη δικτατορία είχε οργανωθεί στην αντίσταση. **οργάνωση** η: ① το να οργανώνει κπ κτ = διοργάνωση: Ανέλαβα την ~ της εκδρομής. ② συγκροτημένη ομάδα με κοινές αντιλήψεις και συγκεκριμένους στόχους: οικολογική / τρομοκρατική ~. **οργανωτής** ο, -ώτρια η: πρόσωπο που οργανώνει κτ (σμ. 2): Θέλω να ευχαριστήσω την ~ της εκδήλωσης. **οργανωτικός -ή -ό:** ① αυτός που έχει σχέση με την οργάνωση (σμ. 1): ~ λεπτομέρειες. ② αυτός που είναι ικανός να οργανώνει (σμ. 1, 2): παιδί με ~ ικανότητες. **οργανωτικά** (επίρρ.)

οργή η: έντονος θυμός: Η φασαρία που έκαναν οι μαθητές προκάλεσε την ~ του γυμνασιάρχου. **δίνω τόπο στην ~:** συγκρατώ τον θυμό μου. **οργίζομαι:** (αμτβ.) νιώθω οργή.

Στη θέση της ενεργ. φωνής του ο. οργίζομαι (που δεν υπάρχει) χρησιμοποιείται το ο. εξοργίζω: Με εξόργισε η αναιδία του (με έκανε να νιώσω οργή).

οργώνω -ομαι: (μτβ.) ① σκάβω τη γη με αλέτρι ή με τρακτέρ: Οι αγρότες ~ τα χωράφια για να φυτέψουν καπνά. ② (μτφ.) διασχίζω μια περιοχή για κπ σκοπό: Βούλευτές όργωσαν την επαρχία προεκλογικά. **όργωμα** το.

ορειβασία η: ανέβασμα σε βουνό, κυρίως ως

άθλημα. **ορειβάτης** ο, -ισσα η: πρόσωπο που ασχολείται με την ορειβασία: Τρεις ~ χάρθηκαν στο βουνό. **ορειβατικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την ορειβασία ή τους ορειβάτες: ~ Σύλλογος. **ορειβατώ:** (αμτβ.) ασχολούμαι με την ορειβασία.

Από τα όρος + βαίνω «προχωρώ».

ορειχάλκος ο: μεταλλικό κράμα από χαλκό και ψευδάργυρο = μπρούντζος. **ορειχάλκινος -ή -ο:** αυτός που είναι κατασκευασμένος από ορειχάλκο = μπρούντζινος.

όρεξη η: επιθυμία, διάθεση για φαγητό και (κατ' επέκτ.) γενικά για κτ: Μου έκοψε την ~ το γλυκό και τώρα δεν πεινάω. Έχεις ~ να πάμε για καφέ; **ορεξάτος -η -ο:** αυτός που έχει όρεξη να κάνει κτ ευχάριστο ή μεγάλη όρεξη για κτ: Πολύ ~ σε βλέπω, γελάει το πρόσωπό σου. = κεφάτος, ευδιάθετος. ~ για καβγά. **ορεκτικός -ή -ό:** αυτός που ανοίγει την όρεξη για κτ: Πολύ ~ φαίνεται αυτό το φαγητό. **ορεκτικό** το: φαγητό ή ποτό που παίρνει κπ πριν από το φαγητό για να του ανοίξει η όρεξη ≠ χωνευτικό.

όρθιος -α -ο: ① αυτός που στέκεται στα πόδια του = ορθός ≠ καθιστός: Κουράστηκαν τα πόδια μου, τόσες ώρες ~. ② αυτός που βρίσκεται σε κατακόρυφη θέση ≠ πλάγιος: Βάλε τα βιβλία ~ στα ράφια. ③ αυτός που στέκεται στη θέση του ή δεν υφίσταται καμιά αλλαγή: Ο σεισμός δεν άφησε τίποτα ~ στις ακτές. **όρθια** (επίρρ.). **ορθώνω -ομαι:** (μτβ.) ① στήνω κτ όρθιο: Οι διαδηλωτές ~ οδοφράγματα, για να εμποδίσουν την αστυνομία. ~ το ανάστημά μου: δείχνω θάρρος και τόλμη. ② παθ. (μτφ.) α. μπαίνω στη μέση, εμποδίζω: Ανάμεσά τους ~ ένα τείχος ασυνεννοησίας. β. επαναστατώ, αντιστέκομαι: Η νεανική αμφισβήτηση ~ ενάντια στον αυταρχισμό.

ορθογραφία η: ① ο σωστός τρόπος γραφής μιας λέξης. ② το σχολικό μάθημα με το οποίο διδάσκεται η ορθή γραφή. **ορθογραφικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τη σωστή γραφή των λέξεων: ~ λάθος. **ορθογράφω -ούμαι:** (μτβ.) γράφω χωρίς ορθογραφικά λάθη. **ορθογράφος** ο, η: πρόσωπο που δεν κάνει ορθογραφικά λάθη.

ορθογώνιος -α -ο: ΓΕΩΜ αυτός που έχει ορθές γωνίες: ~ τρίγωνο. **ορθογώνιο** το: το ορθογώνιο παραλληλόγραμμο.

ορθοδοξία η: ① ΕΚΚΛ η Ανατολική Χριστιανική Εκκλησία και το αντίστοιχο θρησκευτικό δόγμα. ② ιδέες, απόψεις που θεωρούνται σω-

στές ή είναι απόλυτα παραδεκτές: *κομματική* ~. **ορθόδοξος -η -ο:** ❶ ΕΚΚΛ αυτός που έχει σχέση με την ορθοδοξία στη σημ. 1: *Βαφτίστηκε* ~. ❷ αυτός που είναι προσηλωμένος απόλυτα σε μια θεωρία ή ιδεολογία: *Θεωρείται* ~ *μαρξιστής*. **ορθόδοξος ο, -η η.**

Από το ελνστ. *ὀρθοδοξία* < *ὀρθός* «σωστός» + *δόξα* «γνώμη».

ορθολογικός -ή -ό: αυτός που είναι σύμφωνος με τη λογική: ~ *ερμηνεία του φαινομένου*. **ορθολογικά** (επίρρ.). **ορθολογισμός ο:** ❶ σκέψη σύμφωνη με τον ορθό λόγο. ❷ φιλος θεωρία που πρεσβεύει ότι ο ορθός λόγος είναι η κύρια πηγή γνώσης. **ορθολογιστής ο, -ίστρια η:** πρόσωπο που υιοθετεί τον ορθό λόγο και τους κανόνες της λογικής: *Είναι ψυχρός* ~, *δεν πιστεύει στο συναίσθημα*. **ορθολογιστικός -ή -ό. ορθολογιστικά** (επίρρ.).

ορθός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι σωστός ≠ λανθασμένος: «*Ευρώ*» και όχι «*εύρω*» είναι ο ~ *τονισμός*. ❷ ΓΕΩΜ ~ *γωνία*: γωνία 90°. ❸ αυτός που βρίσκεται σε όρθια στάση = *όρθιος*: *Στάθηκε στη μέση* ~ και *μας κοιτούσε*. **ορθά & -ώς** (επίρρ.) = σωστά. **ορθότητα η.**

όρθρος ο: ΕΚΚΛ ακολουθία που ψάλλεται στην εκκλησία κατά την ανατολή του ηλίου, πριν από τη Θεία Λειτουργία.

οριζοντας ο: ❶ νοητή γραμμή που σχηματίζεται εκεί όπου ο ουρανός μοιάζει να αγγίζει τη γη: *Το πλοίο φάνηκε στον* ~. ❷ (μτφ.) τα όρια των πνευματικών δυνατοτήτων, των ενδιαφερόντων ή των προοπτικών του ανθρώπου: *Η μόρφωση θα διευρύνει τους πνευματικούς σας* ~. **οριζόντιος -α -ο:** παράλληλος προς το έδαφος ή τον οριζόντα ≠ *κάθετος*, *κατακόρυφος*: *Να βάλετε τα κουτιά σε ~ θέση!* **οριζόντια & οριζοντίως** (επίρρ.). **οριζοντιώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ τοποθετώ κτ σε οριζόντια θέση! *Ο πιλότος οριζοντίωσε το αεροσκάφος μετά την απογείωση*. ❷ παθ. μένω ξαπλωμένος.

ορίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ διατυπώνω τη σημασία μιας λέξης ή έννοιας: *Στην αρχή θα ορίσουμε την έννοια «ελευθερία»*. ❷ αποφασίζω τον χρόνο ή τον τόπο που θα γίνει κτ: *Για πότε ορίστηκε η συνάντηση*; ❸ διατυπώνω με σαφήνεια: *Το διάταγμα ~ επακριβώς τη διαδικασία αξιολόγησης των μαθητών*. ❹ δίνω σε κτ συγκεκριμένη αμοδιότητα ή ιδιότητα: *Ορίστηκαν τα μέλη της επιτροπής*. ❺ **ορίστε** • προστ.: επιφ. έκφραση που χρησιμοποιείται

για **α.** ευγενική απάντηση: *Κώστα!* ~ *κύριε, τι θέλετε*; **β.** απάντηση στο τηλέφωνο: ~, *ποιον θέλετε*; **γ.** ερώτηση: ~, *πώς είπατε*; **δ.** έκπληξη, αποδοκιμασία ή ειρωνεία: ~ *τόρα πώς κατάντησες!* **ορισμός ο:** ακριβής περιγραφή της σημασίας μιας λέξης ή έννοιας: *Δώσε μου τον ~ της έννοιας «κοινωνικοποίηση»*. **ορισμένος -η -ο:** • μόνο πληθ. (μπλ. ως επίθ.): κάποιιοι, μερικοί: *Αφορά ~ συμμαθητές, όχι όλη την τάξη*. **οριστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που δεν πρόκειται να αλλάξει, τελικός ≠ *προσωρινός*: *Η απόφασή μου να χωρίσω είναι* ~. ❷ ΓΛΩΣΣ αυτός που προσδιορίζει κπ ή κτ με τρόπο που να το διακρίνει από άλλα του ίδιου είδους ≠ *αόριστος*: ~ *άρθρο / αντωνυμία*. **οριστικά & -ώς** (επίρρ.). **οριστική η:** ΓΛΩΣΣ *έγλιση ρήματος που εκφράζει ότι αυτό που λέει ο ομιλητής είναι αληθινό, πραγματικό*.

όριο το: ❶ *υπαρκτή ή νοητή γραμμή που χωρίζει γειτονικά εδάφη, κράτη, ιδιοκτησίες κτλ.* = *σύνορο*: *τα ~ μεταξύ δύο κρατών*. ❷ (μτφ.) *διαχωριστική γραμμή μεταξύ καταστάσεων, δραστηριοτήτων κτλ.*: *Τα ~ μεταξύ ελευθερίας και ασυδοσίας είναι ασαφή*. ❸ *άνωτατο ή κατώτατο σημείο που δεν μπορεί ή δεν πρέπει να το ξεπεράσει κπ*: *Έχετε υπερβεί το ~ ταχύτητας*. **οριακός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι ελάχιστος: *Η αύξηση των εσόδων του κράτους ήταν* ~. ❷ (μτφ.) *κρίσιμος*: *Η υγεία του είναι σε ~ σημείο*. **οριακά** (επίρρ.): *ελάχιστα*.

οριοθετώ -ούμαι: (μτβ.) *καθορίζω τα όρια*: *Στην αρχή θα οριοθετήσουμε τα πλαίσια της συζήτησης*. **οριοθέτηση η:** *καθορισμός των ορίων: ~ ενός δήμου μετά τη συνένωση πολλών κοινοτήτων*.

όρκος ο: ❶ *επίκληση του Θεού ή άλλου θείου προσώπου, ή μιας ανώτερης αξίας, που κάνει κπ για να ενισχύσει την αλήθεια όσων λέει ή κάνει*: *Παίρνει ~ πως έτσι έγιναν τα πράγματα*. ❷ *επίσημο κείμενο με το οποίο κπ υπόσχεται να τηρήσει ορισμένες αρχές κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων του*: ~ *του Ιπποκράτη*. **όρκος των αποφοίτων της Ιατρικής Σχολής. ορκίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ *κάνω κπ να δώσει όρκο*: *Τον όρκισε να μην αποκαλύψει το μυστικό*. ❷ *παθ. δίνω όρκο*: *Αύριο ορκίζονται τα νέα μέλη του υπουργικού συμβουλίου*. *Το ~ στη μνήμη της μητέρας μου!* **ορκωμοσία η:** *επίσημη τελετή κατά την οποία κπ δίνει καθιερωμένο όρκο*.

ορμή η: ❶ *πολύ γρήγορη και δυνατή κίνηση προς τα εμπρός*: *Οι παίκτες έτρεξαν με ~ προς την μπάλα*. ❷ *ένταση, σφοδρότητα*: *Η ~ των κυμάτων αναποδογύρισε τη βάρκα*. ❸ (μτφ.) *ενεργ-*

ορθολογικά → ορθολογικός
ορθολογικός
ορθολογισμός →
ορθολογικός
ορθολογιστής →
ορθολογικός
ορθολογιστικά →
ορθολογικός
ορθολογιστικός →
ορθολογικός
ορθολογιστρια →
ορθολογικός
ορθός
ορθότητα → ορθός
όρθρος
ορθώνω → ορθίος
ορθώς → ορθός
οριακά → όριο
οριακός → όριο
ορίζοντα → ορίζοντας
οριζόντιος → ορίζοντας
οριζοντιώνω → ορίζοντας
οριζοντίως → ορίζοντας
ορίζω
όριο
οριοθέτηση → οριοθετώ
οριοθετώ
ορισμένος → ορίζω
ορισμός → ορίζω
ορίστε → ορίζω
οριστικά → ορίζω
οριστική → ορίζω
οριστικοποιώ → -ποιώ
οριστικός → ορίζω
οριστικώς → ορίζω
ορκίζω → όρκος
όρκος
ορκωμοσία → όρκος
ορμή
ορμη → ορμή
ορμητικά → ορμή
ορμητικός → ορμή

Ο

ορμόνη
όσιος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- ορμόνη
- ορμονικά → ορμόνη
- ορμονικός → ορμόνη
- ορμώ → ορμή
- όρnio
- ορολογία
- ορολογικός → ορολογία
- οροπέδιο
- ορός¹
- ορός²
- ορός³
- οροσειρά → ορός²
- ορόσημο
- οροφή
- όροφος
- όρυγμα → σχ. ορυκτό
- ορυκτέλαιο → σχ. έλαιο
- ορυκτό
- ορυκτός → ορυκτό
- όρυξη → σχ. ορυκτό
- ορυχείο → ορυκτό
- ορφανεύω → ορφανός
- ορφάνια → ορφανός
- ορφανός
- ορφανοτροφείο → ορφανός
- ορχήστρα
- ορχηστρικός → ορχήστρα
- όσιος

γητικότητα, ζωντάνια: *Χαίρεσαι την ~ των νέων σε σχέση με την παθητικότητα των μεγαλύτερων.* **ορμητικός -ή -ό:** αυτός που χαρακτηρίζεται από ορμή: *Τον παρέσυραν τα ~ νερά του ποταμού.* **ορμητικά** (επίρρ.). **ορμώ & -άω** • **αόρ.** **όρμησα & όρμηξα:** ❶ (αμτβ.) κινούμαι με ορμή: *Μόλις άνοιξαν οι πόρτες, όρμησαν όλοι μέσα.* ❷ (μτβ.) **α.** κινούμαι με ορμή εναντίον κτ, για να του προκαλέσω βλάβη ή να τον χτυπήσω = **ρίχνωμαι:** *Το σκυλί μου όρμηξε.* **β.** (μτφ.) μιλάω σε κπ με επιθετικό τρόπο: *Μόλις διαφώνησα, μου όρμησε με βρισιές.*

ορμόνη η: βιολ οργανική ουσία που παράγεται από ενδοκρινή αδένα του σώματος ή από ειδικό νευρικό κύτταρο, μεταφέρεται μέσω του αίματος στα διάφορα όργανα και ρυθμίζει τη λειτουργία τους, **ορμονικός -ή -ό. ορμονικά** (επίρρ.).

όρnio το: ❶ μεγάλο αρπακτικό πτηνό. *Άφησαν τους νεκρούς άταφους, για να τους φάνε τα ~.* ❷ [μειωτ.] ανόητος, βλάκας.

Από το ΑΕ *ορνειον* «αρπακτικό πουλί».

ορολογία η: το ειδικό λεξιλόγιο διαφόρων επιστημονικών, επαγγελματικών ή άλλων τομέων, καθώς και ο επιστημονικός κλάδος που το μελετά: *τεχνική ~.* **ορολογικός -ή -ό.**

οροπέδιο το: πεδινή έκταση που βρίσκεται πάνω σε βουνό.

ορός ο: ❶ βιολ κίτρινωπό υγρό που απομένει μετά την πήξη του αίματος. ❷ ΙΑΤΡ υγρό που λαμβάνεται από το αίμα ανθρώπων ή ζώων και περιέχει αντισώματα για τη θεραπεία ασθενείας: *αντιτετανικός ~.* ❸ ΙΑΤΡ διάλυμα αλάτων ή σακχάρων σε νερό, κυρίως για θεραπευτικούς σκοπούς.

όρος¹ ο: ❶ προϋπόθεση με δεσμευτικό χαρακτήρα: *Είναι απαράβατος ~ να είσαι πίσω τα μεσάνυχτα.* ❷ ό,τι καθορίζεται σε γραπτό κείμενο και λειτουργεί δεσμευτικά: *Οι ~ της συνθήκης Σένγκεν δεσμεύουν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.* ❸ πληθ. συνθήκες: *Έχουν αλλάξει οι ~ διαβίωσης στις μεγάλες πόλεις.* ❹ ΓΛΩΣΣ λέξη ή φράση με ειδικό περιεχόμενο, η οποία χρησιμοποιείται σε συγκεκριμένο τομέα της επιστήμης, τέχνης κτλ.: *Ο ~ «μνήμη» χρησιμοποιείται στην ιατρική αλλά και στην πληροφορική.* **ορολογία. εφ' όρου ζωής:** για όλη τη διάρκεια της ζωής.

όρος² το • **όρους, όρη, ορέων:** [επίσ.] βουνό. **ορεινός -ή -ό:** αυτός που αποτελείται από

βουνά ή έχει σχέση με τα βουνά ≠ πεδινός: ~ *κλίμα.* **ορεινά** τα: ορεινές περιοχές. **οροσειρά** η: σειρά από βουνά που αποτελούν ενιαίο σύνολο: *η ~ της Πίνδου.*

ορόσημο το: πολύ σημαντικό γεγονός = σταθμός: *Η εθνική αντίσταση αποτελεί ~ για τη σύγχρονη ελληνική ιστορία.*

οροφή η: ❶ επίπεδη εσωτερική επιφάνεια κτιρίου = ταβάνι: *Ενα εντυπωσιακό φωτιστικό κρεμόταν από την ~.* ❷ η πάνω επιφάνεια χώρου ή οχήματος: *η ~ του αυτοκινήτου.*

όροφος ο: ❶ καθένα από τα οριζόντια επίπεδα ενός οικοδομήματος: *Πωλείται διαμέρισμα πρώτου ορόφου.* ❷ καθένα από τα τμήματα ή επίπεδα μιας κατασκευής, που βρίσκονται το ένα επάνω στο άλλο: *τούρτα με πέντε ~.*

Από το ΑΕ *οροφος* «στέγη» (< ΑΕ ρ. *έρεφω* «καλύπτω, σκεπάζω»). **Προσοχή** στην ορθογραφία! Όταν είναι β' συνθ., τρέπει το αρχικό ο- σε -ω-: *διώροφος, τριώροφος* κτλ.

ορυκτό το: φυσικό στερεό σώμα, με συγκεκριμένη χημική σύσταση, που βρίσκεται στην επιφάνεια της γης ή στο υπέδαφος: *Στη Μήλο παράγεται θειάφι και άλλα ~.* **ορυκτός -ή -ό:** αυτός που βγαίνει από τη γη: ~ *πλούτος.* **ορυχείο** το: τόπος όπου συστηματικά εξάγονται από τη γη ένα ή περισσότερα ορυκτά: *στοές ~ χαλκού.*

Από το ΑΕ *ορυκτός* < *ορύσσω* «σκάβω». Ετυμολογικά συγγενή είναι και τα: *ορυχείο, όρυξη, εξόρυξη, όρυγμα* κτλ.

ορφανός -ή -ό: αυτός που, λόγω θανάτου, έχει χάσει τον ένα ή και τους δύο γονείς του: *Έμεινε ~ από πατέρα.* **ορφανεύω:** (αμτβ.) ❶ μένω ορφανός. ❷ (μτφ.) στερούμαι αγαπημένο πρόσωπο: *Ορφάνεψε η ελληνική μουσική μετά τον θάνατο του Μ. Χατζιδάκι.* **ορφάνια** η. **ορφανοτροφείο** το: ίδρυμα το οποίο προσφέρει στέγη, τροφή και περίθαλψη σε ορφανά παιδιά.

ορχήστρα η: ❶ ομάδα μουσικών οργάνων και εκτελεστών που συμμετέχουν στην εκτέλεση μουσικών δημιουργιών: *συμφωνική ~.* ❷ ΙΣΤ κυκλικός χώρος αρχαίου θεάτρου μπροστά από τη σκηνή, στον οποίο στεκόταν ο χορός.

ορχηστρικός -ή -ό.
όσιος -α & -ια -ο: ❶ αυτός που είναι ιερός, αφοσιωμένος στον Θεό. ❷ χαρακτηρισμός χριστιανού μοναχού, τη μνήμη του οποίου τιμά η Εκκλησία: *ο ~ Δαβίδ.*

οσμή η: [επίσ.] = μυρωδιά: *Από τον κάδο των σκουπιδιών βγαίνει μια δυσάρεστη ~. **οσμίζομαι**: (μτβ.) ❶ μυρίζω = οσφραίνομαι: Το κυνηγόσκυλο οσμίστηκε τον λαγό. ❷ (μτφ.) αντιλαμβάνομαι κτ ύποπτο = μυρίζομαι: Από κάτι μισόλογα οσμίστηκα ότι επρόκειτο περί σπείρας.*

όσος -η -ο (αντων. αναφ. αόρ.): ❶ δηλώνει ποσότητα, μέγεθος, πλήθος κτλ. ίσο με άλλο αντίστοιχο ή με το σύνολο αυτού, για το οποίο μιλάμε: *Ήρθαν τόσοι όσους περίμενα. Έχω όση υπομονή χρειάζεται. Όλοι όσοι θέλουν μπορούν να έρθουν. ❷ αναφέρεται αόριστα σε ποσότητα, μέγεθος, πλήθος κτλ.: Σε όσους κι αν μιλήσα, κανείς δε με βοήθησε. **οποιοσδήποτε & ανωνυμία - Πίνακα χρήσης ανωνυμιών. όσο¹ & [επίσ.] όσον** (επίρρ.): ❶ δηλώνει ποσότητα, μέγεθος, πλήθος κτλ. που προσδιορίζεται από τα συμφραζόμενα: *Πλήρωσε ~ ήθελε. Θα διαβάσω τόσο, ~ αντέχω. **όσο(ν) αφορά (σε)**: σε σχέση με: ~ θέματα πολιτικής θα πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί. **όσο όσο**: σε πολύ χαμηλή τιμή: *Πουλάει το σπίτι του ~, γιατί έχει πολλά χρέη. ❷ ~ (και) να/και/κι αν*: (ως σύνδ.) εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός αντίθετο με αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση, για να δοθεί έμφαση στο ότι τίποτα δεν το αλλάζει: *~ και να φανάζεις, εγώ θα κάνω αυτό που θέλω! **όσο²** (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός που διαρκεί τον ίδιο χρόνο με κτ άλλο: ~ ήταν υγιής, ζούσε μόνος του χωρίς βοήθεια. ~ να μαζευτούν όλοι, είχαμε ετοιμάσει το τραπέζι. = ώσπου.***

οσοσδήποτε οσηδήποτε οσοδήποτε (αντων. αναφ. αόρ.): αναφέρεται με έντονη αοριστία σε ποσότητα, μέγεθος, πλήθος κτλ.: *Οσοσδήποτε αντιδράσεις και να φέρει, εγώ θα κάνω ό,τι θέλω! **οποιοσδήποτε & ανωνυμία - Πίνακα χρήσης ανωνυμιών.***

όσπριο το: ξηρός καρπός φυτών, όπως τα φασόλια, οι φακές, τα ρεβίθια κτλ., ο οποίος τρώγεται μαγειρεμένος.

οστό & [επίσ.] οστούν το: ΑΝΑΤ καθένα από τα σκληρά τμήματα του σκελετού των ανθρώπων και των σπονδυλωτών ζώων = [οικ.] κόκαλο: *μεταμόσχευση μυελού των ~. **οστέινος -η -ο.***

όστρακο το: ❶ ΖΩΟΛ σκληρό περίβλημα ασπόνδυλων ζώων = κέλυφος: *παραλία γεμάτη ~ και κοχύλια. ❷ ΙΣΤ κομμάτι από πήλινο αντικείμενο, κυρίως αγγείο.*

όσφρηση η: μια από τις πέντε αισθήσεις, με την οποία αντιλαμβανόμαστε τις μυρωδιές: *Το*

*λαγωνικό έχει δυνατή ~. **οσφραίνομαι** (μτβ).*

όταν (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ τη χρονική στιγμή ή περίοδο που συμβαίνει κτ: *~ ήταν μικρός, ζούσε στο Παρίσι. ❷ γεγονός που γίνεται την ίδια στιγμή με ή πριν από ή στη διάρκεια άλλου γεγονότος: *Μιλούσανε ~ μπήκα. ~ έμαθα τι έγινε, σε πήρα αμέσως τηλέφωνο. = μόλις. ~ τρώνε, δε μιλάνε. = όσο. ❸ γεγρονός που επαναλαμβάνεται κάθε φορά που συμβαίνει κτ άλλο = όποτε: *~ βρέχει, το υπόγειο πλημμυρίζει. ❹ γεγονός που μόλις συμβεί θα ακολουθήσει αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση = όποτε: *~ αποφασίσεις, να μου το πεις!****

ότι (σύνδ.): (με ρ., ουσ. και επίθ. συγκεκριμένης σημ.) εισάγει πρόταση που δηλώνει κρίση, άποψη, διαπίστωση = πως: *Είπε ~ θα βρέξει αύριο. Έχει τη βεβαιότητα ~ θα κερδίσει τον αγώνα. *Είμαι σίγουρος ~ μόλις έφυγε. **σχ. ό,τι.****

ό,τι¹ (αντων. αναφ. αόρ.) • μόνο ον. & αιτ.: αναφέρεται αόριστα και γενικά σε κτ: *~ κι αν πεις, εγώ θα κάνω αυτό που θέλω. Έβαλε ~ ρούχα βρήκε μπροστά του. Σας εύχομαι ~ καλύτερο στη νέα σας ζωή. **οποιοσδήποτε & ανωνυμία - Πίνακα χρήσης ανωνυμιών. ό,τι²** (σύνδ.): (με τονισμό) εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός που συμβαίνει ακριβώς την ίδια ώρα με κτ άλλο: *~ λέγαμε για τον Χρήστο, να τον και χτυπά την πόρτα. Ίσα που με πρόλαβες: ~ έφευγα.**

Το ό,τι προέρχεται από την ΑΕ αντων. *οτις ητις ο,τι. Προσοχή* στην ορθογραφία: η αόρ. αντων. *ό,τι* γράφεται με κόμμα, για να μη συγχέεται με τον ειδικό σύνδ. *ότι*, ενώ το σύνθετο *οτιδήποτε* γράφεται χωρίς κόμμα, αφού δε συγχέεται με άλλη λέξη.

οτιδήποτε (αντων. αναφ. αόρ.) • μόνο ον. & αιτ.: αναφέρεται με έντονη αοριστία σε κτ: *~ κι αν έχει συμβεί, δεν μπορείς να μη μας μιλάς. ~ πρόβλημα του βάλεις, το λύνει. **σχ. ό,τι & οποιοσδήποτε & ανωνυμία - Πίνακα χρήσης ανωνυμιών.***

ουδέ (σύνδ.): [λαϊκ., σπάν.] ούτε.
ουδέποτε (επίρρ.): ούτε μία φορά = ποτέ: *~ παραδέχεται τα λάθη του!*

ουδέτερος -η & [επίσ.] -ερα -ο: ❶ αυτός που δεν παίρνει το μέρος ούτε της μιας πλευράς ούτε της άλλης: *Στη διαμάχη κράτησε ~ στάση. ❷ (για κράτος) αυτό που επίσημα δε συμμετέχει στον πόλεμο ή σε στρατιωτικούς συνασπισμούς. ❸ αυτός που δεν έχει κτ έντονο ή ιδιαίτερο χαρακτηριστικό: ~ χρώμα. **ουδέτερα***

οσμή
οσμίζομαι → οσμή
όσο → όσος
όσον → όσος
όσος
οσοσδήποτε
όσπριο
οστέινος → οστό
οστό
οστούν → οστό
όστρακο
οσφραίνομαι → όσφρηση
όσφρηση
όταν
ότι
ό,τι¹
ό,τι² → ό,τι¹
οτιδήποτε
ουδέ
ουδείς → ανωνυμία - Λόγως ανωνυμίες
ουδέποτε
ουδέτερα → ουδέτερος
ουδέτερο → ουδέτερος
ουδέτεροποιώ → -ποιώ
ουδέτερος
ουδέτεροτητα → ουδέτερος

Ο

οχετός
όψιμος

οχετός
όχημα
όχη
όχι
οχιά
όχλος
οχυρό
οχυρός → οχυρό
οχυρωματικά → οχυρό
οχυρωματικός → οχυρό
οχυρώνω → οχυρό
οχυρώση → οχυρό
όψη
όψιμα → όψιμος
όψιμος

πεία των παθήσεων των ματιών. **οφθαλμιατρείο** το. **οφθαλμιατρικός -ή -ό**.

οχετός ο: ❶ υπόγειος αγωγός που μεταφέρει βρόμικα νερά = υπόνομος. ❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός για βρομόλογα και βροσιές: *Από το στόμα του βγήκε ~ από βροσιές.* ❸ *σχ. διοχετεύω.*

όχημα το: ❶ [επίσ.] μηχανική κατασκευή με τροχούς, που χρησιμοποιείται ως μεταφορικό μέσο: *πυροσβεστικό ~.* ❷ (μτφ.) ο τρόπος ή το μέσο που χρησιμοποιούμε για να πετύχουμε κτ: *Εξελίχθηκε με ~ τις γνωριμίες του.*

Από το ΑΕ *όχημα* «κάρο», που το έσερναν κυρίως μουλάρια.

όχη η: ζώνη ξηράς που βρίσκεται δεξιά και αριστερά ενός ποταμού ή γύρω από μια λίμνη: *Καθόταν στην ~ και ψάρευε.*

όχι (επίρρ.): ≠ ναι ❶ για αρνητική απάντηση, διαφωνία, αποτροπή κτλ. σε ερώτηση, αίτηση, παράκληση κτλ.: *Θέλεις να έρθεις; ~, (δε θέλω). ~, να μη βγεις έξω!* ❷ για άρνηση αυτού που ακολουθεί: *Ήρθαν από το σπίτι και ~ από τον κήπο. Πρόκειται για ζητήματα ~ επείγοντα.* ❸ σε σύνδεση προτ. που εκφράζουν κτ αντίθετο, διαφορετικό ή άρνηση η μία της προηγούμενης: *Είτε θέλει είτε ~, εγώ θα πάω. ~ μόνο θα φύγει, αλλά θα φύγει αμέσως! ~ πως δε με ρώτησε, εγώ δεν ήθελα να πάω!* **όχι** το: • άκλ. αρνητική απάντηση, απόκριση: *Το ~ σου με πίκρανε.*

οχιά η: ❶ δηλητηριώδες φίδι. ❷ (μτφ.) πρόσωπο

ύπουλο και μοχθηρό: *Πρόσεχε αυτή την ~ τη συνάδερφό σου, μπορεί να σου κάνει κακό!*

όχλος ο: ❶ άτακτο και ανεξέλεγκτο πλήθος: *Ο εξοργισμένος ~ ζητούσε την παραίτηση του υπουργού.* ❷ κατώτερα κοινωνικά στρώματα: *Οι ευγενείς δε συναναστρέφονταν με τον ~.*

οχυρό το: κατάλληλα ενισχυμένη τοποθεσία με σκοπό την άμυνα σε εχθρική επίθεση. **οχυρός -ή -ό**: αυτός που είναι σε ασφαλές μέρος και δεν μπορεί να τον καταλάβει εύκολα ο επιτιθέμενος: *Η Μάχη είχε ~ θέση. οχυρώνω -ομαι:* (μτβ.)

❶ ενισχύω την αμυντική ικανότητα τόπου με την κατασκευή κατάλληλων έργων για την απόκρουση εχθρικής επίθεσης: *Ο Κωνσταντίνος οχύρωσε την πόλη με ισχυρά τείχη.* ❷ *παθ. α.* κατασκευάζω οχύρωση για αντίσταση στον εχθρό: *Ο Μακρυγιάννης οχυρώθηκε στους Μύλους και περίμενε τον Ιμπραήμ.* **β.** (μτφ.) χρησιμοποιώ κτ ως επιχείρημα, καταφεύγω σε κτ: *Για να κρύψει την αμηχανία της, οχυρώθηκε πίσω από ένα παγωμένο χαμόγελο.* **οχύρωση** η. **οχυρωματικός -ή -ό. οχυρωματικά** (επίρρ.).

όψη η: ❶ εξωτερική επιφάνεια αντικειμένου: *Βάψαμε την μπροστινή ~ της πολυκατοικίας.* ❷ εξωτερική εμφάνιση ή έκφραση προσώπου: *Το πρόσωπό της είχε μια θλιμμένη ~.* ❸ (μτφ.) οπτική γωνία = πλευρά: *Δες τα πράγματα από τη θετική τους ~.*

όψιμος -η -ο ≠ πρώιμος: ❶ αυτός που ωρίμασε αργά: ~ φρούτο. ❷ αυτός που γίνεται καθυστερημένα: *Τέλη Απριλίου έπιασε ένα ~ κρού.* **όψιμα** (επίρρ.).

Π

Παγετός ο: πολύ χαμηλή θερμοκρασία, εξαιτίας της οποίας παγώνουν τα νερά = παγωνιά.

παγετώνας ο: πολύ μεγάλοι όγκοι πάγου σε περιοχές με μεγάλο υψόμετρο ή στους πόλους της γης.

παγίδα η: ❶ κατασκευή με την οποία πιάνουμε ζώο ή άνθρωπο: ~ για ποντίκια. = φάκα. ~ για πουλιά/μύγες. ❷ (μτφ.) τέχνασμα για εξαπάτηση κτ: *Πέσαμε στην ~ του και μας κατάφερε να του πληρώσουμε τα έξοδα.* ❸ οποιοδήποτε φυσικό εμπόδιο μπορεί να αποδειχθεί

επικίνδυνο: *Η διαδρομή είναι δύσκολη και γεμάτη ~, να προσέχετε!* **παγιδεύω -ομαι:** (μτβ.)

❶ αποκλείω ζώο ή άνθρωπο σε περιορισμένο χώρο, ώστε να μπορώ να το(ν) πιάσω: *Τον παγίδεψε η αστυνομία στο σπίτι φίλου του.* ❷ *βάζω παγίδα:* *Παγίδεψαν όλα τα πιθανά σημεία διέλευσης.* ❸ με τέχνασμα κάνω κτ να ενεργήσει όπως θέλω: *Την παγίδεψα και μου έδωσε την άδεια να πάω στο πάρτι!* ❹ *βάζω εκρηκτικό μηχανισμό σε κτ αντικείμενο:* *Τσάβτα παγιδευμένη με εκρηκτικά.* **παγίδευση** η.

παγ- → παν-
πάγ- → παν-
παγάκι → πάγος
παγερά → πάγος
παγερός → πάγος
παγετός
παγετώνας
πάγια → πάγιος
παγίδα
παγίδευση → παγίδα
παγιδεύω → παγίδα

Π

πάγιος
παθητικός

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

πάγιο → πάγιος
πάγιος
παγιώνω → πάγιος
παγιώω → πάγιος
παγκάκι → πάγκος
πάγκος
παγκόσμια → παγκόσμιος
παγκοσμιοποίηση
παγκόσμιος
παγκόσμιος → παν-
παγκοσμίως → παγκόσμιος
πάγκρεας
παγκρήτιος → παν-
παγόβουνο
πάγος
πάγωμα → πάγος
παγωμάρα → πάγος
παγωνιά → πάγος
παγώνω → πάγος
παζάρεμα → παζάρι
παζαρεύω → παζάρι
παζάρι
παθαίνω
πάθημα → παθαίνω
πάθηση → παθαίνω
παθητικά → παθητικός
παθητικό → παθητικός
παθητικός
παθητικότητα → παθητικός
παθιάζω → πάθος

πάγιος -α -ο: αυτός που είναι σταθερός και δε μεταβάλλεται: ~ τακτική/πολιτική/εξοπλισμός. **πάγια & παγιώσ** (επίρρ.). **πάγιο** το: χρηματικό ποσό που καταβάλλεται μαζί με λογαριασμό, ανεξάρτητα από την κατανάλωση: ~ ΟΤΕ/νερού. **παγιώνω -ομαι.**

πάγκος ο: ❶ μακρόστενο τραπέζι για χειρωνακτικές κυρίως εργασίες: ~ ξυλουργού. ❷ μακρόστενη κατασκευή πάνω στην οποία τοποθετούν το εμπόρευσμά τους οι μικροπωλητές ή οι πλανόδιοι πωλητές: ~ εφημεριδοπώλη/μάναβη. ❸ μακρόστενο κάθισμα, συνήθως χωρίς πλάτη, για πολλούς ανθρώπους. **παγκάκι** το: πάγκος (σημ. 3) σε πλατείες, πάρκα κτλ.

παγκοσμιοποίηση η: διαδικασία που οδηγεί στην ενοποίηση της παγκόσμιας αγοράς και στη δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινότητας με κοινούς οικονομικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς στόχους.

παγκόσμιος -α -ο: ❶ αυτός που σχετίζεται με όλο τον κόσμο, όλες τις χώρες και όλους τους ανθρώπους: *Η αντιμετώπιση του υποσιτισμού είναι ~ ανάγκη.* = οικουμενικός. ~ γεωγραφία/ιστορία/πόλεμος/ρεκόρ. ❷ ΑΣΤΡΟΝ αυτός που σχετίζεται με τον κόσμο, το σύμπαν: *Οι κινήσεις των πλανητών εξηγούνται με βάση τον νόμο της ~ έλξης.* **παγκόσμια & παγκοσμίως** (επίρρ.).

πάγκρεας το • παγκρέατος: ΑΝΑΤ αδένας πίσω από το στομάχι, υπεύθυνος για τη ρύθμιση του σακχάρου στο αίμα.

παγόβουνο το: ❶ πολύ μεγάλος όγκος πάγου που έχει αποκολληθεί από τους παγετώνες και πλέει στη θάλασσα. **η κορυφή του ~:** (μτφ.) σοβαρή ή δυσάρεστη κατάσταση που αποτελεί το ορατό μέρος προβλήματος, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου παραμένει κρυμμένο: *Οι άθλιες συνθήκες κράτησης δεν είναι παρά ~ στο θέμα της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.* ❷ (μτφ.) άνθρωπος που συγκινείται δύσκολα = ψυχρός.

πάγος ο: ❶ στερεά μορφή του νερού, που οφείλεται σε πολύ χαμηλή θερμοκρασία: *Οι βρεγμένοι δρόμοι έπιασαν ~ από το κρύο.* **σπάω τον ~:** (μτφ.) βοηθάω να δημιουργηθεί κλίμα οικειότητας μεταξύ ατόμων. ❷ (μτφ.) υπερβολικά κρύος: ~ είναι τα πόδια της τον χειμώνα! ❸ μικρό κομμάτι πάγου που βάζουμε σε ποτά = παγάκι: *βότκα με ~.* **παγάκι το. παγώνω:** ❶ α. (αμτβ.) γίνομαι πάγος ή πολύ κρύος σαν πάγος: *Το νερό/δωμάτιο πάγωσε.* β. (μτβ.) κάνω τη θερμοκρασία ανθρώπου ή

πράγματος να πέσει: *Κλείσε το παράθυρο, πάγωσες το σπίτι!* ❷ α. (αμτβ.) νιώθω φόβο: *Τον είδα και πάγωσα!* β. (μτφ., μτβ.) προκαλώ φόβο ή, γενικά, δυσάρεστο συναίσθημα. ❸ α. (αμτβ.) μένω σταθερός και αμετάβλητος: *Πάγωσαν τα επιτόκια.* β. (μτβ.) κρατώ κτ σταθερό ή το σταματώ: *Η εταιρεία ~ τις προσλήψεις.* **πάγωμα το. παγωμάρα η:** δυσάρεστη και αμήχανη ατμόσφαιρα μεταξύ ανθρώπων: *Έπεσε ~ στο άκουσμα του νέου. παγωνιά η: πολύ χαμηλή θερμοκρασία. **παγερός -ή -ό:** αυτός που χαρακτηρίζεται από ψυχρότητα = ψυχρός: ~ βλέμμα. **παγερά** (επίρρ.).*

παζάρι το: ❶ τόπος όπου συγκεντρώνονται κυρίως μικροπωλητές, έμποροι και παραγωγοί, για να πουλήσουν τα προϊόντα τους: ~ ζώων. ❷ συνήθ. πληθ. διαπραγματεύσεις για να μειώσω την τιμή αγαθού που θέλω να αγοράσω = παζάρεμα: *Κάνω ~/παζάρια.* **παζαρεύω -ομαι:** (μτβ.) διαπραγματεύομαι με κτ με σκοπό να αγοράσω κτ σε χαμηλότερη τιμή ή με καλύτερους όρους: *Παζάρεψε ένα χαλί και το πήρε στη μισή τιμή.* **παζάρεμα το.**

Από το τουρκ. *pazar* «αγορά».

παθαίνω • αόρ. έπαθα: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) μου συμβαίνει κτ δυσάρεστο, ανεπιθύμητο, κακό: ~ ατύχημα/ζημιά/ανεμοβλογιά/δηλητηρίαση. *Τι έπαθαν τα φρούτα, χάλασαν; Θα πάθουν τα αυτιά σου, αν ακούς τόσο δυνατά τη μουσική!* **πάθηση η:** χρόνια συνήθως ασθένεια. **πάθημα το:** κτ δυσάρεστο που παθαίνει κτ: *Το ~ να σου γίνει μάθημα!* **παθών ο, παθούσα η:** ΝΟΜ πρόσωπο που έπαθε κτ κακό εξαιτίας ενέργειας άλλου = θύμα: *Το δικαστήριο έδωσε αποζημίωση στον παθόντα ύψους 30.000 ευρώ.*

παθητικός -ή -ό: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ενεργητικότητας ή αδυναμία αντίδρασης ≠ ενεργητικός: ~ ακροατής. *Κρατά ~ στάση και δεν αντιμιλά ποτέ.* ❷ αυτός που υφίσταται ενέργεια άλλου χωρίς να συμμετέχει: ~ καπνιστής. ❸ ΓΛΩΣΣ αυτός που παθαίνει, δέχεται ενέργεια από άλλον: ~ φωνή/διάθεση. **παθητικά** (επίρρ.). **παθητικό το:** ❶ οικον σύνολο οικονομικών χρεών ή υποχρεώσεων επιχείρησης = έλλειμμα ≠ ενεργητικό. ❷ (μτφ.) σύνολο αρνητικών στοιχείων σε αποτίμηση κατάστασης, προσώπου κτλ.: *Έχει στο ~ του τρεις αποτυχημένες προσπάθειες.* **παθητικότητα η.**

παθολογία η: ❶ κλάδος της ιατρικής που ασχολείται με τις παθήσεις του σώματος, καθώς και το αντίστοιχο μάθημα που διδάσκεται στην Ιατρική Σχολή. ❷ τα συμπτώματα και η εξέλιξη ασθένειας: η ~ του καρδίνου. **παθολόγος** ο, η. **παθολογικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με την παθολογία ή τον παθολόγο. ❷ (μτφ.) υπερβολικός σε σημείο νοσηρότητας: ~ αγάπη/έρωτας. **παθολογικά** (επίρρ.).

πάθος το: ❶ έντονη συναισθηματική κατάσταση που δύσκολα ελέγχουμε: Τον κυριεύσε το ~ της ζήλιας/εκδίκησης. ❷ έντονη έλξη από κτ, συχνά σε σημείο εξάρτησης: το ~ των χαρτιών / των ναρκωτικών/του ποτού. Έχει ~ με το μπάσκετ. ❸ πληθ. ό,τι δυσάρεστο ή κακό παθαίνουμε: τα Πάθη του Χριστού. ❹ ΓΛΩΣΣ πληθ. μεταβολές που παθαίνουν οι φθόγγοι: τα πάθη των φωνηέντων. **παθιάζω -ομαι:** (μτβ.) συνήθ. παθ. κάνω κπ να ενεργεί με πάθος ή προκαλώ πάθος σε κπ: Με ~ η μουσική. Είναι παθιασμένος με τη δουλειά του.

παιδαγωγός ο, η: επιστήμονας που ασχολείται με την εκπαίδευση: Ο δάσκαλος, ο νηπιαγωγός, ο καθηγητής είναι παιδαγωγοί. **παιδαγωγικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την αγωγή των παιδιών. **παιδαγωγικά** (επίρρ.). **παιδαγωγική** η & **παιδαγωγικά** τα: η επιστήμη που ασχολείται με την εκπαίδευση ως θεσμό και με τη διδασκαλία.

Από τα ΑΕ παῖς (-δός) + ἄγω «οδηγώ».

παιδαριώδης -ης -ης: [μειωτ.] αυτός που είναι πολύ απλοϊκός ή δεν έχει σοβαρότητα, που θα ταίριαζε σε παιδί: ~ επιχείρημα / άποψη / δικαιολογία. ✎ σχ. **αγενής, παιδαριώδης** (επίρρ.).

παιδεία η: ❶ σύνολο εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ως θεσμός: Η ~ της χώρας βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση. ❷ πνευματική καλλιέργεια, αγωγή: Η έλλειψη σεβασμού στο περιβάλλον δείχνει έλλειψη ~.

παιδεύω -ομαι: (μτβ.) υποβάλλω κπ σε ταλαιπωρίες: Με ~ πολύ αυτό το παιδί για να διαβάσει! Παιδεύτηκα πολύ για να μεταφέρω τα βαριά έπιπλα. **παιδεμα** το.

παιδί το: ❶ πρόσωπο που βρίσκεται μετά τη βρεφική και πριν από την εφηβική ηλικία. ❷ γιος ή κόρη κπ = [επίσ.] τέκνο: Πόσα ~ έχετε; ❸ νεαρός υπάλληλος γραφείου ή καταστήματος για τις βοηθητικές εργασίες: Φώναξε το ~ να κάνει τις φωτοτυπίες. ❹ (μτφ.) ως χαρα-

κτηρισμός για α. άνθρωπο καλόκαρδο και αυθόρμητο: Είναι ένα μεγάλο ~. β. [μειωτ.] άνθρωπο ανώριμο ή αφελή: Μη γίνεσαι ~ τώρα! ❸ ως οικεία προσφώνηση μεταξύ φίλων: Παιδιά, πάμε σινεμά; **παιδικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή ταιριάζει σε παιδί: ~ συμπεριφορά. **παιδικότητα** η. **παιδιάστικος -η -ο:** αυτός που ταιριάζει σε παιδί: ~ καμώματα. **παιδιάστικα** (επίρρ.).

παίζω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ ασχολούμαι, μόνος μου ή με άλλους, με κπ δραστηριότητα για ψυχαγωγία: Τα παιδιά ~ μπάλα/κρουφτό/μπάσκετ/σκάκι/χαρτιά. ❷ (σε ομαδικό παιχνίδι) ενεργώ όταν έρχεται η σειρά μου: Δεν ~ τώρα, αλλά στον επόμενο γύρο. ❸ (σε παιχνίδι ή άθλημα) έχω καλή απόδοση: Παίζει καλό τένις. ❹ χειρίζομαι μουσικό όργανο: ~ πιάνο/κιθάρα. ❺ ερμηνεύω μουσικό έργο ή ρόλο σε θεατρικό κτλ. έργο: ~ κλασική μουσική/την Ιφιγένεια/Αριστοφάνη. ~ θέατρο: συμπεριφέρομαι υποκριτικά. ~ κτ στα δάχτυλά μου: το γνωρίζω πολύ καλά. **τα ~ όλα για όλα:** ριψοκινδυνεύω. **παίξιμο** το: το να παίζει κπ ή ο τρόπος που παίζει: Δε μου αρέσει το παίξιμό του. **παίκτης & -χτης** ο, **παίκτρια & -χτρια** η. **παιχνίδι & [παρωχ.] παιγνίδι** το: ❶ αντικείμενο ή δραστηριότητα για ψυχαγωγία: Μάζεψε τις κούκλες σου και όλα τα άλλα παιχνίδια! Το αγαπημένο μου ~ είναι το ποδόσφαιρο. ❷ αθλητικός αγώνας: Ο αμυντικός δε θα παίζει στο σημερινό ~ λόγω τραυματισμού. ❸ (μτφ.) οτιδήποτε φαίνεται πολύ εύκολο: ~ μου φάνηκαν αυτές οι ασκήσεις. ❹ (μτφ.) κτ που μας ξεγελά: Νόμισα ότι σε είδα, αλλά τελικά τα μάτια μου μου έπαιζαν ~! **παίζω άσχημο/βρόμικο ~:** εξεπατώ κπ.

Η λ. παιχνίδι προέρχεται από το μsn. παιγνίδι < παιγνίδιον, υποκορ. του ΑΕ παίγν(ιον). Η λ. παίγνιο χρησιμοποιείται σήμερα μόνο σε στερεότυπες εκφρ. ή σε σύνθετα (χαρτοπαίγνιο).

παινεύω -ομαι • αόρ. **παίνεσα & παίνεσα**, παθ. αόρ. **παινεύτηκα**, μπλ. **παινεμένος:** (μτβ.) ❶ κάνω θετικά σχόλια για κπ = επαινών: ~ τα παιδιά της. ❷ παθ. λέω καλά λόγια για τον εαυτό μου = καυχίμαι: Παινεύεται ότι είναι εργατική. **παίνεμα** το.

παίγνιο -ομαι • αόρ. **πήρα**, παθ. αόρ. **πάθηκα**, μπλ. **παρμένος:** ≠ δίνω (μτβ.) ❶ πιάνω κπ ή κτ με τα χέρια μου και το μετακινώ προς εμένα: ~ το παλτό μου και φεύγω. ❷ κάνω κτ δι-

παθολογία
παθολογικά → παθολογία
παθολογικός → παθολογία
παθολόγος → παθολογία
πάθος
παθούσα → παθαίνω
παθών → παθαίνω
παιγνίδι → παίζω
παίγνιο → σχ. παίζω
παιδαγωγικά → παιδαγωγός
παιδαγωγική → παιδαγωγός
παιδαγωγικός → παιδαγωγός
παιδαριώδης
παιδαριώδης → παιδαριώδης
παιδεία
παιδεμα → παιδεύω
παιδεύω
παιδί
παιδιάστικα → παιδί
παιδιάστικος → παιδί
παιδικός → παιδί
παιδικότητα → παιδί
παίκτης → παίζω
παίκτρια → παίζω
παίνεμα → παινεύω
παινεύω
παίξιμο → παίζω
παιχνίδι → παίζω
παίχτης → παίζω
παίχτρια → παίζω
παλ- → παν-
πάλ- → παν-

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

παλαβός
παλμός

- παλαβά → παλαβός
- *παλαβομάρα → παλαβομά-
ρα
- παλαβός
- παλαβόμα → παλαβός
- παλαβομάρα → παλαβός
- παλαβώνω → παλαβός
- παλαιά → παλαιός
- παλαιός
- παλαιότητα → παλαιός
- παλαιστής → πάλη
- παλαιστρα → πάλη
- παλαιστρια → πάλη
- παλαιώνω → παλαιός
- παλαιώση → παλαιός
- παλάμη
- παλεύω → πάλη
- πάλη
- παλιά → παλιός
- παλικαράς → παλικάρι
- παλικάρι
- παλικαρίσια → παλικάρι
- παλικαρίσιος → παλικάρι
- παλικαρισμός → παλικάρι
- παλικαρσύνη → παλικάρι
- παλινδρόμηση
- παλινδρομικά →
- παλινδρόμηση
- παλινδρομικός →
- παλινδρόμηση
- παλινδρομώ →
- παλινδρόμηση
- παλιννόστηση →
- παλιννοστή
- παλιννοστούντες →
- παλιννοστή
- παλιννοστή
- παλιός
- παλίθροια
- παλιώνω → παλιός
- παλαϊνός → παν-
- *παλληγάρι → παλικάρι
- πάλλω → παλμός
- παλμικά → παλμός
- παλμικός → παλμός
- παλμός

κό μου πληρώνοντας αντίτιμο ή μου δίνουν κτ: *Στις εκπτώσεις πήρα δυο φούστες.* = αγοράζω. ~ *πτυχίο/έπαινο/προαγωγή.* ④ φτάνει σε μένα κτ που μου έχουν στείλει = παραλαμβάνω, λαμβάνω, δέχομαι ≠ στέλνω: ~ *γράμμα.* ④ αφαιρώ κτ από κπ ≠ δίνω: *Του πήραν την τσάντα.* = κλέβω, αρπάζω. ⑤ βγάζω κτ από τη θέση του ≠ αφήνω: *Πήρε το βιβλίο από το ράφι.* ⑥ δίνω κτ ως δώρο σε κπ = δωρίζω, χαρίζω: *Μου πήρε ένα καταπληκτικό βιβλίο.* ⑦ μεταφέρω κπ ή κτ μαζί μου ≠ αφήνω: ~ *και τα παιδιά της στο σουπερ μάρκετ.* ⑧ (για τρόφιμα, ποτά, φάρμακα κτ.) καταναλώνω κτ: *Θα πάρετε καφέ ή τσάι;* ⑨ χρησιμοποιώ μεταφορικό μέσο για να μετακινηθώ ή ακολουθώ ορισμένη πορεία: ~ *τρένο/αεροπλάνο.* *Θα πάρετε τον πρώτο δρόμο αριστερά.* ⑩ (για διαδικασία, λειτουργία κτ.) χρειάζομαι ορισμένο χρόνο = διαρκώ: *Πόση ώρα ~ η επιδιόρθωση του αυτοκινήτου;* ⑪ αντιμετωπίζω, αντιλαμβάνομαι κτ με ορισμένο τρόπο: *Μην το πάρεις στραβά, αλλά χρειάζεσαι δίαιτα.* ⑫ με ουσ. σχηματίζει εκφράσεις που ισοδυναμούν με ρ. αντίστοιχης σημασίας: ~ *απόφαση* (αποφασίζω). ~ *τηλέφωνο* (τηλεφωνώ). ~ *όρκο* (ορκίζομαι).

παλαβός -ή -ό: ① αυτός που χαρακτηρίζεται από ή εκφράζει έλλειψη σύνεσης, λογικής ή ψυχικής ισορροπίας = τρελός: *Μην κάνεις σαν ~. Τι ~ κουβέντες είναι αυτές;* = ανόητος. ② αυτός που είναι μανιακός με κτ: *Είναι ~ με την τάξη: μη δει σίτι άνω κάτω! παλαβά* (επίρρ.). **παλαβώνω:** κάνω κπ παλαβό ή γίνομαι παλαβός. **παλάβωμα** το. **παλαβομάρα** η.

✎ Ιδιαίτερα συχνός είναι και ο τ. *παλαβομάρα*.

παλαιός -ά -ό: [επίσ.] παλιός. **παλαιά** (επίρρ.): [επίσ.] παλιά. **παλαιότητα** η: η ιδιότητα του παλιού.

παλάμη η: ① το εσωτερικό μέρος του χεριού: *Έκρουσε το δαχτυλίδι στην ~ της.* ② μονάδα μέτρησης, το 1/10 του μέτρου.

πάλη η: ① **α.** αθλ αγώνισμα στο οποίο γίνεται μάχη σώμα με σώμα και ο κάθε αντίπαλος προσπαθεί να ρίξει τον άλλον στο έδαφος: *ελληνορωμαϊκή ~.* **β.** μάχη σώμα με σώμα. ② (μτφ.) έντονος, επίμονος και επίπονος αγώνας: ~ *των τάξεων/καλού και κακού.* **παλεύω:** (μτβ.) ① **α.** παίρνω μέρος στο αγώνισμα της πάλης. **β.** μάχομαι σώμα με σώμα. ② (μτφ.) καταβάλλω έντονες προσπάθειες για κτ ή

αγωνίζομαι για κτ: ~ *να μεγαλώσει τα παιδιά της.* **παλαιστής** ο, **-τρια** η. **παλαιστρα** η: ① ειδικός χώρος όπου διεξάγονται αγώνες πάλης. ② (μτφ.) πεδίο αγώνα, διεκδίκησης κτλ. = στίβος: η ~ *της ζωής/πνευματική ~.*

πάλι: (επίρρ.) δηλώνει ① επανάληψη ενέργειας = ξανά: *Και του χρόνου ~ μαζί!* ~ *θα φύγεις;* ② αντίθεση ή/και ειρωνεία: *Άλλοι αγαπούν το βουνό, άλλοι ~ τη θάλασσα.*

παλικάρι το: ① πρόσωπο με θάρρος, αποφασιστικότητα και υψηλό ήθος = λεβέντης: *Αψηφά τον κίνδυνο, είναι ~.* ② όμορφος και ψηλός νεαρός. **παλικαράς** ο: [ειρων.] άτομο που παριστάνει το παλικάρι, κυρ. στην έκφρ. *κάνω τον ~.* **παλικαριά** η: γενναία πράξη. **παλικαρσύνη** η. **παλικαρίσιος -α -ο:** αυτός που ταιριάζει σε παλικάρι: ~ *απόφαση.* **παλικαρίσια** (επίρρ.). **παλικαρισμός** ο: [μειωτ.] επίδειξη δύναμης: *Άσε τους παλικαρισμούς - δε σε φοβάμαι!*

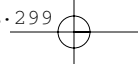
παλινδρόμηση η: ① επαναλαμβανόμενη κίνηση, μια προς τα εμπρός και μια προς τα πίσω. ② (μτφ.) έλλειψη σταθερότητας σε απόψεις: *Η πολιτική του σκέψη χαρακτηρίζεται από συνεχείς παλινδρομήσεις.* **παλινδρομικός -ή -ό.** **παλινδρομικά** (επίρρ.). **παλινδρομώ** (αμτβ.).

παλιννοστή: (αμτβ.) επιστρέφω στην πατρίδα μετά από μακροχρόνια απουσία = επαναπατριζομαι: *Πολλοί πολιτικοί πρόσφυγες έχουν παλιννοστήσει.* **παλιννόστηση** η = επαναπατρισμός. **παλιννοστούντες** οι: αυτοί που παλιννοστούν.

παλιός -ά -ό: = [επίσ.] παλαιός ① αυτός που υπάρχει από πολύ καιρό και συχνά έχει φθαρεί από τον χρόνο ≠ καινούριος, νέος: ~ *πόλη/σίτι/τετράδιο/κρασί/κρίλοι.* ② αυτός που αναφέρεται, ταιριάζει ή υπήρξε στο παρελθόν: ~ *ιδέες/μόδα/τραγούδι.* ③ αυτός που κάνει κπ δραστηριότητα για πολύ καιρό, και, συνεπώς, έχει και εμπειρία: ~ *ναυτικό.* ④ αυτός που έχει αντικατασταθεί από κπ ή κτ άλλο = προηγούμενος: *το ~ μου σίτι, πριν μετακομίσω.* **παλιά** (επίρρ.): τον παλιό καιρό = [επίσ.] παλαιά: ~ *ήταν πιο ήσυχα εδώ.* **παλιώνω:** (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ παλιό ή γίνομαι παλιός.

παλίθροια η: φαινόμενο κατά το οποίο η στάθμη της θάλασσας ανεβαίνει και κατεβαίνει περιοδικά.

παλμός ο: ① επαναλαμβανόμενη κίνηση προς δύο αντίθετες κατευθύνσεις πάνω στην ίδια τροχιά, με μικρό πλάτος και διάρκεια. ② ρυθμική κίνηση της καρδιάς = σφυγμός. ③ (μτφ.) ζωντάνια, έντονος ρυθμός συγκέντρωσης, ομιλίας

κτλ.: ο ~ της διαδήλωσης/εποχής. **παλμικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στον παλμό ή γίνεται με παλμούς: ~ *κίνηση*. **παλμικά** (επίρρ.). **πάλλω -ομαι** • μόνο ενστ. και πρτ.: ❶ **α.** (μτβ.) κινώ κτ παλμικά: ~ *τη χορδή*. **β.** (αμτβ.) κινούμαι παλμικά: *Η χορδή της κιθάρας πάλλεται/πάλλει*. ❷ (μτφ.) *συνήθ. παθ.* τρέμω από έντονο συναίσθημα: *Πάλλεται η ψυχή της από τη συγκίνηση*. (& μτφ.) *Πάλλεται το πλήθος*.

παν το • *παντός, πάντα, πάντων*. ❶ το σύμπαν, ο κόσμος: *η αρχή του ~*. ❷ το πιο σημαντικό πράγμα: *Η κόρη της είναι το ~ στη ζωή της*. ❸ *πληθ.* όλα: *Έχει άποψη για τα ~*. **κάνω το ~/τα πάντα**: κάνω ό,τι μπορώ: ~ *για να μας χωρίσει*.

παν- παγ- παλ- παμ- & πάν- πάγ- πάλ- πάμ-: ως α΄ συνθ. δηλώνει ❶ ότι αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ. υπάρχει στον μεγαλύτερο βαθμό: *πανέξυπνος* (πέρα πολύ έξυπνος). ❷ την έννοια του συνόλου, σε σχέση με το β΄ συνθ.: *πανελλαδικός* (για όλη την Ελλάδα).

πανάκεια η: ❶ φάρμακο το οποίο θεωρείται ότι θεραπεύει όλες τις ασθένειες. ❷ (μτφ.) μέτρο αντιμετώπισης όλων των προβλημάτων: *Δεν είναι ~ για την εξυγίανση των ΑΕΙ η αξιολόγηση - χρειάζονται και άλλα μέτρα*.

Στην αρχαιότητα η *Πανάκεια* (πᾶν + ἄκος «θεραπεία») ήταν η μία από τις δυο κόρες του Ασκληπιού, προστάτη της ιατρικής (η άλλη κόρη ήταν η *Υγεία*). Από αυτήν πήραν το όνομα τους οι *πάνακες*, θεραπευτικά βότανα με μαγικές ιδιότητες.

πανεπιστήμιο το: εκπαιδευτικό ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, το κτίριο όπου στεγάζεται και οι υπηρεσίες του: *Δίνω εξετάσεις/περνάω /μπαίνω/φοιτώ στο ~*. **πανεπιστημιακός -ή -ό**. **πανεπιστημιακός** ο, η: καθηγητής στο πανεπιστήμιο.

πανηγύρι το: ❶ μεγάλη (κυρίως θρησκευτική) γιορτή με φαγητό, παραδοσιακή μουσική και συχνά και μικροπωλητές: *το ~ της Αγίας Άννας*. ❷ πολύ μεγάλη χαρά, ξεφάντωμα = γλέντι: *Η διαδήλωση εξελίχθηκε σε ~*. **πανηγυρικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με το πανηγύρι

ή έχει χαρακτήρα πανηγυριού: ~ *υποδοχή*. **πανηγυρικά** (επίρρ.). **πανηγυρικός** ο: ομιλία σε επίσημη γιορτή ή τελετή. **πανηγυρίζω -ομαι**: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) εκδηλώνω έντονη χαρά για κτ καλό: ~ *τη νίκη της ομάδας τους*. **πανηγυρισμός** ο. **πανηγυριώτης** ο, -ισσα η: πρόσωπο που παίρνει μέρος σε πανηγύρι.

πανί το: ❶ κομμάτι ύφασμα, συνήθως βαμβακερό ή λινό: *Έχεις ένα ~ να καθαρίσω; γίνομαι (άσπρος) σαν το ~*: χλωμιάζω. **είμαι/μένω ~ με** ~: για κπ που δεν έχει καθόλου λεφτά. ❷ *χοντρό πανί* που χρησιμοποιείται σε πλεούμενα για να κινούνται με τη βοήθεια του αέρα = ιστίο: *Άνοιξαν τα ~ κι έβαλαν πλώρη για το νησί*. **πάνινος -η -ο**: αυτός που είναι από πανί. **πανιάζω** • μπλ. **πανιασμένος**: (αμτβ.) ❶ (για πρόσ.) χάνω το χρώμα μου = χλωμιάζω: *Πάνιασε, μόλις άκουσε για το ατύχημα*. ❷ (για λαχανικά, φρούτα) ζαρώνω και μαλακώνω επειδή παλιώνω.

πανίδα η: το σύνολο των ζωικών οργανισμών: *χλωρίδα και ~*.

πανικός ο: ψυχολογική κατάσταση που χαρακτηρίζεται από έντονα συναισθήματα φόβου και ταραχής και από έλλειψη λογικής: *Η έκρηξη προκάλεσε ~ στο επιβατικό κοινό*. **πανικοβάλλω -ομαι**: (μτβ.) προκαλώ πανικό σε κπ. **πανικόβλητος -η -ο**.

πανόραμα το: ❶ εικόνα τοπίου που βλέπει κπ από ψηλά: *Ανεβήκαμε στο κάστρο και απολάυσαμε το ~ της πόλης*. ❷ διοργάνωση όπου παρουσιάζεται συνολικά ορισμένο θέμα με σκοπό ψυχαγωγικό ή εκπαιδευτικό: ~ *ελληνικών γεύσεων/μαπωνικού κινηματογράφου*. **πανοραμικός -ή -ό**: ~ *θέα*. **πανοραμικά** (επίρρ.).

πανούργος -α -ο: πολύ πονηρός, συχνά και κακός: ο ~ *Οδυσσέας* = παμπόνηρος ≠ αφελής, αγαθός. *Είναι ~, να τον προσέχεις μη σε ξεγελάσει!* = δόλιος. **πανουργία** η.

πάντα (επίρρ.): = πάντοτε ❶ σε όλη τη διάρκεια του χρόνου: *Θα σε αγαπάω για ~*. ❷ κάθε φορά: *Η Μαρία ~ αργεί*. **πάντοτε** (επίρρ.). **παντοτινός -ή -ό**: αυτός που υπάρχει πάντα: ~ *αγάπη*. **παντοτινά** (επίρρ.).

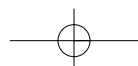
παντελής -ής -ές: αυτός που υπάρχει σε απόλυ-

- παμ- → παν-
- πάμ- → παν-
- παμπάλαιος → παν-
- πάμπταχος → παν-
- παν → αντωνυμία - Λόγιες αντωνυμίες
- παν
- παν-
- πάν- → παν-
- παναγορτικός → παν-
- πανάκεια
- πανάκριβος → παν-
- πανάλαφρος → παν-
- πανανθρώπινος → παν-
- πανάξιος → παν-
- πανόρχαιος → παν-
- πανελλαδικός → παν-
- πανελλήνιος → παν-
- πανέμορφος → παν-
- πανέξυπτος → παν-
- πανεπιστημιακός → πανεπιστήμιο
- πανεπιστήμιο
- πανεργατικός → παν-
- πανέτοιμος → παν-
- πανευρωπαϊκός → παν-
- πανηγύρι
- πανηγυρίζω → πανηγύρι
- πανηγυρικά → πανηγύρι
- πανηγυρικός → πανηγύρι
- πανηγυρισμός → πανηγύρι
- πανηγυριώτης → πανηγύρι
- πανηγυριώτισσα → πανηγύρι
- πανί
- πανιάζω → πανί
- πανίδα
- πανικοβάλλω → πανικός
- πανικόβλητος → πανικός
- πανικός
- πάνινος → πανί
- πανόμοιος → παν-
- πανόραμα
- πανοραμικά → πανόραμα
- πανοραμικός → πανόραμα
- πανουργία → πανούργος
- πανούργος
- πάνσοφος → παν-
- πανσπουδαστικός → παν-
- πάντα → μπάντα¹
- πάντα
- παντελής
- παντελώς → παντελής

Σύνθετα με παν-

στον μεγαλύτερο / υπέρτατο βαθμό	πανόρχαιος
παμπάλαιος	πανέμορφος
πάμπταχος	πανότοιμος
πανάκριβος	πανόμοιος
πανάλαφρος	πάνσοφος
πανάξιος	πανωλεθρία

έννοια συνόλου	πανεργατικός
παγκόσμιος	πανευρωπαϊκός
παγκρήτιος	πανσπουδαστικός
παλλαϊκός	
παναγορτικός	
πανανθρώπινος	
πανελλήνιος	

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- πάντοτε → πάντα
- παντοτινά → πάντα
- παντοτινός → πάντα
- παντού
- παντρεία → παντρεύω
- πάντρεμα → παντρεύω
- παντρεύω
- πάντως
- πάνω → επάνω
- πανωλεθρία → πανπασιδία → παπάς
- παπάς
- πάπας
- παπικός → πάπας
- παπουτσίς → παπούτσι
- παπούτσι
- *παπίπας → παπάς
- παππούλης → παππούς
- παππούς
- παρ¹ → παρὰ¹
- παρ² ὄλο → παρὸλο
- παρ³ ὅτι → παρὸτι
- παρὰ¹
- παρὰ² → παρὰ¹
- πάρα
- παρα-
- παρά-

το βαθμό, κυρίως με αρνητική σημασία = ολοκληρωτικός, απόλυτος: ~ αδιαφορία / άγνοια/έλλειψη προσοχής. ❧ σχ. **αγενής. παντελώς** (επίρρ.) = τελείως: *Είναι ~ άσχετος: δεν καταλαβαίνει τίποτα από όσα του λες!*

παντού (επίρρ.): σε όλα τα σημεία ενός χώρου: *Κοίταξα ~, δεν είναι! Είναι τόσο μικρός, που χωράει ~.*

παντρεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ βοηθώ στην ένωση με γάμο δύο ατόμων (ως γονιός, υπεύθυνος τελετής, κουμπάρος κτλ.): *Πάντρεψαν τον γιο τους. Μας πάντρεψε ο παπα-Γιάννης/ο δήμαρχος/ ένας φίλος μας.* ❷ παθ. παίρνω κτ ως σύζυγο: *Παντρεύομαι αίριο τον/με τον Λουκά.* ❸ (μτφ.) αναμειγνύω δυο διαφορετικά πράγματα: *Στο έργο του ~ το μοντέρνο με το κλασικό.* **παντρεία** η: το να παντρεύεται κτ (σημ. 1 & 2) = γάμος: *Είσαι μικρή ακόμα για ~.* **της ~**: σε ηλικία γάμου. **πάντρεμα** το: το να παντρεύει κτ κτ με κτ άλλο (σημ. 3): *το ~ των δύο πολιτισμών.*

πάντως (επίρρ.): εκφράζει αντίθεση ή εναντίωση σε όσα έχουν λεχθεί: *Καταλαβαίνω τι μου λες, διατηρώ ~ τις επιφυλάξεις μου.* = ωστόσο, όμως. ~, *εγώ δε θέλω να έρθω.*

παπάς ο: ❶ χριστιανός κληρικός = [επίσ.] ιερέας: *καθολικός/ορθόδοξος ~.* ο *παπα-Γιάννης.* ❷ ορισμένη φιγούρα της τράπουλας (ρίγας) και είδος τυχερού παιχνιδιού που παίζεται με τράπουλα. **παπαδιά** η: η σύζυγος του παπά.

πάπας ο: ο ηγέτης της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας. **παπικός -ή -ό.**

παπούτσι το: αντικείμενο ένδυσης που καλύπτει το κάτω μέρος του ποδιού = [επίσ.] υπόδημα: *ψηλοτάκουνα/ίσια/μντερά ~.* **παπουτσίς** ο: αυτός που επιδιορθώνει ή κατασκευάζει παπούτσια.

παππούς ο: ❶ ο πατέρας του πατέρα ή της μη-

τέρας κτ. ❷ ηλικιωμένος άνδρας: *Πρέπει να σέβεται τους παππούδες.* **παππούλης** ο: ❶ [χαϊδ.] παππούς. ❷ γέρος παπάς.

παρά¹ & παρ² (πρόθ.): (+ αιτ.) δηλώνει ❶ αντίθεση, εναντίωση: *Πήγε ~ τα όσα του είπα.* ❷ αφαίρεση, ελάττωση: *Η ώρα είναι έξι ~ δέκα. ~ ένα εκατοστό, θα κέρδιζε τον αγώνα.* **στο ~ πέντε**: για κτ που συμβαίνει τελευταία στιγμή, λίγο πριν συμβεί κτ άλλο: *~ μπήκαμε στο μαγαζί, λίγο πριν κλείσει.* ❸ εξαίρεση από ό,τι αναφέρουμε: *Τίποτε δεν τον συγκινεί, ~ μόνο η δική σου συντροφιά.* ❹ (σε χρον. εκφρ.) εναλλαγή: *Δουλεύω μέρα ~ μέρα.* ❺ σύγκριση με κτ ή κτ άλλο: *Προτιμά ψάρι ~ κρέας.* = από. ❧ **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων. παρά²** (σύνδ.): ❶ συνδέει προτάσεις, φράσεις ή λέξεις που δηλώνουν πράγματα, καταστάσεις κτλ. τα οποία συγκρίνουμε: *Προτιμά να ξοδεύει τα χρήματά της σε ταξίδια ~ σε ρούχα και κοσμήματα. Του αρέσει καλύτερα να μιλάει ~ ν' ακούει.* ❷ (μετά από αρνητ. πρότ.) συνδέει προτάσεις ή φράσεις που δηλώνουν κτ αντίθετο: *Δεν έφυγε, ~ καθόταν και κρυφάκουγε.* = μόνο, μονάχα. *Δεν έχει τίποτε στον κόσμο ~ μονάχα αυτό το παιδί.*

πάρα (επίρρ.): μόνο στις εκφρ. **πάρα πολύς/πολύ/πολύ:** δηλώνει μεγαλύτερη ποσότητα: *Είμαι ~ πολύ απασχολημένος. Μιλάει ~ πολύ.*

παρα- & **παρά-**: ως α΄ συνθ. δηλώνει ❶ την ύπαρξη σε υπερβολικό βαθμό αυτού που σημαίνει το β΄ συνθ.: *παραξεσταίνω.* ❷ ότι αυτό που προσδιορίζει βρίσκεται κοντά ή μπροστά σε ή στο πλάι αυτού που δηλώνει το β΄ συνθ.: *παραποτάμιος.* ❸ κτ που λειτουργεί, βρίσκεται ή υπάρχει ως συμπληρωματικό, παράλληλο, βοηθητικό, υποκατάστατο κτλ. αυτού που δηλώνει το β΄ συνθ.: *παραπόρτι,*

Σύνθετα με παρα-

σε υπερβολικό βαθμό

- παραβλέπω¹
- παραγίνομαι
- παραγράφω¹
- παραδέχομαι¹
- παραδίνω¹
- παραείμαι
- παρακάμπτω
- παρακοιμάμαι
- παρακούω¹
- παραμένω¹
- παραμιλώ¹
- παραμορφώνω¹
- παραπανίσιος
- παραπάνω
- παραφορτώνω

τοπική εγγύτητα

- παραδίπλα
- παραθαλάσσιος
- παρακαλάδι
- παρακτίος
- παραμεθόριος
- παραπλέω
- παραπλούς
- παραφονχίδα & παραφονχίδα

συμπληρωματικό, δευτερεύον κτλ.

- παραγίος
- παραοικονομία
- παραπαιδεία
- παραπόταμος
- παραεκκλησιαστικός

σύγκριση

- παραβγαίνω
- παραπλήσιος

αντίθεση

- παρασιμάζω
- παρασιμή
- παρασιμαζός
- παραλόγα
- παραλογίζομαι
- παραλογισμός
- παραλόγος
- παρανόηση
- παρανομία
- παρανόμος
- παρανομώ
- παρανοώ

παρατυπία

- παρατύπος
- παρατυπώ
- παραφρονώ
- παραφροσύνη
- παραφρον
- παραφονία
- παραφονος

κίνηση προς

- παραλαβή
- παραλαμβάνω & [προφ.] παραλαβαίνω
- παραλήπτης ο, παραλήπτρια η

